

ISSN: 2697-5165 (Print)

ISSN: 3027-6144 (Online)

วารสารอักษราพิบูล

"Aksara Pibul Journal"

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

Volume 4 No.2 July-December 2023

วารสารอักษราพิบูล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Aksara Pibul Journal, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Pibulsongkram Rajabhat University
ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

เจ้าของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
จัดทำโดย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (ส่วนทะเลแก้ว)
เลขที่ 156 หมู่ 5 ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก 65000
E-mail : huso@psru.ac.th โทรศัพท์ 0 5526 7087

วัตถุประสงค์

วารสารอักษราพิบูลเป็นวารสารทางวิชาการที่มีกระบวนการประเมินคุณภาพบทความ จากผู้ทรง
คุณวุฒิ (peer reviewed) ในสาขานั้นหรือสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 คน ซึ่งผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อ
ผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (double blinded peer-reviews) จากหลากหลายสถาบัน
จัดพิมพ์ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์โดยอาศัยอยู่
ในรูปแบบบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทความวิจารณ์หนังสือ รับบทความทั้งภาษาไทย
และภาษาอังกฤษ

เว็บไซต์วารสาร <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/APBJ/>

เลขมาตรฐานสากล ISSN : 2697-5165 (Print)
ISSN : 3027-6144 (Online)

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน)
ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน , ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

จำนวน 25 เล่ม

ภาพปกจาก www.canva.com

พิมพ์ที่ ร้านถ่ายเอกสาร เอกก๊อปปี้ พิษณุโลก เลขที่ 301/7-8 หมู่ 5 ตำบลพลายชุมพล
อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก 65000

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นลิขสิทธิ์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
บทความหรือข้อคิดใด ๆ ที่ปรากฏในวารสารอักษราพิบูลที่เป็นวรรณกรรมของผู้เขียน บรรณาธิการ หรือ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏพิบูลสงคราม ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

คณะกรรมการกองบรรณาธิการวารสาร

วารสารอักษราพิบูล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บรรณาธิการ

1. อาจารย์ ดร.สุธัญญา	ปานทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภัครพล	แสงเงิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

กองบรรณาธิการ

1. ศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี สิงห์น้อย	วงศ์วัฒนา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. ศาสตราจารย์ชวน	เพชรแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
3. รองศาสตราจารย์ ดร.สนม	ครุฑเมือง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
4. รองศาสตราจารย์ นาวาโท ดร.วัฒนชัย	หมั่นย้ง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.เมฆม	เมธจิรนนท์	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
6. รองศาสตราจารย์สุรชาติ	เกษประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
7. รองศาสตราจารย์อรุณลักษณ์	รัตนพันธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รณชัย	รัตนเศรษฐ	มหาวิทยาลัยบูรพา
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฤทัย	พานิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดสรวง	ยุทธนา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลธรรม	เกื้อบุตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา	เจียพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา เลิศเสมอ	บุญยานันต์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปทุมพร	บุญชุม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชชา	บุญยะรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
16. อาจารย์ ดร.ณริศรา	พฤกษ์วัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
17. อาจารย์ ดร.พนัส	มัตยะสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
18. อาจารย์ ดร.วรารัตน์	วรวิทย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
19. อาจารย์ณัฐกานต์	เส็งชื่น	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
20. อาจารย์ฟ้า	วิไลขำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ฝ่ายประสานงานและจัดทำวารสาร

1. นายสัญญา ปานแย้ม
2. นางสาวสุนิสา เพ็ชรพูล

ออกแบบปก

1. นายพรชัย บุญยก

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

วารสารอักษราพิบูล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

ศาสตราจารย์ชวน	เพชรแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (ข้าราชการบำนาญ)
รองศาสตราจารย์ ดร.สนม	ครุฑเมือง	มหาวิทยาลัยนเรศวร (ข้าราชการบำนาญ)
รองศาสตราจารย์ ดร.ขวัญชนก	นัยจรรย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี	ถาวรพัฒน์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญภา	คล้ายสิงโต	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนพล	ชื่นคำ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฤทัย	พานิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐมพงษ์	สุขเล็ก	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา	เจียพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรัชญา	ปานเกตุ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
อาจารย์ ดร.สุวรรณี	ทองรอด	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร.อรทัย	สุขจีระ	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบภาษาอังกฤษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปทุมพร	บุญชุม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัทพา	บุญยะรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อาจารย์ณัฐกานต์	เส็งชื่น	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของการเขียน การอ้างอิงและการจัดรูปแบบ

อาจารย์ฟ้า	วิไลขำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อาจารย์นงพงา	สุขโอสถ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บทบรรณาธิการ

วารสารอักษราพิบูล ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566) ที่ท่านเห็นอยู่นี้เป็นวารสารวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม วารสารที่มีเนื้อหา ด้านมนุษยศาสตร์ โดยมุ่งสร้างเสริมความเข้มแข็งทางวิชาการสายมนุษยศาสตร์ซึ่งนับวันจะถูก “ลดทอน” และ “ละเลย” ความสำคัญและคุณค่าลงไปอย่างมาก โดยเนื้อหาของบทความที่ปรากฏในวารสาร อักษราพิบูลฉบับนี้มีความเข้มข้นทางวิชาการและประกอบไปด้วยผู้เขียนทั้งในและภายนอกสถาบัน โดยบทความที่น่าสนใจ ดังนี้

บทความวิจัย เรื่อง การศึกษาคำปรากฏร่วมประเพณีกรียาเบที่ปรากฏในหนังสือนวนิยายเรื่อง แม่มดแคสเตอร์ โดย ปณชัย อนุสรณ์ และทิศากร ไชยมงคล บทความวิจัย เรื่อง ผลการใช้บอร์ดเกม (Name It) ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ โดย อโรชา วงศ์ธัญญลักษณ์ ชลธิมา ทองคำ สิริณญา ศรีชมภู และ ญัฐกานต์ เสี่ยงขึ้น บทความวิจัย เรื่อง อุปกิเลส 16 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง กรงกรรม โดย พัทธราวุธ คงสน สิริรัตน์ จงสวัสดิ์ ธนากรณ ภูทวี และสุกัญญาโสภี ใจกล้า บทความวิจัย เรื่อง นิทานพื้นบ้านของอำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก : การวิเคราะห์ความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหา โดย สมเกียรติ ดิตชัย บทความวิจัย เรื่อง การสำรวจความต้องการด้านเนื้อหาการสนทนาภาษาไทย ของนักเรียนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ โดย จุลณีย์ บุญมี และวาสนี มีเครือเอี่ยม บทความวิจัย เรื่อง การสื่อสารด้านการเมืองของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์โคลงทรงสอนพระราชม โคลงพาลีสอนน้อง และโคลงราชสวัสดิ์ โดย ญัฐภูมิ คล้ายสุวรรณ บทความวิชาการ เรื่อง ความหมายในชีวิต : บทสังเคราะห์แนวคิดสู่ปฏิบัติการทางวรรณกรรมวิจารณ์ โดย ขวัญชนก นัยเจริญ และอิศรา รุ่งทวีชัย บทความวิชาการ เรื่อง ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ : วิธีการใหม่แห่งความหมาย โดย ธัญญา สังขพันธานนท์ บทปริทัศน์หนังสือ เรื่อง ไม่มีเธออยู่ข้าง โลกนี้ก็กว้างเกิน : การต่อสู้เพื่อความสมานฉันท์เป็นหนึ่งเดียว โดย อมรรัตน์ ราชสุธรรม

บทความวิจัยและบทความวิชาการทั้งหมดล้วนผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสถาบันจำนวน 3 ท่านต่อบทความตามประกาศ ก.พ.อ. เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์และศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2564 ทำให้เนื้อหาในวารสารอักษราพิบูลนี้เต็มไปด้วยความเข้มข้นทางวิชาการเพิ่มมากยิ่งขึ้นไปอีก

วารสารอักษราพิบูล ขอขอบพระคุณผู้เขียนและผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์ อันเป็นองค์ความรู้สำคัญที่ใช้ในการเรียนรู้ชีวิตมนุษย์ และขอเรียนเชิญผู้ที่สนใจและรักที่จะรังสรรค์ผลงานวิชาการในทางมนุษยศาสตร์ วารสารอักษราพิบูลขอเป็นหนึ่งในตัวเลือกของท่านที่จะรับผลงานด้านมนุษยศาสตร์เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่สร้างสรรค์องค์ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์ให้กว้างขวางไปยิ่งขึ้นอีก

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย

การศึกษาคำปรากฏพร้อมประเภทกริยาบาที่ปรากฏในหนังสือนวนิยายเรื่องแม่มดแคสเตอร์

ปณชัย อนุสรณ์ และทศกร ไชยมงคล..... 1

ผลการใช้บอร์ดเกม (Name It) ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักศึกษา

ในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ

อโรชา วงศ์ธัญญลักษณ์ ชลธิมา ทองคำ1 สิริณญา ศรีชมภู และ ณัฐกานต์ เสียงชื่น..... 13

อุปกิเลส 16 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง กรงกรรม

พัชรราวดี คงสน สุรรัตน์ จงสวัสดิ์ ธนากรณ ภูทวี และสุกัญญาโสภี ใจกล้า..... 29

นิทานพื้นบ้านของอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก : การวิเคราะห์ความขัดแย้ง

และการแก้ไขปัญหา

สมเกียรติ ดิตชัย..... 45

การสำรวจความต้องการด้านเนื้อหาการสนทนาภาษาไทย ของนักเรียนที่เรียนภาษาไทย

ในฐานะภาษาต่างประเทศ

จุลณีย์ บุญมี และวาสนี มีเครือเอี่ยม..... 71

การสื่อสารด้านการเมืองของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์

โคลงทรงสอนพระรามา โคลงพาสอนน้อง และโคลงราชสวัสดิ์

ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ..... 87

บทความวิชาการ

ความหมายในชีวิต : บทสังเคราะห์แนวคิดสู่ปฏิบัติการทางวรรณกรรมวิจารณ์

ขวัญชนก นัยจริญ และอิศรา รุ่งทวีชัย..... 103

ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ : วิธีการใหม่แห่งความหมาย

ธัญญา สังขพันธานนท์..... 121

บทปริทัศน์หนังสือ

ไม่มีเธออยู่ข้าง โลกนี้ก็กว้างเกิน : การต่อสู้เพื่อความสมานฉันท์เป็นหนึ่งเดียว

อมรรัตน์ ราชสุธรรม..... 151

บทความวิจัย (Research Article)

การศึกษาคำปรากฏร่วมประเภทรักยาเบาที่ปรากฏในหนังสือนวนิยาย
เรื่องแม่มดแคสเตอร์English Collocations with Delexical Verbs
in Beautiful Creaturesปณชัย อนุสรณ์¹ และทศกร ไชยมงคล^{1*}Panachai Anusorn¹ and Thisakorn Chaimongkol^{1*}

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการปรากฏร่วมประเภทรักยาเบาของคำว่า have take make give go และ do ในหนังสือนวนิยายเรื่องแม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) จากคำทั้งหมดจำนวน 523,956 คำ เครื่องมือที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ Oxford Collocation Dictionary for Students of English (2009) และ AntConc เวอร์ชัน 4.1.1 โดยใช้ทฤษฎีของเบนสัน (Benson et al., 1997) ในโครงสร้าง Verb + Noun ในการวิเคราะห์คำปรากฏร่วม (collocation) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ข้อมูลสถิติพรรณนาร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า มีการใช้คำปรากฏร่วมทั้งสิ้นจำนวน 548 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.10 ของจำนวนคำทั้งหมด 523,956 คำ และเมื่อวิเคราะห์ความหมายแล้วพบว่าเป็นกริยาเบา (delexical verbs) จำนวน 165 คำ โดยพบมากที่สุดคือคำว่า have จำนวน 56 คำ คิดเป็นร้อยละ 33.93 ตามด้วยคำว่า make จำนวน 55 คำ คิดเป็นร้อยละ 33.33 คำว่า take จำนวน 52 คำ คิดเป็นร้อยละ 31.51 และคำว่า do จำนวน 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.21 อย่างไรก็ตามไม่พบการใช้คำว่า give และ go

คำสำคัญ : คำปรากฏร่วม กริยาเบา นวนิยาย

Abstract

The study aimed to investigate the frequency and the forms of English collocations with delexical verbs in the novel Beautiful Creatures. It only focused on the usage of “have, take, make, give, go and do” with the collocation type of verb + noun. The instruments used were Oxford Collocation Dictionary for Students of English (2009), and

¹ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Business English Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

*Corresponding author; email: thisakorn.c@psru.ac.th

(Received: 31 January 2023; Revised: 16 May 2023; Accepted: 30 November 2023)

the collocational framework of Benson et al. (1997) with AntConc 4.1.1 program. To analyze data, the percentage was applied. The main findings showed that the novel contained 548 collocations (0.10%) of “have, take, make, give, go, and do” from 523,956 words. However, there were only 165 delexical verbs found with the highest frequency of “have” for 56 words (33.93%), followed by “make” for 55 words (33.33%), “take” for 52 words (31.51%), and “do” for 2 words (1.21%). Nevertheless, “give” and “go” were not found.

Keywords : Collocations, Delexical Verbs, Novel

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลและเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการสื่อสารกับประชาคมโลกได้ นอกจากนี้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความรู้ในแขนงต่าง ๆ ดังนั้นการพัฒนาประเทศในทุกด้านให้มีความเจริญก้าวหน้าและทัดเทียมกับนานาประเทศในโลกจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาศักยภาพของประชากรของประเทศให้มีความรู้ความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ภาษาอังกฤษมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากการจัดการศึกษาของชาติกำหนดให้มีการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับต่าง ๆ มาเป็นเวลานานเพื่อให้ประชากรของชาติสามารถสื่อสารกับนานาชาติด้วยภาษาอังกฤษทั้งทางด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน (นงสมร พงษ์พานิช, 2554) นอกจากนั้นแล้ว ภาษาอังกฤษยังเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา ธุรกิจ อุตสาหกรรม และด้านอื่น ๆ ส่งผลให้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ต้องการบุคลากรที่มีความสามารถและมีความรู้ด้านภาษาอังกฤษในการทำงาน ทำให้บุคลากรประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานได้ (ณัฐมล ไชยปัญญา สุदारตัน สุดไชยเรศ และสุพัตรา พรหมดำ, 2566)

สำหรับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยนั้น ผู้เรียนมักได้รับการสอนที่เน้นเรื่องไวยากรณ์เป็นลำดับแรก แต่ขาดการเน้นเรื่องการสื่อสารหรือวงคำศัพท์ต่าง ๆ เช่น กริยาวลี (phrasal verb) สำนวน (idiom) คำสแลง (slang) หรือแม้กระทั่งคำปรากฏรวม (collocation) ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เรื้อรังมานานและยังไม่ได้รับการแก้ไขให้ตรงจุดมากนัก (สุปรานี พุยมอม และคณะ, 2555) นอกจากนี้แล้ว วงศ์ วรธนพิเชฐ (2556) ยังกล่าวว่าคำปรากฏรวม ยังเป็นองค์ประกอบที่ถูกละเลยและไม่ได้มีความสำคัญในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ทั้ง ๆ ที่คำปรากฏรวมถูกใช้ในการเขียนภาษาอังกฤษ มากถึง 60-80% ดังนั้นการเน้นให้ท่องจำศัพท์เป็นคำ ๆ จำนวนมาก จึงไม่ทำให้ผู้เรียนเรียนภาษาอังกฤษเก่งขึ้นเท่ากับการฝึกให้จดจำศัพท์เป็นกลุ่มคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันทั่วไป แต่กลุ่ม

คำศัพท์ที่ใช้ร่วมกับคำศัพท์เหล่านั้นมีจำนวนมากมาย ดังนั้นหากผู้เรียนรู้จักคำปรากฏรวมจำนวนมากขึ้น ก็เท่ากับว่าสามารถแต่งประโยคได้อย่างหลากหลาย

จากบทความข้างต้นจะเห็นได้ว่าคำปรากฏรวม (collocation) นั้นเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการเรียนรู้ การใช้ภาษาอังกฤษมีความถูกต้องตามมาตรฐานและมีความเป็นธรรมชาติ ในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากหนังสือตำรา หรือหนังสือนวนิยายซึ่งเป็นบันเทิงคดีประเภทเรื่องเล่าเป็นงานเขียนที่มีได้มุ่งเน้นข้อเท็จจริง แต่เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นจากจินตนาการนวนิยายจึงมีลักษณะของการสมมติหรือเรื่องแต่งโดยนัยนี้อาจเรียกอีกอย่างว่าเป็น “วรรณกรรมแห่งจินตนาการ” โดยในการแต่งจะอาศัยจินตนาการของผู้แต่งเป็นสำคัญและจินตนาการนั้นก็มีความพื้นฐานมาจากความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมชีวิตจริงของมนุษย์ มีความหมายเพื่อเป็นตัวแทนชีวิตมนุษย์ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้อาจเคยเกิดขึ้นหรือไม่เคยเกิดขึ้นเลยก็ได้ (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2539, อ้างถึงใน สุพิชญ์ จันทราช, 2561) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคำปรากฏรวม (collocation) ประเภทกริยาเบา (delexical verb) คำว่า have take make give go และ do จากหนังสือนวนิยายเรื่องแม่แมดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) ซึ่งหนังสือนวนิยายนี้เป็นหนังสือประเภทแฟนตาซี (fantasy novel) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้เกี่ยวกับคำปรากฏรวมและผู้ที่สนใจสามารถนำไปใช้ศึกษาต่อได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความถี่คำปรากฏรวมประเภทกริยาเบา (delexical verb) คำว่า have take make give go และ do ในหนังสือนวนิยายเรื่องแม่แมดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures)
2. เพื่อศึกษารูปแบบโครงสร้างไวยากรณ์ของคำปรากฏรวมประเภทกริยาเบา (delexical verb) เฉพาะประเภท Verb + Noun คำว่า have take make give go และ do ในหนังสือนวนิยายเรื่องแม่แมดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาคำปรากฏรวมประเภทกริยาเบาที่ปรากฏในหนังสือนวนิยายเรื่องแคสเตอร์นี้ ได้วิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของ เบนสันและคณะ (Benson et al., 1997) เฉพาะโครงสร้าง Verb + Noun คำว่า have take make give go และ do วิเคราะห์คำกริยาเบาตามความหมายของ กริยาเบา (delexical verb) เป็นกริยาที่มีความหมายอ่อนมาก แต่มีความหมายถูกถ่ายทอดโดยวัตถุประสงค์ (Altenberg and Granger, 2001 อ้างถึงใน Ma, Jee Hyun and Kim, Youngsu, 2013)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ คำศัพท์ที่ปรากฏในหนังสือนวนิยายเรื่องแม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) จำนวน 523,956 คำ ทั้ง 4 ตอน ได้แก่ จันทราลิขิต (Beautiful Creatures), เนตรมนตรา (Beautiful Darkness) มายาอำพราง (Beautiful Chaos) และ อวสานมนตรา (Beautiful Redemption)

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ คำปรากฏรวม ประเภทกริยาเบา (delexical verb) คำว่า have take make give go และ do เฉพาะประเภท verb + noun ในนวนิยายเรื่องแม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) จำนวน 165 คำ ทั้ง 4 ตอน ได้แก่ จันทราลิขิต (Beautiful Creatures) เนตรมนตรา (Beautiful Darkness) มายาอำพราง (Beautiful Chaos) และ อวสานมนตรา (Beautiful Redemption) โดยใช้แนวคิดของเบนสันและคณะ (Benson et al., 1997)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. พจนานุกรมภาษาอังกฤษ Oxford Collocations for Students of English Dictionary (McIntosh, Francis & Poole, 2009) เพื่อศึกษาความหมายของคำศัพท์ประเภคำปรากฏรวม (collocation)
2. โปรแกรม AntConc เวอร์ชัน 4.1.1 โดยมีแนวทางในการวิเคราะห์ที่ใช้ฟังก์ชัน Concordance เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ความสอดคล้องของคำที่ปรากฏในแต่ละบรรทัดในหนังสือนวนิยายเรื่องแม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลคำปรากฏรวม (collocation) ประเภทกริยาเบา (delexical verb) ที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายเรื่อง แม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) ผู้วิจัยมีการรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) ดาวน์โหลดหนังสือนวนิยายเรื่องแม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) ผ่านเว็บไซต์ <https://www.pdfdrive.com>

2) สร้างคลังข้อมูลหรือฐานข้อมูลจากหนังสือนวนิยายเรื่องแม่มดแคสเตอร์ จำนวน 523, 956 คำ โดยแปลงไฟล์ใน Notepad ให้เป็น Text file จะได้คลังข้อมูล (corpus) ก่อนนำไปวิเคราะห์

3) วิเคราะห์คำปรากฏรวม ประเภทกริยาเบา (delexical verb) คำว่า have take make give go และ do เฉพาะประเภท Verb + Noun ในนวนิยายเรื่องแม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) โดยใช้โปรแกรม AntConc เวอร์ชัน 4.1.1 ในฟังก์ชัน Concordance ในการวิเคราะห์คำปรากฏรวม (collocation) ประเภทกริยาเบา (delexical verb) และ Oxford Collocations for Students of English Dictionary (2009) โดยใช้แนวคิดของ เบนสันและคณะ (Benson et al., 1997)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเรื่อง การศึกษาคำปรากฏร่วม ประเภทกริยาเบา (delexical verb) ที่มีความถี่สูง คำว่า have take make give go และ do ในหนังสือนวนิยายเรื่องแม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลตามวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาความถี่และศึกษารูปแบบโครงสร้างไวยากรณ์การใช้คำปรากฏร่วมประเภทกริยาเบาของคำว่า have take make give go และ do ในหนังสือนวนิยายเรื่องแม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) ทั้งหมดจำนวน 523,956 คำ ผู้วิจัยนับจำนวนคำปรากฏร่วม (collocation) ได้ทั้งสิ้น 548 คำ พบคำว่า have จำนวน 342 คำ พบคำว่า make จำนวน 105 คำ พบคำว่า take จำนวน 61 คำ พบคำว่า do จำนวน 32 คำ พบคำว่า go จำนวน 7 คำ พบคำว่า give จำนวน 1 คำ และจำแนกเป็นคำกริยาเบา (delexical verb) ได้จำนวนทั้งสิ้น 165 คำ (พบคำว่า have จำนวน 56 คำ พบคำว่า take จำนวน 52 คำ พบคำว่า make จำนวน 55 คำ พบคำว่า do จำนวน 2 คำ แต่ไม่พบคำว่า give และ go)

ตาราง 1 ร้อยละของจำนวนคำปรากฏร่วม (collocation) คำว่า Have Take Make Give Go Do และคำอื่น ๆ ในหนังสือนวนิยายเรื่องแม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures)

คำปรากฏร่วม (Collocation)	จำนวนคำ	ร้อยละ
คำอื่น ๆ	523,408	99.89
คำปรากฏร่วม (collocation) คำว่า have take make give go และ do	548	0.10
รวม	523,956	100

จากตาราง 1 พบว่า ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) มีการใช้คำปรากฏร่วม (collocation) ประเภทกริยาเบา (delexical verb) คำว่า have take make give go และ do จำนวน 548 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.10 จากจำนวนทั้งหมด 523,956 คำ

ตาราง 2 ร้อยละของจำนวนความถี่ของคำปรากฏร่วม (collocation) ประเภคำกริยาเบา (delexical verbs) รวมทั้งหมด คำว่า have take make give go และ do และในหนังสือนวนิยายเรื่องแม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures)

คำกริยาเบา (delexical Verb)	จำนวนคำ	ร้อยละ
คำทั้งหมด	523,791	99.96
คำปรากฏร่วม (collocation) ประเภทกริยาเบา (delexical verbs) คำว่า have Take make give go และ do	165	0.03
รวม	523,956	100

จากตาราง 2 พบว่า ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) มีการใช้คำอื่น ๆ จำนวน 523,956 คำ คิดเป็นร้อยละ 99.96 และพบคำปรากฏร่วมประเภทกริยาเบาคำว่า have take make give go และ do จำนวน 165 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.03

ตาราง 3 ร้อยละของจำนวนความถี่ของคำปรากฏร่วม (collocation) จำแนกแต่ละคำ have take make give go และ do ประเภท verb + noun ในหนังสือนวนิยายเรื่องแม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures)

คำปรากฏร่วม (collocation)	จำนวนคำ	ร้อยละ
have	342	62.40
make	105	19.16
take	61	11.13
do	32	5.83
go	7	1.27
give	1	0.18
รวม	548	100

จากตาราง 3 พบว่า ร้อยละของจำนวนคำปรากฏร่วม verb + noun คำว่า have จำนวน 342 คำ คิดเป็นร้อยละ 62.40 คำว่า make จำนวน 105 คำ คิดเป็นร้อยละ 19.16 คำว่า take จำนวน 61 คำ คิดเป็นร้อยละ 11.13 คำว่า do จำนวน 32 คิดเป็นร้อยละ 5.83 คำว่า go จำนวน 7 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.27 คำว่า คำว่า give จำนวน 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.18 จากจำนวนทั้งหมด 548 คำ

ตาราง 4 ร้อยละของจำนวนความถี่ของคำปรากฏร่วม ประเภทกริยาเบา (delexical verbs) คำว่า have take make give go และ do ในหนังสือนวนิยายเรื่องแม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures)

คำกริยาเบา (delexical verbs)	จำนวนคำ	ร้อยละ
have	56	33.93
make	55	33.33
take	52	31.51
do	2	1.21
give	0	0
go	0	0
รวม	165	100

จากตาราง 4 พบว่า ร้อยละของจำนวนคำปรากฏร่วม ประเภทกริยาเบา (delexical verb) คำว่า have จำนวน 56 คำ คิดเป็นร้อยละ 33.93 คำว่า make จำนวน 55 คำ คิดเป็นร้อยละ 33.33

คำว่า take จำนวน 52 คำ คิดเป็นร้อยละ 31.51 คำว่า do จำนวน 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.21 คำว่า give จำนวน 0 คำ คิดเป็นร้อยละ 0 และคำว่า go จำนวน 0 คำ คิดเป็นร้อยละ 0 จากจำนวนคำทั้งหมด 165 คำ

ตาราง 5 ร้อยละของจำนวนคำปรากฏร่วม ประเภทคำกริยาเบา (delexical verbs) คำว่า have ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) ประเภท verb + noun

คำกริยาเบา (Delexical Verb)	คำแปล	ความถี่	ร้อยละ
have advantage	ได้เปรียบ	1	1.78
have fun	ขอให้สนุก	1	1.78
have look	ได้ดู	1	1.78
have luck	ขอให้โชคดี	1	1.78
have minute	สักครู่	1	1.78
have night	ความมืด	3	5.35
have prayer	อธิฐาน	1	1.78
have rest	พักผ่อน	1	1.78

ตาราง 5 ร้อยละของจำนวนคำปรากฏร่วม ประเภทคำกริยาเบา (delexical verbs) คำว่า have ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) ประเภท verb + noun (ต่อ)

คำกริยาเบา (Delexical Verb)	คำแปล	ความถี่	ร้อยละ
have talk	พูดคุย	46	82.14
รวม		56	100

จากตาราง 5 พบว่า ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) มีการใช้คำปรากฏร่วมประเภทกริยาเบาคำว่า have จำนวน 56 คำ โดยโดยคำที่พบมากที่สุดคือ have talk จำนวน 46 คำ คิดเป็นร้อยละ 82.14 รองลงมาคือคำว่า have night จำนวน 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 5.35 จากจำนวนคำทั้งหมด 56 คำ

ตาราง 6 ร้อยละของจำนวนคำปรากฏร่วม ประเภทกริยาเบา (delexical verb) คำว่า take ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) ประเภท verb + noun

คำกริยาเบา (delexical verbs)	คำแปล	ความถี่	ร้อยละ
take action	เริ่มปฏิบัติ	1	1.92

ตาราง 6 ร้อยละของจำนวนคำปรากฏร่วม ประเภทกริยาเบา (delexical verb) คำว่า take ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) ประเภท verb + noun (ต่อ)

คำกริยาเบา (delexical verbs)	คำแปล	ความถี่	ร้อยละ
take advantage	เอาเปรียบ	1	1.92
take break	พัก	1	1.92
take breath	หายใจ	1	1.92
take chance	ฉวยโอกาส	1	1.92
take hit	รับหน้าที่	1	1.92
take interest	เข้าเรียน	1	1.92
take look	มีผล	2	3.84
take opportunity	ดี	2	3.84
take picture	สนใจ	1	1.92
take precaution	ลองดู	12	23.07
take punch	คว้าโอกาส	1	1.92
take responsibility	ถ่ายภาพ	2	3.84
take ride	ใช้ความระมัดระวัง	1	1.92
take charge	ชกต่อย	1	1.92
take class	รับผิดชอบ	3	5.76
take effect	นั่งรถ	1	1.92
take seat	นั่ง	4	7.69
take shape	เข้ารูป	3	5.76
take shower	อาบน้ำ	1	1.92
take step	ก้าวไป	6	11.53
take swim	ว่ายน้ำ	1	1.92
take trip	ไปเที่ยว	2	3.84
take walk	เดินเล่น	2	3.84
รวม		52	100

จากตาราง 6 พบว่า ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) มีการใช้คำปรากฏร่วมประเภทกริยาเบาคำว่า take จำนวน 52 คำ โดยคำที่ใช้มากที่สุดคือ take look จำนวน 12

คำ คิดเป็นร้อยละ 23.07 รองลงมาคือคำว่า take step จำนวน 6 คำ คิดเป็นร้อยละ 11.53 และคำว่า take seat จำนวน 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 7.69 จากจำนวนคำทั้งหมด 52 คำ

ตาราง 7 ร้อยละของจำนวนคำปรากฏรวม ประเภทกริยาเบา (delexical verbs) คำว่า make ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) ประเภท verb + noun

คำกริยาเบา (delexical verbs)	คำแปล	ความถี่	ร้อยละ
make assumption	ตั้งสมมติฐาน	1	1.81
make decision	ตัดสินใจ	2	3.63
make demand	เรียกร้อง	1	1.81
make friend	หาเพื่อน	2	3.63
make jump	ให้กระโดด	1	1.81
make room	จัดห้อง	1	1.81
make sacrifice	เสียสละ	2	3.63
make sense	มีเหตุผล	42	76.36
make trip	ไปเที่ยว	1	1.81
make turn	เลี้ยว	1	1.81
make wish	ขอพร	1	1.81
รวม		55	100

จากตาราง 7 พบว่า ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) มีการใช้คำปรากฏรวมประเภทกริยาเบาคำว่า make จำนวน 55 คำ โดยคำที่ใช้มากที่สุดคือ make sense จำนวน 42 คำ คิดเป็นร้อยละ 76.36 รองลงมาคือคำว่า make decision make friend และ make sacrifice จำนวนละ 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.63 จากคำทั้งหมด 55 คำ

ตาราง 8 ร้อยละของจำนวนคำปรากฏรวม ประเภทกริยาเบา (delexical verb) คำว่า do ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) ประเภท Verb + Noun

คำกริยาเบา (delexical verbs)	คำแปล	ความถี่	ร้อยละ
do puzzle	ไขปริศนา	1	50
do shopping	ซื้อของ	1	50
รวม		2	100

จากตาราง 8 พบว่า ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) มีการใช้คำปรากฏรวมประเภทกริยาเบาคำว่า do puzzle จำนวน 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 50 และคำว่า do shopping จำนวน 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 50 จากจำนวนคำทั้งหมด 2 คำ

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเรื่อง การศึกษาคำปรากฏร่วมประเภทรกริยาเบา (delexical verb) คำปรากฏร่วมที่มีความถี่สูง คำว่า have take make give go และ do ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลตามวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาความถี่และศึกษารูปแบบโครงสร้างไวยากรณ์การใช้คำปรากฏร่วมประเภทรกริยาเบาของคำว่า have take make give go และ do ในหนังสือนวนิยายเรื่องแม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) จากจำนวนคำทั้งหมด 523,956 คำ ผู้วิจัยนับจำนวนคำปรากฏร่วม (collocation) ได้ทั้งสิ้น 548 คำ และจำแนกเป็นคำกริยาเบา (delexical verb) ได้จำนวนทั้งสิ้น 165 คำ (แบ่งเป็นคำว่า have จำนวน 56 คำ พบคำว่า take จำนวน 52 คำ พบคำว่า make จำนวน 55 คำ พบคำว่า do จำนวน 2 คำ ไม่พบกริยาเบาคำว่า give และ go) และเลือกศึกษารูปแบบโครงสร้างไวยากรณ์เฉพาะประเภท verb + noun เท่านั้น เนื่องจากเป็นการศึกษาในระยะเวลาสั้น ๆ โดยนักศึกษา และรูปแบบโครงสร้าง คำกริยา + คำนาม นั้นเป็นโครงสร้างที่ผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศมักนิยมใช้

อภิปรายผล

จากการศึกษาการใช้คำปรากฏร่วม (collocation) การศึกษาคำปรากฏร่วม ประเภทรกริยาเบา (delexical verb) ที่มีความถี่สูง คำว่า have take make give go และ do ในหนังสือนวนิยายเรื่องแม่มดแคสเตอร์ (Beautiful Creatures) ตามกรอบแนวคิดของ เบนสันและคณะ (Benson et al, 1997) ผู้วิจัยสนใจวิเคราะห์โครงสร้างคำ ในประเภท verb + nNoun เพื่อศึกษาเฉพาะคำที่แปลไทยแล้วคำกริยาหลักนั้นมีความหมายเบาหรือไม่มีความหมาย จากงานวิจัยของ Lock (2005, อ้างถึงใน Al-Shemmary & Ali, 2015) กล่าวว่า กริยาเบา (delexical verb) คือ กริยาที่มีช่วงความหมายต่างกันและรวมคำนามที่แสดง ความหมายส่วนใหญ่หรือทั้งหมดของกระบวนการ กล่าวคือ ความหมายของคำนามจะกลายเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในขณะที่ความหมายของคำกริยานั้นถูกละเลย เช่น เน้นที่การมีส่วนร่วมทางความหมายของคำนาม แม้ว่าคำกริยาเหล่านี้เป็นคำกริยาทั่วไป และใช้คำกริยาที่คุ้นเคยเป็นหลักคือ give, make, have, take, do, และ get นอกจากนั้นแล้ว delexical verb เป็นกริยาที่เมื่อปรากฏร่วมกับคำนามเฉพาะบางคำ จะมีความหมายเพียงเล็กน้อย ความหมายส่วนใหญ่จะพบที่คำนาม ไม่ใช่ที่คำกริยา เช่น คำว่า have a house หมายถึง มีบ้าน แต่เมื่อปรากฏร่วมกับคำนามบางคำ ความหมายจะเปลี่ยนแปลงไป เช่น have a shower หมายถึง อาบน้ำ เป็นต้น

ผู้วิจัยพบคำปรากฏร่วม จำแนกเป็นคำกริยาเบา (delexical verb) ได้จำนวนทั้งสิ้น 165 คำ จากจำนวนคำทั้งหมด 523,956 คำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ หฤทัย ปานเปรม (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์กริยาเบาจากตำราเรียนภาษาอังกฤษเฉพาะกิจด้านวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยี กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาทางสายวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คนซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบ เฉพาะเจาะจง ตำราทางการสอนภาษาอังกฤษ เฉพาะกิจที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 11 เล่ม เครื่องมือการวิจัย คือ แบบทดสอบความรู้เรื่องกริยาเบาแบบสัมภาษณ์ ทัศนคติเกี่ยวกับกริยาเบา make take give have get do และ run ส่วนที่เป็นกรรมของกริยาเบา ประกอบด้วยคำนาม 2 ประเภท ได้แก่ ‘deverbal noun’ และ ‘noun not in the form of verb’ คำนามทั้งสองประเภทมีโครงสร้างทางไวยากรณ์รวมกัน 8 โครงสร้าง ที่พบบมากที่สุดคือกลุ่มนามพหูพจน์ โครงสร้างทางความหมายจำนวน 6 กลุ่ม ที่พบบมากที่สุดคือกลุ่มความหมายที่แสดงถึงการทำซ้ำ ๆ ในอาการเดียวกัน ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยนี้ ซึ่งได้ศึกษาคำปรากฏร่วมประเภทกริยาเบาของคำว่า have take make give go และ do เฉพาะประเภท verb + noun และพบคำปรากฏร่วมทั้งสิ้น 548 คำ แต่วิเคราะห์เป็นคำกริยาเบา ได้จำนวน 165 คำ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีการศึกษาเรื่องคำปรากฏร่วม และมีการศึกษาคำศัพท์ประเภทกริยาเบาอยู่บ้าง แต่มีการวิเคราะห์ที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียนที่หลากหลายสาขา จึงควรจัดให้มีการเรียนการสอนเรื่องคำปรากฏร่วม โดยเฉพาะในประเภทกริยาเบาเพิ่มเติม และเพิ่มเติมในเรื่องไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ซึ่งมีคำกริยาเป็นส่วนประกอบ ซึ่งมีความสำคัญต่อ การเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะในด้านการเขียนและการแปลภาษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษาได้หลากหลายมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีการนำคำปรากฏร่วมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในด้านไวยากรณ์ควบคู่กับการอ่านและการเขียน
2. ควรเพิ่มแนวทางการใช้คำปรากฏร่วมประเภทต่าง ๆ ให้ผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ได้พัฒนาคำศัพท์ภาษาอังกฤษในลักษณะคำปรากฏร่วมเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการใช้คำปรากฏร่วมให้หลากหลายประเภท ตามที่มีผู้วิจัยท่านอื่น เช่น Benson et al (1997) หรือ Sinclair (1991) ได้แบ่งประเภทต่าง ๆ ของคำปรากฏร่วมไว้ ควรศึกษาให้ครอบคลุมทุกประเภทในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อนำไปจัดการเรียนการสอนได้หลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐมล ไชยปัญญา, สุภารัตน์ สุดไชยเรศ และสุพัตรา พรหมดำ. (2566). การใช้กลยุทธ์ในการฟังภาษาอังกฤษผ่าน TED แอปพลิเคชันและความคิดเห็นที่มีต่อ TED แอปพลิเคชัน ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม *วารสารอักษราพิบูล*, (4)1, 107-120.
- นางสมร พงษ์พานิช. (2554). การศึกษาปัญหาของการพูดภาษาอังกฤษในการสื่อสารด้วยวาจา ของนิสิตคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา. *วารสารมนุษยศาสตร์*, (18)1, 85-97.
- วงศ์ วรรณพิเชษฐ์. (2556). *Collocation: ต้นเหตุสำคัญที่ทำให้คนไทยเขียนและพูดภาษาอังกฤษไม่ได้มาตรฐาน*. สืบค้นจาก www.dicthai.com
- สุปรานี พุ่มอม, เจนจิรา เกิดทอง และชนิศา นิ่มสะอาด. (2555). *การสำรวจการใช้คำปรากฏร่วม (Collocation) ในงานเขียนของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี* (รายงานผลการวิจัย). สุพรรณบุรี: คณะศิลปศาสตร์ ศูนย์สุพรรณบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. สืบค้นจาก <https://research.rmutsb.ac.th>
- สุพิชญา จันทราช. (2561). *กลวิธีการแต่งนวนิยายแฟนตาซีกรณีศึกษาภัสราณีสุขชาสุณี*. (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์บัณฑิต, สาขาวิชานิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยรังสิต).
- หฤทัย ปานเปรม. (2558). การวิเคราะห์กริยาเบาจากตำราเรียนภาษาอังกฤษเฉพาะกิจด้าน วิศวกรรมศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 9(1), 184-194.
- Al-Shemmary, M. M., & Ali, S. S. (2015). The Delexical Verbs Realized by Iraqi EFL University Students. *Journal of University of Babylon*, 23(1), 39-47.
- Benson, M., Benson, E., & Ilson, R. (1997). *The BBI Dictionary of English Word Combinations* (rev. ed.). Amsterdam: John Benjamins.
- Ma, J. H., & Kim, Y. (2013). Korean High School English Learners ' Knowledge of Collocations:Focusing on Delexical Verbs: make, get, and take. *Language Research Academic Journal*, 49(1), 45-71.
- McIntosh, C., Francis, B., & Poole, R. (Ed.). (2009). *Oxford Collocation Dictionary for Students of English* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Sinclair, J. (Ed.) (1991). *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford: Oxford University Press.

บทความวิจัย (Research Article)

ผลการใช้บอร์ดเกม (Name It) ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes)

The Effect of Using Board Game (Name It) on English Vocabulary Learning of Students in English for Specific Purposes Course

อโรชา วงศ์ธัญญลักษณ์¹ ชลธิชา ทองคำ¹ สิริณญา ศรีชมภู¹
และ ณัฐกานต์ เส่งชื่น^{1*}

Arocha Wongthanyalak¹, Chonthicha Thongkham¹, Sirinya Srichompoo¹,
and Nattakan Sengchuen^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้บอร์ดเกม Name It ก่อนและหลังเรียน และเพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อบอร์ดเกม Name It ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยและพัฒนา (R&D : Research and Development) ที่มีการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ระยะแรกเป็นการพัฒนาบอร์ดเกม Name It ระยะสองเป็นการนำบอร์ดเกม Name It ไปทดลองใช้ดำเนินการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาสาขาวิชาปฐมวัย กลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 ที่ลงทะเบียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวนทั้งสิ้น 65 คน ซึ่งทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย โดยวิธีการจับฉลาก ใช้กลุ่มเรียนเป็นหน่วยของการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ บอร์ดเกม

¹ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Business English Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

*Corresponding author; email: ajnattakan@psru.ac.th

(Received: 24 February 2023; Revised: 16 May 2023; Accepted: 30 November 2023)

Name It แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และแบบทดสอบความพึงพอใจของนักศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ สถิติ t-test Dependent ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้บอร์ดเกม Name It หลังเรียนมากกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อบอร์ดเกม Name It มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยที่ 4.64

คำสำคัญ : คำศัพท์ภาษาอังกฤษ บอร์ดเกม ภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ

Abstract

This research aimed to compare the vocabulary learning achievement before and after learning by using the board game (Name It) and to explore the satisfaction towards vocabulary learning by using board game (Name It) of students enrolling in English for Specific Purposes course in the first semester of the academic year 2022. The research was conducted in two phases. The first one was the development of the board game (Name It), and the second one was the trial use of the board game (Name It). The participants were 65 students studying in the Early Childhood major, group 1 and group2, who enrolled in English for Specific Purposes course in the first semester of the academic year 2022. The participants of the study were randomly selected by drawing lots, using the study group as the randomization unit. The instruments of the research consisted of the board game (Name It), a pre-test and post-test, and a student satisfaction test. The statistics used to analyze the data were mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and dependent t-test. The results revealed that the students' achievement in learning vocabulary after using the board game (Name It) was significantly higher than before at the .05 level and the students were most satisfied with the board game (Name It) with a mean score of 4.64.

Keywords : English Vocabulary, Board Game, English for Specific Purposes

บทนำ

ปัจจุบันเกมเข้ามามีบทบาทในชีวิตของเรามากขึ้น หากพูดถึงเกม ไม่ว่าจะเป็นเกมแบบดั้งเดิมที่ผลิตจากสื่อทั่วไป หรือเกมสมัยใหม่ที่เกิดจากเทคโนโลยี สามารถเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นความสนใจของคนได้ ในการจัดการเรียนการสอน เกมถือว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ผู้สอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ควบคู่กับการสอนได้เป็นอย่างดี รวมถึงสามารถช่วยสร้างแรงจูงใจกับผู้เรียนต่อผู้สอนและเนื้อหาการเรียนได้อีกด้วย จากการศึกษาพฤติกรรมการเล่นเกมและองค์ประกอบของปัจจัยในการเล่นของวัยรุ่นอายุตั้งแต่ 13 - 23 ปี ในเขตกรุงเทพมหานครของวรารักษ์ ลิ้มเปรมวัฒนา และ กันตณ ธรรมวัฒนา (2560) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เล่นเกมกระดานเพื่อความบันเทิง ความสนุกสนาน เพลิดเพลินและผ่อนคลายความตึงเครียด การเรียนรู้ผ่านเกม (game based learning) ทำให้เกิดผลดีต่อการเรียนรู้ เนื่องจากคุณสมบัติของเกม คือ สามารถเล่นได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงเชื้อชาติหรือศาสนา โดยเกมมีความท้าทายอยู่ในตัวเอง ทำให้ผู้เล่นต้องการที่จะเรียนรู้กลยุทธ์ของเกมเพื่อที่จะชนะ และครูต้องมีการสอดแทรกเนื้อหาความรู้เข้าไป ในเกมและในกลยุทธ์ของเกม ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ทำให้ผู้เล่นเกมเกิดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ผู้ออกแบบและสร้างเกมต้องออกแบบให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ในเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และในขณะที่ผู้เรียนเล่นเกม ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (facilitator) และสนับสนุนการเรียนรู้ให้เป็นไปในแนวทางที่ต้องการ (ตะวัน เทวอักษร, 2555)

การสอนโดยใช้เกมเป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสนุกสนาน ทำความเข้าใจความสามารถ โดยผู้เรียนเป็นผู้เล่นเองทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสูง เกมที่นำมาใช้ในการสอนส่วนใหญ่จะเป็นเกมที่เรียกว่า “เกมการศึกษา” คือ เกมที่มีวัตถุประสงค์ มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ การเลือกเกมเพื่อนำมาใช้สอนทำได้หลายวิธี ผู้สอนอาจเป็นผู้สร้างเกมขึ้นให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ของการสอนของตนเอง หรืออาจนำเกมที่มีผู้สร้างไว้แล้วมาปรับ หรือดัดแปลงให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ตรงกับความต้องการของผู้สอน เกมที่ได้รับการออกแบบให้เป็นเกมการศึกษาโดยตรงมีอยู่ 3 ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่งเกมแบบไม่มีการแข่งขัน เช่น เกมการสื่อสาร เกมการตอบคำถาม ประเภทที่สอง คือ เกมแบบแข่งขัน มีผู้แพ้ ผู้ชนะ เกมโดยส่วนใหญ่จะเป็นเกมประเภทนี้ เพราะการแข่งขันช่วยเพิ่มความสนุกสนาน และประเภทที่สาม คือ เกมจำลองสถานการณ์ (simulation game) เป็นเกมที่จำลองความเป็นจริง สถานการณ์จริง ซึ่งผู้เล่นจะต้องคิดและตัดสินใจจากข้อมูลที่มี

เช่น บอร์ดเกม (board game) คือการจำลองความเป็นจริงลงมาเล่นในกระดานหรือบอร์ด (ทศนา แหมมณี, 2556)

บอร์ดเกมเป็นสื่อการสอนรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูง เกิดความสนุกสนานและเกิดการเรียนรู้จากการเล่น โดยมีข้อดีคือ มีความท้าทายและเปิดโอกาสให้ผู้เล่นได้ลองผิดลองถูก โดยที่ผู้เล่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมอยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องเล่นตามเงื่อนไขที่กำหนด โดยกิจกรรมบอร์ดเกมเป็นอีกกิจกรรมที่มีความสำคัญเพราะเป็นการเล่นที่มีกระบวนการในการเล่นตามชนิดของบอร์ดเกมประเภทต่าง ๆ (นภาศรี สงสัย และ ทิพรรัตน์ สิทธิวงศ์, 2563)

การใช้กิจกรรมเกมในการเรียนการสอน พบว่า ที่ผ่านมามีนักวิจัยหลายท่านได้นำเกมมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนสอนทั้งในรายวิชาภาษาอังกฤษ และรายวิชาอื่น ๆ ดังเช่น อารณศิริ พลรักษา (2561) ได้พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับ Me and Family, Life at School, Good Food และ Our Free Time โดยใช้เกม พบว่า ประสิทธิภาพในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยนักเรียนมีความสามารถเพิ่มขึ้นร้อยละ 84.27 เนื่องจากสื่อที่สร้างขึ้นนั้นมีความเหมาะสมช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ตามความสามารถของแต่ละบุคคล รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่นเดียวกับจำรัส จันทะ (2562) ได้ออกแบบพัฒนาและหาประสิทธิภาพของบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ เรื่อง อาชีพ (jobs) จากการใช้บอร์ดเกม พบว่า หลังจากการใช้บอร์ดเกมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้นและมีผลการทดสอบความคงทนในการจดจำคำศัพท์ไม่ต่างจากการทดสอบหลังเรียนเมื่อผ่านไปแล้ว 1 สัปดาห์ นอกจากนี้การใช้กิจกรรมเกมในการเรียนการสอนยังพบในระดับอุดมศึกษาเช่นกัน ดังเช่น พิสิษฐ์ วัฒน บัวนก, พงศ์วัชร พองันทา และ ปราโมทย์ พรหมจันทร์ (2564) ได้ใช้บอร์ดเกม ในการวัดทักษะทางภาษาอังกฤษรวมถึงทัศนคติแรงจูงใจในการเรียนของนักศึกษา สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีคะแนนทักษะภาษาอังกฤษ ฟัง พูด อ่าน เขียน หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผลการประยุกต์ใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนด้วยบอร์ดเกม มีคะแนนผ่านเกณฑ์ เฉลี่ยร้อยละ 70 ตามที่กำหนดไว้ โดยทักษะการอ่านเป็นทักษะที่ได้รับการพัฒนามากที่สุด และในภาพรวมนักศึกษามีทัศนคติแรงจูงใจเชิงบวกด้านภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งจากงานวิจัยที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าผล

ของการวิจัยนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แคมมณี (2556) ที่กล่าวถึงในเรื่องของการสอนโดยใช้เกมการศึกษา

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาเกมการศึกษาในรูปแบบบอร์ดเกมเพื่อนำมาประกอบประกอบการเรียนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษาที่ไม่ได้ศึกษาในสาขาวิชาภาษาอังกฤษโดยตรง ให้มีความสนุกสนานในการเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาและช่วยกระตุ้นให้มีความอยากเรียนภาษา และเข้าใจบทเรียนมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้บอร์ดเกม Name It ก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อบอร์ดเกม Name It ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่อง การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้บอร์ดเกม Name It ของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes) เป็นงานวิจัยและพัฒนา (R&D : Research and Development) ที่มีการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ระยะแรกเป็นการพัฒนาบอร์ดเกม Name It ระยะสองเป็นการนำบอร์ดเกม Name It ไปทดลองใช้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาวิชาปฐมวัย กลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 ที่ลงทะเบียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวนทั้งสิ้น 65 คน ซึ่งทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย โดยวิธีการจับฉลาก ใช้กลุ่มเรียนเป็นหน่วยของการสุ่มได้ 1 กลุ่มเรียน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ บอร์ดเกมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ Name It

ตัวแปรตาม คือ ผลการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้บอร์ดเกม Name It และความพึงพอใจที่มีต่อบอร์ดเกม Name It ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. บอร์ดเกมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ Name It
2. แบบทดสอบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน แบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือกและแบบรูปภาพใช้ทดสอบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน
3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา เรื่อง การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้บอร์ดเกม Name It ของนักศึกษาสาขาวิชาปฐมวัย กลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 ที่ลงทะเบียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวนทั้งสิ้น 65 คน
4. โปรแกรม SPSS

ภาพ 1 ชุดบอร์ดเกม Name It

การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ

1. บอร์ดเกม Name It

1.1 ลักษณะของบอร์ดเกม Name It เป็นเกมที่มีลักษณะคล้ายกับเกมเศรษฐี คำถามในแต่ละช่องจะมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes) เรื่อง การบริการงานโรงแรม (ESP in Hospitality) และ การท่องเที่ยว (ESP in Tourism)

1.2 กระบวนการสร้างบอร์ดเกม Name It

1. ศึกษาเนื้อหาบทเรียนของรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์ (English for Specific Purposes) เรื่อง การบริการงานโรงแรม (ESP in Hospitality) และ การท่องเที่ยว (ESP in Tourism)

2. ทำการวิเคราะห์เนื้อหาของแต่ละบทออกเป็นประเด็นสำคัญเพื่อดึงสาระสำคัญของแต่ละบทนำมาออกแบบบอร์ดเกม Name It ซึ่งสามารถวิเคราะห์ประเด็นสำคัญได้ คือ กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) การคมนาคมขนส่ง (Transportation) สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) และ ประเภทของห้องพัก (Types of room)

3. นำประเด็นหัวข้อสำคัญมาออกแบบข้อคำถามที่จะใช้ในบอร์ดเกม Name It ได้จำนวน 30 ข้อคำถาม

4. ออกแบบบอร์ดเกม และ นำข้อคำถามใส่ลงในบอร์ดเกม

1.3 การตรวจสอบคุณภาพของบอร์ดเกม Name It

1. นำข้อคำถามทั้งหมดให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์โดยการหาค่า IOC (Index of Item Objective Congruence)

2. นำผลประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า 0.5 ขึ้นไป และแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้งฉบับ โดยผลประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ มีค่าเท่ากับ 1

3. นำข้อคำถามที่ผ่านการประเมินมาใส่ในบอร์ดเกม และตกแต่งให้สวยงาม

2. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

2.1 ลักษณะของแบบทดสอบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นแบบปรนัยจำนวน 20 ข้อ โดยข้อสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเป็นข้อสอบชุดเดียวกันแต่ใช้วิธีสลับข้อของข้อสอบและตัวเลือก

2.2 กระบวนการสร้างแบบทดสอบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน และเกณฑ์การให้คะแนนจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ข้อมูลคำศัพท์จาก เรื่อง การบริการงานโรงแรม (ESP in Hospitality) และ การท่องเที่ยว (ESP in Tourism) ในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes)

3. สร้างแบบทดสอบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งแบบทดสอบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนจำนวน 1 ฉบับ แบบปรนัยจำนวน 20 ข้อ

2.3 การตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน

1. นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจ จำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่าความสอดคล้องของข้อสอบและวัตถุประสงค์ IOC (Index of Item Objective Congruence)

2. นำผลประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า 0.5 ขึ้นไป และแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้งฉบับ โดยผลประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมีค่าเท่ากับ 1

3. จัดพิมพ์แบบทดสอบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. แบบประเมินความพึงพอใจต่อบอร์ดเกม Name It

3.1 ลักษณะของแบบสอบถามความพึงพอใจต่อบอร์ดเกม Name It เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน จำนวน 10 ข้อคำถาม 3 ประเด็น คือ ประเด็นด้านเนื้อหา ประเด็นด้านกิจกรรมการเรียนรู้และการสอน และประเด็นด้านคุณภาพของสื่อบอร์ดเกม

3.2 กระบวนการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจและเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5 ระดับ และกำหนดเกณฑ์การประเมิน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

3.3 การตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินความพึงพอใจ

1. นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจ จำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่าความสอดคล้องของข้อสอบและวัตถุประสงค์ IOC (Index of Item Objective Congruence)

2. นำผลประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า 0.5 ขึ้นไป และแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้งฉบับ โดยผลประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมีค่าเท่ากับ 1

3. จัดพิมพ์แบบทดสอบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล เรื่อง การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้บอร์ดเกม Name It ของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ซึ่งผู้ทดลองดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ทำการตรวจสอบวันและเวลาของกับกลุ่มตัวอย่าง ในการขอเข้าทดลองการใช้บอร์ดเกม

1.2 แจกวัตถุประสงค์และทำความเข้าใจกับนักศึกษาถึงวิธีการเล่นบอร์ดเกม บทบาท และวิธีการวัดผลประเมินผลกับนักศึกษาสาขาวิชาปฐมวัย กลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 ที่ลงทะเบียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวนทั้งสิ้น 65 คน ใช้ระยะเวลา 180 นาที เพื่อทำแบบทดสอบความรู้ก่อนเรียน ทำการเล่นเกม ทำแบบทดสอบความรู้หลังเรียน และประเมินความพึงพอใจ

1.3 นำแบบทดสอบความรู้ก่อนเรียน (pre-test) ที่สร้างขึ้นจำนวน 20 ข้อ ให้นักศึกษา กลุ่มตัวอย่างดำเนินการทำแบบทดสอบก่อนการเล่นเกมแล้วเก็บรวบรวมคะแนนไว้ ใช้เวลา 30 นาที

1.4 ดำเนินการเล่นบอร์ดเกม Name It กับนักศึกษาโดยการแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 16 คน ใช้เวลา 120 นาที โดยมีผู้ควบคุมการวิจัย จำนวน 4 คน คือ อาจารย์ผู้สอนประจำวิชา จำนวน 2 คน และ นักศึกษางานวิจัย จำนวน 2 คน

1.5 หลังทำการเล่นบอร์ดเกม Name It เรียบร้อยแล้ว ทำการทดสอบความรู้ หลังเรียน (post-test) โดยใช้แบบทดสอบความรู้หลังเรียน (post-test) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น จำนวน 20 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกับแบบทดสอบความรู้ก่อนเรียน (pre-test) โดยเป็นแบบสอบคู่ขนาน

1.6 ให้นักศึกษาทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้บอร์ดเกม Name It ของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อ วัตถุประสงค์เฉพาะ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ใช้เวลา 30 นาที

1.7 นำแบบทดสอบก่อนเรียน (pre-test) และแบบทดสอบความรู้หลังเรียน (post-test) ตรวจสอบเพื่อลงคะแนนและแปลผล โดยใช้โปรแกรม SPSS

1.8 นำแบบสอบถามความพึงพอใจตรวจสอบและแปลผล

ภาพ 2 ภาพกิจกรรมการใช้ชุดบอร์ดเกม Name It

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ผ่านบอร์ดเกม Name It และใช้สถิติ t-test Dependent ในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม Name It โดยใช้โปรแกรม SPSS

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้บอร์ดเกม Name It ก่อนและหลังเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้บอร์ดเกม Name It ก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

จุดประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้บอร์ดเกม Name It ก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาสาขาปฐมวัย กลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 ที่ลงทะเบียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 และใช้สถิติ t-test Dependent

ตาราง 1 ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน

คะแนนทดสอบ	n	mean	S.D.	t	df	Sig
ก่อนเรียน	65	14.02	3.54	8.42	64	0.00*
หลังเรียน	65	17.17	1.97			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 1 พบว่า ผลการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังใช้บอร์ดเกม Name It ของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 65 คน สูงกว่าก่อนใช้บอร์ดเกม Name It อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนทดสอบก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 14.02 และหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 17.17

จุดประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อบอร์ดเกม Name It ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาปฐมวัย กลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 ที่ลงทะเบียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565

ตาราง 2 ผลวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อบอร์ดเกม Name It

รายการประเมิน	S.D.	$\bar{X}$	ระดับคุณภาพ
ด้านเนื้อหา			
1. ความยากง่ายของเนื้อหาเหมาะสม	0.66	4.45	มากที่สุด
2. รูปแบบตรงกับเนื้อหาของบริษัท	0.59	4.68	มากที่สุด
3. สามารถนำความรู้คำศัพท์ไปใช้ได้	0.49	4.77	มากที่สุด
รวม	0.58	4.63	มากที่สุด
ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน			
1. กิจกรรมมีลำดับขั้นตอนที่สะดวกและเข้าใจง่าย	0.64	4.49	มากที่สุด
2. กิจกรรมภายในเกมน่าสนใจและหลากหลาย	0.61	4.57	มากที่สุด
3. กิจกรรมช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น	0.57	4.63	มากที่สุด
4. ผู้เรียนมีความรู้สึกรักสนุกในการเรียน	0.53	4.68	มากที่สุด
รวม	0.59	4.59	มากที่สุด
ด้านคุณภาพของบอร์ดเกม Name It			
1. ภาพ ตัวอักษร และสี ช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน	0.49	4.71	มากที่สุด
2. กิจกรรมในเกมมีความสอดคล้องและครอบคลุมเนื้อหาที่เรียน	0.57	4.66	มากที่สุด
3. กิจกรรมสอดคล้องกับการเรียนการสอนและการวัดผล	0.48	4.72	มากที่สุด
รวม	0.51	4.69	มากที่สุด
รวม 3 ด้าน	0.05	4.64	มากที่สุด

จากตาราง 2 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อบอร์ดเกม Name It พบว่า ด้านคุณภาพของบอร์ดเกม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.69 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านคุณภาพของบอร์ดเกม กิจกรรมสอดคล้องกับการเรียนการสอนและการวัดผล มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.72 มีความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.63 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านเนื้อหา สามารถนำความรู้คำศัพท์ไปใช้ได้ มีค่ามากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.77 ความพึงพอใจมากที่สุด และด้านที่น้อย

ที่สุดคือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.59 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนมีความรู้สึกสนุกในการเรียนมีค่ามากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.68 มีความพึงพอใจมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังใช้บอร์ดเกม Name It ของนักศึกษาสาขาวิชาปฐมวัย กลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 ที่ลงทะเบียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 65 คน สูงกว่าก่อนใช้บอร์ดเกม Name It อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 14.02 และหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 17.17 เนื่องจากผู้วิจัยใช้เทคนิคและข้อเสนอแนะในการใช้วิธีสอนโดยใช้เกมตามแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2556) โดยมีกระบวนการตามขั้นตอน คือ การเลือกเกม ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า บอร์ดเกมเป็นเกมการศึกษาอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาปรับใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี โดยเลือกให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นชี้แจงกติกาและวิธีการเล่น ลองฝึกปฏิบัติ โดยการเล่นเกม และอภิปรายผลของการเล่นท้ายเกม จึงทำให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ รพิสสา กันสุข (2564) ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมถึงผลการวิจัยของ พิสิษฐ์ วัฒน บัวกนก, พงศ์วัชร พองกันทา และ ปราโมทย์ พรหมจันทร์ (2564) พบว่า นักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางมีคะแนนทักษะภาษาอังกฤษ ฟัง พูด อ่าน เขียน หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผลการประยุกต์ใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนด้วยบอร์ดเกม มีคะแนนผ่านเกณฑ์ เฉลี่ยร้อยละ 70 ตามที่กำหนดไว้ โดยทักษะการอ่านเป็นทักษะที่ได้รับการพัฒนามากที่สุด และในภาพรวมนักศึกษามีทัศนคติแรงจูงใจเชิงบวกด้านภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งนอกเหนือจากการใช้เกมแล้ว ในปัจจุบันยังมีแนวทางอื่นที่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อีกหลายแนวทาง เช่น การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และจำคำศัพท์ Prefix และ Suffix ผ่านวิดีโอ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการจำคำอุปสรรคและคำปัจจัยหลังการเรียนรู้โดยใช้วิดีโอ สูงกว่าก่อนการเรียนโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ (นันทน์ภัส พิษะศุภนันท์ สุกฤตา สิทธิวรกร

หทัยรัตน์ นิระชน และปทุมพร บุญชุม, 2565) หรือการใช้แอปพลิเคชัน TED ในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษอยู่ในระดับดีมาก เช่นกัน (ณัฐมล ไชยปัญญา สุดารัตน์ สุดไชยเรศ และสุพัตรา พรหมดำ, 2566)

2. ความพึงพอใจที่มีต่อบอร์ดเกม Name It ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาปฐมวัย กลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 ที่ลงทะเบียนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ภาพรวมทั้ง 3 ด้าน มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.64 และพบว่าด้านคุณภาพของบอร์ดเกม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ที่ 4.69 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.63 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่น้อยที่สุด คือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.59 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนจากบอร์ดเกมทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน เนื้อหาของเกมสอดคล้องกับเนื้อหาของรายวิชาที่เรียน แต่นำมาเสนอในรูปแบบของเกมจึงทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกสนใจ ตื่นเต้นกับเกมการศึกษานี้ แม้ว่าเนื้อหาในเกมจะเป็นภาษาอังกฤษ แต่ด้วยกระบวนการสร้างที่ผ่านความเห็นชอบและการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจึงทำให้เนื้อหาไม่ยากเกินระดับความรู้ของผู้เรียน ซึ่งผลความพึงพอใจนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ รพิสรา กันสุข (2564) ที่มีผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้บอร์ดเกม มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน เช่นเดียวกับกับ นภาศรี สงสัย และ ทิพรรัตน์ สิทธิวงศ์ (2563) พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อบอร์ดเกมเพราะบอร์ดเกมมีความหลากหลายน่าสนใจ สามารถนำไปใช้ได้จริง เนื้อหาที่กำหนดในบอร์ดเกมเหมาะสมชัดเจน ฝึกการคิดวิเคราะห์ในเกมการเล่น มีการใช้ภาษาที่อ่านง่ายและเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว ส่งเสริมผู้เรียนทำกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวินัยและรับผิดชอบในการทำงาน ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกค้นคว้ารวบรวม ข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเองอย่างมีความสุข นักเรียนจึงมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ในการจัดกิจกรรม หากกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนมากสามารถแบ่งกิจกรรมออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ และเล่นพร้อมกันได้ โดยผู้สอนควรศึกษาการเล่นให้ชัดเจน และอธิบายวิธีการเล่น กฎและกติกา ในภาพรวมก่อนการจัดกิจกรรมอย่างชัดเจน และควรจดบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ ของผู้เรียนเป็นระยะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยสามารถศึกษารูปแบบเกมในรูปแบบอื่น ๆ หรือประยุกต์ใช้ บอร์ดเกมกับรายวิชาอื่น ๆ ได้ เช่น ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน หรือภาษาไทย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จำรัส จันทะ. (2562). การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ เรื่อง อาชีพ (JOBS) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต, สาขาวิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). สืบค้นจาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:176628#
- ณัฐมล ไชยปัญญา สุดารัตน์ สุดไชยเรศ และสุพัตรา พรหมดำ. (2566). การใช้กลยุทธ์ในการฟัง ภาษาอังกฤษผ่าน TED แอปพลิเคชันและความคิดเห็น ที่มีต่อ TED แอปพลิเคชัน ของ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. วารสารอักษราพิบูล, 4(1), 107-120. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/APBJ/article/view/262487/176227>
- ตะวัน เทวอักษร. (2555). สร้างทักษะให้ผู้เรียนพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: อักษร เจริญทัศน์. สืบค้นจาก <http://ir.tsu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/265/1/Sadanan%20Kaewsri>
- ทิตนา แคมมณี. (2556). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาศรี สงสัย และทิพรรัตน์ สิทธิวงศ์. (2563). การศึกษาผลการใช้บอร์ดเกมประกอบการเรียน การสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบนิเวศเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีสำโรงชนูปถัมภ์. วารสารกลุ่ม

- มนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์, 3(2), 1 - 11. สืบค้นจาก <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/cemt/article/view/12575>
- นันทน์ภัส พิชยะศุภนันท์ สุกฤตา สิทธิวรารกร หทัยรัตน์ นิระชน และปทุมพร บุญชุม. (2565). กลวิธีการเรียนรู้คำศัพท์เพื่อพัฒนาทักษะการจำ เรื่อง คำอุปสรรคและคำปัจจัยผ่านวิดีโอทัศน์ของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. *วารสารอักษราพิบูล*, 3(1), 74-86, <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/APBJ/article/view/255558/172614>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พิสิทธ์ ฌอน บัวนก, พงศ์วัชร ฟองกันทา และปราโมทย์ พรหมจันทร์. (2564). ผลการใช้บอร์ดเกมที่มีต่อทักษะด้านภาษาอังกฤษ และทัศนคติแรงจูงใจในการเรียนของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 27(2), 279-297. สืบค้นจาก <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/crujournal/article/view/249543>
- รพิสา กันสุข. (2564). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้บอร์ดเกมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. (ปริญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยนเรศวร). สืบค้นจาก http://www.edu.nu.ac.th/th/news/docs/download/2021_06_08_15_49_01.pdf
- วรารณ ลัมเปรมวัฒนา และกณตภณ ธรรมวัฒนา. (2560). พฤติกรรมในการเล่นเกมนกระดาน และ องค์ประกอบของปัจจัยทางด้านผลกระทบ จากการเล่นเกมของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยสังคม*, 40(2), 107-132. สืบค้นจาก <https://e-library.siam.edu/e-journal/article/behavior-of-playing-board-games-and-component-of-effective-factors-for-playing-games-of-teenagers-in-the-bangkok/>
- อาภรณ์ศิริ พลรักษา. (2561). ความพัฒนาสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนเชียงใหม่พัฒนา อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาอังกฤษศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม). สืบค้นจาก <http://fulltext.rmu.ac.th/fulltext/2561/M126619/Phonraksa%20Apornsiri.pdf>

บทความวิจัย (Research Article)

อุปกิเลส 16 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง กรงกรรม Upakkilesa 16 That Appear in the Novel "Krong Karma"

พัชรวดี คงสน¹ สุรรัตน์ จงสวัสดิ์¹ ธนากรณ ภูทวี¹และสุกัญญาโสภี ใจกล้า^{1*}Patcharawadee Kongson^{1*}, Sureerat Chongsawat¹, Thanakorn Phutawee¹and Sukunyasopee Chaiklam^{1*}

บทคัดย่อ

การศึกษาอุปกิเลส 16 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องกรงกรรม ของ จุฬามณี ดีพิมพ์ปี พ.ศ.2560 ครั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่า อุปกิเลส 16 ที่ปรากฏมากที่สุด คือ 1) โภคะ (ความโกรธ) ปรากฏในนวนิยายจำนวน 36 ครั้ง รองลงมา คือ 2) อภิชฌาวิสมโลภะ (ความโลภ) และ อิสสา (ความริษยา) จำนวน 12 ครั้ง คือ 3) อติมานะ (ความถือตัว) จำนวน 8 ครั้ง 4) ถัมภะ (ความหวัต้อ) และ สารัมภะ (ความแข่งดี) จำนวน 6 ครั้ง 5) พยาบาท (คิดร้ายเขา) และอุปนาหะ (ความผูกโกรธ) จำนวน 5 ครั้ง 6) มานะ (ความถือตัว) จำนวน 4 ครั้ง 7) มัจฉริยะ (ความตระหนี่) จำนวน 3 ครั้ง และอุปกิเลสที่ปรากฏ น้อยที่สุด คือ 8) ปมาทะ (ความประมาท) ปลาสะ (ความดีเสมอ) และ มทะ (ความมัวเมา) จำนวน 1 ครั้ง ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าตัวละครมีพฤติกรรมกรรมกรธมากที่สุด ด้วยสาเหตุของความโลภและความอิจฉา อันเป็นกิเลสละเอียดที่ทำให้เกิดความเศร้าหมอง และความทุกข์ในชีวิต นวนิยายเรื่องนี้จึงเป็นกระจกสะท้อนแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ทำให้เรา เห็นสาเหตุแห่งทุกข์ และสอดแทรกข้อคิดในการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขให้แก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : อุปกิเลส 16 นวนิยาย กรงกรรม

^{1*} สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phibunsongkram Rajabhat University

*Corresponding author; email: sukunyasopee@gmail.com

(Received: 13 April 2023; Revised: 28 May 2023; Accepted: 1 December 2023)

Abstract

Upakkilesa 16 that appeared in Chulamanee's novel "Krong Karma," published in 2017. This study found that Upakkilesa 16 that appeared the most were: 1) Kodha (anger) appeared in the novel 36 times, followed by 2) Asbhijjhā-visamālobha (greed) and Isa (jealousy) 12 times. Next was 3) Atimāna (contempt) for 8 times; 4) Thambha (obstinacy) and Sārambha (rivalry) appeared 6 times; 5) Byāpāda (malevolence) and Upanāha (grudge) appeared 5 times; 6) Māna (conceit) appeared 4 times; 7) Macchāriya (stinginess) appeared 3 times; 8) Pamāda (negligence), Palāsa (rivalry) and Mada (vanity) each appeared once. These findings reveal that the character exhibits a high level of angry behavior due to greed and envy, which are subtle defilements causing sorrow and suffering in life. Consequently, this novel serves as a mirror reflecting the way of life, enabling readers to identify the causes of suffering and offering ideas on how to live happily.

Keywords : Upakkilesa 16, Novel, Krong Karma

บทนำ

นวนิยาย หรือที่คนทั่วไปเรียกว่า นิยาย เป็นรูปแบบหนึ่งของวรรณกรรมลายลักษณ์ แต่งด้วยภาษา จินตนาการแล้วถ่ายทอดในรูปแบบของร้อยแก้ว บางเรื่องแปลมาจากภาษาอื่น อาจเป็นเหตุการณ์จริง หรืออิงความเป็นจริง ชวนน่าติดตามด้วยบทสนทนา และบรรยายเหตุการณ์ ให้ปรากฏมโนภาพให้ผู้อ่านนอกจากความเพลิดเพลินในแบบของหนังสือนวนิยายแล้ว ในบางเล่ม ถูกถ่ายทอดเป็นภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ ส่งต่อความก้าวหน้า และการพัฒนาของนวนิยาย ในลำดับต่อไป นวนิยายมีความสำคัญในเรื่องสะท้อนภาพชีวิต จิตใจ สะท้อนภาพสังคม นวนิยาย เปรียบเสมือนกระจกส่องสังคมทำให้เรารู้บทสรุปของมนุษย์แต่ละคน ดังที่ตรีศิลป์ บุญขจร (2545, น.6) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ นวนิยายกับสังคมไทยว่า นักวิจารณ์บางคนกล่าวว่า วรรณกรรม เป็นคั่นฉ่องแห่งยุคสมัย ดังนั้น พฤติกรรมของตัวละครในนวนิยายจึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ตัวละครผู้ที่มีนิสัยดี ย่อมเป็นที่รักใคร่ของคนส่วนมาก และหากตัวละครใดที่แสดงพฤติกรรมไม่ดี ย่อมมีแต่คนรังเกียจไม่มีใครรัก

กรงกรรม เป็นนวนิยายที่ประพันธ์โดย นิพนธ์ เทียงธรรม มีนามปากกาว่า จุฬามณี พิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2560 กล่าวถึงเรื่องราววิถีชีวิตของคนในบ้านหลังหนึ่ง ซึ่งเปรียบเสมือนกรงของสมาชิกในครอบครัวที่มีทั้งกรรมดีและกรรมชั่วที่แต่ละคนได้ทำลงไป ซึ่งตัวละครแต่ละตัวในครอบครัวนี้จะแสดงให้เห็นกิเลสที่ครอบงำมนุษย์จนทำให้ไม่เกรงกลัวต่อบาป และไม่ใส่ใจความผิดที่ตนเองกระทำขึ้นเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนเองปรารถนา จนเมื่อกรรมส่งผลให้แต่ละคนเป็นทุกข์ จึงเข้าใจมากขึ้น ดังบทแนะนำหนังสือ (นายอินทร์, ม.ป.ป.) ที่กล่าวไว้ว่า ทุกคนต่างมีเหตุผลในการกระทำของตน แต่เมื่อถึงคราที่กรรมส่งผล ก็ยากนักที่จะเลี่ยงหลบได้ ดังเช่นชีวิตของตัวละครหลายคนที่โลดแล่นที่อุทหาธรณ์ในนวนิยายเรื่องนี้ “กรงกรรม” เป็นนวนิยายที่บอกเล่าเรื่องราวพื้นถิ่นของชาวนครสวรรค์ได้อย่างถึงพริกถึงขิงกะเทาะเปลือกกิเลสต้นหาของตนออกมาได้อย่างหลุดลุ่ย

“กรงกรรม” ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - เดือนเมษายน 2562 และในปัจจุบันยังมีการออกอากาศ เนื่องจากยังคงได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง ละครกรงกรรมยังมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับละครสุดแค้นแสนรักซึ่งเป็นเรื่องราวของความแค้นจากความรัก และเน้นเรื่องความเป็นแม่กับลูกชายทั้ง 4 คน เป็นการเล่าเรื่องที่ว่าด้วยกรรมของตัวละครต่าง ๆ ที่พานพบกัน มาสู่โศกนาฏกรรมและการสูญเสียผ่านผู้คนในตระกูลแบ้เจ้าของธุรกิจค้าขายที่ใหญ่ที่สุดในอำเภอ โดยตัวละครหลักได้แสดงความเป็นแม่ที่คอยบงการชีวิตลูก ๆ ทุกอย่างเพื่อหวังให้พวกเขามีชีวิตที่ดีแต่เรื่องราวที่ปรากฏในละครจะมีจุดพลิกผันตามผลของกรรมที่กระทำไว้ โดยละครตอนแรกที่ฉายมีความนิยม ถึง 3.167 และตอนจบ (ตอนที่ 19) ยังได้รับความนิยมถึง 11.136 ถึงเป็นสถิติที่สูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับสถิติกับละครเรื่องอื่น ๆ ในช่วงเวลาที่ฉาย (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2565)

พฤติกรรมของตัวละครในเรื่องที่แสดงออกมานั้นเกิดจากจิตใจที่ถูกควบคุมด้วยกิเลส ซึ่งพระพุทธเจ้าได้สอนเกี่ยวกับธรรมชาติที่เข้าไปทำให้ใจเศร้าหมอง ทำให้เกิดความทุกข์ หรือทำให้จิตใจไม่สะอาดบริสุทธิ์ หรือเรียกโดยรวมว่าอุปกิเลส 16 ซึ่งอุปกิเลส 16 นี้เป็นความรู้สึกที่ละเอียดที่สุดของมนุษย์ เป็นกิเลสที่ส่งผลต่อจิตใจมนุษย์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2553, น. 265) ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาอุปกิเลส 16 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง กรงกรรม เพื่อสะท้อนให้เห็นความรู้สึกฝ่ายลบที่ส่งผลให้จิตใจขุ่นมัวและเกิดความทุกข์ของตัวละครในเรื่อง และเพื่อทำความเข้าใจจิตใจของมนุษย์ที่มีกิเลสอยู่โดยปกติ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาอุปกิเลส 16 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องกรงกรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาอุปกิเลส 16 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องกรงกรรมนี้ ใช้แนวทางการศึกษาตามความหมายในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2553, น. 265 - 266) ดังนี้

อุปกิเลส หรือ จิตตอุปกิเลส 16 (ธรรมเครื่องเศร้าหมอง, สิ่งที่ทำให้จิตชุ่มมัวรับคุณธรรมได้ยาก ดุจผ้าเปอะเปื้อนสกปรกย้อมไม่ได้ดี – Upakkilesa : Mental defilements) ประกอบด้วย

1. อภิชฌาวิสมโลภะ คิดเพ่งเล็งอยากได้ โลกไม่สมควร, โลกกล้า จ้องจะเอา ไม่เลือก
ควร ไม่ควร

2. พยาบาท คิดร้ายเขา

3. โกธะ ความโกรธ

4. อุปนาหะ ความผูกโกรธ

5. มักขะ ความลบหลู่คุณท่าน, ความหลู่, ลบถ้าง ปิดซ่อนคุณค่าความดี

ของผู้อื่น

6. ปลาสะ ความตีเสมอ, ยกตัวเทียมท่าน, เอาตัวขึ้นตั้งขวางไว้ ไม่ยอมยก

ให้ใครดีกว่าตน

7. อีสสา ความริษยา

8. มัจฉริยะ ความตระหนี่

9. มายา มารยา

10. สาเลยยะ ความโอ้อวดหลอกเขา, หลอกด้วยคำโอ้อวด

11. ถัมภะ ความหัวดี, กระจ่าง

12. สारัมภะ ความแข่งดี, ไม่ยอมลดละ มุ่งแต่จะเอาชนะกัน

13. มานะ ความถือตัว, ทะนงตัว

14. อติมานะ ความถือตัวยิ่งกว่าเขา, ดูหมิ่นเขา

15. มทะ ความมัวเมา

16. ปมาทะ ความประมาท, ละเลย, เลินเล่อ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องอุปกิเลส 16 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องกรงกรรมนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการเตรียมข้อมูลการวิจัยโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยาย และอุปกิเลส 16
2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยอ่านและรวบรวมข้อความที่แสดงให้เห็นถึงการมีอุปกิเลส 16 จากนวนิยายเรื่องกรงกรรมอย่างละเอียด แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวทางการวิจัย
3. ขั้นสรุปและอภิปรายผล ผู้วิจัยจะสรุปและอภิปรายผลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาอุปกิเลส 16 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องกรงกรรมนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการแสดงพฤติกรรมของตัวละคร จำนวน 6 ตัวที่มีบทบาทในการดำเนินเรื่อง คือ เรณู ย้อย พิไล ต้มปฐม (เฮียใช้) และแดงอ่อน ซึ่งมีพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงให้เห็นอุปกิเลส 16 จำนวน 101 ครั้ง แบ่งเป็นประเภทของอุปกิเลส 16 ได้ดังนี้

- 1) โจร (ความโกรธ) มีปรากฏในนวนิยาย จำนวน 36 ครั้ง ดังตัวอย่างบทสนทนาที่ย้อย ซึ่งเป็นมารดาฝ่ายชายที่แสดงต่อเรณูที่เป็นภรรยาของลูก (จุฬามณี, 2560, น. 11) โดยมีการบรรยายว่า “ฝ่ายแม่ของเขาเองตอนนี้ก็หน้าแดงดวงตาวาววับ จ้องมองหญิงสาวที่เกาะเขาอยู่อย่างจะกินเลือดกินเนื้อ” (จุฬามณี, 2560, น. 11) แล้วย้อยก็กล่าวกับลูกชายคนโตว่า “เอามันกลับไปเข้าช่องเข้าบาร์ ที่มันเคยอยู่ด้วยนะอย่าทิ้งไว้ให้เป็นเสนียดสยดาของม้า” (จุฬามณี, 2560, น. 12) แต่เมื่อลูกชายบอกกับนางว่าเรณูตั้งครรภ์อยู่ ย้อยจึงกล่าวด้วยความโมโหและดุลูกเรณูว่า “ท้องได้ก็แท้งได้คนอย่างอื่นี่ ม้าไม่เชื่อหรือกว่ามันไม่เคยรีดเด็กออกจากท้อง” (จุฬามณี, 2560, น. 12)

ตัวละครอีกตัวหนึ่งซึ่งแสดงความโกรธรองลงมาจากย้อย คือ พิไล สะใภ้รองของบ้านแบ๊ที่เป็นคู่หมั้นกับลูกชายคนโต ก่อนที่เรณูจะมาเป็นสะใภ้ใหญ่ พิไลจึงได้แต่งงานกับลูกชายคนรองของบ้านแทน พิไลมีความอิจฉาที่เรณูได้ตำแหน่งที่ตนเองต้องการจึงทำทุกวิถีทางที่จะไล่เรณูออกจากครอบครัว เพื่อที่ตนเองจะได้รับมรดกมากที่สุด พฤติกรรมของพิไลที่มีต่อเรณูจึงเป็นความโกรธอยู่หลายเหตุการณ์ ตัวอย่างเช่น พิไลคุยกับสามีเพื่อใส่ร้ายเรณูเกี่ยวกับแม่สามี ดังความว่า เฮียก็เห็นแล้วนี่ ม้านะ หน้าหมองคล้ำทั้งที่อยู่แต่ในร่ม แล้วก็พูดกับมันอย่างกับไม่

เคยเกลียดมันมาก่อน นี่ก็ไม่รู้แอบเอาอะไรให้มันอีกหรือเปล่า เงินทองที่จะไปซื้อ ถ้าซื้อผ่อนมา ขายเปิดร้าน ฉันก็ว่ามันคงไม่พัวเงินม้าหрок หน้าอย่างมันคงไม่มีเหลือเก็บไว้หрок มันถึงต้องหาทางจับคนรวย ๆ มีฐานะอย่างเฮียใช้ (จุฬามณี, 2560, น. 356) บทสนทนาข้างต้นเกิดจากสาเหตุที่ฟิโลได้กล่าวไว้ในนวนิยาย ความว่า “ฟังกันให้ดี ๆ นะ ก่อนหน้านั้นฉันรักใคร่และหมั่นหมายอยู่กับเฮียใช้นาคของฉันจะต้องได้เป็นสะใภ้ใหญ่ที่นี่ ทุกอย่างของที่นี่มันจะต้องเป็นของเฮียใช้ เป็นของฉัน เป็นของลูกฉัน แต่มันอีเรณูมันแย่งทุกอย่างของฉันไปถ้าใครมาเป็นฉันจะรู้สึกอย่างไร (จุฬามณี, 2560, น. 718)

ตัวอย่างบทสนทนาข้างต้น เป็นการแสดงออกของพฤติกรรมที่เกิดจากความโกรธ ซึ่งตัวละครแสดงออกมาจากความรู้สึกภายในใจด้วยการกล่าวคำพรูสวาท คำทอ เพื่อทำร้ายอีกฝ่ายให้เสียใจหรือโกรธเหมือนที่ตนเองกำลังเป็นอยู่ ซึ่งความโกรธของตัวละครส่วนใหญ่ นั้นมีสาเหตุมาจากความรักและความต้องการครอบครองสิ่งที่ตนเองรัก เมื่อไม่ได้ดังใจปรารถนา จึงแสดงความโกรธและพฤติกรรมอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย ดังพุทธวจนะในธรรมบท ได้กล่าวถึงความรักไว้ (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2555, น. 149) ความว่า “อย่าติดอยู่กับสิ่งที่เรารัก หรือไม่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่เรารักเป็นทุกข์ การพบเห็นแต่สิ่งที่ไม่รัก ก็เป็นทุกข์” เปรียบเทียบได้กับพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงออกมาเพราะติดอยู่กับความรัก แล้วถูกพรากจากสิ่งที่รัก จึงมีแต่ความโกรธ และก็เป็นทุกข์

2. อภิขณาวิสมโลภะ (คิดเพ่งเล็งอยากได้, โลกกล้าจ้องจะเอาไม่เลือกควร ไม่ควร) มีปรากฏในนวนิยาย จำนวน 12 ครั้ง ตัวอย่างพฤติกรรมของฟิโลที่แสดงออกต่อคนรอบข้าง เพราะความต้องการสมบัติของฟิโลเอง ดังเหตุการณ์ที่ฟิโลยื่นเงื่อนไขการแต่งงานกับลูกชายคนรองของบ้านแบ้ ทั้งที่ตนเองเคยเป็นว่าที่สะใภ้ใหญ่ ความว่า “ส่วนฟิโลหลังจากที่นอนครุ่นคิดมาทั้งคืน ระหว่างมื้ออาหารเช้า หญิงสาวก็เอ่ยขึ้นมามาว่า เรื่องแต่งงานกับเฮียตงหนูตกลง แต่หนูต้องมีข้อแม้กับทางเขาสองข้อ นะเตี้ย นะแม่ ข้อแรก หนูขอทองหมั้นใหม่ขอเท่าเดิมที่เฮียใช้ให้มาอีกข้อ ถ้าแต่งเข้าไปแล้วหนูจะต้องมีศักดิ์มีสิทธิ์เหมือนสะใภ้ใหญ่ทุกประการ กิจการร้านค้าต้องตกทอดเป็นของเฮียตง (จุฬามณี, 2560, น. 45) ความโลภของฟิโลปรากฏในนวนิยายอยู่บ่อยครั้ง เช่น (ฟิโล) ครุ่นคิดหาวิธีเข้าไปครอบครองกิจการ ที่เป็นสิทธิ์ของสามีของตนตามข้อตกลงให้เร็วที่สุด เพราะถ้านางย้อยเกิดเปลี่ยนใจหรือเล่นแง่ แรงที่ทุ่มเทลงไปทำให้เงินใน”กงสี”เพิ่มพูน คนไม่ได้ออกแรงทำงานก็มีสิทธิ์ใช้จ่ายสบายไปซึ่งมันมิได้ยุติธรรมกับประสงค์และเธอเลยสักนิด (จุฬามณี, 2560, น. 151) และ (ฟิโล) มองตามแล้วยิ้มเย็น โดยใจก็คิดว่าเก็บสะสมไปเถอะสุดท้ายของพวกนี้มันก็จะกลายเป็นของของอีฟิโลนี่แหละ (จุฬามณี, 2560, น. 206)

จากบทบรรยายข้างต้น แสดงให้เห็นความโลภที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมอื่น ๆ ตามมา ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนนคือ ความโลภอยากได้สมบัติของฟีโล ที่พยายามทำทุกวิถีทางที่จะเข้ามาอยู่ในตระกูล เมื่อเป็นสะใภ้ใหญ่ไม่ได้ ก็วางเงื่อนไขที่จะทำให้ตนเองมีสิทธิ์เท่ากับสะใภ้ใหญ่คือ เรณู เพื่อจะได้มีสิทธิ์ในการครอบครองสมบัติในตระกูลฝ่ายชายได้มากขึ้น อีกทั้งยังทำทุกอย่างเพื่อให้เรณูเป็นที่เกลียดชังของนางย้อย แล้วไล่เรณูออกจากบ้าน ตนเองจะได้สิทธิ์ครอบครองสมบัติทั้งหมด ด้วยความโลภจากความอยากได้สมบัตินี้เองที่ทำให้เกิดพฤติกรรมทั้งความโกรธ การด่าทอผู้อื่น อิจฉา และพยายามตามมาเสมอ เปรียบดังที่พระพุทธองค์ได้กล่าวถึงความโลภไว้ว่า “โภคทรัพย์ ทำลายคนโง่ แต่ทำลายคนที่ไฝแสวงนิพพานไม่ได้ เพราะโลภในโภคทรัพย์ คนโง่ยอมทำลายคนอื่น และ (ผลที่สุดก็ทำลาย) ตนเอง” (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2555, น. 250)

3. อิสสา (ความริษยา) ปรากฏในนวนิยาย จำนวน 12 ครั้ง ดังบทบรรยายในนวนิยายเกี่ยวกับความอิจฉาที่ฟีโลมีต่อเรณู ความว่า ความริษยาทำให้ฟีโลรู้สึกแค้นหน้าอก เพราะถ้าเรณูตั้งท้องกับปฐมแล้ว ก็ยากที่กำจัดมันไปให้พ้นทาง ฟีโลก็คิดหาทางรวบรัดพานางย้อยไปหาหมอที่ชนแดนให้เร็วขึ้นก่อนที่นางย้อยจะรักและรู้สึกผูกพันกับหลานจากลูกชายคนโต (จุฬามณี, 2560, น. 59) ทำให้ทุกอย่างที่เรณูทำ กลายเป็นที่จับตามองจากฟีโล ดังเหตุการณ์ที่ฟีโลเห็นเรณูใส่สร้อยทอง ความว่า ฝ่ายฟีโลนั้นแม้จะไม่มีใครยืนยันได้ว่าทองเส้นนั้นเป็นของใคร แต่ฟีโลก็พอเดาออกว่าใครเป็นคนให้ทองเรณูยืมใส่มาอดคนในงาน แล้วฟีโลก็คิดอีกว่าขอให้เป็นแค่การยืมเถอะ ถ้าให้เลยละก็ฟีโลไม่ยอมเด็ดขาด ! (จุฬามณี, 2560, น. 300) จากเหตุการณ์นี้ยิ่งทำให้ฟีโลจับผิดเรณูด้วยความอิจฉามากยิ่งขึ้น ดังบทบรรยายความว่า ยิ่งเห็นทองคำที่คอเรณูใจฟีโลก็ยิ่งขุ่น แม้เหตุผลของนางย้อยจะเข้าที่ แต่จู่ ๆ คนซึ่งกี่ยวลากดินอย่างนางย้อย ยอมเสียทองทั้งที่ไม่ใช่เรื่องจำเป็นจะต้องเสีย มันเป็นเรื่องผิดวิสัยนางย้อยเป็นอย่างมาก (จุฬามณี, 2560, น. 321)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงความอิจฉาของฟีโลที่มีต่อเรณู ทำให้ตนเองนั้นเกิดความทุกข์ใจ เพราะคิดว่าเรณูจะเป็นที่รักของแม่ฝ่ายชาย และมีสิทธิ์ได้สมบัติมากกว่าตนเอง เหล่านี้ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับระหว่างความโลภกับความอิจฉา ทำให้คนแสดงพฤติกรรมไม่ดีอื่น ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ตั้งแต่ การด่าทอ ให้อภัยผู้อื่น อีกทั้งยังสามารถทำร้ายผู้อื่นได้โดยไม่รู้สึกผิด เพราะคิดว่าตนเองเป็นผู้ถูกกระทำ ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งทุกข์ ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงความอิจฉา แม้เป็นการอิจฉาเกี่ยวกับการให้ทานก็ทำให้เกิดทุกข์ได้ ความว่า “ประชาชนยอมให้ทานตามศรัทธา ใครคิดอิจฉาในข้าวและน้ำของคนอื่น เขาย่อมไม่ได้รับความสงบใจ ไม่ว่ากลางวันหรือกลางคืน” ดังนั้นการที่เราเกิดความอิจฉาผู้อื่นย่อมสร้างความทุกข์ใจให้แก่ตนเองได้

4. อติมานะ (ความถือตัวยิ่งกว่าเขา, ดูหมิ่นเขา) มีปรากฏในนวนิยาย จำนวน 8 ครั้ง ดังตัวอย่างบทสนทนาของย้อย แม่ที่รักลูกชายของตนมากจนไม่คิดว่าเรณูจะคู่ควรกับลูกชายคนโตของตนเอง จนกล่าวกับเรณูอย่างดูหมิ่นว่า “ไม่ต้องบอกก็รู้หรือกว่าสารรูปอย่างนี้จะทำงานอะไรได้ แต่งเนื้อแต่งตัว แต่งหน้าทาปากอย่างนี้มันต้องเป็นกะหรี่แน่ ๆ” (จุฬามณี, 2560, น. 11) และกล่าวอีกว่า “เอามันกลับไปเข้าช่องเข้าบาร์ ที่มันเคยอยู่ด้วยนะ อย่าทิ้งไว้ให้เป็นเสนียดสายตาของม้า” (จุฬามณี, 2560, น. 12) แม้กระทั่งลูกชายอ่อนวอนให้มารดายอมรับในภรรยาของตนเอง แต่นางย้อยก็ยังไม่ยอมรับ พร้อมกับดูหมิ่นจนทำร้ายจิตใจเรณูอยู่เสมอ ดังตัวอย่างบทสนทนาที่กล่าวว่า “อีเรณูชาวบ้านร้านตลาดเขาพูดกันว่าพอกูไม่อยู่มึงก็พาเพื่อนกะหรี่ของมึงเข้ามามั่วสุมในบ้านของกู” (จุฬามณี, 2560, น. 160) แม้เรณูจะปฏิเสธแต่นางย้อยก็ยังไม่ยอมรับฟังอยู่ดี และกล่าวต่อว่า “อย่าทำเป็นไขสือหน่อยเลย คนเขาเห็นกันทั้งชุมแสง ภูนี้หน้าขาไปหมด มึงหยามกูมากไปแล้ว ทำเหมือนบ้านของกูเป็นช่องโสเภณีเห็นที่จะอยู่ด้วยกันไม่ได้แล้ว” (จุฬามณี, 2560, น. 160)

จากบทสนทนาข้างต้น แสดงให้เห็นพฤติกรรมการดูหมิ่นผู้อื่น อันเกิดจากมีความเห็นว่าตนเองฐานะดีกว่า หรือมีกำเนิดสูงกว่า จึงดูหมิ่นการดำเนินชีวิตของผู้ที่ตนเองเห็นกว่าต่ำกว่า ด้วยการกล่าวคำพรูสวาทและดูถูก ทั้งเรื่องฐานะความเป็นอยู่ ฐานะทางเศรษฐกิจและอาชีพ

5. ถัมกะ (ความหัวดี, กระด้าง) ปรากฏในนวนิยาย จำนวน 6 ครั้ง ส่วนใหญ่เป็นการไม่ยอมทำตามอีกฝ่าย ดังที่เรณูไม่ยอมทำตามคำสั่งของนางย้อยที่ไล่ให้ออกจากบ้านไป เพราะเรณูไม่คู่ควรกับลูกชายคนโตของตน ตัวอย่างบทสนทนาที่แสดงให้เห็นความหัวดีของเรณู คือ “ไม่กลับ ฉันไม่กลับฉันจะอยู่กับผัวของฉันที่นี่ พี่ใช้ บอกแม่พี่ไปสิว่าฉันท้อง ฉันท้องกับพี่เขาแล้วฉันจะกลับไปได้อย่างไร” (จุฬามณี, 2560, น. 11) และมีการต่อปากต่อคำกับแม่สามีอยู่เสมอ ดังตัวอย่างบทสนทนาที่กล่าวว่า “แล้วม้าจะด่าทำไม ด่าแล้วได้ประโยชน์อะไรไหม ก็จริงไหมล่ะใครก็รู้กันทั้งชุมแสงแล้วว่าหนูมาที่นี้ในฐานะเมียที่อุ้มท้องลูกให้พี่ใช้ ลูกชายของม้า อุ้มท้องหลานให้มามาด่าหนู เอาหนูออกมาประจาน ถามจริง ๆ เอะม้าไม่อายคนบ้างหรือใครได้ยินก็หัวเราะกันทั้งนั้น” (จุฬามณี, 2560, น. 34) จากความดื้อนี้เองที่ยิ่งทำให้นางย้อยโกรธและดูหมิ่นเรณูมากขึ้น จนทำให้เรณูเจ็บปวดที่พยายามทำความดีแต่ก็ไม่ชนะใจแม่สามีได้ “เรณูซ่อนความเจ็บปวดใจไว้ในสีหน้าแต่เมื่อถูกกดดันให้จนมุมเธอก็จำป็นต้องลุกขึ้นสู้เพราะเธอเลือกที่จะเดินเข้าสนามรบมาเอง เธอจะต้องสู้ให้ได้ชัยชนะกลับไป เธอจะต้องกลับไปหัวเราะให้เสียงดังในคลับบาร์” (จุฬามณี, 2560, น. 41) อาจเป็นเพราะต้องการมีชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ต้องทำอาชีพ

โสเภณีหรือทำงานในคลับบาร์ จึงทำให้เรณูหัวดีเพื่อจะทำทุกวิถีทางที่ทำให้ตนเองได้ใช้ชีวิตอย่างสุขจริตและไม่โดนดูถูกเหยียดหยาม ดังบทสนทนาที่เรณูได้กล่าวกับมารดาของตนเองว่า “คนอย่างหนู ค่าไม้เจ็บหรือแม่ เพราะชีวิตนี้โดนค่ามาเยอะแล้ว ถ้าค่าแล้วเจ็บแล้วตาย หนูตายไปนานแล้วเพราะฉะนั้นต่างคนต่างอยู่เถอะ หนูอยู่ในที่ของหนู แม่ก็อยู่ในที่ของแม่ไป” (จุฬามณี, 2560, น. 161)

บทสนทนาที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นความหัวดีอ ไม่ยอมคนของเรณู ด้วยสาเหตุที่เรณูนั้นเกิดในครอบครัวที่ยากจน ต้องทำงานหาเงินให้มาก ๆ เพื่อเลี้ยงตนเองอีกทั้งยังถูกพี่เขยข่มขืนจนตั้งครรภ์ จึงต้องพยายามทำให้หาเงินส่งให้มารดาเลี้ยงลูกของตนเองด้วย เธอไม่ยอมละความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนเองจากคนมีอาชีพขายบริการทางเพศ มาสู่ชาวบ้านที่ชายขนมทั่ว ๆ ไป โดยต้องต่อสู้กับอุปสรรคที่ยากยิ่ง คือ แม่ของสามีที่ไม่ยอมรับในตัวเธอ เธอจึงต้องทำทุกอย่างเพื่อให้นางย้อยยอมรับให้ได้

6. สารัมมะ (ความแข่งดี, ไม่ยอมลดละ, มุ่งแต่จะเอาชนะกัน) ปรากฏในนวนิยายจำนวน 6 ครั้ง เกิดขึ้นจากการต้องการชนะกันของฝ่ายแม่สามีและลูกสะใภ้ โดยฝ่ายแม่สามีต้องการจะไล่ลูกสะใภ้ออกจากบ้าน ส่วนฝ่ายลูกสะใภ้ก็ต้องการการยอมรับจากแม่สามี แต่ก็ไม่ยอมอ่อนน้อมถ่อมตน จึงทำให้เกิดเหตุการณ์ปะทะกันของสองฝ่ายขึ้นอยู่เสมอในตอนต้นเรื่อง เช่น เรณูบอกกับเขา (เฮียใช้) ว่า ‘ถ้าไม่เข้าถ้าเสีย มันก็จะไม่ได้ลูกเสียอย่างที่เราจะได้แน่’ เรณูไม่กลัวคำขู่ของเขาเลยสักนิด เขาบอกกับเรณูเสมอว่าแม่ของเขานั้นร้ายถึงเพียงไหน (จุฬามณี, 2560, น. 10) และ “เรณูทนไม่ไหวจึงลุกขึ้นมา ด้วยใบหน้าอวดดีถือดีและใบหน้าท่าทางน้ำเสียงแบบนี้ เรณูก็มั่นใจว่ามันจะทำให้ไฟในอกของนางย้อยลุกโชนยิ่งขึ้น” (จุฬามณี, 2560, น. 34) การกระทำนี้เองที่เป็นเหตุทำให้นางย้อยยังไม่ยอมแพ้อีกฝ่าย จนกล่าวออกมาว่า “แต่ฉันเกลียดมัน! ฉันเกลียดมัน!” ความคับแค้นใจอยากเอาชนะทำให้น้ำตาของนางย้อยไหลออกมา” (จุฬามณี, 2560, น. 163) และ “กูไม่มีวันเชื่อ คนสิ้นไร้ไม้ตอกอย่างมึงรักใคร่ไม่เป็นหรือ มึงรักดีใหญ่เพราะมันเป็นลูกกูเพราะมันมีเงินแต่มึงอย่าหวังเลยว่ามึงจะได้เงินจากกูไป” (จุฬามณี, 2560, น. 163)

จากบทสนทนาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าทั้งเรณูและนางย้อย มีความพยายามที่จะเอาชนะกัน ฝ่ายเรณูต้องการเอาชนะแม่สามีเพื่อให้มีชีวิตที่ดี ไม่ต้องกลับไปขายบริการทางเพศเหมือนก่อน ฝ่ายนางย้อยต้องการเอาชนะเรณู เพื่อที่จะให้ลูกชายคนโตได้กับผู้หญิงที่ดีกว่านี้ จึงเกิดการแข่งดี ไม่ยอมลดละทวิฤทธิของตนเอง ทำให้ทั้งสองฝ่ายมีแต่ความทุกข์ใจในทุกครั้งที่นึกถึงอีกฝ่าย หรือทุกครั้งที่ต้องเจอหน้ากัน เหมือนเป็นการแข่งขันเพื่อที่จะทำให้อีกฝ่ายมีความสุข

แต่ถ้าการแข่งขันนี้ยังไม่จบก็จะต้องพบกับทุกซ์ทั้งสองฝ่าย ดังพุทธวจนะในธรรมบทที่กล่าวว่า “ผู้ใดปรารถนาสุขเพื่อตน โดยการก่อทุกข์ให้คนอื่น ผู้นั้นมักเกี่ยวพันด้วยเวรไม่รู้สิ้น ไม่มีทางพ้นทางเวรไปได้” (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2555, น. 205) การต่อสู้แข่งขันจึงไม่มีวันจบสิ้น และไม่มีวันมีความสุขทั้งสองฝ่าย

7. พยาบาท (คิดร้ายเขา) ปรากฏในนวนิยาย จำนวน 5 ครั้ง เกิดขึ้นเนื่องมาจากความโกรธที่ตัวละครส่วนใหญ่มีอยู่เป็นพื้นฐาน ยกตัวอย่างระหว่างพิไลกับเรณู ที่พิไลเห็นว่าเรณูเริ่มได้รับการยอมรับจากนางย้อยผู้เป็นแม่สามี จนถึงขนาดให้ยืมหรืออาจจะยืมสร้อยทองให้กับเรณู ทำให้พิไลเกิดความอิจฉา และตัดสินใจให้คนงานมาปล้นสร้อยทองของเรณู เพื่อที่จะใส่ร้ายว่าเรณูนำทองไปขาย จากบทบรรยายความว่า “ระหว่างที่คุยกันอยู่ พิลิที่พยายามปรับน้ำเสียงให้เป็นปกติก็เห็นว่า “สายสร้อย” ในคอของเรณูนั้นมันบาดตาบาดใจเหลือเกิน ถ้าเรณูยังต้องหาบของออกจากโรงสีตั้งแต่เช้ามืด แล้วถูกโจรจี้เอาทองที่ใส่ล่อตาล่อใจไป ก็คงจะจับมือใครดมไม่ได้ (จุฬามณี, 2560, น. 355) พิลิจึงสั่งให้คนงานของตนไปปล้นทองของเรณู ดังบทสนทนาของพิไลที่กล่าวว่า “สร้อยทองของอีเรณูที่โดนกระตุกไป ฉันเป็นคนสั่งให้น้ำเช็ดทำเอง ถ้ามจริง ๆ เอะฉันทำอย่างนี้ฉันผิดใช่ไหม ฉันทำอย่างนี้กับคนที่ฉันเกลียด คนที่แย่งทุกอย่างทุกอย่างไปจากชีวิตฉันฉันผิดใช่ไหม” (จุฬามณี, 2560, น. 719) อีกทั้งยังพยายามที่จะประจานความผิดของเรณูตามบทบรรยายที่กล่าวว่า (พิไลคิด) งานนี้จะรู้กันแค่เฉพาะคนในบ้านไม่ได้เสียแล้ว เรื่องชั่วช้าเลวทรามที่อีเรณู ทำลงไปนี่ต้องรู้กันทั้งตลาดชุมแสง เพราะถ้ามีคนเกลียดมัน ถึงให้มันปากดีขยันขันแข็ง ทำขนมถูกปากคนถึงเพียงไหน ก็ไม่มีใครซื้อขนมมันกินหรอก และดีไม่ดี ร้านผ้าของมันที่กำลังจะเปิดในอีกไม่กี่วันจะต้องร้าง ถึงเวลานั้นก็พอดีที่พิไลหาทางแก้ของสำเร็จ ที่นี้เองมันจะต้องระเห็จไปจากชุมแสงกันทั้งสองพี่น้อง (จุฬามณี, 2560, น. 273 - 274)

จากบทสนทนาข้างต้นนี้เอง ที่แสดงให้เห็นว่าพิไลมีความพยาบาทต่อเรณู เพราะพิไลคิดว่าเรณูนั้นเข้ามาแย่งสิทธิ์การครอบครองสมบัติทั้งหมดของนาง เมื่อเห็นนางย้อยดีต่อเรณู จึงยิ่งโกรธ และยิ่งต้องการทำร้ายเรณูมากขึ้น ซึ่งเป็นการพยาบาทที่เกิดจากสาเหตุของความอิจฉาและความโกรธ ทำให้พิไลกระทำความผิดโดยที่ไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี และเป็นการสร้างความทุกข์ใจให้แก่ตนเองตลอดเวลา

8. อุปนาหะ (ความผูกโกรธ) ปรากฏในนวนิยาย จำนวน 5 ครั้ง ดังตัวอย่างบทสนทนาที่พิไลได้กล่าวไว้ว่า “ฟังกันให้ดี ๆ นะ ก่อนหน้านั้นฉันรักใคร่และหมั่นหมายอยู่กับเฮียใช้นาคัดของฉันจะต้องได้เป็นสะใภ้ใหญ่ที่นี่ ทุกอย่างของที่นี่มันจะต้องเป็นของเฮียใช้ เป็นของฉัน เป็นของลูกฉัน แต่มัน อีเรณูมันแย่งทุกอย่างของฉันไป ถ้าใครมาเป็นฉันจะรู้สึกอย่างไร” (จุฬามณี, 2560,

น. 718) หรือที่แต่งอ่อนแสดงความผูกโกรธที่นางย้อยไปยึดบ้านของตน จนต้องหันไปขายบริการทางเพศเพื่อหาเลี้ยงตนเองแทนการทำเกษตร แต่งอ่อนกล่าวว่ากับนางย้อยว่า “อีย้อย ไอ้เซ่ง อีคนฉิบหาย ไอ้คนจัญไร พวกมึงดัดแข้งดัดขาไม่ให้กูมีที่ทางทำมาหากิน ขอให้มึงหมดทางทำมาหากินเหมือนกูบ้าง ขอให้มึงถูกดัดแข้งดัดขาไปไหนมาไหนไม่ได้ ขอให้มึงหนักตามึงบอด วิงวอนขอความเห็นใจจากใครใครก็ไม่ฟังเสียงมึง ขอให้ครอบครัวมึงจงฉิบหายวายป่วงทำอะไรก็ไม่เจริญ” (จุฬามณี, 2560, น. 79) หรือแม้แต่ติมที่ผูกนางย้อยยึดที่ดินทำกิน ก็ได้กล่าวกับนางน้อยว่า “เป็นเพราะมึงที่ทำให้กูบ้านแตกสาแหรกขาดเพราะฉะนั้นมึงก็อย่าหวังเลยว่า จะมีชีวิตอยู่ต่อไปอย่างมีความสุข มึงไม่ได้ทำแต่เฉพาะผูกคนเดียวหรอกอีย้อย มีกี่คนที่มึงทำกับเขาแบบนี้ มึงไปยึดไร้ยดินนะเขามากี่แปลง” (จุฬามณี, 2560, น. 79) ทำให้ติมช่วยเหลือเรณูเพื่อจะได้เข้ามาเป็นสะใภ้ของบ้านนี้ เปรียบเหมือนเป็นการแก้แค้นให้นางย้อยต้องได้รับความทุกข์ที่มีสะใภ้ทำอาชีพขายบริการทางเพศ

ตัวอย่างบทสนทนาข้างต้นเกิดจากการกระทำให้เกิดความโกรธ และตามด้วยความผูกโกรธ คือ ไม่ยอมหยายโกรธกันง่าย ๆ ดังเช่นที่เรณูเข้ามาแย่งตำแหน่งสะใภ้ใหญ่จากพิไล ทำให้พิไลโกรธเรณู และผูกโกรธ คือ พบเห็นเรณูเมื่อใดก็จะโกรธและพยายามจะทำร้ายเรณูอยู่เสมอ หรือแม้แต่เรื่องของติมที่นางย้อยให้ยืมเงินแล้ว เมื่อติมไม่มีเงินมาใช้คืนได้ทันใจนางย้อย นางจึงได้ยึดที่ดินของครอบครัวติม ทำให้แม่ของติมต้องตรอมใจตาย ติมต้องย้ายออกจากบ้าน และไปขายบริการทางเพศ ติมจึงผูกโกรธจนสาปแช่งนางย้อยแบบข้างต้น

9. มานะ (ความถือตัว, ทะนงตัว) ปรากฏในนวนิยาย จำนวน 4 ครั้ง ดังตัวอย่างบทสนทนาที่เรณูได้กล่าวกับมารดาว่า “ชีวิตคนเรามาเลือกเกิดไม่ได้นี่แม่ แล้วตอนนั้นหนูก็ยังเด็ก ยังโง่ ไม่ประสีประสายังคิดอะไรไม่ได้ แต่ตอนนี้หนูรู้แล้วว่าหนูก็เป็นคนและหนูจะต้องอยู่อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีเหมือนคนอื่นเขาบ้าง ไม่มีผู้หญิงคนไหนอยากเป็นกะหรืหรือกะไม่มีหรือ” (จุฬามณี, 2560, น. 154) หรือที่ย้อยถือตัวว่าตนเองสูงกว่าเรณู โดยกว่ากับลูกชายคนที่สามว่า “มันก็แค่เป็นนางบำเรอพี่ชายมึงเท่านั้นแหละ มันไม่ใช่สะใภ้กู ไม่ใช่พี่สะใภ้พวกมึงเพราะฉะนั้นอย่าเรียกมันว่าซ้อ แล้วบอกกับคนอื่น ๆ ด้วยว่าอย่านับถือว่ามันเป็นพี่สะใภ้เด็ดขาด บ้านเราจะต้องไม่มีสะใภ้อย่างมัน” (จุฬามณี, 2560, น. 34)

จากตัวอย่างบทสนทนาข้างต้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงความถือตัวหรือทะนงตัวว่าตนเองนั้นมีดีกว่าผู้อื่น เก่งกว่าผู้อื่น น่าจะมีชีวิตที่ดีกว่าเดิม แต่ยังมีได้ถูกหรือดูหมิ่นผู้อื่นเหมือนกรณีของอติมานะ (ดูหมิ่นเขา)

10. มัจฉริยะ (ความตระหนี่) มีปรากฏในนวนิยาย จำนวน 3 ครั้ง จากบทสนทนาของนางย้อยที่กล่าวกับสามีและลูกชาย “กูจะไม่ยอมเสียทองหมั้นหีบนั้นไปอย่างเด็ดขาด” (จุฬามณี, 2560, น. 17) และ “นางย้อยบอกกับลูกชายเพียงว่าดูแลร้านให้ดี ๆ อย่าให้ตัวเสีย แก่เฒ่าเด็ดขาดตอนนี้มาไม่ไวใจมัน” (จุฬามณี, 2560, น. 19) อีกเหตุการณ์หนึ่งที่แสดงถึงความตระหนี่ของนางย้อยคือ การที่นางต้องการให้พิไล มาเป็นสะใภ้ของนางเหมือนเดิม จึงกล่าวกับบิดามารดาของพิไลไป แต่ด้วยความที่พิไลต้องการสมบัติของครอบครัวแม้จะมีข้อแลกเปลี่ยนซึ่งทำให้นางย้อยไม่พอใจลึก ๆ ด้วยความตระหนี่ของตน จากบทสนทนาความว่า นางย้อยถึงกับกัดฟันกรอด แม้เมื่อจดหมายจะพูดว่ายินดียินยอมทำตามความต้องการของนางแต่ขอเรียกร้องที่พิไลยื่นเสนอมานั้นมันมากเกินไป ทองหมั้นน้ำหนัก 10 บาท ชุดใหม่ส่วนของเดิมนั้นถือเป็นค่าทำขวัญและในอนาคตร้านค้าแห่งนี้จะต้องเป็นของประสงค์ ซึ่งหมายถึงทรัพย์สินสมบัติที่ปฐมพึงมีสิทธิ์ได้รับตามธรรมเนียมนั้นจะต้องไปตกอยู่ในมือของน้องชาย เพราะความโง่เขลาเบาปัญญาของตน (ลูกชายคนโตที่รับเรณูมาเป็นภรรยา) (จุฬามณี, 2560, น. 47)

ความตระหนี่นี้เกิดจากที่นางย้อย ได้กระทำทุกอย่างเพื่อให้โรงสีและกิจการที่ตกทอดมาจากฝ่ายสามีเป็นของตนเอง (เหมือนกับที่พิไลคิด) และยังได้ทำงานหาเงินมาจนมีฐานะที่ดีขึ้นกว่าเดิม ทำให้นางไม่ต้องการจะเสียเงินโดยไม่จำเป็น ซึ่งอาจจะมองว่าเป็นการกระทำที่เหมาะสมแล้ว แต่ความตระหนี่นี้เองที่ทำให้นางย้อยมีความทุกข์ ไม่ไวใจแม้กระทั่งให้ลูกชายของตนเองเฝ้าร้านคนเดียว

11. ปมาทะ (ความประมาท, ละเลย, เลินเล่อ) ปรากฏในนวนิยาย 1 ครั้ง จากบทบรรยายเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ปฐมรับเรณูมาเป็นภรรยา ความว่า (ปฐม) ถอนหายใจออกมาสายตาเบนไปจับที่บันไดเพื่อให้แม่หมดหวังกับเขาจึงต้องบอกความจริงไปว่า “ก่อนจะกลับมาบ้านผมจดหมายไปบอกพิไลว่าผมคงแต่งงานกับเขาไม่ได้แล้ว” ผมรู้ว่าผมผิดผมไม่อยากให้เขารอทองบ้านก็ยกให้เขาไปเลยเพราะเราเป็นฝ่ายผิด (จุฬามณี, 2560, น. 16)

การดำเนินชีวิตของปฐมแสดงให้เห็นถึงความประมาท ที่เขาชอบใช้ชีวิตไปทีโอเคจรและพบรักกับเรณู จึงทำให้ชีวิตของเขาต้องลำบากเพราะมารดาไม่ยอมรับในตัวภรรยา และทำให้ต้องเสียของหมั้นไปเพราะเขาละเลยความต้องการของบิดามารดาที่ต้องการจะให้แต่งงานกับพิไล ความทุกข์ของปฐมจึงเปรียบได้กับคำสอนของพระพุทธองค์ที่ทรงตรัสไว้ว่า “เหล่าสัตว์ ติดกับตัณหา กระเสือกกระสนดูจะตายติดบ่วง สัตว์ทั้งหลายติดอยู่ในกิเลสเครื่องผูกมัด ย่อมประสบทุกข์บ่อย ๆ ตลอดกาลนาน” (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2555, น. 240)

12. ปลาสะ (ความดีเสมอ, ยกตัวเทียมท่าน, เอาตัวขึ้นตั้งขวางไว้ ไม่ยอมยกให้ใครดีกว่าตน) ปรากฏในนวนิยาย จำนวน 1 ครั้ง คือ เหตุการณ์ที่ฟิโลต้องการประจานเรณู เพื่อไม่ให้เรณูได้ดีกว่าตน ดังความคิดของฟิโลที่คิดว่า งานนี้จะรู้กันแค่เฉพาะคนในบ้านไม่ได้เสียแล้ว เรื่องชั่วช้าเร็วตามที่อี เรณู ทำลงไปนี่ต้องรู้กันทั้งตลาดชุมแสง เพราะถ้ามีคนเกลียดมัน เอาให้มันปากดี ขยันขันแข็ง ทำขนมถูกปากคนถึงเพียงไหน ก็ไม่มีใครซื้อขนมมันกินหรอก และดีไม่ตี ร้านผ้าของ มันที่กำลังจะปิดในอีกไม่กี่วันจะต้องร้าง ถึงเวลานั้นก็พอดีที่ฟิโลหาทางแก้ของสำเร็จ ที่นี้เองมันจะต้องระเห็จไปจากชุมแสงกันทั้งสองพี่น้อง (จุฬามณี, 2560, น. 273 - 274) โดยการกระทำของฟิโลเกิดจากการที่ฟิโลได้รับการทาบตามให้เป็นสะใภ้ใหญ่ ทำให้เธอคาดหวังว่าจะได้กิจการของสามีในอนาคต และเมื่อเรณูเข้ามาเป็นสะใภ้ใหญ่แทน จึงถือเป็นการได้ดีกว่าตนเอง เธอจึงทำทุกอย่างเพื่อให้ตนเองมีสิทธิ์เหมือนเดิม ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าฟิโลมีพฤติกรรมที่ไม่ยอมให้ใครได้ดีกว่าตนเอง

13. มทะ (ความมัวเมา, ความปราศจากแก่นสาร, ไม่มีสาระ, หาประโยชน์อะไรไม่ได้) ปรากฏในนวนิยาย จำนวน 1 ครั้ง คือ เหตุการณ์ที่ปฐมต้องเดินทางกลับมาบอกมารดาว่าตนเองผิดพลาดทำให้เรณูตั้งครรภ์ จนต้องยอมรับเรณูมาเป็นภรรยาของตน ดังบทบรรยายที่กล่าวว่า (ปฐม) ถอนหายใจ ออกมาสายตาเบนไปจับที่บันไดเพื่อให้แม่หมดหวังกับเขาจึงต้องบอกความจริงไปว่า “ก่อนจะกลับมาบ้าน ผมจดหมายไปบอกพี่แล้วว่าผมคงแต่งงานกับเขาไม่ได้แล้ว” ผมรู้ว่าผมผิดผมไม่อยากให้เขารอ ทองบ้านก็ยกให้เขาไปเลยเพราะเราเป็นฝ่ายผิด (จุฬามณี, 2560, น. 16)

จากบทสนทนาตัวเองที่นอกจากจะแสดงความประมาทในการดำเนินชีวิตของปฐมแล้วยังแสดงให้เห็นการดำเนินชีวิตที่หาประโยชน์อะไรไม่ได้ของปฐมด้วย คือ แทนที่จะทำงานเป็นราชการอย่างเต็มความสามารถเพื่อจะได้เลื่อนขั้นหรือมียศตำแหน่งที่สูงขึ้น เขากลับมัวเมาอยู่กับการหาความสุขสำราญ เข้าผับบาร์ และใช้บริการผู้หญิงอยู่เสมอ

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาอุปกิเลส 16 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องกรงกรรม ครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาและได้พบอุปกิเลสจำนวน 13 ข้อ เรียงตามลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้

1. โภชะ	จำนวน 36 ครั้ง
2. อภิชฌาวิสมโลภะ	จำนวน 12 ครั้ง
3. อิสสา	จำนวน 12 ครั้ง
4. อติมานะ	จำนวน 8 ครั้ง

5. ถัมภะ	จำนวน 6 ครั้ง
6. สารัมภะ	จำนวน 6 ครั้ง
7. พยาบาท	จำนวน 5 ครั้ง
8. อุปนาหะ	จำนวน 5 ครั้ง
9. มานะ	จำนวน 4 ครั้ง
10. มัจฉริยะ	จำนวน 3 ครั้ง
11. ปมาทะ	จำนวน 1 ครั้ง
12. ปลาสะ	จำนวน 1 ครั้ง
13. มทะ	จำนวน 1 ครั้ง

ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของนัฐนรี เกตุพรหมมา และคณะ (2560, น. 67) ที่ผลการศึกษาพบว่า อุปกิเลสที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านจังหวัดนครราชสีมามากที่สุด คือ อภิชฌาวิสมโลภะ (ความโลภ) รองลงมาคือ อุปนาหะ (ความผูกโกรธ) และ ปมาทะ (ความประมาท) และอันดับที่สาม คือ มายา (ความมารยา) และยังสอดคล้องการศึกษาอุปกิเลสในนิทานพื้นบ้านอีสานตอนใต้ ของ ญัฐกานต์ โพธิ์ปาน และคณะ (2561, น. 10) พบว่า อุปกิเลสที่ปรากฏมากที่สุด คือ อภิชฌาวิสมโลภะ (ความโลภ) รองลงมา คือ โภธะ (ความโกรธ) ลำดับที่สาม คือ พยาบาท (ความคิดร้ายผู้อื่น) ส่วนการศึกษาอุปกิเลสในนิทานพื้นบ้านของชาวตำบลโกรกกราก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ของ กุลณัฐ ธิจันทร์ และคณะ (2561, น. 3) พบอุปกิเลสที่ปรากฏมากที่สุด คือ พยาบาท (ความคิดร้ายผู้อื่น) รองลงมา คือ อภิชฌาวิสมโลภะ (ความโลภ) ลำดับที่สาม คือ โภธะ (ความโกรธ) และไม่ปรากฏอุปกิเลส 3 ข้อ คือ มักขะ (การลบหลู่คุณท่าน) ปลาสะ (ความตีเสมอ) และมานะ (ความถือตัว) แม้ผลการศึกษาจะไม่ปรากฏลำดับของอุปกิเลสที่ตรงกันทุกข้อ แต่แสดงให้เห็นว่า อุปกิเลสที่ปรากฏมากที่สุดสามอันดับแรก จากทั้งนิทานพื้นบ้านและในนวนิยาย คือ ความโลภ ความโกรธ ดังที่สุกัญญาโสภิไจกล้ำ (2563, น. 123) ได้ศึกษาอุปกิเลสที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือตอนล่าง พบว่า อภิชฌาวิสมโลภะ (ความโลภ) มีปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ พยาบาท และอันดับที่สาม คือ โภธะ (ความโกรธ)

ส่วนอุปกิเลสที่ไม่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้ มีจำนวน 3 ข้อ ได้แก่ 1) มักขะ (ความลบหลู่คุณท่าน, ความหลู่, ลบถ้าง ปิดซ่อนคุณค่าความดีของผู้อื่น) 2) มายา (มารยา) และ 3) สาเฉยยะ (ความโอ้อวดหลอกเขา, หลอกด้วยคำโอ้อวด) โดยอาจกล่าวได้ว่า ที่ไม่ปรากฏอุปกิเลสทั้งสามข้อนี้ เพราะตัวละครในเรื่องมีการแสดงพฤติกรรมแบบตรงไปตรงมา โกรธก็แสดงออกว่าโกรธ

ด้วยการคำทอ ทำร้ายร่างกายและจิตใจ และมีการดูหมิ่นผู้อื่น แต่ตัวละครที่อยู่ในสถานะที่ต่ำกว่าก็มิได้แสดงการลบหลู่ดูหมิ่นผู้ที่สูงกว่า ดังเช่นที่เรณูที่ถึงแม้จะหัวดื้อกับแม่สามมียู่เนื่อง ๆ แต่ก็รู้จักบุญคุณที่ย่อยให้ความช่วยเหลือ หรือแม้แต่ฟีโลที่ถึงจะเกลียดและมีความอิจฉาเรณูมากเพียงใดก็ไม่ได้ใช้มารยาเพื่อทำให้นางย่อยรักในตัวนาง และสุดท้ายคือ นวนิยายเรื่องนี้ไม่มีการแสดงพฤติกรรมของการโอ้อวด นางย่อยเป็นผู้มีฐานะดีกว่าใครในชุมชนจริง ๆ จึงสามารถดูหมิ่นเรณูได้ ฟีโลมีหน้าตาและฐานะเหมาะสมกับลูกชายนางย่อยจริง จึงสามารถเข้ามาเป็นสะใภ้ได้ เป็นต้น

ผลการศึกษาอุปกิเลส 16 จากนวนิยายเรื่องกรรมกรรมนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของตัวละครในนวนิยายที่มีความโกรธอยู่มากที่สุด อันเนื่องมาจากสาเหตุของความโลภและความถือดี ก่อให้เกิดอุปกิเลสที่เกิดขึ้นต่อมาคือ ความอิจฉา การผูกโกรธ การดูหมิ่นผู้อื่น และความพยาบาท เหล่านี้ล้วนเป็นกิเลสที่ทำให้เกิดความเศร้าหมองและความทุกข์ในชีวิตซึ่งเกิดขึ้นได้ง่าย ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ความว่า “กรรมไม่ดี ทั้งไม่มีประโยชน์แก่ตน ทำง่าย แต่กรรมดีและมีประโยชน์ ทำได้ยากยิ่งนัก” (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2555, น. 114) นวนิยายเรื่องนี้จึงเป็นกระจกสะท้อนแนวทางในการดำเนินชีวิต ที่ทำให้เราเห็นสาเหตุแห่งทุกข์ และสอดแทรกข้อคิดในการใช้ชีวิตที่ควรละกิเลสเพื่อความสงบสุขให้แก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ดังพุทธวจนะในธรรมบทว่า

อตตนาว กตํ ปาปํ

อตตนา สงฺกิลิสฺสติ

อตตนาว อกตํ ปาปํ

อตตนาว วิสุขณฺติ

สุทฺธิ อสุทฺธิ ปจฺจตฺตํ

นาณญฺญ อณญฺญ วิโสธเย ฯ 165 ฯ

ตนทำบาปเอง ตนก็เศร้าหมองเอง

ตนไม่ทำบาป ตนก็บริสุทธิ์เอง

ความบริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์เป็นของเฉพาะตน

คนอื่นจะให้คนอื่นบริสุทธิ์แทนไม่ได้

(เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2555, น. 115)

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาอุปกิเลส 16 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องอื่น ๆ เพื่อให้เป็นแนวทางการศึกษาหลักธรรมคำสอนของอุปกิเลส 16 มากขึ้น
2. ควรมีการศึกษานวนิยายแนวจิตวิทยา ที่มีเนื้อหาการพรรณนาถึงจิตใจและอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครเป็นหลัก เพื่อให้เข้าใจถึงจิตใจและความรู้สึกของมนุษย์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กุลณัฐ ธิจันทร์ และคณะ. (2561). *การศึกษาอุปกิเลสในนิทานพื้นบ้านของชาวดำบลโกรกกราก อำเภอมะเมือง จังหวัดสมุทรสาคร* (รายงานผลการวิจัย). พิษณุโลก: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- จุฬามณี. (2560). *กรงกรรม*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- ณัฐกานต์ โพธิ์ปาน และคณะ. (2561). *การศึกษาอุปกิเลสในนิทานพื้นบ้านอีสานตอนใต้* (รายงานผลการวิจัย). พิษณุโลก: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2545). *นวนิยายกับสังคมไทย (พ.ศ.2475 - 2500)* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นัฐนรี เกตุพรหมมา และคณะ. (2560). *การศึกษาอุปกิเลสที่ปรากฏใน นิทานพื้นบ้านจังหวัดนครราชสีมา* (รายงานผลการวิจัย). พิษณุโลก: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- นายอินทร์. (ม.ป.ป.). *กรงกรรม*. สืบค้นจาก <https://www.naiin.com/product/detail/224137>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2565). *กรงกรรม*. สืบค้นจาก <https://th.wikipedia.org/wiki/กรงกรรม>.
- สุกัญญาโสภิ ใจกล่ำ. (2563, พฤศจิกายน). บทบาทหน้าที่และอุปกิเลสในนิทานพื้นบ้านภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 39(6), 115-127.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2555). *พุทธวจนะในธรรมบท*. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.

บทความวิจัย (Research Article)

นิทานพื้นบ้านของอำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก :

การวิเคราะห์ความขัดแย้ง และการแก้ไขปัญหา

Folk Tales of Nakornthai District, Phitsanulok Province :

An Analysis of Conflicts and Problem Solving

สมเกียรติ ติดชัย^{1*}Somkiat Tidchai^{1*}

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของอำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก โดยวิเคราะห์จากพฤติกรรมของตัวละครที่ปรากฏในนิทาน โดยใช้นิทานจำนวน 65 เรื่อง ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดของความขัดแย้งและกรอบแนวคิดการแก้ไขปัญหา ผลการวิจัยพบว่า ความขัดแย้งที่พบมากที่สุดคือความขัดแย้งกับผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 70.66 โดยแยกเป็นความขัดแย้งกับผู้อื่นภายในกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 21.90 และความขัดแย้งกับผู้อื่นภายนอกกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 48.76 ความขัดแย้งที่พบรองลงมาคือความขัดแย้งกับตนเอง คิดเป็นร้อยละ 15.29 ความขัดแย้งกับธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 7.85 และความขัดแย้งที่พบน้อยที่สุด คือ ความขัดแย้งกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 6.20 ส่วนสาระสำคัญของการแก้ไขปัญหาพบจำนวนทั้งสิ้น 14 วิธี โดยเรียงลำดับจากที่พบมากที่สุดไปน้อยที่สุดใน 3 อันดับแรก คือ การแก้ไขปัญหาโดยการพึ่งตนเองหรือผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 20.19 รองลงมาคือการแก้ไขปัญหาโดยการลงโทษตนเองหรือผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 12.73 และการแก้ไขปัญหาโดยการเจรจา คิดเป็น ร้อยละ 11.18 การแก้ไขปัญหาที่ไม่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของอำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลกคือ การแก้ไขปัญหาโดยการใช้อำนาจ

คำสำคัญ : นิทานพื้นบ้าน อำเภอ นครไทย ความขัดแย้ง การแก้ไขปัญหา

^{1*} สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phibunsongkram Rajabhat University

*Corresponding author; email: natan.kk@hotmail.com

(Received: 23 April 2023; Revised: 1 June 2023; Accepted: 1 December 2023)

Abstract

The objective of this research was to analyze the conflicts and problem solving appearing in folk tales of Nakhonthai District, Phitsanulok Province, by analyzing behaviors of the characters appearing in 65 fables. The researcher used the conceptual framework of conflicts and of problem solving. The results showed that the most common conflict was the conflict with others, accounting for 70.66 percent, representing 21.90 percent of the conflict within group and 48.76 percent of one outside of the group. The next most common conflict was the conflict within oneself, representing 15.29 percent. The conflict with nature or environment represented 7.85 percent, and the least common conflict was one with the supernatural, representing 6.20 percent. A total of 14 methods were found for problem solving. The 3 most common problem-solving methods were dependence on oneself or on others, representing 20.19 percent, punishing oneself or others, representing 12.72 percent, and negotiation, representing 11.18 percent, respectively. The problem-solving method which did not appear in this study was law enforcement.

Keywords : Folk Tale, Nakhonthai District, Conflict, Problem Solving

บทนำ

นิทานเป็นวรรณกรรมที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญซึ่งได้รับการสืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมและอยู่คู่กับสังคมในทุกระดับ เพราะนิทานนั้นให้ทั้งความบันเทิง ประเทืองปัญญา ให้ข้อคิด และยังสามารถนำพาเราออกจากโลกแห่งความเป็นจริงที่อาจจะสับสนวุ่นวายไปสู่โลกแห่งจินตนาการได้หลายชั่วขณะ ซึ่งเป็นโลกที่ทำให้เรารู้สึกผ่อนคลาย สนุกตื่นเต้น และเป็นตัวของตัวเอง เป็นโลกที่ไม่มีกฎเกณฑ์ทางสังคมและวัฒนธรรมมาเป็นกรอบที่อาจจะทำให้เรารู้สึกสูญเสียอิสระและความเป็นตัวตน เหมือนดังที่ ศิราพร ณ ถลาง (2548, น. 20) ได้กล่าวถึงนิทานไว้ว่า

“...ใคร ๆ ก็ชอบฟังนิทาน เพราะนิทานช่วยเปิดโลกแห่งจินตนาการให้แก่ผู้ฟัง ผู้ฟังได้หลีกหนีโลกแห่งความเป็นจริงชั่วคราว พาดำเข้าไปอีกโลกหนึ่งที่มีกฎเกณฑ์เป็นของตัวเองอีกแบบหนึ่ง ซึ่งไม่เหมือนโลกแห่งความเป็นจริง เจ้าชายมีอาวุธวิเศษ ยักษ์แปลงร่างได้ เจ้าหญิงสวมเสื้อที่ประดับไปด้วยดวงดาว ตันไม้พูดได้ ทารกน้อยเกิดอยู่ในดอกบัวก็ได้”

นิทานนอกจากจะเป็นวรรณกรรมแห่งมหาชนที่นอกจะให้ความบันเทิงเป็นหลักแล้วยังอุดมไปด้วยคุณค่าต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคุณค่าด้านการช่วยบันทึกความเป็นไปของสังคม สะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ อุดมการณ์ หลักปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นบ่อเกิดของศิลปะหลาย ๆ แขนง และยังเป็นเครื่องปลูกฝังค่านิยม และคุณธรรมอันดีงามให้กับสมาชิกในสังคมได้เป็นอย่างดี ดังที่ สนิท บุญฤทธิ์ (2544, คำนำ) ได้กล่าวถึงคุณค่าของนิทานไว้ว่า

“...นิทานเป็นเรื่องเล่าเพื่อจรรโลงโลก ให้อารมณ์ขัน ผ่อนคลายความตึงเครียด ขณะเดียวกันก็แฝงจุดมุ่งหมายบางสิ่งบางอย่าง ประวัติวีรบุรุษ หรือบรรพบุรุษท้องถิ่น การแก้ไขปัญหาเฉพาะด้านด้วยไหวพริบ ในนิทานจึงอาจศึกษาถึงชีวิต ปรัชญา หลักจริยศาสตร์ ศิลปศาสตร์ ความเชื่อ ตำนาน ตลอดจนภาษาและวรรณกรรม ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เติมเต็มคุณค่าให้แก่นิทานพื้นบ้านทั้งสิ้น”

การศึกษานิทานพื้นบ้านจึงทำให้ได้ทั้งความรู้และความบันเทิงควบคู่กันไป นอกจากนี้ การศึกษาเรียนรู้นิทานพื้นบ้านของท้องถิ่นต่าง ๆ ยังทำให้เข้าใจและเข้าถึงวิถีความคิด ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี จึงนับได้ว่านิทานเป็นเครื่องมือเรียนรู้วิถีทางของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำมาซึ่งการปฏิบัติตนต่อบุคคลในสังคมนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และปราศจากความขัดแย้ง นิทานพื้นบ้านนอกจากจะเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้วิถีของคนในสังคมของท้องถิ่นต่าง ๆ แล้ว ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยสะท้อนถึงการเผชิญกับปมปัญหาในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งปมปัญหาหรือความขัดแย้งหลายประการที่ปรากฏอยู่ในนิทานพื้นบ้านนั้นก็ยังปรากฏให้เห็นอยู่ในสังคมปัจจุบันด้วย และที่สำคัญนิทานยังได้เสนอมุมมองหรือกลวิธีที่หลากหลายในการบริหารจัดการกับปมความขัดแย้งต่าง ๆ เหล่านั้นไว้แบบมีนัยสำคัญอีกด้วย

อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานมากกว่า 700 ปี และมีวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น ประเพณีปักธงชัย ประเพณีแห่ช้าง ประเพณีเลี้ยงปู เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีวรรณกรรมนิทานพื้นบ้านที่เป็นเครื่องมือบันทึกความเป็นมา ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาของคนนครไทยได้เป็นอย่างดี เช่น นิทานเรื่องเขาช้างล้งที่สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งและตำนานความเชื่อเรื่องช้างป่าที่ได้ลงมากินพืชไร่ของชาวบ้าน และเมื่อตามช้างตัวนั้นขึ้นไปบนเขาก็พบว่าช้างตัวดังกล่าวได้กลายเป็นหินก้อนใหญ่ที่มีลักษณะคล้ายกับช้าง จึงเรียกเขาลูกนั้นว่าเขาช้างล้ง ซึ่งในงานประเพณีปักธงชัยที่จัดขึ้นเป็นประจำในทุกปีนั้น จะมีการนำธงขึ้นไปปักไว้บนยอดเขาช้างล้งด้วย นิทานเรื่องประวัติเมืองลุ่มก็ได้สะท้อนถึงความขัดแย้งกับธรรมชาติ และตอบคำถามถึงที่มาของบึงใหญ่ในหมู่บ้านพร้าวในปัจจุบันว่า ในสมัยก่อนชาวบ้านได้จับแก่งฝือกมาเชือดและแบ่งกันไปทำอาหาร ต่อมาได้เกิดฝนตกหนักจนน้ำได้ท่วมหมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านนั้นจมอยู่ใต้น้ำจนถึงปัจจุบัน จะสังเกตเห็นว่าเนื้อหาในนิทานพื้นบ้านของอำเภอ นครไทยได้สะท้อนให้เห็นถึงปมประเด็นความขัดแย้งและสาระในการแก้ไขปัญหาไว้อย่างมีนัยสำคัญ จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงการเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งและกลวิธีในการแก้ไขปัญหาจากนิทานพื้นบ้านของอำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์ความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของอำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเรื่องความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาที่ปรากฏในงานวิจัยของ สมเกียรติ ติตตชัย (2558, น. 5-6) โดยแบ่งความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาไว้ดังนี้

กรอบแนวคิดเรื่องความขัดแย้ง

1. ความขัดแย้งกับตนเอง
2. ความขัดแย้งกับผู้อื่น
 - 2.1 ความขัดแย้งกับผู้อื่นภายในกลุ่ม
 - 2.2 ความขัดแย้งกับผู้อื่นภายนอกกลุ่ม
3. ความขัดแย้งกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. ความขัดแย้งกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ

กรอบแนวคิดเรื่องการแก้ไข้ปัญหา

1. การแก้ไข้ปัญหาโดยการลงโทษตนเองหรือผู้อื่น 2. การแก้ไข้ปัญหาโดยการพึ่งตนเองหรือผู้อื่น 3. การแก้ไข้ปัญหาโดยการวางตัวเป็นกลาง 4. การแก้ไข้ปัญหาโดยการใช้สติปัญญา 5. การแก้ไข้ปัญหาโดยการใช้ศาสนาและวัฒนธรรม 6. การแก้ไข้ปัญหาโดยการใช้อิทธิปาฏิหาริย์และไสยศาสตร์ 7. การแก้ไข้ปัญหาโดยการใช้กฎหมาย 8. การแก้ไข้ปัญหาโดยการใช้วิธีต่อสู้ด้วยกำลัง 9. การแก้ไข้ปัญหาโดยการหลีกเลี่ยง หรือยอมแพ้ 10. การแก้ไข้ปัญหาโดยการให้รางวัล 11. การแก้ไข้ปัญหาโดยการเจรจา 12. การแก้ไข้ปัญหาโดยการประนีประนอม 13. การแก้ไข้ปัญหาโดยการใช้อุบายเล่ห์กล 14. การแก้ไข้ปัญหาโดยการพิสูจน์ความจริง และ 15. การแก้ไข้ปัญหาโดยการใช้ธรรมชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

- 1.1 ศึกษาและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน
- 1.2 ศึกษาและรวบรวมนิทานพื้นบ้านของอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 65 เรื่อง จากงานวิจัยของพระสมเกียรติ ติตชัย (2550, น. 146-256)
- 1.3 ศึกษาและรวบรวมเอกสารเกี่ยวกับความขัดแย้ง และงานวิจัยที่เกี่ยวกับความขัดแย้งในวรรณกรรม

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

- 2.1 ศึกษาเนื้อหา นิทานพื้นบ้านของอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 65 เรื่องอย่างละเอียด
- 2.2 วิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้ง และประเด็นการแก้ไข้ปัญหาตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

3. ขั้นสรุปผลการวิจัย

- 3.1 สรุปผลการวิจัย
- 3.2 อภิปรายผลการวิจัย
- 3.3 ข้อเสนอแนะ

4. ขั้นการนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ อันเป็นลักษณะของการวิจัยแบบคุณภาพ โดยแบ่งการนำเสนอข้อมูลการวิจัยออกเป็น 5 บท คือ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย บทที่ 4 ผลการวิจัย และ บทที่ 5 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาจากนิทานพื้นบ้านของอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 65 เรื่อง พบประเด็นความขัดแย้งครบทั้ง 4 ประเภทตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย โดยพบความขัดแย้งกับผู้อื่นมากที่สุด รองลงมาคือความขัดแย้งกับตนเอง ความขัดแย้งกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความขัดแย้งที่พบน้อยที่สุดคือ ความขัดแย้งกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ ส่วนประเด็นการแก้ไขปัญหาที่พบในนิทานพื้นบ้านของอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลกนั้นพบ 14 วิธี สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้คือ การแก้ไขปัญหาโดยการพึ่งตนเอง หรือผู้อื่น รองลงมาคือการแก้ไขปัญหาโดยการลงโทษตนเองหรือผู้อื่น การแก้ไขปัญหาโดยการเจรจา การแก้ไขปัญหาโดยการหลีกเลี่ยงหรือยอมแพ้ การแก้ไขปัญหาโดยการพิสูจน์ความจริง การแก้ไขปัญหาโดยการใช้อุบายเล่ห์กล การแก้ไขปัญหาโดยใช้ศาสนาและวัฒนธรรม การแก้ไขปัญหาโดยใช้ไสยศาสตร์หรืออิทธิปาฏิหาริย์ การแก้ไขปัญหาโดยใช้สติปัญญา การแก้ไขปัญหาโดยการให้รางวัล การแก้ไขปัญหาโดยใช้วิธีต่อสู้ด้วยกำลัง การแก้ไขปัญหาโดยใช้ธรรมชาติ การแก้ไขปัญหาโดยการวางตัวเป็นกลาง และการแก้ไขปัญหาโดยการประนีประนอม ส่วนประเด็นการแก้ไขที่ไม่พบในนิทานพื้นบ้านของอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก คือ การแก้ไขปัญหาโดยการใช้อกฎหมาย ซึ่งผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างประเด็นความขัดแย้งและประเด็นการแก้ไขปัญหาที่พบในแต่ละประเภทมาเสนอเป็นตัวอย่างตามลำดับตามที่ระบุไว้ในกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

1. ความขัดแย้งกับตัวเอง

ตัวอย่างที่ 1

ความขัดแย้งนี้เกิดขึ้นในใจของท้าวสักกเทวราชผู้เป็นใหญ่ในสวรรค์ ที่มีความทุกข์ใจกลัวว่าวิมานบนสวรรค์นั้นจะไม่พอยู่ออาศัย เหตุเพราะว่าคนในโลกมนุษย์นั้นใจบุญกันมาก ท่านเป็นทุกข์มากถึงกับกินไม่ได้นอนไม่หลับ ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงความขัดแย้งดังกล่าวมาแสดง ดังนี้

“...กิริระ ดังได้ยินมาว่า ณ กาลครั้งหนึ่ง ท้าวสักกเทวราชผู้เป็นใหญ่ในสวรรค์ ได้เกิด ความหนักใจเสียจริง ๆ จนขนาดกินไม่ได้นอนไม่หลับ ไม่เป็นอันกินอันนอน”

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 181)

ตัวอย่างข้อความที่ยกมากล่าวข้างต้นนี้ได้สะท้อนให้เห็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของท้าวสักกเทวราชที่เกิดความวิตกกังวลถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต กล่าวคือเกรงว่าพื้นที่บนสวรรค์นั้นจะไม่เพียงพอที่จะรองรับคนใจบุญที่จะขึ้นมาเกิด เนื่องจากมนุษย์หลายคนในโลกต่างก็ได้ทำคุณงามความดีไว้มากนั่นเอง

ตัวอย่างที่ 2

ความขัดแย้งกับตนเองนี้เกิดขึ้นภายในใจของกำพรวด โดยวันหนึ่งลุงของเขาได้ให้กำพรวดไปเลือกเอาไก่ที่บ้านของลุงไปเลี้ยง 1 ตัว แต่กำพรวดเกิดความสับสนขัดแย้งขึ้นในใจของตนเอง เพราะตัดสินใจไม่ได้ว่าจะเลือกเอาไก่ตัวไหนไปเลี้ยงดี ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงความขัดแย้งภายในใจของกำพรวดมาแสดง ดังนี้

“...ลุงสงสารกำพรวดจึงให้กำพรวดไปเลือกเอาไก่ที่บ้านของลุงไปหนึ่งตัว ซึ่งที่บ้านของลุงนั้นมีไก่ประมาณ 5-6 ตัว กำพรวดไม่รู้จะเลือกเอาตัวไหน”

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 146)

ตัวอย่างข้อความที่ยกมากล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในใจของเด็กชายที่ซื้อกำพร้าว เพราะเกิดความลังเลและไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าจะเลือกไก่ที่ลูงให้ตัวไหนไปเลี้ยงดี เพราะลูงมีไก่ให้เลือกอยู่ 5 - 6 ตัว แต่ลูงจะให้แค่ 1 ตัวเท่านั้น สาเหตุนี้เองที่ทำให้เกิดความขัดแย้งสับสนขึ้นในใจของกำพร้าว

2. ความขัดแย้งกับผู้อื่นภายในกลุ่ม

ตัวอย่างที่ 1

ความขัดแย้งนี้เกิดขึ้นกับคนในครอบครัวซึ่งถือว่าเป็นคนภายในกลุ่ม กล่าวคือเป็นความขัดแย้งที่เกิดระหว่างพญาช้างที่ซื้อจันทันกับอนุกรรยา สาเหตุเกิดจากการที่พญาจันทันได้เก็บผลมะเดื่อให้นางช้างที่เป็นอนุกรรยากิน แต่พอรู้ว่าผลมะเดื่อนั้นมีมดแดงติดมาด้วยทำให้เธอไม่สามารถกินผลมะเดื่อได้ จึงเกิดความน้อยใจต่อพญาจันทัน ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงความขัดแย้งนี้มาแสดง ดังนี้

“...วันหนึ่งขณะเดินไปเที่ยวป่า พญาจันทันได้เก็บผลมะเดื่อที่อยู่ตามทางให้เมียหลวงก่อน แล้วจึงเก็บให้เมียน้อย แต่พอรู้ว่าผลที่เก็บให้เมียน้อยนั้นมีมดแดงอยู่ เมียน้อยจึงกินไม่ได้ นางน้อยใจ จึงกลั่นใจตาย”

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 170)

ตัวอย่างข้อความที่ยกมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความน้อยใจของนางช้างที่เป็นอนุกรรยาต่อพญาจันทัน โดยที่นางไม่ได้ใช้สติไตร่ตรองหรือถามถึงเหตุผลก่อนว่าเหตุใดจึงเก็บผลมะเดื่อที่มีมดแดงให้นางกิน ด้วยความน้อยใจและไม่มีสติจึงทำให้นางคิดสั้นและได้กลั่นใจตายในที่สุด

ตัวอย่างที่ 2

ความขัดแย้งนี้เกิดขึ้นระหว่างท้าวทองกับน้องชายคนที่ 1 ซึ่งถือว่าเป็นคนภายในกลุ่ม เพราะคู่ขัดแย้งนั้นเป็นพี่น้องกัน สาเหตุเพราะท้าวทองได้แก้มเป็นคนตกลูกไปขอความช่วยเหลือจากน้องชายคนนี้ แต่ถูกน้องชายปฏิเสธ ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงความขัดแย้งดังกล่าวมาแสดง ดังนี้

“...เมื่อเจ้าเมืองเห็นสภาพของท้าวทองพี่ชายแล้วก็ตรัสว่า “บุคคลผู้นี้ไม่ใช่พี่ชายของเรา พี่ชายของเราไม่ใช่ต่ำด้อยเช่นนี้ ทหารนำตัวเขาออกไป””

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 212)

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นของคนในกลุ่มหรือคนในครอบครัว สาเหตุเกิดจากน้องชายของท้าวทองกลัวคนอื่นจะรู้ว่าตนมีพี่ชายที่เป็นคนยากไร้ อันจะนำมาซึ่งความอับอาย จึงไม่ยอมรับว่าท้าวทองเป็นพี่ชายของตน และได้สั่งให้ทหารนำตัวท้าวทองออกไป

3. ความขัดแย้งกับผู้อื่นภายนอกกลุ่ม

ตัวอย่างที่ 1

ความขัดแย้งนี้เกิดขึ้นระหว่างชายเจ้าของไร่กับฝูงลิง สาเหตุเกิดจากเมื่อชายเจ้าของไร่ไปถางไร่และปลูกพืชไว้ เมื่อใกล้ถึงเวลาที่จะได้เก็บเกี่ยวผลผลิตก็ได้มีฝูงลิงป่ามากัดกินพืชผักของชายเจ้าของไร่จนเสียหาย ทำให้ชายเจ้าของไร่เกิดความไม่พอใจเป็นอย่างมาก จึงคิดหาทางที่จะจับลิงฝูงนี้ให้ได้ ดังจะขอยกข้อความที่แสดงถึงความขัดแย้งระหว่างชายเจ้าของไร่กับฝูงลิงป่ามาแสดงดังนี้

“...พอข้าวโพดและแตงโมออกผลกำลังสุกแล้วนั้นก็ปรากฏว่ามีฝูงลิงป่ามาขโมยกินทุกวัน ชายคนนี้จึงโกรธมาก คิดหาทางที่จะจับลิงฝูงนี้ให้ได้”

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 148)

จากตัวอย่างข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งอันเกิดจากความโกรธหรือความไม่พอใจของชายเจ้าของไร่ที่มีต่อฝูงลิงป่า ที่ลงมาสร้างความเสียหายให้กับพืชผลของตน ทำให้ชายเจ้าของไร่คิดหาทางที่จะกำจัดลิงป่าฝูงนี้

ตัวอย่างที่ 2

ความขัดแย้งนี้เกิดระหว่างพระราชาและทหารของพระองค์กับเจ้ากำพรว้า กล่าวคือเมื่อลูกสาวของพญานาคซึ่งเป็นคนรักของเจ้ากำพรว้าได้ขึ้นมาจากเมืองบาดาลแล้วก็ถูกพระราชาชิงตัวนางไปอยู่ในวัง ฝ่ายเจ้ากำพรว้าก็ได้ไปร่ำเรียนวิชาอาคมต่าง ๆ และกลับมาช่วยชุบชีวิตดาบภัยของตนให้ฟื้นกลับมาและมีร่างกลายที่ดูหนุ่มกว่าเดิม เมื่อเจ้ากำพรว้าทราบข่าวลูกสาวของเจ้าเมืองบาดาล

ซึ่งเป็นคนรักของตนถูกชิงตัวเข้าไปอยู่ในวัง จึงได้บุกเข้าไปเพื่อที่จะชิงตัวนางกลับมา ดังจะขอยกข้อความที่แสดงถึงความขัดแย้งดังกล่าวมาแสดง ดังนี้

“...หลังจากนั้นก็พาตากับยายเข้าไปในเมือง และกำพร้าก็บุกเข้าไปช่วยลูกเจ้าเมืองบาดาล เหล่าทหารตกใจจึงรีบไปกราบทูลพระราชาวามีผู้บุกรุก”

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 147)

จากข้อความที่ยกมาเป็นตัวอย่างได้สะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุของความขัดแย้งคือ พระราชาได้ชิงตัวคนรักของชายที่ซื้อเจ้ากำพร้าไป และยังได้สั่งให้ฆ่าตาและยายของกำพร้าด้วย ทำให้กำพร้าโกรธเป็นอย่างมากจึงได้บุกไปที่พระราชวังของพระราชาเพื่อจะช่วยเหลือคนรักและแก้แค้นให้กับตาและยายของตน จึงได้เกิดความขัดแย้งกับพระราชาและทหารของพระราชา

4. ความขัดแย้งกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตัวอย่างที่ 1

ความขัดแย้งนี้เกิดระหว่างชาวบ้านในหมู่บ้านกับภัยทางธรรมชาติ กล่าวคือภายหลังจากที่ชาวบ้านได้จับแก่งเหือกมาเชือดและแบ่งกันไปประกอบอาหารแล้ว ต่อมาได้เกิดฝนตกอย่างหนักส่งผลทำให้เกิดน้ำท่วมหมู่บ้าน ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงความขัดแย้งดังกล่าวมาแสดง ดังนี้

“...ปรากฏว่าเกิดฝนตกน้ำท่วมหมู่บ้าน หมู่บ้านทั้งหมดจึงได้จมอยู่ใต้น้ำ”

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 155)

ข้อความที่ยกมากล่าวข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับภัยทางธรรมชาติ คือ ได้เกิดฝนตกหนักทำให้น้ำป่าไหลบ่าลงมาท่วมหมู่บ้านจนจมอยู่ใต้น้ำ ชาวบ้านจึงต้องหนีขึ้นไปอยู่บนที่สูงและต้องหาที่อยู่ใหม่ เนื่องจากหมู่บ้านได้จมอยู่ใต้น้ำแล้ว ปัจจุบันยังเชื่อกันว่าสถานที่ที่น้ำท่วมในครั้งนั้นก็คือบึงใหญ่ที่อยู่ในเขตของหมู่บ้านพร้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลกในปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ 2

ความขัดแย้งนี้เกิดระหว่างธิดาที่เป็นน้องสาวของพระราชาและข้าราชการบริพารของนางกับธรรมชาติ กล่าวคือระหว่างที่พระธิดาและข้าราชการบริพารที่ตามเสด็จกำลังเก็บดอกไม้อยู่นั้นก็ปรากฏมีสภาพอากาศแปรปรวน ทำให้คนทั้งหมดต้องเดินแยกกันไปคนละทาง ทำให้ต้องพลัดหลงกัน ดังจะยกข้อความที่แสดงความขัดแย้งกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังกล่าวมาแสดง ดังนี้

“...เมื่อพระธิดากำลังเพลิดเพลินกับการเที่ยวชมและเก็บดอกไม้อยู่นั้นก็เกิดฟ้ามืดจากกลางวันเป็นกลางคืนทันที พร้อมเกิดลมอื้ออึงไปหมด จึงทำให้ทั้งหมดเดินแยกจากกันไปคนละทิศละทาง”

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 226)

ข้อความที่ยกมากล่าวเป็นตัวอย่างข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ กล่าวคือได้เกิดพายุขึ้นจนทำให้มนุษย์ต้องพลัดหลงกัน

5. ความขัดแย้งกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ

ตัวอย่างที่ 1

ความขัดแย้งนี้เกิดระหว่างสามีภรรยาคนหนึ่งกับกรรมของเขา ซึ่งกรรมถือว่าเป็นสิ่งที่เหนือธรรมชาติ โดยมีสาเหตุมาจากที่ทั้งคู่เกิดมาเป็นคนยากจน ประกอบอาชีพอะไรก็ยังไม่พออยู่พอกิน จึงทำให้เขาเกิดความไม่พอใจและน้อยใจในวาสนาของตน ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงความขัดแย้งดังกล่าวมาแสดง ดังนี้

“...มีสองผัวเมียอยู่คู่หนึ่งแถมเป็นคนยากจน ทำมาหากินเท่าไรก็ไม่พออยู่พอกินด้วยความน้อยใจในวาสนาของตน”

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 149)

ตัวอย่างข้อความที่ยกมาข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับผลของกรรม ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่เหนือธรรมชาติ เพราะไม่มีใครสามารถหนีผลของกรรมได้ จึงถือว่าการเป็นสิ่งที่เหนือธรรมชาติ ความขัดแย้งที่ปรากฏในเรื่องเป็นความน้อยใจในบุญหรือวาสนาของตนเอง จึงก่อให้เกิดความน้อยใจ คับแค้นใจ และเกิดความทุกข์ตามมาด้วย

ตัวอย่างที่ 2

ความขัดแย้งนี้เกิดระหว่างลูกสะใภ้ของหญิงชราตบอดกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ กล่าวคือผู้ที่เป็ญลูกสะใภ้ผู้นั้นนำเอาปลิงไปปั้งให้แม่สามีกิน เมื่อแม่สามีซึ่งเป็นหญิงชราพิการตบอดทราบความจริงก็ตกใจจนเสียชีวิตไป ในวันเผาศพนั้นไม่มีใครสามารถยกโลงศพของเธอไปเผาได้เลย ชาวบ้านได้มีความเห็นร่วมกันว่าคงมีแต่ลูกสะใภ้ของเธอเท่านั้นที่จะสามารถยกโลงศพได้ เมื่อผู้ที่เป็นลูกสะใภ้ได้ยกโลงศพของแม่สามีไปยังที่เผาแล้วก็ปรากฏว่าไม่สามารถเอามือออกจากโลงศพได้ ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงเหตุการณ์ดังกล่าวมาแสดงดังนี้

“...จะมีเพียงแต่ลูกสะใภ้ของแม่เฒ่าเท่านั้นที่ยกได้ จึงได้ให้นางยกไป พอถึงที่เผาแล้วปรากฏว่านางลูกสะใภ้ก็ไม่สามารถนำมือของตนออกจากโลงได้ ยังคงติดอยู่อย่างนั้น”
(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 163)

ตัวอย่างข้อความที่ยกมากล่าวข้างต้นมาจากนิทานเรื่องผลกรรม โดยสาเหตุของความขัดแย้งกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติคือกรรมนี้ เกิดจากลูกสะใภ้ได้กลั่นแกล้งแม่สามีที่พิการตบอดจนเป็นสาเหตุให้หญิงชราพิการต้องเสียชีวิตไป ในวันที่มีการเผาศพแม่สามี เมื่อลูกสะใภ้ไปยกโลงศพก็ปรากฏว่า แม่เธอจะพยายามเอามือออกจากโลงศพอย่างไรก็ไม่สามารถเอาออกได้ จึงทำให้เธอถูกเผาไปพร้อมกับศพของแม่สามี เหตุการณ์นี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าลูกสะใภ้ได้เกิดความขัดแย้งกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติคือผลกรรมของเธอที่ทําไว้นั่นเอง

ตัวอย่างประเด็นการแก้ไขปัญห

1. การแก้ไขปัญหาโดยการลงโทษตนเองหรือผู้อื่น

การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งนี้สืบเนื่องมาจากที่เกิดความขัดแย้งระหว่างนกขี้หาดกับข้างเเกรตัวหนึ่ง ซึ่งข้างได้เหยียบลูก ๆ ของนกขี้หาดจนตายทั้งหมด พ่อแม่ของนกเกิดความโกรธและเสียใจเป็นอย่างมาก จึงคิดหาทางที่จะกำจัดข้างเเกรตัวนี้ จึงไปขอความช่วยเหลือจากแมลงวันอีกา และเขียด ทั้งหมดได้ร่วมประชุมวางแผนที่จะกำจัดข้างเเกร โดยเริ่มจากอีกาแกล้งเข้าไปหาจิกเห็บและหาในตัวของข้างแล้วจิกตาของข้างจนเป็นแผล จากนั้นแมลงวันก็ไปตอมตาของข้างและไขใส่ไว้ด้วย ต่อมาก็เกิดมีหนอนแมลงวันซอนไชจนเต็มตาของข้าง ทำให้ตาของข้างบอดสนิทอยู่เช่นนี้เป็นเวลาหลายวัน ดังจะยกข้อความในเรื่องมาแสดง ดังนี้

“...พอช่างเผลออีกาก็ได้จิกตาทั้งสองของช่างสารทนต์ที่จันทาทั้งสองเป็นแผล จากนั้นแมลงวันก็เข้าไปตอมที่ตาของช่างพร้อมทั้งไขใส่เอาไว้ จนหลายวันต่อมาก็มีหนอน หนอนไขที่ดวงตาของช่างเป็นจำนวนมาก จนทำให้ดวงตาของช่างทั้งสองข้างของช่างบอดสนิท”

(พระสมเกียรติ ติตชัย, 2550, น. 197)

จากข้อความที่ยกมากล่าวข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการแก้ไขปัญหาของพ่อแม่unkโดยการลงโทษผู้อื่น กล่าวคือ เมื่อช่างป่าเกรได้เหยียบลูกนกตาย พ่อกับแม่ของนกชี้หาดจึงได้ร่วมกับสัตว์ ตัวอื่น ๆ ลงโทษช่างป่าเกร ทำให้ความขัดแย้งที่เกิดระหว่างพ่อแม่unkชี้หาดกับช่างป่าเกรได้ยุติลง

2. การแก้ไขปัญหาโดยการพึ่งตนเองหรือผู้อื่น

หลังจากเกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าชี้หุดแขนเป่าผู้มีหน้าตาอัปลักษณ์กับญาติพี่น้องของเขา กล่าวคือหลังจากที่พ่อแม่ของเจ้าชี้หุดแขนเป่าเสียชีวิตไป เขาก็ได้ถูกญาติพี่น้องรังเกียจและไม่ยอมให้เขาขึ้นบ้าน เจ้าชี้หุดแขนเป่าจึงออกไปอยู่เพียงลำพัง เขาได้ทำไร่ด้วยการปลูกข้าวและพืชไร่ไว้เลี้ยงตัวเอง ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยการพึ่งตนเองของเจ้าชี้หุดแขนเป่ามาแสดง ดังนี้

“...เขาจึงต้องอยู่บ้านเพียงคนเดียวลำพัง ต่อมาไอ้ชี้หุดแขนเป่าได้ออกไปฟันไร่เพื่อปลูกข้าว”

(พระสมเกียรติ ติตชัย, 2550, น. 174)

ข้อความที่ยกมาในข้างต้นนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยการพึ่งตนเองของเจ้าชี้หุดแขนเป่า กล่าวคือ เมื่อญาติรังเกียจเจ้าชี้หุดแขนเป่าที่มีหน้าตาอัปลักษณ์และไม่ยอมให้เขาขึ้นบ้าน เขาจึงแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งนี้ด้วยการพึ่งตนเอง โดยได้ออกไปอาศัยอยู่เพียงลำพัง และปลูกข้าวและพืชไร่ไว้เลี้ยงตัวเอง ทำให้ความขัดแย้งระหว่างเจ้าชี้หุดแขนเป่ากับญาติพี่น้องนั้นยุติลง

3. การแก้ไขปัญหาโดยการวางตัวเป็นกลาง

หลังจากที่เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างหญิงสาวที่ชื่อด่อนกับพญางูใหญ่ตัวหนึ่ง เนื่องจากหญิงสาวอยากกินมะม่วงและพูดออกไปว่าหากใครป็นไปเก็บมะม่วงให้ก็จะยอมแต่งงานด้วย พญางูใหญ่ตัวหนึ่งได้ป็นไปเก็บมะม่วงให้ แต่หญิงสาวพอได้มะม่วงแล้วก็รีบหนีกลับบ้านไป พญางูจึงตามไปที่บ้าน เมื่อพ่อของหญิงสาวเห็นงูใหญ่ก็จะฆ่า งูจึงเล่าความจริงว่ามาตามสัญญาที่ลูกสาวท่านได้ให้สัญญาไว้

พ่อของหญิงสาวได้ยินงูพูดดังนั้นจึงได้เรียกลูกสาวของตนมาสอบถาม และผู้ที่ป็นพี่สาวที่ชื่อว่าคำก็ได้บอกความจริงกับผู้เป็นพ่อด้วยว่าน้องสาวได้สัญญากับงูไว้จริง ๆ และคำยังได้บอกกับด่อนด้วยว่า “น้องต้องรักษาสัญญาที่ให้ไว้กับงู” เมื่อผู้เป็นพ่อของหญิงสาวได้ทราบความจริงดังนี้ จึงได้จัดงานแต่งงานระหว่างพญางูกับด่อนลูกสาว ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยการวางตัวเป็นกลางดังกล่าวมาแสดง ดังนี้

ข้อความที่ 1

“...ผู้เป็นพ่อก็ได้เรียกลูกสาวมาถามว่าเป็นความจริงไหม พี่สาวที่ชื่อคำก็บอกว่าด่อนน้องสาวได้สัญญากับงูอย่างนั้นจริง ๆ และเธอก็ได้บอกกับน้องสาวว่า “เอ็งสัญญากับเขาแล้วเอ็งก็ต้องเอาเขาเป็นผัว””

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 213)

ข้อความที่ 2

“...พ่อของสองสาวเมื่อเห็นว่าเป็นความจริงจึงได้จัดงานแต่งงานให้ระหว่างด่อนลูกสาวกับงูใหญ่ตัวนั้น”

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 214)

ข้อความที่ยกมากล่าวเป็นตัวอย่างในข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นว่าพ่อและพี่สาวของด่อนได้แก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างพญางูใหญ่กับด่อนโดยการวางตัวเป็นกลาง เพราะพ่อและพี่สาวไม่ได้เข้าข้างด่อนเลย เมื่อด่อนสัญญากับพญางูใหญ่ไว้ว่าจะแต่งงานด้วยหากพญางูป็นไปเก็บมะม่วงมาให้เธอได้ พ่อและพี่สาวของด่อนจึงได้จัดงานแต่งงานระหว่างพญางูใหญ่กับด่อนขึ้น ทำให้ความขัดแย้งในครั้งนี้ยุติลง

4. การแก้ไขปัญหาโดยการประนีประนอม

หลังจากที่เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างเจ้ากำพร้ากับชาวบ้าน เนื่องจากเจ้ากำพร้าได้เที่ยวขอข้าวและอาหารจากชาวบ้านกินมาตั้งแต่เด็ก ๆ ซึ่งเมื่อเริ่มโตเป็นหนุ่มแล้วก็ยังรบกวนขอชาวบ้านอยู่ พวกเขาจึงได้นำเรื่องนี้ไปร้องเรียนกับผู้ใหญ่บ้าน เมื่อผู้ใหญ่บ้านได้รับข้อร้องเรียนจากชาวบ้านเรื่องเจ้ากำพร้าแล้ว ก็ได้ลงมาจัดการเรื่องดังกล่าว โดยท่านไม่ได้ไปดุด่า ขบไล่หรือลงโทษเจ้ากำพร้าแต่อย่างใด แต่ได้เข้าไปพูดคุยทำความเข้าใจเพื่อให้เจ้ากำพร้าได้รู้จักช่วยเหลือตัวเองเพราะตนโตเป็นหนุ่มแล้ว ไม่ควรไปรบกวนขอข้าว อาหารและน้ำจากชาวบ้านอีก จากนั้นก็ได้มอบอุปกรณ์ทำการเกษตรให้กับเจ้ากำพร้าไปด้วย การกระทำดังกล่าวของผู้ใหญ่บ้านสะท้อนให้เห็นว่าผู้ใหญ่บ้านได้แก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้ากำพร้ากับชาวบ้านด้วยวิธีการประนีประนอม ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของผู้ใหญ่บ้านมาแสดง ดังนี้

“...เมื่อผู้ใหญ่บ้านรู้ความเข้าใจได้เดินทางไปหาไอ้กำพร้าพร้อมทั้งพูดกับมันว่า “ไอ้กำพร้า เอ็งก็เที่ยวขอข้าวชาวบ้านกินมาหลายปีจนโตเป็นหนุ่มแล้ว มึงจะขอเขากินอยู่อย่างนี้ต่อไปจนถึงตายหรือ เอานี้จอบ มีดและเสียม โตแล้วหัดรู้จักทำมาหากินเองบ้าง ” เมื่อให้อุปกรณ์ทำมาหากินแก่ไอ้กำพร้าแล้วก็กลับไป” ”

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 197)

ผลจากการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างเจ้ากำพร้ากับชาวบ้านโดยวิธีการประนีประนอมของผู้ใหญ่บ้านนี้เป็นผลทำให้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นยุติลง ซึ่งเจ้ากำพร้าก็ไม่ได้ไปรบกวนขอข้าวและอาหารจากชาวบ้านอีก เพราะเขาได้พึ่งตนเองด้วยการออกไปทำไร่ปลูกข้าวและพืชไร่ไว้เลี้ยงตนเองแล้วนั่นเอง

5. การแก้ไขปัญหาโดยใช้สติปัญญา

การแก้ปัญหานี้เกิดขึ้นในนิทานเรื่องสองเกลอ หลังจากที่ได้เจอกับเพื่อนได้ไปเล่นรอบกองไฟกับกลุ่มของผี เมื่อผีเกิดผิดสังเกตว่าอาจมีคนอื่นเข้ามาร่วมด้วย จึงได้นับตรวจจำนวนซึ่งผีได้ให้เจ้าลิงเป็นคนนับ เจ้าลิงก็ใช้ไหวพริบปฏิภาณโดยได้นับว่า ภู 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ผีทุกคนก็ลงความเห็นว่ามี 10 ตนเท่าเดิม และในจังหวะที่ผีเผลอ เจ้าลิงก็แอบเอาไหเงินไหทองของผีไปซ่อนไว้ พอใกล้สว่างผีก็แยกย้ายกันกลับหลุมไป เจ้าลิงจึงเอาสมบัติที่ตนซ่อนไว้นั้น

กลับบ้าน ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งโดยใช้สติปัญญาของเจ้าลิงมาแสดงดังนี้

“...เจ้าลิงนั้นเป็นคนฉลาดก็เลยนับว่า “กุ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10” ฝิ่ทุกคนก็นึกว่ามีฝิ่อยู่ 10 ตนเท่าเดิม เมื่อเช้คจำนวนที่ไรก็เป็นอย่างนี้ทุก ๆ ครั้ง และในขณะที่ฝิ่ทุกคนกำลังเพลิดเพลินในการเดินร่ายอยู่นั้น เจ้าลิงก็แอบเอาไหเงินทองไปซ่อนไว้ และพอใกล้สว่างฝิ่ก็รีบแยกย้ายกันกลับหลุมของตน พอเช้าแล้วเจ้าลิงก็แบกไหเงินทองกลับบ้าน อย่างสบายใจ”

(พระสมเกียรติ ดิตชัย, 2550, น. 159)

ข้อความที่ยกมากล่าวเป็นตัวอย่างในช่วงต้น สะท้อนให้เห็นถึงการใช้สติปัญญาของเจ้าลิงในการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้ง เพราะหากเจ้าลิงหวาดกลัวฝิ่จนเสียสติและไม่ใช้วิธีการนับจำนวนแบบข้างต้นก็อาจทำให้ฝิ่ทราบว่ามีคนแอบเข้ามาร่วมเล่นรอบกองไฟกับพวกตนด้วย ซึ่งผลจากการรู้จักใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งของเจ้าลิงนี้ ทำให้ความขัดแย้งระหว่างเจ้าลิงกับกลุ่มฝิ่ทั้ง 10 ตนนั้นยุติลง

6. การแก้ไขปัญหโดยใช้ศาสนา

การแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งนี้ปรากฏในนิทานเรื่องพญาจันทน์ สืบเนื่องมาจากภรรยา น้อยของพญาจันทน์ได้น้อยใจพญาจันทน์ และนางได้กลั่นใจตายไปเกิดเป็นบุตรสาวของเศรษฐี พอโตขึ้นก็ปรารถนาอยากนอนเตียงที่ทำจากงาช้าง เศรษฐีจึงจ้างพรานโขควดให้ไปล่าช้างเพื่อนำมาทำเตียงให้บุตรสาว นายพรานได้ยิงพญาจันทน์จนบาดเจ็บ และเข้าไปบอกถึงความต้องการของตนเองว่า เขาต้องการนางช้างไปให้เศรษฐีทำเตียงให้บุตรสาว เมื่อพญาจันทน์ได้ทราบเหตุผลจากพรานโขควดแล้วก็ได้ทบทวนถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตจนได้รู้ว่า นางมะกา บุตรสาวของเศรษฐีคนนี้เป็นภรรยาของคนที่กลั่นใจตายกลับชาติมาเกิด พญาจันทน์ต้องการไถ่บาปที่ได้เคยก่อไว้กับนาง และต้องการให้ความขัดแย้งที่เคยเกิดขึ้นนั้นยุติลงด้วย จึงได้บิณฑของตนให้กับพรานโขควดไป และกลั่นใจตายในที่สุด การกระทำของพญาจันทน์นี้ได้สะท้อนให้เห็นว่า พญาจันทน์ได้ใช้หลักทางศาสนาเพื่อแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจนยุติลงได้ ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงการแก้ไขปัญหโดยใช้ศาสนาดังกล่าวมาแสดง ดังนี้

“...พญาจันทน์ได้ทบทวนเรื่องที่เมียน้อยของตนได้กลั่นใจตายไปและระลึกได้ว่า มะกาคือนางข้างนั้นเองกลับมาเกิด พญาจันทน์ต้องการไถ่บาปจึงได้บิณฑบาตของตนเองให้ พรานโขควดไป”

(พระสมเกียรติ ดิตชัย, 2550, น. 171)

7. การแก้ไขปัญหาโดยการใช้อธิปาทิหารีย์และไสยศาสตร์

หลังจากที่เกิดความขัดแย้งระหว่างชายหนุ่มคนหนึ่งกับนางผีกองกอยตนหนึ่ง เนื่องจากนางผีกองกอยได้แอบไปขโมยปลาที่ชายหนุ่มได้ตกไว้ไปกิน ชายหนุ่มจึงมาแอบซุ่มดูและจับตัวนางผีกองกอยได้ ด้วยความโกรธจึงจะฆ่านางผีกองกอยให้ตาย นางผีกลัวมากจึงได้เจรจาทอรอง โดยการยื่นข้อเสนอกับชายหนุ่มว่าอย่าได้ฆ่าตนเลย ตนจะยอมเป็นภรรยาของท่าน แต่ชายคนนั้นไม่ยอมรับข้อเสนอ โดยบอกเหตุผลว่านางผีกองกอยตัวเล็กนิดเดียวว้วยะเพศก็คงจะเล็กด้วย

นางผีกองกอยต้องการที่จะยุติความขัดแย้งในครั้งนี้ เธอจึงได้ใช้อธิปาทิหารีย์ในการแก้ไขปัญหา โดยเธอได้ใช้มือตบไปที่อวัยวะเพศของตน 2 ครั้ง ปรากฏว่าอวัยวะเพศของเธอนั้นมีขนาดใหญ่ขึ้นเท่ากับอวัยวะเพศของควาย ชายหนุ่มจึงยอมรับข้อเสนอที่จะเอานางผีกองกอยตนนี้ไปเป็นภรรยา ทำให้ความขัดแย้งในครั้งนี้ยุติลงในที่สุด ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยการใช้อธิปาทิหารีย์ของนางผีกองกอยมาแสดง ดังนี้

“...เมื่อเขาพูดจบ นางผีกองกอยก็ใช้มือตบไปที่อวัยวะเพศของตนหนึ่งที่ ปรากฏว่ามันใหญ่ขึ้นเท่าฝ่ามือ ตบอีกทีเท่าอวัยวะเพศของควาย ชายคนนั้นจึงยอมเอานางผีกองกอยเป็นเมีย”

(พระสมเกียรติ ดิตชัย, 2550, น. 202)

8. การแก้ไขปัญหาโดยการใช่วิธีต่อสู้ด้วยกำลัง

หลังจากที่เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างยายแก่ซึ่งเป็นนางยักษ์กับชายหนุ่มชื่อข้าวเจ็ด ไท เนื่องจากยายแก่ได้โยนส้อมเหล็กไปเพื่อหวังจับตัวชายหนุ่มไปเป็นอาหาร เมื่อชายหนุ่มเห็นดังนั้น จึงได้เตะส้อมเหล็กนั้นไปครอบตัวนางยักษ์ในคราบของยายแก่ไว้ จากนั้นก็ได้ตามเข้าไปจับตัวนางแล้วตะคอกยายแก่ว่า “แกเอาลูกน้องของฉันไปไว้ที่ไหน หากไม่ยอมบอกฉันจะฆ่าแกให้ตายในวันนี้” ซึ่งยายแก่ก็ยอมบอกว่าลูกน้องของชายหนุ่มนั้นตนได้ขังไว้ในโอ่ง การกระทำดังกล่าวของบักข้าวเจ็ดไทนี้สะท้อนให้เห็นว่าเขาได้แก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับนางยักษ์โดยใช่วิธีการต่อสู้

ด้วยกำลัง ซึ่งก็เป็นผลทำให้ความขัดแย้งนั้นยุติลง ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงการแก้ไขปัญห ความขัดแย้งโดยการต่อสู้ด้วยกำลังดังกล่าวมาแสดง ดังนี้

“...บักข้าวเจ็ดไหเลยเตะส้อมกระเด็นไปครอบตัวของยายเฒ่า จากนั้นมันก็เข้าไป จับตัวไว้แล้วพูดว่า “อีนางยักษ์ มึงเอาลูกน้องกูไปไว้ไหน หากไม่บอกมากูจะฆ่ามึงวันนี้ นางยักษ์กลัวมากก็เลยบอกว่า “ข้าขังไว้ในโอ่ง” บักข้าวเจ็ดไหเลยไปเปิดดูเห็นลูกน้อง ทั้งสามคลานอยู่ในนั้น”

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 236)

9. การแก้ไขปัญหาคือการหลีกเลี่ยงหรือยอมแพ้

การแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งนี้ปรากฏในนิทานเรื่องนางผมหมอกกับพญาช้างสาร ซึ่งสาเหตุ เกิดจากการที่นางเต่าทองซึ่งเดิมเป็นนางผมหมอกที่ตายไปกลับชาติมาเกิด เมื่อนางโพงซึ่งเป็น อสุรกายได้ทราบดังนั้นก็ปรารถนาจะกินเนื้อนางเต่าทอง จึงได้ให้คนไปทอดแหเพื่อจับตัวมา ซึ่งจะทอดแหกี่ครั้ง ๆ ก็จับตัวนางเต่าทองไม่ได้ นางโพงจึงได้ให้คนไปทุบตีลูกทั้งสองของ นางเต่าทอง นางเต่าทองเกิดความสงสารลูก จึงได้ว่ายน้ำไปติดแหที่เขาทอดลงมา นางโพงจึงจับ นางเต่าทองไปกินจนเหลือแต่กระดูก ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงเหตุการณ์ดังกล่าวมาแสดง ดังนี้

“...นางเต่าเห็นเขาตีลูกก็สงสาร นางทนไม่ไหวจึงว่ายน้ำมาติดแหในที่สุด นางโพง ได้กินเต่าจนหมดเหลือแต่กระดูกสันหลัง”

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 228)

ข้อความที่ปรากฏในนิทานที่นำมาแสดงเป็นตัวอย่างในข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการ แก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างนางโพงกับนางเต่าทองและลูกของนางเต่าทอง โดยนางเต่าทองต้องการให้ความขัดแย้งระหว่างตนกับนางโพงนี้ยุติลง เพราะไม่อยากให้ลูกของตน ถูกทุบตี จึงได้ใช้วิธีการแก้ไขปัญหาคือการยอมแพ้ จึงได้ว่ายน้ำเข้าไปติดในแหของนางโพง นางโพงจึงนำนางเต่าทองไปกินเป็นอาหาร ทำให้ความขัดแย้งในครั้งนี้ได้ยุติลง

10. การแก้ไข้ปัญหาโดยการให้รางวัล

หลังจากเกิดความขัดแย้งระหว่างหญิงสาวคนหนึ่งกับปลาตูกน้อยตัวหนึ่ง กล่าวคือหญิงสาวได้นำสวิงไปซื้อหาปลา ปรากฏว่าซื้อไปทีใดก็เจอแต่ปลาตูกน้อยตัวนั้น ทำให้เธอเกิดความโกรธและจะฆ่าปลาตูกน้อยให้ตาย ปลาตูกน้อยก็ได้เจรจาต่อรองว่า อย่าได้ฆ่าตนเลย โดยหากนำตนไปเลี้ยงตนก็จะให้รางวัล ซึ่งหญิงสาวก็ได้นำปลาตูกตัวนั้นไปเลี้ยงไว้ในฤดูฝนปลาตูกน้อยตัวนี้ทำให้เธอได้ให้รางวัลกับหญิงสาวจริง ๆ โดยปลาได้บอกให้เธอนำปลาไปปล่อยลงน้ำและให้ร้องตะโกนว่า “น้องเขาแพ้น้องกู น้องเขาแพ้น้องกู” พอพูดจบปลาตูกก็ได้นำเงินทองมาให้เธอ ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงเหตุการณ์ดังกล่าวมาแสดง ดังนี้

“...เมื่อถึงฤดูฝนเจ้าปลาตูกน้อยก็ได้บอกพี่สาวของตนว่า “ให้พี่นำฉันไปปล่อยที่ท่าหน้า เมื่อปล่อยฉันแล้วให้พี่สาวพูดดัง ๆ ว่า “น้องเขาแพ้น้องกู น้อง เขาแพ้น้องกู” เมื่อหญิงสาวพูดดังนั้นแล้วปรากฏว่า ปลาตูกน้อยได้นำเงินทองจากใต้น้ำมาให้เป็นจำนวนมาก จนหญิงสาวคนนั้นร่ำรวยขึ้นมาทันที”

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 215)

จากตัวอย่างข้อความข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการแก้ไข้ปัญหาความขัดแย้งของปลาตูกน้อยกับหญิงสาวโดยการให้รางวัล เมื่อหญิงสาวเกิดความโมโหและต้องการที่จะฆ่าปลาตูกน้อยให้ตาย ปลาตูกน้อยก็ได้เสนอว่าหากหญิงสาวไว้ชีวิตและนำตนไปเลี้ยง ตนจะตอบแทนด้วยการนำเงินทองมาให้ หญิงสาวก็รับข้อเสนอนี้ และปลาตูกน้อยก็ได้ทำตามสัญญา เป็นผลทำให้ความขัดแย้งในครั้งนี้อยู่ติลงในที่สุด

11. การแก้ไข้ปัญหาโดยการเจรจา

การแก้ไข้ปัญหาความขัดแย้งนี้ปรากฏในนิทานเรื่องท้าวสีคตพะตะบอง ซึ่งท้าวสีคตพะตะบองได้มีความขัดแย้งกับพระบิดาและพระมารดา กล่าวคือที่เมืองลาวได้มีข้าศึกมารุกรานเมือง แต่กษัตริย์ไม่สามารถที่จะขับไล่ข้าศึกออกไปจากเมืองได้ จึงได้ออกประกาศว่าหากใครสามารถขับไล่ข้าศึกออกจากเมืองได้ก็จะยกเมืองและพระธิดาให้คนนั้นได้ครอง ท้าวสีคตพะตะบองมีความประสงค์จะไปรบตามประกาศนี้ จึงได้เข้าไปขออนุญาตพระบิดาและพระมารดา แต่ถูกพระบิดาและพระมารดาทัดทานไม่ให้ไป โดยให้เหตุผลว่ากลัวพระโอรสจะได้รับอันตราย ท้าวสีคตพะตะบองจึงได้แก้ไข้ความขัดแย้งครั้งนี้โดยการเจรจา โดยได้ให้เหตุผลกับพระบิดาและ

พระมารดาว่า หากไม่ได้เดินทางไปรบในครั้งนี้ลูกก็ต้องตรอมใจตายเป็นแน่ เพราะลูกได้หลงรัก พระธิดากลีนขจรแห่งเมืองลาวเข้าแล้วนั่นเอง

ฝ่ายพระบิดาและพระมารดาได้ฟังเหตุผลของพระโอรสสีกตพะตะบองแล้วก็ได้อนุญาตให้ เดินทางไปรบ โดยได้ให้องครักษ์ฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวาติดตามพระโอรสสีกตพะตะบองไปด้วย ทำให้ความขัดแย้งในครั้งนี้ยุติลง ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยการการเจรจาตั้งกล่าวมาแสดง ดังนี้

“...พระโอรสบอกว่าหากไม่ได้ไปจะต้องตายแน่ ๆ เพราะหลงรักพระธิดากลีนขจร เข้าแล้ว พระบิดาและพระมารดาก็นุญาตให้ไป”

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 225)

12. การแก้ไขปัญหาโดยการใช้อุบายเล่ห์กล

หลังจากที่ได้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างนางยักษ์กับรถเสน กล่าวคือเมื่อนางยักษ์ทราบว่ารถเสนคือลูกและหลานของนางสิบสอง นางก็คิดหาทางกำจัดรถเสนเสีย โดยได้ออกอุบายแกล้งล้มป่วย และขอร้องให้รถเสนไปนำยาที่เมืองของตนมาให้ ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงการใช้อุบายของนางยักษ์มาแสดง ดังนี้

“...ฝ่ายนางยักษ์เมื่อทราบความเข้าก็แกล้งทำเป็นล้มป่วย แล้วขอให้รถเสนไปนำยาจากเมืองของตนมาให้รักษาอาการป่วย เพราะยาที่เมืองนี้ไม่มี”

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 222)

จากข้อความที่นำมากล่าวในข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของนางยักษ์โดยใช้อุบายเล่ห์กล ซึ่งนางแกล้งป่วย และขอร้องให้รถเสนไปนำยาที่เมืองของตนมาให้ โดยวางแผนต่อว่าเมื่อรถเสนไปถึงเมืองของนางแล้วก็จะสั่งให้ฆ่ารถเสนเสีย ซึ่งจะทำให้ความขัดแย้งของตนกับรถเสนนั้นยุติลง

13. การแก้ไขปัญหาโดยการพิสูจน์ความจริง

หลังจากที่เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างฤๅษีทั้ง 4 ตนกับนางกบน้อยที่ฤๅษีได้เลี้ยงไว้ กล่าวคือ วันหนึ่งเมื่อฤๅษีกลับมาสู่อาศรมก็พบว่านางกบน้อยได้ตายจมอยู่ในอ่างน้ำนมของพวกตน จึงเข้าใจว่านางกบน้อยตัวนี้ตะกละแอบขโมยกินนมมากจนตาย จึงได้พากันชุบชีวิตนางกบน้อยให้ฟื้นขึ้นมาเพื่อสอบถามความจริงว่าทำไมถึงได้มาตายอยู่ในอ่างน้ำนมนี้ นางกบน้อยก็เล่าความจริงให้ฟังว่าได้มีนางงูใหญ่หรือนางพญานาคมาแอบคายพิษใส่ในอ่างน้ำนมเพื่อต้องการฆ่าฤๅษี ตนจึงได้สละชีวิตด้วยการดื่มนมในอ่างนั้นแทน เมื่อฤๅษีทราบความจริงก็ได้เลี้ยงกบน้อยไว้จนโต และได้หาคู่ให้กับนาง ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยการพิสูจน์ความจริงดังกล่าวมาแสดง ดังนี้

“...แล้วจึงสอบถามว่านางกบทำไมมาทำอย่างนี้ นางกบน้อยก็ตอบว่านางพญานาค ได้แอบเข้ามาคายพิษใส่อ่างนมของท่าน ตัวฉันไม่รู้จะช่วยท่านอย่างไรก็เลยยอมตายเพื่อไม่ให้ท่านดื่มนมพิษนั้น ท่านฤๅษีก็ได้เลี้ยงดูเด็กน้อยไว้โดยตั้งชื่อให้ว่า “มณโฑ” ”

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 224)

ข้อความที่ยกมากล่าวเป็นตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มฤๅษีกับนางกบน้อยด้วยวิธีพิสูจน์ความจริง โดยกลุ่มฤๅษีเห็นว่าหากอยากรับความจริงว่าทำไมนางกบน้อยจึงมาตายอยู่ในอ่างน้ำนมของพวกเราเช่นนี้ ซึ่งจะเป็นอย่างที่พวกเราคิดหรือเปล่านั้น จำเป็นต้องร่วมกันชุบชีวิตของนางกบน้อยขึ้นมาเพื่อสอบถามความจริง และเมื่อทราบความจริงแล้วก็ได้เลี้ยงนางกบน้อยไว้ ทำให้ความขัดแย้งในครั้งนี้ยุติลงในที่สุด

14. การแก้ไขปัญหาโดยใช้ธรรมชาติ

การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งนี้เกิดขึ้นในนิทานเรื่องตระกาดน้อยอ่อนแอวกินปู กล่าวคือหลังจากที่เด็กชายสองพี่น้องได้พากันเดินทางเข้าไปในป่าลึก และได้เห็นนกกาตัวหนึ่งนอนตายอยู่ทั้งสองจึงได้นำเอาว่านสมุนไพรที่เก็บมานั้นรักษานกกาจนฟื้นกลับมาอีกครั้ง ดังจะยกข้อความที่แสดงถึงการแก้ไขปัญหาโดยใช้ธรรมชาตินี้มาแสดง ดังนี้

“...สองพี่น้องเดินไปเรื่อย ๆ ก็เจอกับนกกาตัวหนึ่งนอนตายอยู่ก็ได้ นำ
ว่านสมุนไพรรักษาจนหาย”

(พระสมเกียรติ ติตตชัย, 2550, น. 170)

จากข้อความที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าเด็กชายสองพี่น้องได้ใช้วิธีการแก้ไข
ปัญหาโดยใช้ธรรมชาติ คือ ใช้สมุนไพรมาเป็นยารักษานกกาจนฟื้น ซึ่งสมุนไพรก็เป็นส่วนหนึ่ง
ของธรรมชาติ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาจากนิทานของอำเภอนครไทย
จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 65 เรื่อง โดยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหา
ผลการวิจัยพบประเด็นความขัดแย้งครบทั้ง 4 ประเภทตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย
สามารถเรียงลำดับความขัดแย้งที่พบมากที่สุดไปน้อยที่สุดได้ดังนี้ คือ ความขัดแย้งกับผู้อื่น
คิดเป็นร้อยละ 70.66 แยกเป็นความขัดแย้งกับผู้อื่นภายในกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 21.90
ความขัดแย้งกับผู้อื่นภายนอกกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 48.76 ความขัดแย้งกับตนเอง คิดเป็นร้อยละ
21.90 ความขัดแย้งกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 7.85 และความขัดแย้งที่พบ
น้อยที่สุดคือความขัดแย้งกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 6.20

สำหรับประเด็นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งจากนิทานพื้นบ้านของอำเภอนครไทย
จังหวัดพิษณุโลกนั้น พบวิธีการแก้ไขปัญหทั้งหมด 14 วิธี สามารถเรียงลำดับวิธีการแก้ไขปัญหที่
พบมากที่สุดไปถึงพบน้อยที่สุดได้ดังนี้ คือ การแก้ไขปัญหโดยการพึ่งตนเองหรือผู้อื่น คิดเป็น
ร้อยละ 20.19 รองลงมาคือการแก้ไขปัญหโดยการลงโทษตนเองหรือผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 12.73
การแก้ไขปัญหโดยการเจรจา คิดเป็นร้อยละ 11.18 การแก้ไขปัญหโดยการหลีกเลี่ยงหรือ
ยอมแพ้ คิดเป็นร้อยละ 9.32 การแก้ไขปัญหโดยการพิสูจน์ความจริง คิดเป็นร้อยละ 8.70
การแก้ไขปัญหโดยการใช้อุปายเล่ห์กล คิดเป็นร้อยละ 7.14 การแก้ไขปัญหโดยการใช้นิเวศวิทยา
และวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 6.62 การแก้ไขปัญหโดยการใช้นิเวศวิทยาหรืออิทธิปาฏิหาริย์
คิดเป็นร้อยละ 6.21 การแก้ไขปัญหโดยการใช้นิเวศวิทยา คิดเป็นร้อยละ 5.59 การแก้ไขปัญห
โดยการให้รางวัล คิดเป็นร้อยละ 4.66 การแก้ไขปัญหโดยใช้วิธีต่อสู้ด้วยกำลัง คิดเป็น
ร้อยละ 3.73 การแก้ไขปัญหโดยใช้ธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 1.86 การแก้ไขปัญห
โดยการวางตัวเป็นกลาง คิดเป็นร้อยละ 1.55 และการแก้ไขปัญหโดยการประนีประนอม คิดเป็น

ร้อยละ 0.62 ส่วนประเด็นการแก้ไขที่ไม่พบในนิทานพื้นบ้านของอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก คือ การแก้ไขปัญหาโดยใช้กฎหมาย คิดเป็นร้อยละ 0

อภิปรายผล

สาระสำคัญของความขัดแย้งที่พบมากที่สุด คือ ความขัดแย้งกับผู้อื่นภายนอกกลุ่ม เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากการดำเนินชีวิตของตัวละครที่จะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลระดับต่าง ๆ ในสังคมซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งเพศ วัย สถานะทางสังคม ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และประเพณี ตลอดจนมีความต้องการ และมีเป้าหมายของชีวิตที่ต่างกัน เหล่านี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาซึ่งความขัดแย้ง อนึ่ง การต้องการที่จะได้หรือต้องการที่ครอบครองในสิ่งเดียวกันก็นำมาซึ่งความขัดแย้งที่สำคัญด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสนม ครุฑเมือง (2553, น. 388) ที่ได้วิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาจากนิทานท้องถิ่นในเขตภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 58 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่าพบประเด็นความขัดแย้งกับผู้อื่นมากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้อภิปรายถึงสาเหตุที่พบความขัดแย้งกับผู้อื่นมากที่สุดไว้ว่า “เป็นเหตุผลอันปกติของการดำรงชีวิตที่จะต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในแต่ละวัน แต่ละเหตุการณ์ ความโลภ ความโกรธ และความหลงย่อมเกิดขึ้นได้เสมอในใจของมนุษย์”

ความขัดแย้งกับผู้อื่นภายในกลุ่ม เป็นความขัดแย้งที่มีหลายสาเหตุ เช่น ขัดแย้งเนื่องจากการมีความเห็นที่แตกต่างกัน ขัดแย้งเนื่องจากการมีความต้องการที่ต่างกัน ขัดแย้งเนื่องจากการไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิดกัน ขัดแย้งเนื่องจากการไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง ขัดแย้งเนื่องจากการไม่ยอมรับฟังเหตุผล ขัดแย้งเนื่องจากการปฏิเสธหรือไม่ยอมรับคนในกลุ่มเดียวกัน เป็นต้น ซึ่งแม้จะเป็นคนในกลุ่มที่เกี่ยวข้องเป็นญาติพี่น้อง สามิภรรยา มิตรสหาย เป็นต้นก็ดี แต่หากมีความเห็น มีความต้องการที่แตกต่างต่างหากก็ย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้ ซึ่งก็ถือเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ที่ยังเป็นปุถุชนอยู่

ความขัดแย้งกับตนเอง เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในจิตใจของบุคคล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากความลังเลสงสัย ความสับสน ความไม่รู้ ความวิตกกังวลจึงนำไปสู่ความทุกข์ และความขัดแย้งขึ้นในจิตใจ

ความขัดแย้งกับธรรมชาติ เป็นความขัดแย้งที่สิ่งมีชีวิตทุกรูปนามจะต้องเผชิญอยู่โดยปกติ คือ ชีวิตจะต้องเผชิญกับธรรมชาติคือ ความหิว ความร้อน ความหนาว ความแก่ ความเจ็บ และความตาย เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องได้รับผลกระทบจากธรรมชาติภายนอกในลักษณะต่าง ๆ จึงเป็นที่มาของความขัดแย้งกับธรรมชาติ

ส่วนความขัดแย้งกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ ส่วนใหญ่เกิดจากไม่รู้หรือไม่เข้าใจถึงความจริงของชีวิตและธรรมชาติ เช่น เมื่อเกิดภัยธรรมชาติ ก็เข้าใจว่าจะต้องมีสิ่งหรือบุคคลที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติทำให้เกิดขึ้น หรือเมื่อมนุษย์มีความลำบากในการดำเนินชีวิตก็เกิดความน้อยใจและโทษในวาสนาของตน โดยไม่ได้มองตามความเป็นจริงว่าเป็นผลมาจากการกระทำของตนในอดีต ความขัดแย้งกับสิ่งที่เหนือธรรมชาตินี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติของคนด้วย เช่น ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องเวทมนต์คาถา ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง ฯลฯ ความเชื่อดังกล่าวจึงปรากฏอยู่ในนิทานพื้นบ้านด้วย ทำให้พบความขัดแย้งกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติในนิทานพื้นบ้านของอำเภอนครไทยด้วย

สำหรับสาระสำคัญของการแก้ไขปัญหาคือ ตัวละครใช้วิธีการแก้ไขปัญห โดยการพึ่งตนเองหรือผู้อื่นมากที่สุด แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การแก้ไขปัญหโดยการพึ่งตนเอง การแก้ไขปัญหโดยการเป็นที่พึ่งให้กับคนอื่น และการแก้ไขปัญหโดยการขอความช่วยเหลือจากคนอื่น สารการแก้ไขปัญหานี้ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงการเอื้ออาทรของคนในสังคมที่ปรากฏในนิทานอีกด้วย กล่าวคือ เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นจะต้องรีบแก้ไขโดยการพึ่งตนเองก่อน หากพึ่งตนเองไม่ได้จึงค่อยพึ่งผู้อื่น และยังคงพร้อมที่จะช่วยเหลือหรือเป็นที่พึ่งให้กับคนอื่น ๆ ด้วย

การแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งโดยการลงโทษตนเองหรือผู้อื่นที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของอำเภอนครไทย แบ่งเป็นการลงโทษตนเองเมื่อตนได้กระทำผิดหรือได้ไปสร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น ลงโทษผู้อื่นที่กระทำความผิดหรือมากระทำให้ตนเองและผู้อื่นต้องเดือดร้อนลงโทษ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับคู่ขัดแย้ง เพื่อให้คู่ขัดแย้งยุติความขัดแย้งกับตน ซึ่งการยุติความขัดแย้งด้วยวิธีนี้ จึงไม่จำเป็นต้องรอให้คนอื่นมาลงโทษเพื่อให้ความขัดแย้งนั้นยุติลงเท่านั้น แต่ยังสามารถลงโทษตนเองเพื่อให้ความขัดแย้งนั้นยุติลงได้ด้วยเช่นกัน

การแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งโดยการเจรจา เป็นการใช้วาจาเพื่ออธิบายเหตุผลต่าง ๆ เพื่อยุติความขัดแย้ง เช่น การใช้คำพูดที่แสดงถึงความสำนึกผิดในการกระทำของตน การใช้คำพูดเพื่อขอร้องให้คู่ขัดแย้งให้อภัยให้แก่ตน การใช้วาจาเพื่ออธิบายถึงความจำเป็นที่จะต้องกระทำในสิ่งต่าง ๆ อันจะนำมาซึ่งความขัดแย้ง การใช้คำพูดเพื่อเจรจาทอรอง การใช้คำพูดเพื่อเตือนสติ การใช้คำพูดเพื่อไกล่เกลี่ย ฯลฯ โดยมีเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การคลี่คลายและยุติปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น การแก้ไขปัญหาคือด้วยวิธีการเจรจาสอดคล้องให้เห็นถึงกลวิธีในการใช้ภาษาทั้งอวัจนภาษาและวัจนภาษาเพื่อการสื่อสารที่หลากหลายในการใช้ยุติความขัดแย้ง เช่น การมีสติและรู้จักควบคุมอารมณ์ การรู้จักเลือกใช้คำพูดที่เหมาะสมกับสถานะของคู่ขัดแย้ง การรู้จักใช้คำพูดยกย่องและ

ให้เกียรติคู่ขัดแย้ง การรู้จักใช้คำพูดโน้มน้าวให้คู่ขัดแย้งคล้อยตามหรือยอมรับในเหตุผลของตน เป็นต้น

สาระสำคัญของการแก้ไขปัญหที่ปรากฏในนิทานของอำเภอนครไทยนี้ยังได้สะท้อนเห็นอีกว่า ในการแก้ไขปัญหความขัดแย้งนั้นจะต้องรู้จักใช้วิธีที่เหมาะสมและเป็นแบบบูรณาการ กล่าวคือในความขัดแย้งหนึ่ง ๆ อาจจะใช้วิธีการแก้ไขปัญหเพียงวิธีเดียวก็สามารทำให้ความขัดแย้งนั้นยุติลงได้ แต่อีกหลาย ๆ ความขัดแย้งจำเป็นจะต้องใช้วิธีที่หลากหลายในการแก้ไขปัญห จึงจะทำให้ความขัดแย้งนั้นยุติลง อนึ่ง การแก้ไขปัญหความขัดแย้งนั้น ผู้ที่เป็นคู่ขัดแย้งหรือเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งจะต้องร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหด้วย จึงจะทำให้ความขัดแย้งนั้นยุติลงได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

วรรณกรรมนิทานพื้นบ้านถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการบันทึกข้อมูลทางประวัติศาสตร์ตลอดจนบันทึกความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นต่าง ๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันจดบันทึกไว้ให้เป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

นิทานพื้นบ้านของอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก นอกจากจะสะท้อนประเด็นปัญหความขัดแย้งและสาระการแก้ไขปัญหแล้ว ยังได้นำเสนอถึงโลกทัศน์ผ่านประเด็นความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหไว้ด้วย จึงควรที่จะศึกษาโลกทัศน์จากนิทานพื้นบ้านของอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

เอกสารอ้างอิง

- พระสมเกียรติ ติตตชัย. (2550). *การวิเคราะห์ความเชื่อและค่านิยมจากนิทานพื้นบ้านของอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- ศิราพร ณ ถลาง. (2548). *ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนม ครุฑเมือง. (2553). *นิทานท้องถิ่นภาคเหนือตอนล่าง: การวิเคราะห์ความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหา*. พิษณุโลก: ภาควิชาภาษาและคติชนวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สนิท บุญฤทธิ์. (2544). *นิทานพื้นบ้านภาคใต้*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สมเกียรติ ติตตชัย. (2558). *เวทสันดรชาดก: การวิเคราะห์ความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหา*. (ดุชนิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

บทความวิจัย (Research Article)

การสำรวจความต้องการด้านเนื้อหาการสนทนาภาษาไทย ของนักเรียนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

A Survey of Needs for Thai Conversation Content of Students Learning Thai as a Foreign Language

จุลณีย์ บุญมี^{1*} และ วาสนี มีเครือเอี่ยม²Chunlanee Boonmee ^{1*} and Wasinee Meekrua-iam²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความต้องการด้านเนื้อหาการสนทนาภาษาไทยของนักเรียนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยในครั้งนี้คือ ชาวต่างชาติที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศในสถาบันการศึกษา We Learn Thai จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสำรวจความต้องการด้านเนื้อหาการสนทนาภาษาไทย โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 19 เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าความต้องการของผู้เรียนปรากฏค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้ง 19 เนื้อหา โดยเรียงลำดับจากค่าคะแนนมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้ดังนี้ 1) การทักทาย การแนะนำตัวเองและผู้อื่น 2) การขอความช่วยเหลือ 3) อาหาร/การสั่งอาหาร 4) การขอโทษ/ขอบคุณ 5) การเดินทาง 6) บุคลิกภาพ/นิสัย 7) วันเดือนปี / เวลา 8) การพูดโทรศัพท์ 9) งานอดิเรก 10) ครอบครัว 11) ดินฟ้าอากาศ 12) ที่อยู่อาศัย 13) โรงพยาบาล 14) ร่างกาย 15) การแฉ่งความ 16) สี 17) การซื้อขาย 18) การอวยพร และ 19) เทศกาล โดยกลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจำนวน 9 ประเด็น

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Graduate Student, Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Pibulsongkram Rajabhat University

² สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

*Corresponding author; email: krujaajaa@gmail.com

(Received: 6 May 2023; Revised: 21 July 2023; Accepted: 1 December 2023)

คือ ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านสุนทรียศาสตร์ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านหลักภาษา ด้านวิถีชีวิต และการดำเนินชีวิตด้านกิจกรรมต่าง ๆ เศรษฐกิจและการเมือง และด้านอาชีพ

คำสำคัญ : สำรวจความต้องการ เนื้อหาการสนทนาภาษาไทย

ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

Abstract

The purpose of this research was to explore the needs for Thai conversation content of students learning Thai as a foreign language. The sample of this research was 50 foreign students of Thai as a foreign language of We Learn Thai au educational institution in Chiang Mai. The instrument used in this study was a survey of the students, needs for Thai conversation contents which were divided into 19 topics. The results found that the average level of the students, needs for Thai conversation content was high for all 19 topics, ranging from the most to the least, including 1) greeting, introducing yourself and others, 2) asking for help, 3) food / ordering food, 4) apologies / gratitude, 5) travel, 6) personality / habits, 7) date / time, 8) telephoning, 9) hobbies, 10) family, 11) weather, 12) housing, 13) hospital, 14) body, 15) reporting a crime, 16) colors, 17) buying and selling, 18) blessings, and 19) festivals. In addition, the sample group suggested 9 additional topics of content which were culture and tradition, aesthetics, history, linguistics, lifestyle, activities, economics and politics, and careers.

Keywords: A Survey of Needs, Thai Conversation Content, Thai as a Foreign Language

บทนำ

การเรียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติเริ่มต้นจากความต้องการเรียนภาษาไทยในบางประเทศเท่านั้น โดยมีจำนวนนักเรียนเพียง 10 หรือ 20 คน ในประเทศจีน เกาหลี ญี่ปุ่น อเมริกา ด้วยเหตุผลที่จะต้องเกี่ยวข้องกันในด้านสังคม การเมือง หรือด้านเศรษฐกิจ (ศรีวิไล พลมณี, 2545, น. 15) แม้จะมีความต้องการที่ไม่สูงมาก แต่ก็มีความจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงทำให้มีการเรียนภาษาไทยขึ้นในประเทศนั้น ๆ จากการสำรวจของกระทรวงการต่างประเทศในปี พ.ศ. 2544 พบว่าสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ทั่วโลกได้เปิดสอนภาษาไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่ง

ในปัจจุบันเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้การเรียนการสอนไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เพียงแคในห้องเรียนอีกต่อไป แต่มีการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Skype, Line, Facebook, Google Hangouts, YouTube ทำให้ความนิยมในการเรียนภาษาไทยเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้สอนและผู้เรียนสามารถจัดการเรียนการสอนได้ทุกแห่งบนโลกโดยไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทาง (เยาวรัตน์ รุธีรยุทธ, 2560, น. 311) จะเห็นได้ว่าความนิยมของการเรียนภาษาไทยของชาวต่างชาตินั้นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้ปัจจุบันมีสถาบันสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติทั้งของภาครัฐและเอกชนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และทำให้รูปแบบการเรียนภาษาไทยและเนื้อหาที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

จากการศึกษาจากข้อเสนอแนะของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติของนักวิชาการหลายท่านพบข้อเสนอหลายประเด็น ซึ่งประเด็นสำคัญที่นักวิจัยเสนอแนะ คือ ผู้สอนควรศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้เรียนว่ามีปัญหาและความต้องการในเรื่องใดอาจใช้แบบสอบถามความต้องการของผู้เรียนก่อนเพื่อจะสร้างบทเรียนที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและเหมาะสมกับผู้เรียน (รัตนเลขา ฤทธิศร, 2546, น. 92) เพื่อเป็นการปูพื้นฐานและเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนตลอดจนสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เรียน การเลือกเนื้อหาควรสอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียนที่เป็นชาวต่างประเทศ (สุกัญญา ศุภพลกิจ, 2551, น. 74) รวมถึงแนวทางการจัดการศึกษาภาษาไทยประยุกต์สำหรับชาวต่างชาติ ควรคำนึงถึงความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดทำหลักสูตรให้มีเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเป้าหมายของผู้เรียน และความต้องการของตลาดแรงงาน (วีณา สงวนพงษ์ และ ทรงสิริ วิชิรานนท์, 2555, น. 78) จากข้อเสนอแนะดังกล่าวชี้ให้เห็นว่ามีการจัดการเรียนการสอนที่เนื้อหาบทเรียนที่ไม่ตรงกับตามความต้องการของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสำรวจความต้องการด้านเนื้อหาการสนทนาภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติที่ผู้เรียนต้องการเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอน หรือเพื่อสร้างตำราคู่มือการสนทนาภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้เรียน

วัตถุประสงค์

เพื่อสำรวจความต้องการด้านเนื้อหาการสนทนาภาษาไทยของชาวต่างชาติที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) คือการรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจความต้องการของผู้เรียนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ โดยใช้แบบสำรวจเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจความต้องการ โดยมีขอบเขตของงานวิจัย ดังนี้

1) ประชากรที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ คือ ชาวต่างชาติที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

2) กลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยครั้งนี้ คือ ชาวต่างชาติที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ โดยผู้วิจัยคัดเลือกนักเรียนที่มาจากประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่หรือภาษาที่สอง ซึ่งอยู่ในสถาบันการศึกษา We Learn Thai จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบความต้องการด้านการเนื้อหาการสอนภาษาไทยของชาวต่างชาติที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ
2. สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจไปต่อยอดในการวิจัยและปรับใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน
3. สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปสร้างสื่อการสอน คู่มือ หรือหนังสือภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติได้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้เรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง การสำรวจความต้องการของนักเรียนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจความต้องการ โดยการเก็บข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ ผ่านเครื่องมือ Google Forms มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความต้องการด้านเนื้อหาของนักเรียนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศสนใจ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมาย ความสำคัญ ประเภท ขั้นตอน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วนในการสร้างแบบสำรวจและแบบบันทึกข้อมูล

2. กำหนดกลุ่มประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชาวต่างชาติที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชาวต่างชาติที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ โดยผู้วิจัยคัดเลือกนักเรียนที่มาจากประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่หรือภาษาที่สอง ซึ่งอยู่ในสถาบันการศึกษา We Learn Thai จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 คน

3. การออกแบบการวิจัย

การสำรวจในครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการออกแบบแบบสำรวจและแจกแบบสอบถามแบบออนไลน์ผ่านทาง Google forms ไปยังผู้เรียน แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์

4. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามความต้องการของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสำรวจความต้องการดังต่อไปนี้

4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจและการสร้างแบบสำรวจ

4.2 ระบุเนื้อหา หรือประเด็นหลักให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์งานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะคัดเลือกตัวแทนแบบเรียนที่มีเนื้อหาการสนทนาภาษาไทยในชีวิตประจำวัน จำนวน 4 เล่ม มาสังเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำไปสร้างแบบสอบถาม โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกเนื้อหาจากแบบเรียน ดังนี้

4.2.1 เป็นงานวิจัยหรือแบบเรียนที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยเลือกงานวิจัย เรื่อง การสนทนาภาษาไทยสำหรับผู้เรียนภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ ของรัตน์เลขา ฤทธิศร (2546) เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่มีผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศที่มีชื่อเสียงในประเทศไทย โดยมี ศรีวิไล พลมณี เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง

4.2.2 เป็นงานวิจัยหรือแบบเรียนที่มีเทคนิคประกอบการสอน ซึ่งผู้วิจัยเลือกแบบเรียน เรื่อง การพัฒนาแบบฝึกทักษะการฟังภาษาไทยเพื่อการสื่อสารโดยวิธีธรรมชาติสำหรับนักศึกษาชาวเกาหลี ของสุชาดา ธูสรานนท์ (2554) เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่มีการใช้เทคนิคในการสร้างสื่อการสอนโดยใช้ ภาพช่วยฟัง เข้ามาเป็นตัวช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

4.2.3 เป็นงานวิจัยหรือแบบเรียนที่มีเนื้อหาครอบคลุมการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้วิจัยเลือกแบบเรียน เรื่อง การสร้างคู่มือสนทนาภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับนักศึกษาจีนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ของเหลียง (2556) เนื่องจากมีกรอบเนื้อหาที่ชัดเจนและมีการยกตัวอย่างเนื้อหาที่ใช้ในการสอนผู้เรียนอย่างชัดเจน

4.2.4 เป็นงานวิจัยหรือแบบเรียนที่มีการใช้สัทอักษรในการถ่ายเสียง ซึ่งผู้วิจัยเลือกแบบเรียน เรื่อง การสร้างหนังสือเรียนภาษาไทยเบื้องต้น ของตรึงตรา แหลมสมุทร (2556) เนื่องจากมีการสร้างเนื้อหาที่ใช้สัทอักษรหรือสัญลักษณ์ถ่ายเสียง

4.3 กำหนดประเภทของคำถาม ซึ่งผู้วิจัยกำหนดให้ประเภทของคำถามเป็นคำถามประเภทปลายปิด โดยให้ผู้เรียนเลือกคำตอบตามที่นักเรียนเห็นว่าต้องการมากที่สุด

4.4 ร่างแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น/ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่จะถาม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

4.5 ตรวจสอบข้อคำถามและความถูกต้อง

4.6 ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยและภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้อง

4.7 ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4.8 นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

แบบสำรวจความต้องการด้านเนื้อหาการสนทนาภาษาไทย
ของนักเรียนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ
Thai Conversation Content Needs Survey
of Students Learning Thai as a Foreign Language.

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อความที่เป็นจริง Explanation : Please mark ✓ in front of the true statement.

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

Part 1 : Demographic Profile of Respondents

1. เพศ 1. Gender

☐ หญิง Female

☐ ชาย Male

2. อายุ 2. Age

☐ ไม่เกิน 20 ปี Not over 20 years

☐ 21 - 25 ปี 21 - 25 years

☐ 26 - 30 ปี 26 - 30 years

☐ 30 ปีขึ้นไป 30 or older

3. การศึกษา 3. Education

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี Less than Bachelor's Degree

☐ ปริญญาตรี Bachelor's Degree

☐ ปริญญาโท Master's Degree

☐ สูงกว่าปริญญาโท Higher than Master's Degree

4. ท่านเคยเรียนภาษาไทยหรือไม่ 4. Have you ever studied Thai language ?

☐ เคย Yes

☐ ไม่เคย No

ตอนที่ 2 แบบสำรวจความต้องการด้านเนื้อหาการสนทนาภาษาไทยของนักเรียนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

Part 2: A Survey of Needs for Thai Conversation Content of Students Learning Thai as a Foreign Language.

คำชี้แจง แบบสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความต้องการด้านเนื้อหาการสนทนาภาษาไทยของนักเรียนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ Explanation: This survey aims to explore the needs for Thai conversational content of foreign students learning Thai as a foreign language

การตอบคำถาม ขอให้ท่านโปรดพิจารณาว่าในแต่ละข้อความนั้น ท่านสนใจด้านเนื้อหาการสนทนาภาษาไทยที่ชาวต่างชาติที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศอยู่ในระดับใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตามระดับความสนใจของท่านจาก 1 ถึง 5 ขอให้ท่านวิเคราะห์ตนเองและตอบแบบสำรวจตามความคิดเห็นของท่าน ดังนั้นจึงไม่มีคำตอบใดที่ถูกที่สุดหรือผิดที่สุดสำหรับแบบสำรวจนี้ ผู้ศึกษาใคร่ขอความกรุณาจากท่านโปรดตอบแบบสำรวจให้ครบทุกข้อตรงตามความเป็นจริงของท่านมากที่สุด Please consider the following topics of Thai conversation content and indicate your interest by marking (✓) a number between 1 and 5. Please answer each item based on your true opinions. There are no right or wrong answers.

ระดับของความสนใจ Levels of interest

5 หมายถึง มีความสนใจมากที่สุด	5 means extremely interested
4 หมายถึง มีความสนใจมาก	4 means very interested
3 หมายถึง มีความสนใจปานกลาง	3 means Neutral
2 หมายถึง มีความสนใจน้อย	2 means slightly interested
1 หมายถึง มีความสนใจน้อยที่สุด	1 means least interested

เนื้อหา content	ระดับความสนใจ level of interest				
	5	4	3	2	1
1.การทักทาย การแนะนำตัวเองและผู้อื่น Greetings introducing yourself and others					
2.การขอความช่วยเหลือ Asking for help					
3.อาหาร/การสั่งอาหาร Food/ordering food					
4.การขอโทษ/ขอบคุณ Apology/Thank you					
5.การเดินทาง Travel					
6.บุคลิกภาพ/นิสัย Personality/Habits					
7.วันเดือนปี / เวลา Day, month, year / time					
8.การพูดโทรศัพท์ Talking on the phone					
9.งานอดิเรก Hobbies					
10.ครอบครัว Family					
11.ดินฟ้าอากาศ Weather					
12.ที่อยู่อาศัย Housing					
13.โรงพยาบาล Hospital					
14.ร่างกาย Body					
15.การแจ้งความ Notification					
16.สี Colors					
17.การซื้อขาย Trading					
18.การอวยพร Blessing					
19.เทศกาล Festivals					

ตอนที่ 3 หัวข้ออื่น ๆ ที่ท่านสนใจ Part 3 : Other topics that are you interested in.

.....

.....

ขอขอบพระคุณในการตอบแบบสำรวจ

Thank you so much for your time in completing the survey.

ตาราง 1 ตารางแสดงการสังเคราะห์เนื้อหาการสนทนาภาษาไทย

รหัสนี้เลข ฤทธิศร (2546)	สุชาดา ฐธรรณท์ (2554)	ฟาเณน เหลียง (2556)	ตริงตรา แหลมสมุทร (2556)	ผลการสังเคราะห์ เนื้อหาการสนทนา ภาษาไทย
1.การทักทาย	1.ภาพช่วยฟัง 1	1.การทักทายและ	1.สัญลักษณ์ของ	1.การทักทายและ
2.การแนะนำ	2.ภาพช่วยฟัง 2	การอำลา	เสียง	การแนะนำตนเอง
ตนเองและการ แนะนำผู้อื่น		2.การแนะนำตัว	2.การแนะนำ ตนเองและผู้อื่น	และผู้อื่น
3.การสั่งอาหาร		3.อาหารการกิน	3.อาหารไทย	2.อาหาร/การสั่ง อาหาร
	3.ครอบครัว		4.ครอบครัวไทย	3.ครอบครัว
			5.ไวยากรณ์ พื้นฐาน	
			6.พจนานุกรมฉบับ กระเป๋	
4.การขึ้นรถ	4.การเดินทาง	4.การเดินทาง	7.การเดินทาง	4.การเดินทาง
โดยสาร		ท่องเที่ยว		
		5.การขอโทษ		5.การขอโทษ/ ขอบคุณ
		/การขอบคุณ		
			8.สี	6.สี
5.การเข้าบ้าน		6.ที่อยู่อาศัย		7.ที่อยู่อาศัย
6.การพูดโทรศัพท์		7.การโทรศัพท์		8.การพูดโทรศัพท์
7.การซื้อของ	5.การซื้อและขาย ของ	8.การซื้อของ		9.การซื้อขาย
			9.ร่างกาย	10.ร่างกาย
	6.วันและเวลา		10.วัน เดือน และ เวลา	11.วันเดือนปี/เวลา
8.การไป	7.พบคุณหมอที่	9.ไปหาหมอ		12.โรงพยาบาล
โรงพยาบาล	โรงพยาบาล			
		10.วันเทศกาลและ ดินฟ้าอากาศ		13.เทศกาล
		10.วันเทศกาลและ ดินฟ้าอากาศ		14.ดินฟ้าอากาศ

ตาราง 1 ตารางแสดงการสังเคราะห์เนื้อหาการสนทนาภาษาไทย (ต่อ)

รัตน์เลขา ฤทธิ์ศร (2546)	สุชาดา ฐธรรณท์ (2554)	ฟาเณิน เหลียง (2556)	ตริงตรา แหลมสมุทร (2556)	ผลการสังเคราะห์ เนื้อหาการสนทนา ภาษาไทย
9.การสอบถาม สถานที่				15.การขอความ ช่วยเหลือ
10.การช่วยเหลือ		11.งานอดิเรก 12.กิจธุระใน ชีวิตประจำวัน		16.งานอดิเรก
	8.การแจ้งความ			17.การแจ้งความ
		13. การอวยพร		18.การอวยพร
		14.บุคลิกภาพ/ นิสัย		19.บุคลิกภาพ/ นิสัย

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญไปเก็บข้อมูลจากชาวต่างชาติที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

5.2 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ

5.3 ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสำรวจแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

6. วิเคราะห์ และการสังเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความต้องการของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ มาแยกตามประเด็นที่สอบถาม ด้านเนื้อหาการสนทนาภาษาไทย และสรุปประเด็นสำคัญด้วยวิธีการสังเคราะห์ (Content Analysis) ใช้วิธีการเรียงลำดับจากความต้องการที่มากที่สุดไปหาความต้องการที่น้อยที่สุด โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง มีความสนใจมากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง มีความสนใจมาก

2.50 – 3.49 หมายถึง มีความสนใจปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง มีความสนใจน้อย

0.50 – 1.49 หมายถึง มีความสนใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการสำรวจความต้องการของนักเรียนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศพบว่า

1. จากจำนวนผู้เรียนทั้งหมด 50 คน เป็นนักเรียนชายจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 70 และนักเรียนหญิงจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 30
2. ช่วงอายุไม่เกิน 20 ปี ไม่ปรากฏจำนวนนักเรียน ช่วงอายุ 21-25 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 6 ช่วงอายุ 26-30 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 14 และ ช่วงอายุ 30 ปีขึ้นไป จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 80
3. ระดับการศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 24 ระดับปริญญาตรี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ระดับปริญญาโท จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 18 และระดับสูงกว่าปริญญาโท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8
4. เคยเรียนภาษาไทยแล้วจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 58 และไม่เคยเรียนภาษาไทยจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 42
5. ค่าเฉลี่ยความต้องการของนักเรียน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยความต้องการของนักเรียน

ลำดับ	เนื้อหา	ค่าเฉลี่ย
1.	การทักทาย การแนะนำตัวเองและผู้อื่น Greetings introducing yourself and others	4.44
2.	การขอความช่วยเหลือ Asking for help	4.44
3.	อาหาร/การสั่งอาหาร Food/ordering food	4.36
4.	การขอโทษ/ขอบคุณ Apology/Thank you	4.32
5.	การเดินทาง Travel	4.30
6.	บุคลิกภาพ/นิสัย Personality/Habits	4.20
7.	วันเดือนปี / เวลา Day, month, year / time	4.16
8.	การพูดโทรศัพท์ Talking on the phone	4.12
9.	งานอดิเรก Hobbies	4.12
10.	ครอบครัว Family	4.02

ตาราง 2 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยความต้องการของนักเรียน (ต่อ)

ลำดับ	เนื้อหา	ค่าเฉลี่ย
11.	ดินฟ้าอากาศ Weather	4.00
12.	ที่อยู่อาศัย Housing	3.96
13.	โรงพยาบาล Hospital	3.93
14.	ร่างกาย Body	3.89
15.	การแจ้งความ Notification	3.88
16.	สี Colors	3.82
17.	การซื้อขาย Trading	3.76
18.	การอวยพร Blessing	3.62
19.	เทศกาล Festivals	3.59

6. ข้อเสนอแนะ หรือหัวข้ออื่น ๆ ที่นักเรียนสนใจ สามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้
ประเด็นที่ 1 ด้านวัฒนธรรมประเพณี

จำนวน 7 ข้อเสนอแนะ แบ่งได้ดังนี้ วัฒนธรรม 6 ข้อเสนอแนะ และประเพณี
ท้องถิ่น 1 ข้อเสนอแนะ

ประเด็นที่ 2 ด้านสุนทรียศาสตร์

จำนวน 7 ข้อเสนอแนะ แบ่งได้ดังนี้ ดนตรีและความเข้าใจเพลงไทย
3 ข้อเสนอแนะ ศิลปะ 2 ข้อเสนอแนะ ภาพยนตร์ และวรรณกรรม

ประเด็นที่ 3 ด้านประวัติศาสตร์

จำนวน 5 ข้อเสนอแนะ

ประเด็นที่ 4 ด้านหลักภาษา

จำนวน 5 ข้อเสนอแนะ แบ่งได้ดังนี้ การเขียนจดหมาย การเขียนเรียงความ
ลักษณะนาม และภาษาพูดไทยที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ภาษาไทยเพื่อการศึกษา เช่น งานวิจัย เป็นต้น

ประเด็นที่ 5 ด้านวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิต

จำนวน 5 ข้อเสนอแนะ แบ่งได้ดังนี้ การซื้ออาหารและเสื้อผ้า ชีวิตประจำวันใน
ประเทศไทย การสนทนาที่เป็นมิตร หลักการดำเนินชีวิต และวิถีชีวิต

ประเด็นที่ 6 ด้านกิจกรรมต่าง ๆ

จำนวน 2 ข้อเสนอแนะ แบ่งได้ดังนี้ ตกปลา และกิจกรรมนอกหลักสูตร

ประเด็นที่ 7 เศรษฐกิจและการเมือง

จำนวน 2 ข้อเสนอแนะ แบ่งได้ดังนี้ เศรษฐกิจการเมืองและภาษาไทยเพื่อธุรกิจ

ประเด็นที่ 8 อาชีพ

จำนวน 2 ข้อเสนอแนะ แบ่งได้ดังนี้ การทำนาและเกษตรกรรม

ประเด็นที่ 9 ประเด็นอื่น ๆ

จำนวน 8 ข้อเสนอแนะ แบ่งได้ดังนี้ กฎหมาย ความเข้าใจในการฟัง ทิศทาง พืช /สวน อารมณ์และความรู้สึก สัตว์ และกีฬา

สรุปและอภิปรายผล

การสำรวจความต้องการด้านเนื้อหาการสอนภาษาไทยของนักเรียนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ จากกลุ่มตัวอย่างเป็นชาวต่างชาติที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่หรือภาษาที่สองซึ่งอยู่ในสถาบันการศึกษา We Learn Thai จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 คน

ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชายมากกว่านักเรียนหญิง ช่วงอายุส่วนใหญ่ อยู่ในช่วงอายุ 30 ปี ขึ้นไป จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 80 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และในด้านของการเคยเรียนภาษาไทยนั้น ปรากฏว่าเคยเรียนภาษาไทยแล้วจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 58 และไม่เคยเรียนภาษาไทยจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 42 ซึ่งประเด็นนี้นักเรียนมีจำนวนใกล้เคียงกัน ในด้านเนื้อหาการสอนภาษาไทยนั้นไม่ปรากฏค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากในทุกเนื้อหา โดยเรียงลำดับ 19 เนื้อหาที่นักเรียนสนใจได้ดังนี้ 1) การทักทาย การแนะนำตัวเองและผู้อื่น 2) การขอความช่วยเหลือ 3)อาหาร/การสั่งอาหาร 4) การขอโทษ/ขอบคุณ 5) การเดินทาง 6) บุคลิกภาพ/นิสัย 7) วันเดือนปี / เวลา 8) การพูดโทรศัพท์ 9) งานอดิเรก 10) ครอบครัว 11) ดินฟ้าอากาศ 12) ที่อยู่อาศัย 13) โรงพยาบาล 14) ร่างกาย 15) การแฉ่งความ 16) สี 17) การซื้อขาย 18) การอวยพร และ 19) เทศกาล โดยกลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจำนวน 9 ประเด็น ดังนี้ 1) ประเด็นที่ 1 ด้านวัฒนธรรมประเพณี 2) ด้านสุนทรียศาสตร์ 3) ด้านประวัติศาสตร์ 4) ด้านหลักภาษา 5) ด้านวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิต 6) ด้านกิจกรรมต่าง ๆ 7) เศรษฐกิจและการเมือง 8) อาชีพ ซึ่งข้อเสนอแนะดังกล่าวมีประเด็นที่พบมากที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรมและประเพณี จำนวนด้านละ 7 ข้อเสนอแนะ รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมต่างๆ ด้านเศรษฐกิจและการเมือง และด้านอาชีพ

จำนวนด้านละ 2 ข้อเสนอแนะ ส่วนข้อเสนอแนะที่พบน้อยที่สุด คือ ด้านสุนทรียศาสตร์ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านหลักภาษา ด้านวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิต จำนวนด้านละ 1 ข้อเสนอแนะ

จากงานผลของการวิจัยพบว่าสอดคล้องกับผลวิจัยของอดิสรณ์ ประทุมถิ่น (2554) ที่ศึกษาเรื่อง การสร้างแบบเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศระดับพื้นฐานสำหรับ นักศึกษาชาวต่างชาติที่สถาบัน NUS Extension มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ ซึ่งสร้างแบบเรียน โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสนทนา 12 บท ในหัวข้อ Greeting and Introducing Oneself. How are you? Family and Occupation. Where is it? How can I get there? What is it called? What is it like? Are you free?/Time. Is he in? How much does it cost? Business trip. และ To have lost something and report และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชานัน เพ็งลี (2553) ศึกษาแบบเรียนสนทนาภาษาไทยสำหรับเด็กชาวต่างชาติระดับ ประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสร้างแบบเรียนโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสนทนา 10 บท ในหัวข้อสวัสดี คุณครู นี้อะไร คุณชื่ออะไร วันนี้วันอะไร ชอบสีอะไร กินอะไร จะไปไหน กำลังทำอะไร เป็นอะไร ไม่สบายหรือ และบ้านที่อยู่ที่ไหน ซึ่งจัดได้ว่าเป็นเนื้อหาที่ผู้จัดทำแบบเรียนการสนทนาภาษาไทย ของนักเรียนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศใช้ในการเรียนการสอนมากที่สุด จะเห็นได้ว่า เนื้อหาของบทสนทนาภาษาไทยจะมีความใกล้เคียงกัน แต่จะแตกต่างกันไปตามบริบทของผู้เรียน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเนื้อหาจะเป็นการสนทนาในชีวิตประจำวัน

ในมุมมองของผู้วิจัยที่มองผ่านผลจากการสังเคราะห์ เห็นได้ว่า ผู้เรียนสนใจเนื้อหา ด้านการสนทนาภาษาไทยในทุก ๆ ด้าน จึงทำให้การเลือกเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอน จำเป็น และส่งผลต่อการเรียนรู้หรือความสนใจของผู้เรียน หากผู้สอนจัดเนื้อหาได้ตรงกับ ความต้องการของผู้เรียนจะสามารถทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้วิจัยสามารถ นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนาต่อยอดไปประกอบการทำวิจัย ในการสร้างคู่มือหรือสื่อการเรียนการสอนในเรื่องที่ผู้เรียนสนใจได้ ซึ่งจะได้ข้อมูลที่ตรงกับ ความต้องการและเหมาะสมผู้เรียนต่อการเรียนการสอนได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยสามารถสำรวจความต้องการในด้านอื่น ๆ ของผู้เรียนได้ ทั้งในระดับการสนทนา หรือด้านอื่น ๆ ในระดับสูงต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

- ตรึงตรา แผลมสมุทร. (2556). *การสร้างหนังสือเรียนภาษาไทยเบื้องต้น* (รายงานผลการวิจัย). ประจวบคีรีขันธ์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- พิชานัน เพ็งสี. (2553). *แบบเรียนสนทนาภาษาไทยสำหรับเด็กชาวต่างชาติระดับประถมศึกษา*. (สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- เยาวรัตน์ รุธีรยุทธ. (2560). การสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติผ่านสื่อออนไลน์. ใน *ศาสตร์พระราชเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: รวมบทความวิจัย บทความวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประจำปี พ.ศ. 2560* (น. 311-320). เชียงใหม่: สมพรการพิมพ์.
- รัตน์เลขา ฤทธิศร. (2546). *การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การสนทนาภาษาไทยสำหรับผู้เรียนภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- วีณา สงวนพงษ์ และทรงสิริ วิจิรานนท์. (2555). *แนวทางการจัดการศึกษาหลักสูตรภาษาไทยประยุกต์สำหรับชาวต่างชาติ* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ศรีวิไล พลมณี. (2545). *พื้นฐานการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกัญญา ศุภพลกิจ. (2551). *การสร้างหนังสือเตรียมความพร้อมทางภาษา สำหรับผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- สุชาดา อูสรานนท์. (2554). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการฟังภาษาไทยเพื่อการสื่อสารโดยวิธีธรรมชาติสำหรับนักศึกษาชาวเกาหลี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- เหลียง, เอฟ. ซี. (2556). *การสร้างคู่มือสนทนาภาษาไทยเบื้องต้น สำหรับนักศึกษาจีนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- อดิสรณ์ ประทุมถิ่น. (2554). *การสร้างแบบเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศระดับพื้นฐานสำหรับนักศึกษาชาวต่างชาติที่สถาบัน NUS Extension มหาวิทยาลัยแห่งชาติ สิงคโปร์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนภาษาไทย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

บทความวิจัย (Research Article)

การสื่อสารด้านการเมืองของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ โคลงทศรสอนพระราม โคลงพาลีสอนน้อง และโคลงราชสวัสดิ์

Political Communication of King Boromakot in his Writings :
Tossarod-Sorn-Phra-Ram, Palee-Sorn-Nong, and Ratchasawat.

ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ^{1*}

Natawut klaisuwan^{1*}

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ค้นหาประเด็นการเมืองจากพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ 2) วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ โดยศึกษาจากโคลงทศรสอนพระราม โคลงพาลีสอนน้อง และโคลงราชสวัสดิ์ ผลการศึกษาพบว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงใช้โคลงทั้ง 3 เรื่อง เป็นเครื่องมือในการสื่อสารด้านการเมือง โดยทรงสื่อสารถึงพระมหากุปราช เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการขึ้นครองราชสมบัติ และสื่อสารถึงกลุ่มเชื้อพระวงศ์ รวมถึงกลุ่มขุนนางให้มีความจงรักภักดีต่อพระมหากุปราช และปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความถูกต้อง ไม่ก่อความวุ่นวายทางการเมือง ทั้งนี้ผลการศึกษายังทำให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศว่า มีความมักใหญ่ใฝ่สูง ไม่รู้กาลอันควร ส่วนพระราชประสงค์ในการแต่งโคลงทั้ง 3 เรื่อง เนื่องจากทรงต้องการสอนพระมหากุปราชให้มีความรอบรู้ในการปกครองบ้านเมือง และสั่งสอนเชื้อพระวงศ์ ตลอดจนขุนนางให้รู้จักผิดชอบชั่วดี และปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้อง

คำสำคัญ : การสื่อสารด้านการเมือง สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ โคลงทศรสอนพระราม
โคลงพาลีสอนน้อง โคลงราชสวัสดิ์

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

Thai Language Department, Faculty of Humanities, Mahamakut Buddhist University

*Corresponding author; email: natawut.kla@mbu.ac.th

(Received: 12 June 2023 ; Revised: 24 August 2023 ; Accepted: 4 December 2023)

Abstract

This research article aims to 1) find out the political issues in King Boromakot's writings and 2) analyze the behaviors of King Boromakot's subordinates. The data were the King's three poetries, including Tossarod-Sorn-Phra-Ram, Palee-Sorn-Nong, and Ratchasawat. The result found that King Boromakot used these writings as tools of political communication, informing the viceroy to be prepared for his ascending the throne and communicating to the royal family and all noblemen to be loyal to the viceroy and to well perform their duties, not causing any political troubles. The result also showed that King Boromakot's subordinates were ambitious. For the objectives of the three poetries, they were 1) to teach the viceroy to be knowledgeable in governing the country and 2) to inform the royal family and all noblemen to have appropriate responsibilities and performances.

Keywords : Political Communication, King Boromakot, Tossarod-Sorn-Phra-Ram, Palee-Sorn-Nong, Ratchasawat

บทนำ

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ พระมหากษัตริย์องค์ที่ 31 แห่งกรุงศรีอยุธยา เป็นพระราชโอรสของสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) กับพระอัครมเหสี (กุสุมา รักษมณี, 2554, น. 168) เสด็จขึ้นครองราชสมบัติกรุงศรีอยุธยา สืบต่อจากพระเชษฐา คือ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ แต่การได้มาซึ่งราชสมบัติของพระองค์กลับเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น เพราะต้องปราบปรามเหล่าเชื้อพระวงศ์กับขุนนางฝ่ายตรงข้าม ทำให้เกิดการนองเลือดและสูญเสียชีวิตผู้คนไปมากมาย (คำให้การขุนหลวงหาวัด, 2553, น. 471-478) ภาพลักษณ์ของพระองค์จึงสะท้อนออกมาในภาพของความโหดร้าย

ครั้นเสด็จขึ้นครองราชสมบัติแล้ว ภาพความโหดร้ายของพระองค์ได้เปลี่ยนไป และถูกแทนที่ด้วยภาพของกษัตริย์ผู้เปี่ยมไปด้วยธรรม ทรงบำรุงพุทธศาสนาจนเจริญรุ่งเรือง เป็นที่ยอมรับไปถึงลังกา และปรากฏว่าพระเจ้ากิตติสิริราชสิงหะ กษัตริย์แห่งลังกาได้ส่งทูตมาขอพระภิกษุสยามวงศ์ไปบวชกุลบุตรในลังกา เพื่อฟื้นฟูสมณวงศ์ที่สูญสิ้นไปให้กลับมีขึ้นอีกครั้งหนึ่ง (พัฒน์ เพ็งผลา, 2556, น. 70) นอกจากนี้ในรัชกาลของพระองค์ ยังได้รับการยกย่องว่าเป็นสมัยการณบ้านเมืองดี เพราะมีความเจริญรุ่งเรือง และสงบสุข (นิตยา กาญจนะวรรณ, 2559, น. 11)

แม้สภาพการณ์ภายนอกจะแสดงให้เห็นว่า รัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ จะเป็นยุคสมัยที่มีความเจริญรุ่งเรืองและสงบสุข แต่สภาพการณ์ภายในกลับมีความวุ่นวาย เนื่องจากการแบ่งกลุ่มการเมืองเป็นกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มพระราชโอรสที่ประสูติแต่พระมเหสี กลุ่มพระราชโอรสที่ประสูติจากพระสนม นอกจากนี้ยังมีกลุ่มขุนนางที่แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ คอยสนับสนุนกลุ่มพระราชโอรสอีกทีหนึ่ง (เทพมนตรี ลิมปพยอม, 2543, น. 92)

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าสภาพการณ์ดังกล่าว อาจอยู่ในสายพระเนตรของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศมาโดยตลอด เพื่อระงับความวุ่นวายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต พระองค์จึงทรงพระราชนิพนธ์วรรณคดีคำสอน ได้แก่ โคลงทศรถสอนพระราม โคลงพาลีสอนน้อง โคลงราชสวัสดิ์ โคลงประดิษฐ์พระร่วง โคลงราชานวัตร เพื่อสั่งสอนผู้ใต้บังคับบัญชาของพระองค์ให้รู้ผิดรู้ชอบ แต่ความน่าสนใจของพระราชนิพนธ์ ไม่ได้อยู่ที่การสอนผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงอย่างเดียว เพราะยังอยู่ที่นัยทางการเมืองที่ทรงสื่อสารในพระราชนิพนธ์นั้น มีประเด็นใดบ้าง ทั้งนี้การศึกษานัยทางการเมืองจากพระราชนิพนธ์ ยังอาจแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาว่า เป็นไปในลักษณะใด อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา รัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อค้นหาประเด็นการเมืองจากพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ
2. วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นการเมือง พฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ จากพระราชนิพนธ์ 3 เรื่อง ได้แก่ โคลงทรงสอนพระราม โคลงพาลีสอนน้อง โคลงราชสวัสดิ์ เหตุที่ไม่นำข้อมูลจากโคลงประดิษฐ์พระร่วง กับโคลงราชานูวัตรมาศึกษา เพราะมีเนื้อหาคำสอนที่คล้ายกับโคลงทรงสอนพระราม โคลงพาลีสอนน้อง และโคลงราชสวัสดิ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนรวมถึงวิธีดำเนินการวิจัย โดยแบ่งเป็นขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ 1) การทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล รายละเอียด ดังนี้

1. การทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตามประวัติศาสตร์ไทยแต่เดิมมาเชื่อกันว่า โคลงทรงสอนพระราม โคลงพาลีสอนน้อง โคลงราชสวัสดิ์ เป็นพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (คุณหญิงกุหลาบ มลลิกะมาส, 2562, น. 72) แต่จากการศึกษาของเล็กดา อิ่มใจ (2528, น. 185-186) ทำให้ค้นพบข้อมูลใหม่ว่าแท้จริงแล้ว ผู้แต่งโคลงทรงสอนพระราม โคลงพาลีสอนน้อง และโคลงราชสวัสดิ์ คือสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ โดยผลการศึกษาส่วนหนึ่งปรากฏว่า โคลงทรงสอนพระราม โคลงพาลีสอนน้อง และโคลงราชสวัสดิ์ มีเนื้อหา กลวิธีการแต่ง ตลอดจนสำนวนโวหาร คล้ายคลึงกับโคลงชะลอพระพุทไธยาสน์ โคลงราชานูวัตร และโคลงประดิษฐ์พระร่วง ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ อีกทั้งการใช้คำศัพท์ วลี ในโคลงทรงสอนพระราม โคลงพาลีสอนน้อง และโคลงราชสวัสดิ์ ยังมีลักษณะร่วมกับโคลงชะลอพระพุทไธยาสน์ โคลงราชานูวัตร และโคลงประดิษฐ์พระร่วง ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นด้วยกับเล็กดา อิ่มใจ ที่กล่าวว่า โคลงทรงสอนพระราม โคลงพาลีสอนน้อง และโคลงราชสวัสดิ์ เป็นพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เพราะเมื่อวิเคราะห์เนื้อหาของโคลงทั้ง 3 เรื่องแล้วปรากฏว่า ความจากโคลงทศรถสอนพระรามมีการใช้คำว่า บุตรรัก ดังนี้

บุตรรักอัศเรศเจ้า	ผจงจำ
ในรสพจนคำอ้ม	ฤตนี้
เราเฝ้าสุริยาทำ	มามาก
ตามระบอบประกอบกลชี้	ชอบไว้ในตระกูล

(ทวน วิริยาภรณ์, 2507, น. 5)

(โคลงทศรถสอนพระราม, 2507, น. 5)

ผู้วิจัยตีความคำ บุตรรัก ว่า อาจหมายถึงเจ้าฟ้าอุทุมพร กรมขุนพรพินิต พระราชโอรสของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เพราะทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ครองราชสมบัติสืบต่อจากพระองค์ ด้วยทรงเห็นว่า กรมขุนพรพินิตกอบด้วยสติปัญญาฉลาดเฉลียว ควรจะดำรงเศวตฉัตรรักษาแผ่นดินได้ (คำให้การขุนหลวงหาวัด, 2553, น. 489) และท้าวทศรถในเรื่องรามเกียรติ์ก็ประสงค์ให้พระรามอันเป็นบุตรรัก ครองราชสมบัติเช่นกัน ส่วนสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้น ตามประวัติศาสตร์กล่าวว่า ไม่มีพระราชโอรส มีแต่พระราชธิดา (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2549, น. 30)

จากการสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ทำให้ทราบว่ารัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เป็นช่วงที่เกิดความวุ่นวายทางการเมืองมากที่สุด เพราะบรรดาเชื้อพระวงศ์ ตลอดจนขุนนาง ต่างรวมกำลังเพื่อต่อรองอำนาจของกษัตริย์ ส่วนรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แม้จะเกิดความวุ่นวายจากขุนนาง แต่ก็เกิดขึ้นในช่วงที่พระองค์ประจวบเหมาะใกล้สวรรคต

ข้อสันนิษฐานของผู้วิจัยอีกประการ คือ สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีวรรณกรรมคำสอนเกิดขึ้นเพียง 1 เรื่อง คือ ราโชวาทชาดก (สุมาลี ลิ้มประเสริฐ, 2563, น. 717) แต่ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ มีวรรณกรรมคำสอนเกิดขึ้นมากกว่า ตามที่ปรากฏหลักฐาน ได้แก่ โคลงทศรถสอนพระราม โคลงพาสสอนน้อง โคลงราชสวัสดิ์ โคลงราชานุวัตร โคลงประดิษฐ์พระร่วง (สุมาลี ลิ้มประเสริฐ, 2563, น. 711)

นอกจากนี้ยังปรากฏว่าขุนกลยาบติ ได้แปลวรรณกรรมของอิหร่าน-เปอร์เซีย เรื่องหนึ่ง คือ อิหร่านราชธรรม (นิทานสิบสองเหลี่ยม) เป็นภาษาไทย ซึ่งมีลักษณะเป็นวรรณกรรมคำสอน ถวายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (รีนฤทัย สัจจพันธุ์, 2559, น. 135) จากจำนวนวรรณกรรม คำสอนที่มีมาก ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ อาจมีความมุ่งหมายในการใช้ วรรณกรรมคำสอน เพื่อสื่อสารเรื่องใดเรื่องหนึ่งทางการเมือง

เนื้อความโดยสังเขปของโคลงทศรสอนพระราม โคลงพาลีสอนน้อง โคลงราชสวัสดิ์ มีดังนี้ (ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ, 2564, น. 134-136)

โคลงทศรสอนพระราม มีที่มาจากรามเกียรติ์ตอนท้าวทศรสอนพระรามเกี่ยวกับ หลักการปกครองประชาชนให้อยู่เย็นเป็นสุข ตลอดจนจริยธรรมของผู้ครองเมือง

โคลงพาลีสอนน้อง เนื้อความแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1) ภูมิหลังของพาลี 2) สอนให้รู้จัก ปฏิบัติตนในเวลาเข้าเฝ้า กราบพูลด้วยความซื่อสัตย์ มีความกล้าหาญในการสงคราม ห้ามขยาตา ดูเหล่านางสนม และอย่าพูดจาโอ้อวด 3) กล่าวย้าให้ปฏิบัติตามคำสอน

โคลงราชสวัสดิ์ แบ่งออกได้ 3 ตอน คือ 1) ความเป็นมาของการแต่ง 2) สอนให้รู้จัก นอบน้อมถ่อมตน ในเวลาเข้าเฝ้า รู้ในสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ สอนให้มีความรอบรู้ในกิจการ ต่างๆ สอนให้เป็นคนดีมีศีลธรรม 3) กล่าวสรุปว่า ถ้าขุนนางมีคุณสมบัติตามที่กล่าวไว้ในโคลง จะช่วยให้บ้านเมืองมีความสงบสุข

2. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิเคราะห์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามที่ปรากฏจากพระราชนิพนธ์ทั้ง 3 เรื่อง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้ จากนั้นนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (description analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์โคลงทศรสอนพระราม โคลงพาลีสอนน้อง และโคลงราชสวัสดิ์ ทำให้พบประเด็นทางการเมือง 2 เรื่อง ที่อาจเป็นข้อสันนิษฐานถึงประเด็นการสื่อสารด้านการเมือง และพฤติกรรมของผู้ได้บังคับบัญชาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ดังนี้

1.1 การเตรียมตัวพระมหากุปราชของคหใหม่เพื่อให้อขึ้นครองราชสมบัติ

หลังการสิ้นพระชนม์ของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร กรมขุนเสนานิพัทธ์ พระราชโอรส องค์ใหญ่ ซึ่งดำรงตำแหน่งพระมหากุปราช สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศจึงทรงแต่งตั้งเจ้าฟ้า

อุทุมพร กรมขุนพรพินิต เป็นพระมหาอุปราชองค์ใหม่ (วิไลเลขา ถาวรธนสาร และคณะ, 2563, น. 46) และในขณะนั้น สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศทรงมีพระชนมายุมากแล้ว จึงอาจเป็นไปได้ว่า เพื่อเป็นการเตรียมตัวให้พระมหาอุปราชองค์ใหม่ มีความพร้อมในการปกครองบ้านเมือง สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ จึงทรงสั่งสอนให้รู้วิธีปกครองบ้านเมือง โดยเรื่องที่ทรงสั่งสอน คือ การปกครองบ้านเมืองตามหลักทศพิธราชธรรม ดังที่ทรงสอนไว้ในโคลงทศรถสอนพระราม ยกตัวอย่างดังนี้

1) ทรงสั่งสอนให้รักษาราษฎร และพิทักษ์รักษาบ้านเมือง ให้สงบสุขร่มเย็น
ดังเมืองสวรรค์ ถือก้อนในสัจจะ และถือก้อนในธรรม มีความเมตตากรุณา มีความยุติธรรม ความว่า

เจ้าจักรักราษฎร์เลี้ยง	บุรีรัมย์
ให้สุขศรีปรีดิชม	ชอบใจ
เสมออุบรินทร์อินทร์อุดม	พรหมเมศ
อาลัจธรรมถลันให้	เทียบแท้ประมุขมวอล
ประเสริฐเลิศโลกถลัน	โลกา
จงจิตมิตรกรุณา	แน่วไว้
เป็นต้นกลพฤกษา	เสมอเมฆ
อายุตติธรรมนั้นให้	สัตว์ชรั้งสุขเกษม

(โคลงทศรถสอนพระราม, 2507, น. 3)

2) ทรงสั่งสอนไม่ให้เบียดเบียนราษฎร ให้รู้จักความอดทน ดูแลรักษา
บ้านเมืองอย่าให้เกิดความเดือดร้อน ให้รักประชาชนดุจบิดามารดาภิบุตร ดังความว่า

จักเพียรเบียนราษฎรร้อน	อย่าทำ
จงสลัดตัดผจงคำ	ว่าไว้
ขันติเป็นทีน้ำ	ประมุขสุข
เป็นสวัสด์พิพัฒน์ให้	เลิศล้ำใดเสมอ
บรักษ์อาณาจักรทั้ง	แดนไตร
ด้วยจิตสนิทเสน่หีใน	ผ่องแผ้ว
ดั่งบิดามารดาใจ	ใสสุทัย
รักษาทิดาบุตรแล้ว	เลิศล้ำใครเสมอ

(โคลงทศรถสอนพระราม, 2507, น. 4)

1.2 การสอนเชื่อพระวงศ์และขุนนางให้รู้จักหน้าที่

รัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ มีกลุ่มการเมืองใหญ่ๆ 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร กรมขุนเสนาพิทักษ์ เจ้าฟ้าเอกทัศน์ กรมขุนอนุรักษ์มนตรี และเจ้าฟ้าอุทุมพร กรมขุนพรพินิต 2) กลุ่มเจ้าสามกรม (กรมหมื่นจิตรสุนทร กรมหมื่นสุนทรเทพ กรมหมื่นเสวกศักดิ์) 3) กลุ่มขุนนาง ซึ่งเริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมือง กลุ่มอำนาจทั้ง 3 กลุ่ม ต่างคุมเชิงกันอยู่ในที่ครั้นเจ้าพระยาชำนาญบริรักษ์ ผู้นำกลุ่มขุนนางถึงแก่อสัญกรรม เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรจึงแสดงอำนาจกับกลุ่มขุนนาง ด้วยการลงโทษสมุหกลาโหมจนตาย ต่อมาเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรต้องพระราชอาญาจนสิ้นพระชนม์ เพราะถูกจับได้ว่าเป็นซู้กับเจ้าฟ้าสังวาลย์ กลุ่มขุนนางนำโดยเจ้าพระยากลาโหม เจ้าพระยาจักรี เจ้าพระยาพระคลัง จึงเข้าแทรกแซงการเมือง โดยร่วมมือกับกรมหมื่นเทพพิพิธกราบทูลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ให้ทรงแต่งตั้งเจ้าฟ้าอุทุมพร กรมขุนพรพินิต ขึ้นเป็นพระมहाอุปราช (มานพ ถาวรวัฒนัสกุล, 2547, น. 300) ฝ่ายกลุ่มเจ้าสามกรมได้แสดงท่าทีชัดเจนว่าไม่ยอมรับพระมहाอุปราชองค์ใหม่

ปัญหาการต่อรองอำนาจระหว่างเชื่อพระวงศ์และขุนนาง คงสร้างความกังวลให้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศว่า อาจเป็นที่ขัดขวางการขึ้นครองราชสมบัติของพระมहाอุปราชองค์ใหม่ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ จึงดำเนินนโยบาย เพื่อสร้างความสมานฉันท์ด้วยการใช้โคลงพาสีสอนน้อง และโคลงราชสวัสดิ์ เป็นสื่อในการสอน และห้ามปรามกลุ่มเชื่อพระวงศ์กับขุนนาง มิให้สร้างความวุ่นวายในอนาคต

คำสอนเรื่องต่าง ๆ ที่ปรากฏในโคลงพาสีสอนน้อง ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ทรงสอนเชื่อพระวงศ์หรือเจ้าต่างกรมซึ่งมีอยู่หลายองค์ ทั้งยังสอนขุนนาง ให้รู้จักประพฤติตนในทางที่ดี และรู้จักหน้าที่ของตน โดยประเด็นที่ทรงสอนนั้น ยกตัวอย่างดังนี้

1) ให้เอาใจใส่เข้าเฝ้าปฏิบัติราชการ อย่าเอาแต่สนุกไปวัน ๆ หรือเห็นแก่การพักผ่อนหลับนอน ให้เป็นคนมีสัจจะ เวลาพูดทูลสิ่งใดต้องทูลด้วยความสัตย์ ดังความว่า

เฝ้าแทนแสนแสนหัตถ์ด้วย	ใจจง
ธิบดินทร์ปิ่นรวงศ์	กายเกล้า
อย่าคิดจะนิทรปลง	ยาวยืด
ว่าสนุกสุขเกษมเข้า	คำคู่ยศคุณนอน
หนึ่งคอยชะลอเล่ห์ให้	เรื่องราม
สิงหนาทอาจไถ่ถาม	ถี่ถี่
ทูลพิศจิกกลความ	ตามสัตย์
อย่าขานการเบาน้อย	เนื่องเนื้อคดีตรง

(โคลงพาลีสอนน้อง, 2507, หน้า 7)

2) ให้รู้จักที่ต่ำที่สูง อย่าทำโอหัง ขึ้นนั่งบนพระราชบัลลังก์หรือพระราชอาสน์ ในเวลาเข้าเฝ้า อย่าอยู่ใกล้พระมหากษัตริย์มากนัก จงพิจารณาให้สมแก่ฐานะ และอย่าอยู่ไกลเกินไป เพราะอาจทอดพระเนตรไม่เห็น เป็นเหตุให้ตรัสถามถึง ดังความว่า

หนึ่งอาสน์ธรรมา	ทรงธรรม
ทองสุกมุกดาสรพ	ก่องแก้ว
กระหนกรัตนจำรัสวร	โณภาส
อย่าฝืนขึ้นเล่นแล้ว	อวดอ้างทรงอิงอร
นัยหนึ่งพึงเฟาท้าว	นฤบดี
อย่าไถลันนักคักดีศรี	ทวนไถ่
ทะนงจะจงมี	ทวิโทษ
อย่าไถลนัยเนตรให้	นเรนทร์พร้อมถามถึง

(โคลงพาลีสอนน้อง, 2507, หน้า 8)

3) อย่าบังอาจยกยอกทรัพยากรสินในท้องพระคลังหลวง อย่าพุดจาหักทลาย
กับราชทูตต่างเมืองที่มาเข้าเฝ้าหรือทำตนตีสอนิท และอย่าเอียงกรายเข้าไปในเขตฉนวนชั้นใน
เพราะอาจถูกประหาร ดังความว่า

หนึ่งของกองโกฏไว้	ในคลัง
อย่าคิดปิดแสงหวัง	อาจเอื้อม
เอาออกนอกคลังรัง	แรงโทษ
อย่าได้มีใจเงื้อม	เงื่อนร้ายสลายคุณ
กล่าวใดไว้วากย์เว้น	สูงศักดิ์
ดั่งองค์ทรงจักรลักษณ์	กายเกล้า
สื่อบุรีมีควรทัก	สะท้อนโทษ
อย่าขัดสนิทเข้า	พุดพร้องนำเสนอ
ทางใดไปแทบท้อง	เทียมฉนวน
อย่าไคลไม่บังควร	ไต่เต้า
ที่ชั้นบัญชาจรจวน	นัยน์เนตร
จำพจน์ฉะนี้ให้	ชีพม์้วยอย่าจร

(โคลงพาลีสอนน้อง, 2507, หน้า 9)

นอกจากนี้ คำสอนในโคลงราชสวัสดิ์ ยังแสดงให้เห็นถึงความชัดเจนใน
พระราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ที่ต้องการเน้นย้ำการสอนเชื้อพระวงศ์และ
ขุนนาง ให้รู้จักประพฤตินในทางที่ดี และรู้จักหน้าที่ของตน เพราะเนื้อหาคำสอนมีลักษณะ
คล้ายกับโคลงพาลีสอนน้อง ดังนี้

1) เมื่อเข้าเฝ้าในท้องพระโรง จงทำตนให้สดชื่นแจ่มใส สงบเสงี่ยม
เจียมตัว รู้การอันควรและไม่ควร ระลึกถึงพระบารมีของพระเจ้าอยู่หัวเป็นที่ตั้ง ตลอดจน
ใช้สติปัญญาไตร่ตรองในราชกิจ รู้กาลเทศะว่า เวลาใดควรแสดงความกล้า และเวลาใดควรนิ่งเฉย
ดังความว่า

หนึ่งในไฟเฝ้าท้าว	สถิตสถาน
โรงราชอาสน์จงมาน	ขึ้นช้อย
โดยคุณสุนทรปาน	ปราโมทย์
สงบเสงี่ยมเจียมอาตม์ร้อย	เรียบรู้อิริยา
หนึ่งในใจฉลาดรู้	เรื่องการ
จงพิณพิจารณา	ถั่ว
รู้จักลักษณะขลาดหาญ	ทานเทียบ
สมปรตม์จึงล้วน	อย่าเลี้ยวพุนสกร์

(โคลงราชสวัสดิ์, 2507, หน้า 14)

2) อย่าเอาแต่นอน ควรแสวงหาภารกิจที่จะได้รับจากการเข้าเฝ้า และ
แสดงความจงรักภักดีทั้งเข้าคำ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อย่าเบียดบังพระราชทรัพย์ จดเว้นจาก
การประพฤติชั่วหรือสิ่งที่กระทำแล้วเกิดโทษ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสวย คำภาคหลวง และละเว้นจาก
การฆ่าสัตว์ ดังความว่า

หนึ่งอย่ามาลบลี	นอนนิทร์
ควรแสวงแห่งกลกิจ	ไฟเฝ้า
พึงภักดีอัครบรมอิศ	วรราช
เป็นนรินทร์สรรพลิทธิเข้า	คำคลุ้มนิจกาล
หนึ่งทรัพย์นับเนื่องไว้	ในคลัง
อย่าประสงค์จำนงหวัง	หวังได้
อย่าคิดจิตเบือนบัง	แสวงโลก
อย่าแบ่งแมลงลักให้	ประโยชน์เบื่องอาตมางค์

สิ่งใดไว้หว่างโทษ
ทั้งส่วยลัดพัทยา
เว้นอภัยสัตว์คณา
อย่าคิดจิตต์จ้งม้วน

สรรพ
ถี่ถ้วน
ทุกที่
พิฆาฏให้จำตาย

(โคลงราชสวัสดิ์, 2507, หน้า 16)

3) อย่าบังอาจขึ้นนั่งบนเตียง ตั้ง ของพระเจ้าอยู่หัว เพราะบุญของตนไม่ถึง และจะเป็นเสนียดจัญไรแก่ชีวิต อย่าขึ้นนั่งบนพระราชอาสน์เพราะเป็นของสูง ควรยำเกรงในพระเดชานุภาพของพระเจ้าอยู่หัว และสักการบูชาด้วยดอกไม้ทุกคำเช้า ดังความว่า

เตียงตั้งตั้งไว้อย่า
แท่นทองผ่องพรรณราย
ขององค์พงศ์สุทธสาย
อย่านั่งจ้งไรแล้ว
อาสน์นั้นสรรพเลิดล้ำ
ควรสการสารมาลัย
ยำเเกรงคักติไตร
ชุนแขรงแต่งผดุง

เถลิงกาย
เพริดแพร้ว
กษิรโลก
เสนียดร้ายรังแสง
สกลไกร
ชอบเข้า
ภูวนาถ
ชีม้วยบวงสรวง

(โคลงราชสวัสดิ์, 2507, หน้า 16-17)

4) จงพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน เพราะจะเป็นที่รักของผู้อื่น และจงรู้จักอ่อนอ่อนผ่อนตามพระทัยพระเจ้าอยู่หัว ดุจดั่งต้นไม้ที่โอนเอนไปตามกระแสลม ดังความว่า

มีพจนบทันแบ่ง
เอมอรรณวัจนกลา
ไพเราะเสนาะเสน่ห์หา
ภิรมย์โสมนัสล้วน

วาจา
ถี่ถ้วน
มฤธรส
รับพินพจมาน

จงภักดีล้นเกล้า
พระสยามภูวนาถการ
เสมอวาตะพะพาน
แปลไปลงในมเกล้า

กราบกราน
กายเกล้า
รุกขชาติ
อ่อนน้อมประเนนเอน

(โคลงราชสวัสดิ์, 2507, หน้า 19)

จากคำสอนที่ปรากฏ อาจตีความหมายพฤติกรรมของผู้ได้บังคับบัญชาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ คือ เชื่อพระวงศ์และขุนนางได้ว่า ไม่รู้ผิดรู้ชอบ ไม่รู้จักกาลอันควร เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน เบียดบังพระราชทรัพย์ ประพฤติชั่ว ไม่เคารพยำเกรงในพระเดชานุภาพ ดังมีตัวอย่างให้เห็นในกรณีของเชื้อพระวงศ์ กล่าวคือ ยามวิกาลวันหนึ่ง เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร กรมขุนเสนาพิทักษ์ หวังจะลอบสังหารพระภิกษุเจ้าฟ้านเรนทร์ กรมขุนสุเรนทรพิทักษ์ ด้วยทรงระแวงว่าจะเป็นศัตรูแย่งชิงราชสมบัติ จึงใช้ให้พระองค์เจ้าขึ้นกับพระองค์เกิด ไปลวงพระภิกษุเจ้าฟ้านเรนทร์ กรมขุนสุเรนทรพิทักษ์ว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศมีรับสั่งให้เข้าเฝ้า ฝ่ายพระภิกษุเจ้าฟ้านเรนทร์ กรมขุนสุเรนทรพิทักษ์ คิดว่าเป็นความจริง จึงรีบเสด็จมายังพระราชวัง ครั้นมาถึงประตูที่เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรซ่อนอยู่ ก็ถูกเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรฟันด้วยพระแสงดาบ แต่พระองค์ไม่เป็นอันตราย เพียงแค่สังฆาฆาตเท่านั้น ดังความว่า กรมขุนสุเรนทรพิทักษ์สำคัญว่าจริงก็เสด็จมาขึ้นหน้าพระชัย เข้าไปถึงในประตูที่กรมขุนเสนาพิทักษ์แอบประตูลูก ฟันด้วยพระแสงดาบถูกจิวรสังฆาฆาตหาเข้าไม่ (คำให้การขุนหลวงหาวัด, 2553, น. 479-480) เหตุการณ์ครั้งนี้สร้างความขุ่นเคืองพระทัย ให้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเป็นอย่างมาก

สำหรับกรณีของขุนนางก็ปรากฏว่า เจ้าพระยากลาโหม (ปิ่น) เป็นชู้กับหม่อมคนหนึ่งของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ครั้นเจ้าฟ้าธรรมธิเบศรทรงทราบเรื่อง จึงจับตัวเจ้าพระยากลาโหม (ปิ่น) ซึ่งเป็นขุนนางวังหลวง และอยู่ในบังคับบัญชาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ มาเขียนได้ 700 ที่ จนตายกับคา (พุลศรี นนทรี, 2527, น. 228-230)

เมื่อเหตุการณ์ในราชสำนักเกิดความวุ่นวายถึงเพียงนี้ จึงสร้างความจำเป็นให้ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ต้องใช้วรรณกรรมคำสอน เพื่อเป็นสื่อในการห้ามปรามเชื้อพระวงศ์ตลอดจนขุนนางไม่ให้สร้างวุ่นวาย เพราะอาจทำให้เกิดความเดือดร้อนต่อพระมหากุปราชองค์ใหม่หรืออาจก่อให้เกิดการจลาจลขึ้นในบ้านเมือง

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ โคลงทศรถสอนพระราม โคลงพาลีสอนน้อง และโคลงราชสวัสดิ์ ทำให้พบข้อมูลว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ทรงใช้โคลงทั้ง 3 เรื่อง เป็นเครื่องมือในการสื่อสารการเมือง ซึ่งโคลงแต่ละเรื่องนั้น ทรงสื่อสารการเมืองในพระราชประสงค์ที่ต่างกัน กล่าวคือ

1) สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ทรงใช้โคลงทศรถสอนพระราม ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าเป็นสื่อในการสั่งสอนเจ้าฟ้าอุทุมพร กรมขุนพรพินิต พระมหาอุปราชองค์ใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการขึ้นครองราชสมบัติกรุงศรีอยุธยาในอนาคต

2) สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ทรงใช้โคลงพาลีสอนน้องและโคลงราชสวัสดิ์ ซึ่งอาจมีความเป็นไปได้ว่า เป็นสื่อในการสั่งสอนกลุ่มเชื้อพระวงศ์ เจ้าต่างกรม ตลอดจนขุนนาง ให้จงรักภักดีต่อพระมหาอุปราชที่จะขึ้นครองราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์องค์ต่อไป และให้รู้จักปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถ รู้จักที่ต่ำที่สูง รู้กาลอันควรและไม่ควร และอย่า ก่อความวุ่นวายทางการเมือง

ข้อสรุปข้างต้น ทำให้ทราบพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชา ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศว่า แบ่งเป็นกลุ่มอำนาจ คือ กลุ่มเชื้อพระวงศ์และเจ้าต่างกรมกับกลุ่มขุนนาง ซึ่งแต่ละกลุ่มนั้น ต่างต้องการความเป็นใหญ่ คอยดักดวงผลประโยชน์ให้กลุ่มของตน อีกทั้งยังไม่รู้จักที่ต่ำที่สูง ไม่รู้กาลอันควรและไม่ควร เมื่อพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศปรากฏในลักษณะดังกล่าว จึงสันนิษฐานได้ว่ารัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศย่อมมีความวุ่นวายทางการเมืองเกิดขึ้น ทั้งนี้เมื่อทราบพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาแล้ว ยังทำให้ทราบถึงพระราชประสงค์ในการแต่งโคลงทศรถสอนพระราม โคลงพาลีสอนน้อง และโคลงราชสวัสดิ์ว่า ทรงแต่งขึ้นเพื่อหวังผลทางการเมือง กล่าวคือ ทรงเตรียมตัวพระมหาอุปราชเพื่อให้มีความรอบรู้ในหลักการปกครองบ้านเมือง กับทรงสั่งสอนเชื้อพระวงศ์และขุนนาง ให้มีความจงรักภักดีต่อพระมหาอุปราชที่จะขึ้นครองราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ในอนาคต อีกทั้งยังเป็นการเตือนกลุ่มเชื้อพระวงศ์และขุนนางให้รู้จักผิดชอบชั่วดี ปฏิบัติตนตามหน้าที่โดยถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

ควรนำวรรณคดีเรื่องอื่นๆ เช่น รามเกียรติ์ อิเหนา ดาหลัง อุณรุท ราชาริราช ฯลฯ มาศึกษาในลักษณะดังกล่าวเพื่อค้นหาวามีการสื่อสารทางการเมืองในประเด็นใด

เอกสารอ้างอิง

- กุสุมา รัชมณี. (2554). สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ใน *นามานุกรมพระมหากษัตริย์ไทย* (น. 168). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา.
- กุหลาบ มลลิกะมาส, คุณหญิง. (2562). *ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ. (2564). *ประวัติวรรณคดีไทย 1*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวน วิริยาภรณ์ (บก.). (2507ก). โคลงทศรถสอนพระราม ใน *ชุมนุมพระราชนิพนธ์และบทประพันธ์*. พระนคร: ป. พิศนาเคการพิมพ์.
- _____. (2507ข). โคลงพาลีสอนน้อง ใน *ชุมนุมพระราชนิพนธ์และบทประพันธ์*. พระนคร: ป. พิศนาเคการพิมพ์.
- _____. (2507ค). โคลงราชสวัสดิ์ ใน *ชุมนุมพระราชนิพนธ์และบทประพันธ์*. พระนคร: ป. พิศนาเคการพิมพ์.
- เทพมนตรี ลิมปพยอม. (2543). *การบ้านการเมืองเรื่องเจ้าฟ้ากุ้ง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มติชน.
- นิตยา กาญจนวรรณ. (2559). *วรรณกรรมอยุธยา* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิตี เอียวศรีวงศ์. (2549). *การเมืองไทยสมัยพระนารายณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มติชน.
- _____. *ประชุมคำให้การกรุงศรีอยุธยา รวม 3 เรื่อง : คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม คำให้การขุนหลวงหาวัด*. (2553). กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- พัฒน์ เพ็งผลา. (2556). *วรรณกรรมบาลีในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พูลศรี นนทรี. (2527). *สมุหนายกและสมุหพระกลาโหม: บทบาทและอำนาจทางด้านการเมือง การปกครองนับแต่รัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถจนถึงรัชสมัยสมเด็จพระที่นั่ง*

สุริยามรินทร์. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

มานพ ถาวรวัฒนสุกุล. (2547). *ขุนนางอยุธยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
รีณทัย สัจจพันธุ์. (2559). *อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย*
(พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เล็กดา อิ่มใจ. (2528). *การศึกษาเปรียบเทียบโคลงพระราชนิพนธ์ 6 เรื่องในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
บรมโกศ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาจารึกภาษาไทย,
มหาวิทยาลัยศิลปากร).

วิไลเลขา ถาวรธนสาร และคณะ. (2563). *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมาลี ล้มประเสริฐ. (2563). *วรรณคดีคำสอน ใน ประวัติวรรณคดีไทยฉบับมูลนิธิสมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดา ภาค ข วรรณคดีไทยประเภทต่างๆ เล่ม 2*. กรุงเทพฯ:
มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา.

บทความวิชาการ (Academic article)

ความหมายในชีวิต : บทสังเคราะห์แนวคิดสู่ปฏิบัติการทางวรรณกรรมวิจารณ์

The Meaning in Life : An Analysis of Ideas towards
the Practice of Literary Criticismขวัญชนก นัยจริญ^{1*} และ อิศรา รุ่งทวีชัย²Khwanchanok Naijarun^{1*} and Issara Rungtaweetchai²

บทคัดย่อ

ความหมายในชีวิตเป็นการรับรู้และเข้าใจประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของบุคคล การตระหนักรู้ถึงตัวตนและศักยภาพของตนเอง ยอมรับสถานการณ์ ภาวะที่ตนกำลังเผชิญ และเรียนรู้ความหมายจากสิ่งเหล่านั้นเพื่อก้าวข้ามผ่านอย่างมั่นคง แนวคิดความหมายในชีวิต เป็นแนวคิดทางจิตวิทยาที่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับการศึกษาวรรณกรรมเพื่อตรวจสอบตัวบท ในการนำเสนอการสร้างความหมายในชีวิตให้กับผู้อ่านได้ ซึ่งเป็นการบูรณาการการศึกษาวรรณกรรมกับจิตวิทยาผ่านองค์ประกอบของวรรณกรรม โดยการสังเคราะห์ให้เห็นความหมายในชีวิตที่ปรากฏในตัวบทอันจะนำไปสู่การสร้างโจทย์หรือบทเรียนให้ผู้อ่านตระหนักถึงความหมายในชีวิตของตนเอง เห็นคุณค่าของการมีชีวิต และใช้ชีวิตเพื่อการสร้างสรรค์สังคม ซึ่งการค้นหาความหมายในชีวิตผ่านวรรณกรรมน่าจะเป็นแรงกระเพื่อมหนึ่งในการสร้างสรรค์สังคมแห่งความหมายต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ : ความหมายในชีวิต วรรณกรรมวิจารณ์ จิตวิทยา

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

² กลุ่มวิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Psychology Group, Faculty of Education, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

*Corresponding author; email: nkhwanchanok@hotmail.com

(Received: 17 May 2023; Revised: 23 August 2023; Accepted: 4 December 2023)

Abstract

The meaning in life is to perceive and understand the experiences that occur in a person's life. It involves being aware of one's identity and potential, accepting the situation and challenges one faces, and learning from them in order to move forward with confidence. The concept of the meaning in life is a psychological idea that can be linked to the study of literature to examine the themes presented in creating meaning in life for readers. This synthesized study is done through the components of literature and psychology to demonstrate the meaning of life appearing in the text. This leads to the creation of questions or lessons that make readers aware of the meaning of their own lives, recognize the value of life, and use it to create a creative society. Searching for the meaning of life through literature can be a driving force in creating a meaningful society in the future.

Keywords : Meaning in Life, Literary Criticism, Psychology

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงคำว่าความหมายในชีวิต หลายคนอาจประหลาดถึงความสุขในรูปแบบต่าง ๆ ในการใช้ชีวิต แต่เมื่อพิจารณาอย่างลึกซึ้งจะพบว่าการมีความสุขเป็นเพียงความรู้สึกยินดีชั่วคราว และเมื่อเวลาผ่านไปไม่นาน หรือเมื่อสิ่งเร้าที่สร้างความสุขนั้นหมดสิ้นลง ความสุขย่อมลบเลือนหายไปด้วย หากแต่ความหมายในชีวิตเป็นการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าและภาคภูมิใจ ยอมรับและนับถือตัวเอง กล้าเผชิญหน้ากับความหตุ สิ้นหวัง และผิดหวังอย่างมั่นคง ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะก่อให้เกิดพลังสร้างสรรค์และขยายตัวไปสู่บุคคลรอบข้างรวมถึงสังคมด้วย ความหมายจะไม่ถูกลบเลือนไปตามกาลเวลาเพราะความหมายเกิดจากความยินดีและอึดเอมใจที่บุคคลได้กระทำการเพื่อตนเองและสังคมต่อไป

คนในสังคมปัจจุบันต้องดำรงชีวิตภายใต้กระแสแห่งทุนนิยม ความนิยมในวัตถุกลายเป็นค่านิยมสำคัญที่มาพร้อมกับความเจริญของเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ ผนวกกับเมื่อปี พ.ศ. 2563 - 2565 เกิดโรคระบาดโควิด-19 ทั่วโลก ส่งผลให้เศรษฐกิจตกต่ำ ผู้คนตกงานเนื่องจากภาครัฐกิจต้องปิดกิจการ หนี้สินครัวเรือนพุ่งขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อสุขภาพจิตของประชาชน ผู้ป่วยซึมเศร้า และการฆ่าตัวตายเพิ่มจำนวนมากขึ้น ดังข้อมูลของสำนักงานสภาพัฒนาการ

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เผยแพร่รายงานภาวะสังคมไตรมาส 4 และภาพรวม พ.ศ. 2565 โดยระบุว่า

โรคซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายจากปัญหาสุขภาพจิตยังมีอัตราเพิ่มขึ้น ทั้งนี้กลุ่มอายุที่มีการฆ่าตัวตายสูงสุด คือ กลุ่มอายุ 15 - 34 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงาน ตอนต้น โดยมีปัจจัยหลัก คือ ปัญหาเรื่องความสัมพันธ์กับคนใกล้ชิดหรือคนในครอบครัว ในสถานที่ทำงาน หรือในโรงเรียน รวมทั้งภาวะป่วยกายหรือใจเรื้อรัง การใช้สุราและสารเสพติด และภาวะเครียดจากผลกระทบทางเศรษฐกิจขณะที่การประเมินสุขภาพจิตผ่านช่องทาง MENTAL HEALTH CHECK-IN ของกรมสุขภาพจิต มีผู้ตอบแบบประเมิน 1.4 ล้านคน โดยพบภาวะเสี่ยงซึมเศร้ามากที่สุด รองลงมาเป็นเครียดสูง และเสี่ยงฆ่าตัวตาย

(Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 2566)

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้คนตกอยู่ในภาวะสิ้นหวังจนส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต เมื่อต้องเผชิญหน้ากับการบีบรัดของโชคชะตา ทำให้คนรู้สึกว่ตนเองไร้ค่าและไม่ต้องการที่จะมีชีวิตอยู่ หรือที่เรียกว่า ความรู้สึกว่ตนไร้ความหมาย ซึ่งอริยญา ตั้ยคำภีร์ (2559) อธิบายว่ ความรู้สึกว่ตนไร้ความหมายจะปรากฏอาการ คือ ความรู้สึกเบื่อหน่าย ขาดการสร้างสรรค์ ขาดความสนใจสิ่งแวดลอม มีความรู้สึกด้อยค่า ท้อแท้ใจ โดดเดี่ยวอ้างว้าง แปรกแยกจากตนเอง และผู้อื่น ดำเนินชีวิตอย่างไร้ทิศทาง หมดหวังในอนาคต และมักจะตั้งคำถามว่จะมีชีวิตอยู่เพื่ออะไร มักมองโลกในแง่ร้าย และมีความคิดอยากฆ่าตัวตาย ความหมายในชีวิตจึงเป็นสิ่งสำคัญที่มนุษย์ต้องค้นหาให้พบเพื่อที่จะใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าทั้งต่อนตนเองและต่อสังคม ท่ามกลางภาวะวิกฤติทั้งสิ่งแวดลอม สังคม เศรษฐกิจเนกเช่นปัจจุบัน การกลับไปค้นหาความหมายในชีวิตจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะยึดโยงให้คนมีแก่นในการใช้ชีวิตต่อไป

วรรณกรรมเป็นงานเขียนที่สัมพันธ์กับความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ และเกี่ยวเนื่องกับความ เป็นไปของสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม ผ่านองค์ประกอบของวรรณกรรม เช่น ตัวละคร แก่นเรื่อง โครงเรื่อง ฉาก และมุมมอง โดยเฉพาะวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี วรรณกรรมวิจารณ์ เป็นการศึกษิตัวบทวรรณกรรมโดยใช้กระบวนการอ่านชั้นสูงพิจารณาส่วนประกอบต่าง ๆ วิเคราะห์ ดีความ และประเมินค่าวรรณกรรม ซึ่งในปัจจุบันกระบวนการวิจารณ์วรรณกรรมมักใช้ ทฤษฎีวรรณกรรม (literary theory) เข้ามาอธิบายตัวบท ดังที่สุรเดช โชติอุดมพันธ์ (2564) อธิบายว่วรรณกรรมวิจารณ์ คือ การวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรม ขณะที่ทฤษฎีวรรณกรรม คือ การแสวงหาความรู้ทั่วไปและธรรมชาติของวรรณกรรม อันเป็นการสังเคราะห์ความรู้ที่ได้จาก

การวิจารณ์วรรณกรรม ซึ่งอาจหมายถึงการศึกษาหน้าที่ พันธกิจ และบทบาทของวรรณกรรม หรือข้อสมมุติฐานต่าง ๆ ที่นักวิจารณ์ใช้ในการวิจารณ์และประเมินค่าวรรณกรรมด้วย ดังนั้น การศึกษาวรรณกรรมจึงเป็นการศึกษาในระดับลึกและผลการศึกษาสามารถแปรเปลี่ยนไปตามทฤษฎีวรรณกรรมที่ผู้วิจารณ์เลือกใช้ จะเห็นได้ว่าการศึกษาวรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับศาสตร์อื่น ๆ กล่าวคือ ผู้วิจารณ์สามารถใช้ทฤษฎีในศาสตร์อื่น ๆ เช่น ศาสตร์ทางนิเวศวิทยา ศาสตร์ทางจิตวิทยา เป็นต้น เข้ามาอธิบายตัวบทของวรรณกรรมเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในการศึกษาในการศึกษาและทำความเข้าใจวรรณกรรม บทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ปฏิบัติการทางวรรณกรรมวิจารณ์ ในการทำความเข้าใจความหมายในชีวิตผ่านตัวบทวรรณกรรม ในฐานะภาพแทนของมนุษย์ในสังคม โดยการสังเคราะห์แนวคิดความหมายในชีวิตสู่ปฏิบัติการทางวรรณกรรมวิจารณ์

ความหมายในชีวิต (Meaning in Life)

ความหมายในชีวิตเป็นการรับรู้และเข้าใจต่อประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของบุคคล การตระหนักรู้ถึงตัวตนและศักยภาพของตนเอง ยอมรับสถานการณ์ ภาวะที่ตนกำลังเผชิญ ซึ่งหมายรวมถึงอุปสรรค ปัญหา ความหดหู่ สิ้นหวัง กระทั่งการเผชิญกับทางตันของชีวิต และเรียนรู้ความหมายจากสิ่งเหล่านั้นเพื่อก้าวข้ามผ่านอย่างมั่นคง ความหมายในชีวิตเป็นแนวคิดที่สำคัญในการบำบัดทางจิตวิทยา เรียกว่าจิตบำบัดแนวความหมายในชีวิต หรือ Logotherapy ซึ่งวิกเตอร์ อี. ฟรังเคิล (Viktor E. Frankl) เป็นผู้คิดค้นทฤษฎีโลโกเทอราปี (logo therapy) จากประสบการณ์ในค่ายกักกันชาวยิวที่ออสวิทซ์ (auschwitz) และดาชอว์ (dachau) ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 โลโกเทอราปี มาจากคำว่า โลโกส (logos) ในภาษากรีกซึ่งแปลว่า ความหมาย ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นการค้นหาคำหมายในชีวิตของมนุษย์อันเป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นภายในตัวมนุษย์ เป็นการบำบัดรักษาโดยช่วยให้คนไข้แสวงหาความหมายในชีวิตและค้นพบความหมายในชีวิตจากประสบการณ์แต่ละขณะในรูปของคุณค่าต่าง ๆ วิกเตอร์ อี. ฟรังเคิล อธิบายว่าความหมายในชีวิตคนเรามีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ไม่มีความตายตัว แต่ละคนมีความหมายในชีวิตแตกต่างกันไป และมีความหมายในชีวิตแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา โลโกเทอราปียึดถือแนวคิดเชิงปรัชญาแนวอัตถิภาวนิยม (existentialism) โดยประกอบด้วยแนวคิดหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) อีสรรภาพของเจตนารมณ์ เป็นอีสรรภาพในการเลือกกำหนดวิถีชีวิตตนเอง 2) เจตนารมณ์สู่ความหมาย คือการที่บุคคลมีอิสระจากการนึกถึงแต่ตนเอง มีมโนธรรม มองเห็นความดีความจริง และมีความรัก 3) ความหมายในชีวิต ซึ่งเกิดจากการมีอีสรรภาพของเจตนารมณ์ และเจตนารมณ์สู่ความหมายที่จะทำให้บุคคลเข้าถึงความหมายในชีวิตได้เพราะบุคคลต้องมีการลงมือทำบางอย่าง

ด้วยความมุ่งมั่นในแต่ละสถานการณ์ของชีวิต หรือมีการกระทำที่มุ่งสู่เป้าหมายบางประการในแต่ละขณะด้วยตนเอง (ฟรังเคิล, 2558)

แนวคิดความหมายในชีวิตยังสอดคล้องกับแนวคิดอิคิไก ซึ่งเป็นปรัชญาและวิถีคิดของคนญี่ปุ่น ดังที่ เคน โมกิ (Ken Mogi) อธิบายว่าอิคิไก (Ikigai) เป็นคำศัพท์ภาษาญี่ปุ่น ใช้อธิบายถึงความรื่นรมย์และความหมายของชีวิต ประกอบด้วยคำว่าอิคิ (iki) แปลว่า มีชีวิต และไก (gai) แปลว่า เหตุผล อิคิไก เป็นปรัชญาและวิถีคิดแบบคนญี่ปุ่นเพื่อค้นหาชีวิตที่มีคุณค่าและมีความหมายด้วยเสาหลัก 5 ประการ คือ การเริ่มต้นเล็ก ๆ การปลดปล่อยตัวเอง ความสอดคล้องและยั่งยืน สุขกับสิ่งเล็ก ๆ การอยู่ตรงนี้ ตอนนี้ ทุกคนมีอิคิไกได้ในทุกสภาพแวดล้อม เพราะอิคิไกคือเหตุผลของการมีชีวิตอยู่ไม่ว่าที่ผ่านมานั้นชีวิตจะพบเจอกับประสบการณ์ใดก็ตาม เพราะอิคิไกคือสิ่งที่ เป็นสากล ทุกคนสามารถมีได้เหมือนกัน หากรู้จักสังเกตและค้นหา ทั้งนี้เราสามารถค้นพบอิคิไกได้โดยไม่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่เฉพาะเจาะจง หรือในเวลาใดช่วงเวลาหนึ่ง คนที่ค้นพบอิคิไกจะพบความสุขที่เหนือกว่าเรื่องของการแพ้ชนะ จะเต็มที่และผ่านพ้นสถานการณ์ที่ยากลำบากได้ ไม่ว่าสถานการณ์นั้นจะยากเย็นแสนเข็ญเพียงใด (โมกิ, 2565) จะเห็นได้ว่าความหมายในชีวิตเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีการรับรู้และเข้าใจประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิต เมื่อบุคคลมีความหมายในชีวิตจะรู้สึกพึงพอใจต่อชีวิตปัจจุบัน มีเป้าหมายที่ชัดเจน และมีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง ค้นหาวิธีที่นำไปสู่เป้าหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่พบเจอและปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ความหมายในชีวิตสามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อบุคคลเติบโตขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา และประสบการณ์ที่พบเจอ

ความสำคัญของการมีความหมายในชีวิต

การค้นหาความหมายในชีวิตของบุคคลมีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในปัจจุบันที่สังคมโลกมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด การแข่งขันและโอ้อวดกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับ เช่น แข่งขันทางวัตถุนิยม ค่านิยม ฐานะ ภาพลักษณ์ โลกแห่งเทคโนโลยีทำให้สัมพันธภาพของบุคคลดูเหมือนจะถูกทำให้ใกล้ชิดกันมากขึ้นหากแต่เป็นเพียงผิวเผินเท่านั้น ตรงข้ามกับในชีวิตจริงที่สัมพันธภาพของครอบครัวกลับถูกคั่นกลางด้วยสิ่งร้าวจากเทคโนโลยีหลายด้าน หลายคนจึงรู้สึกว่าตนเองอ้างว้าง ไร้ค่า จนเข้าสู่ภาวะว่างเปล่าในชีวิต นำไปสู่ปัญหาทางสุขภาพหรือปัญหาในด้านอื่น ๆ ตามมา ดังที่อิศรา รุ่งทวีชัย, ดลดาว ปุณณานนท์ และ ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล (2562) อธิบายว่าความหมายในชีวิตทำให้บุคคลรู้สึกกระตือรือร้น มีพลังในการกระทำกิจกรรมตามความสนใจ และรู้สึกภูมิใจ เพียรพยายาม อดทนต่ออุปสรรค ทำให้สามารถก้าวข้าม

ผ่านปัญหาต่าง ๆ ได้ หากบุคคลไม่มีความหมายในชีวิตจะเกิดความอ้างว้าง หรือว่างเปล่า ชีวิตไม่มีคุณค่า ไร้ความหมาย ไม่สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ และกันยารัตน์ เมืองแก้ว (2561) อธิบายว่า ความหมายในชีวิตเป็นตัวแปรทางบวกที่สะท้อนให้เข้าใจได้ว่าจะไรคือความหมายของการมีชีวิตอยู่ โดยบุคคลจะเข้าใจและยอมรับว่าชีวิตของตนมีจุดหมาย มีคุณค่า มีความหวัง และเกิดแรงผลักดันในการดำเนินชีวิตอยู่ต่อไป ส่วนบุคคลที่ขาดความหมายในชีวิตจะขาดการตระหนักรู้ในคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ เกิดความรู้สึกท้อแท้ สิ้นหวัง จึงเป็นสาเหตุให้ใช้ชีวิตอย่างไม่มีคุณค่า เกิดปัญหาทางพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม รวมถึงปัญหาทางสุขภาพกายและสุขภาพจิตด้วย โดยเฉพาะวัยรุ่นเป็นผู้ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง เนื่องจากเป็นช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม ซึ่งหากจะพิจารณาให้ความช่วยเหลือหรือเสริมสร้างความหมายในชีวิตให้กับผู้ที่อยู่ในวัยรุ่น สามารถทำได้โดยการใช้กระบวนการปรึกษาทางจิตวิทยาช่วยเหลือให้วัยรุ่นมีแนวทางการเสริมสร้างความหมายในชีวิต โดยใช้กระบวนการให้คำปรึกษาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้บุคคลมีอัตลักษณ์แห่งตน ยอมรับ นับถือ และเห็นคุณค่าในตนเอง รวมถึงสามารถค้นหาวิธีการจัดการกับปัญหาได้อย่างเหมาะสม

การค้นหาคำความหมายในชีวิต

จิตบำบัดแนวความหมายในชีวิตถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในแวดวงจิตวิทยา การให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยา รวมถึงการศึกษาค้นคว้าผ่านกระบวนการวิจัยที่มุ่งเน้นการค้นหาคำความหมายในชีวิตของคนกลุ่มต่าง ๆ เช่น นักศึกษา กลุ่มเปราะบางในสังคม เป็นต้น ทั้งนี้ อรัญญา ดุ้ยคำภีร์ (2559, น. 18-25) อธิบายว่าความหมายในชีวิตเป็นการรับรู้หรือการตอบสนองของบุคคลในแต่ละขณะ แต่ละสถานการณ์ ความหมายในชีวิตสามารถค้นพบจากประสบการณ์ในรูปแบบของคุณค่า 3 แนวทาง ดังนี้ 1) คุณค่าเชิงสร้างสรรค์ (creative value) ความหมายในชีวิตแนวนี้เป็นการให้คุณค่าแก่การทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความพยายาม หรือตระหนักถึงความสำคัญในหน้าที่การงาน กระตือรือร้นที่จะสร้างสรรค์ผลงานที่มาจากความต้องการหรือความปรารถนาภายในของตนเอง กระทั่งเกิดเป็นผลที่เป็นรูปธรรม คุณค่าเชิงสร้างสรรค์เป็นความหมายที่บุคคลได้กระทำสิ่งต่าง ๆ ให้แก่ชีวิต 2) คุณค่าเชิงประสบการณ์ (experience value) ความหมายในชีวิตแนวนี้เป็นการให้คุณค่าแก่การดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นและโลกรอบตัวในรูปแบบของมนุษยสัมพันธ์ในคุณงามความดี ในรูปความรู้สึกต่อตัวเองในฐานะมนุษย์ผู้มีจิตใจสูงส่ง เช่น ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ความรู้สึกยินดี คุณค่าเชิงประสบการณ์เป็นความหมายที่บุคคลสร้างจากการได้มีส่วนร่วมกับโลกรอบตัว และ 3) คุณค่าเชิงทัศนคติ (attitude value) ความหมายในชีวิตในแนวนี้เป็นการให้คุณค่าทัศนคติต่อโชคชะตาที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ในการดำรงชีวิต เช่น ความวิตก

กังวล ความผิดหวัง ความเจ็บป่วย ความทุกข์ทรมาน เป็นการแสดงท่าทีหรือความรู้สึกนึกคิด ปฏิกริยาของตนเองต่อสภาวะเหล่านั้นอย่างมั่นคง อดทน และยืนหยัด เช่น ผู้ป่วยในระยะสุดท้ายที่ยอมรับและไม่เกรงกลัวความตาย

เอ็มมีลี เอสฟาฮานี สมิธ (Smith, 2560) นักจิตวิทยาเชิงบวกได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการค้นหาความหมายของชีวิตที่ได้ปรากฏขึ้นระหว่างการพูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ ทั้งคนที่ใช้ชีวิตอย่างมีความหมายและคนที่กำลังแสวงหาความหมายในชีวิต พบว่าความหมายในชีวิตเกิดขึ้นจากกระบวนการ 4 ลักษณะ คือ 1) ความผูกพัน ความหมายเกิดจากความสัมพันธ์ของเรากับผู้อื่น การได้อยู่ด้วยกันทำกิจกรรมร่วมกันจะเกิดความเมตตาเห็นอกเห็นใจกัน และทำให้รู้สึกว่าคุณค่า เมื่อได้มีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน รวมถึงการใส่ใจผู้อื่นทำให้เกิดความรู้สึกผูกพัน เชื่อมโยงเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน และเมื่อมีความเชื่อมโยงผูกพันจะทำให้ชีวิตของเรามีความหมาย 2) จุดมุ่งหมาย การกำหนดเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายให้กับชีวิต และการมีพันธกิจสักอย่างเพื่อเอื้อประโยชน์แก่สังคมไม่ว่าในด้านใดก็สามารถพบจุดหมายได้เสมอ 3) การเล่าเรื่อง การเล่าเรื่องสามารถเป็นอุทาหรณ์ให้กับผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นบทเรียนหรือเป็นแนวปฏิบัติให้กับผู้อื่น เรื่องเล่าจึงก่อให้เกิดพฤติกรรมที่มีความหมายสำหรับผู้อื่นด้วย การเล่าเป็นการจัดระเบียบความคิดให้กับตัวผู้เล่าและสร้างความหมายให้กับตัวผู้เล่าเอง รวมถึงผู้รับฟังที่จะได้รับประสบการณ์หรือแง่มุมใหม่ ๆ จากเรื่องเล่า นั้น แล้วนำไปสร้างความหมายให้กับตนเองต่อไป และ 4) การข้ามผ่านตนเอง การเชื่อมโยงตัวเองกับบางสิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่าตัวเอง เป็นการทำความเข้าใจตัวตนของตนเองอย่างแท้จริง ทำให้เกิดการตระหนักรู้และเกิดปัญญาพร้อมเผชิญหน้ากับสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นอย่างกล้าหาญ ช่วยให้คุณหลุดจากความกลัว ความวิตกกังวล มองว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของสรรพสิ่งและรู้สึกขอบคุณชีวิต ไม่หวาดกลัวต่อความตาย แต่จะรู้จักกับความหมายของตนเองว่าตนเองเป็นเพียงเสี้ยวเล็ก ๆ ของจักรวาล

จากการศึกษาแนวคิดความหมายในชีวิตสรุปได้ว่าการค้นหาความหมายในชีวิตเป็นการชี้ชวนให้บุคคลตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง เข้าใจและยอมรับกับสถานการณ์ที่ตนเองเผชิญอย่างกล้าหาญ ดังนั้นผู้ที่ใช้ชีวิตอย่างมีความหมายหรือผู้ที่สามารถค้นหาความหมายในชีวิตของตนเองพบจะมองโลกด้วยความเข้าใจและเผชิญหน้ากับปัญหาและอุปสรรคทั้งเชิงบวกและเชิงลบที่เกิดขึ้นกับตนเองได้อย่างไม่หวั่นเกรง เพราะตระหนักรู้ว่าตนเองมีคุณค่าด้านใดด้านหนึ่ง หรือทุกด้าน ดังนี้ 1) คุณค่าเชิงสร้างสรรค์ (creative value) 2) คุณค่าเชิงประสบการณ์ (experience value) และ 3) คุณค่าเชิงทัศนคติ (attitude value) ทั้งนี้ การที่บุคคลจะค้นพบความหมายในชีวิตได้ เขาจะต้องผ่านประสบการณ์ที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือที่

เรียกว่า ความผูกพันเป็นเบื้องต้น ต่อไปคือการมีจุดมุ่งหมายที่จะกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม การใช้ประสบการณ์ของตนในการสร้างความหมายให้กับตนเองและผู้อื่นผ่านการบอกเล่า หรือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ตนเผชิญ จนกระทั่งถึงการข้ามผ่านตนเอง ซึ่งเป็นการยอมรับสัจธรรมของชีวิตอย่างกล้าหาญ สามารถสังเคราะห์แนวคิดความหมายในชีวิตได้ดังนี้

ภาพ 1 การสังเคราะห์แนวคิดความหมายในชีวิต

ความหมายในชีวิตกับปฏิบัติการทางวรรณกรรมวิจารณ์

ความหมายในชีวิต (Meaning in Life) เป็นศาสตร์ทางจิตวิทยาที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ มุ่งให้มนุษย์เห็นคุณค่าในตนเอง อันจะนำไปสู่การทำความเข้าใจ ยอมรับ และเลือกใช้ชีวิตที่มีอยู่อย่างมีความหมายเพื่อตนเองและสังคม ผ่านการมีคุณค่าเชิงสร้างสรรค์ คุณค่าเชิงประสบการณ์ และคุณค่าเชิงทัศนคติ ซึ่งหากมนุษย์รู้จักตนเองยอมรับและเข้าใจภาวะที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่อย่างอดทนและกล้าหาญ จะมีพลังในการสร้างสรรค์สังคมให้เป็นสังคมที่น่าอยู่สำหรับมนุษยชาติต่อไป เครื่องมือในการขับเคลื่อนสังคมประการหนึ่ง คือ วรรณกรรมซึ่งเป็นงานเขียนงานของคนในสังคม ดังนั้นวรรณกรรมกับสังคมจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังที่วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531, น. 96) กล่าวว่าผู้ประพันธ์แม้จะเป็นคนคนเดียว แต่ก็เปรียบเหมือนสามคน คือ นอกจากจะเป็นนักประพันธ์ช่างแต่งหนังสือแล้ว ยังเป็นหน่วยหนึ่งของคนรุ่นนั้นสมัยนั้น และเป็น

พลเมืองอีกด้วย สอดคล้องกับดวงมน จิตรจํานงค์ (2556, น. 121-128) ที่กล่าวถึงวรรณกรรมกับสังคมว่าความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กันสองลักษณะ คือ ผู้แต่งกับสังคม และผู้อ่านกับสังคม โดยผู้แต่งได้วัตถุประสงค์และทัศนะในการแต่งมาจากระบวนการกล่อมเกลามาทางสังคม จะเห็นว่าวรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสังคมผ่านการนำเสนอของผู้ประพันธ์ หลายครั้งที่วรรณกรรมถูกใช้เป็นเครื่องมือในการชี้นำหรือปลูกฝังลักษณะบางประการให้กับประชาชนในสังคม เช่น งานวิจัยของขวัญชนก นัยเจริญ (2564) เรื่อง จากระบบวรรณกรรมสู่การสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศสำหรับเยาวชน: กรณีศึกษานวนิยายเยาวชนรางวัลแวนแคว์ ผลการวิจัยประการหนึ่งพบว่านวนิยายรางวัลแวนแคว์เป็นวรรณกรรมที่สร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศให้แก่เยาวชน ปลูกฝังให้เยาวชนใส่ใจสิ่งแวดล้อมผ่านวาทกรรมเกี่ยวกับธรรมชาติ โดยปลูกฝังจิตสำนึกเชิงนิเวศแบบดั้งเดิมผ่านความเชื่อและพิธีกรรม การสร้างพื้นที่จิตวิญญาณเพื่อให้คนเคารพต่อธรรมชาติและปฏิบัติต่อธรรมชาติอย่างเคารพ และการปลูกฝังจิตสำนึกเชิงนิเวศโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้สมัยใหม่อันนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติกับธรรมชาติในฐานะที่ธรรมชาติเท่าเทียมกับมนุษย์ และมนุษย์มีหน้าที่ในการดูแลรักษาธรรมชาติ

นักวิจารณ์ใช้ปฏิบัติการทางวรรณกรรมวิจารณ์เพื่อทำความเข้าใจวรรณกรรมในเชิงลึก รวมถึงหยิบยกประเด็นที่แฝงเร้นอยู่ในวรรณกรรมให้เป็นที่ประจักษ์ ซึ่งปฏิบัติการทางวรรณกรรมวิจารณ์ในปัจจุบันนั้นมักจะเป็นการบูรณาการข้ามศาสตร์ เช่น การใช้ศาสตร์ทางนิเวศวิทยา สังคมวิทยา จิตวิทยามาตีความวรรณกรรมในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะการตีความตัวบทวรรณกรรมในฐานะภาพแทนและการปลูกฝังจิตสำนึก คุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้อ่าน

วรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับจิตวิทยาทั้งในแง่ของตัวบท และการประกอบสร้างวรรณกรรม นั้นรวมถึงบริบทในการเกิดขึ้นของวรรณกรรม เช่น ภูมิหลัง ทัศนคติ โลกทัศน์ของผู้ประพันธ์ด้วย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยหนึ่งที่นักวิจารณ์แนวจิตวิทยาให้ความสำคัญ ดังที่สุรเดช โชติอุดมพันธ์ (2560) กล่าวถึงการศึกษาจิตวิทยาในวรรณกรรมผ่านแนวคิดของฌัก ลากอง (Jacques Lacan) กับพัฒนาการจิตวิเคราะห์ โดยอธิบายว่าลากองนำเอาทฤษฎีหลังโครงสร้างนิยม (poststructuralism) มาประยุกต์ใช้กับจิตวิเคราะห์ และอภิปรายถึงผลกระทบของภาษาต่อการสร้างอัตลักษณ์ของบุคคล ทั้งนี้การประยุกต์ใช้ทฤษฎีจิตวิทยาตามแนวทางโครงสร้างนิยมของลากองในการวิจารณ์วรรณกรรมเป็นไปได้หลายทิศทางซึ่งลากองเองก็เขียนบทความเกี่ยวกับวรรณกรรมไว้ด้วย สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมกับจิตวิทยามีความสัมพันธ์กัน และจิตวิทยามักถูกใช้เป็นเครื่องมือในการวิจารณ์วรรณกรรม

ดังนั้น การนำแนวคิดความหมายในชีวิตมาไว้ในฐานะเครื่องมือในการตีความวรรณกรรม น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาค้นคว้าหาความหมายในชีวิตของตน และยังประโยชน์ในการสร้างสรรค์สังคมแห่งความหมายต่อไปในอนาคต จากการสังเคราะห์แนวคิดความหมายในชีวิต รวมถึงกระบวนการในการสร้างความหมายในชีวิต จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่ากระบวนการในการสร้างความหมายในชีวิต แต่ละขั้นจะนำไปสู่คุณค่าในชีวิตด้านต่าง ๆ อย่างสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน หากนำแนวคิดความหมายในชีวิตมาตีความทางวรรณกรรมจะทำให้เห็นการประกอบสร้างความหมายในชีวิตผ่านตัวบทวรรณกรรม แต่เนื่องจากแนวคิดความหมายในชีวิตเป็นการตีความข้อมูลเชิงบรรยายในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ตามประเด็นอันแสดงให้เห็นถึงความหมายในชีวิต และไม่ได้มีขั้นตอนที่ชัดเจน เป็นรูปธรรมเหมือนกับศาสตร์ทางจิตวิเคราะห์ หรือศาสตร์ทางจิตวิทยาอื่น ๆ บทความนี้ จึงเสนอแนวทางเบื้องต้นในการวิเคราะห์วรรณกรรมโดยใช้แนวคิดความหมายในชีวิต โดยพิจารณา ภูมิหลังและความสัมพันธ์ของตัวละครที่มีกับคนรอบตัว บริบทแวดล้อมตลอดจนวิถีคิด ทศนคติ และพฤติกรรมที่ตัวละครแสดงออกในการใช้ชีวิต ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาตัวบทที่แสดงความผูกพันอันเป็นปฏิสัมพันธ์หรือสัมพันธ์ภาพของตัวละคร ที่มีต่อบุคคลและสังคมรอบตัว

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์จุดหมายในชีวิตและพันธกิจเพื่อสังคมผ่านระบบคิดหรือแนวปฏิบัติ รวมถึงพฤติกรรมของตัวละครที่ปรากฏในตัวบท ซึ่งจะเชื่อมโยงให้เห็นคุณค่าในเชิงสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การมีความหมายในชีวิตของตัวละคร

ขั้นที่ 3 พิจารณาการเล่าเรื่องราวหรือการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ตัวละครนำเสนอเพื่อ เป็นอุทาหรณ์หรือแสดงความคิดเชิงประสบการณ์ในการสร้างความหมายในชีวิตให้กับตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งจะเชื่อมโยงให้เห็นคุณค่าในเชิงประสบการณ์

ขั้นที่ 4 ตีความระบบคิดหรือทัศนคติของตัวละครในการยอมรับตัวตนของตนเองและเผชิญหน้ากับสถานการณ์สลับซับซ้อน การยอมรับความตาย หรือการค้นพบสัจธรรมบางอย่างจาก สถานการณ์อันสลับซับซ้อน ซึ่งจะเชื่อมโยงให้เห็นถึงคุณค่าในเชิงทัศนคติ

จากนั้นนำข้อมูลมาสังเคราะห์ให้เห็นความหมายในชีวิตที่ปรากฏในตัวบทอันจะนำไปสู่ การสร้างจิตสำนึกหรือบทเรียนให้ผู้อ่านตระหนักถึงความหมายในชีวิตของตนเองเห็นคุณค่าของการ มีชีวิต การใช้ชีวิตเพื่อการสร้างสรรค์สังคมและผู้คนให้ดำรงชีวิตอยู่ภายใต้วัฒนธรรมแห่ง ความหมายต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติการวิจารณ์อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงได้ ทดลองนำแนวทางดังกล่าวไปศึกษาตัวบทวรรณกรรมซึ่งนำเสนอในหัวข้อถัดไป

วิธีวิทยาการศึกษาวรรณกรรมกับการสร้างความหมายในชีวิต : กรณีศึกษานวนิยายสำหรับเยาวชน เรื่อง น้ำตาแม่มด

ภาพ 2 นวนิยายน้ำตาแม่มด

ดอกลูกหลาจะมาแจกจ่ายให้แก่ผู้คนในหมู่บ้าน หลังจากไม่นานนั้นฝนก็จะตกลงมาทุกครั้ง กระทั่งเด็ก ๆ ขนานนามคุณนายมะลิวัลย์ว่า “แม่มด”

คุณนายมะลิวัลย์ป่วยเป็นโรคมะเร็งระยะสุดท้าย ซึ่งเธอก็ยืนยันว่าจะไม่เข้ารับการรักษาใด ๆ ทั้งสิ้น และขอใช้ชีวิตที่เหลืออยู่ของเธอเพื่อได้เห็นรอยยิ้มของผู้คน เมื่อนำแนวคิดความหมายในชีวิตมาวิเคราะห์ตัวละคร จะเห็นกระบวนการของการสร้างความหมายในชีวิต คุณค่าของการมีชีวิตในมิติต่าง ๆ ผ่านระบบคิดและการใช้ชีวิตได้อย่างชัดเจน ซึ่งนำไปสู่การทำความเข้าใจธรรมดาศาและธรรมชาติของชีวิตมนุษย์ อธิบายได้ดังนี้

ความผูกพันระหว่างคุณนายมะลิวัลย์กับบุคคลรอบตัวและสังคม

คุณนายมะลิวัลย์อาศัยอยู่ในบ้านทรงไทยที่เต็มไปด้วยแปลงดอกลูกหลาบานาชนิด คุณนายวัลย์อาศัยกับมารีญา ตาเป็น และหญิงหลังจุ่ม ดังข้อความ “คุณนายวัลย์ เด็กหญิงผมเปีย ขายร่างแคระ และหญิงหลังจุ่ม สมาชิกในบ้านคุณนายวัลย์ที่มักจะตามไปไหนต่อไหนด้วยกัน” (ศิธาณูชลี แสงสังข์, 2561, น. 25) ต่อมาคุณนายวัลย์ได้อุปการะมินต์เด็กหญิงวัยรุ่นให้มาอยู่ด้วยในบ้านของเธอ เนื่องจากมินต์อาศัยอยู่ที่บ้านเพียงลำพัง จนถูกลุงข้างบ้านลวนลาม นอกจากนี้คุณนายวัลย์ยังชอบไปที่ลานออกกำลังกายของหมู่บ้าน รวมถึงไปทำบุญที่วัด ดังนั้นคุณนายวัลย์จึงมีความผูกพันกับคนรอบข้างดุจดังคนในครอบครัว และมีสัมพันธภาพที่ดีกับคนในสังคม

คุณนายวัลย์ชอบดอกกุหลาบ บ้านของเธอจึงเต็มไปด้วยดอกกุหลาบนานาพันธุ์ “ในบ้านของคุณนายวัลย์ มีแปลงกุหลาบที่สวยงามที่สุด กินเนื้อที่บริเวณหน้าบ้านเกือบทั้งหมด กุหลาบด้านในมีทั้งชนิดที่สูงท่วมหัวและที่สูงแค่ว่า บ้างดอกใหญ่ บ้างเป็นพวงสีชมพูเข้ม บางชนิดก็เล็กกระจิริดน่ารัก อย่างที่ยายเรียกว่ากุหลาบหนู มีทั้งสีเหลือง สีชมพู สีแดงเข้ม และเหลืองสองสีในดอกเดียวกัน” (ศิตาณูชลี แสงสังข์, 2561, น. 25) และหลาย ๆ ครั้ง ที่คุณนายวัลย์มักจะนำดอกกุหลาบในบ้านของเธอไปแจกจ่ายให้กับผู้คนที่ลานออกกำลังกาย รวมถึงนำไปทำบุญที่วัดด้วย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสัมพันธภาพเชื่อมโยงอันก่อให้เกิดความผูกพันในฐานะส่วนหนึ่งของสังคมจึงทำให้คุณนายวัลย์อยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข เกิดความรู้สึกผูกพันเชื่อมโยงเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน

เมื่อบุคคลเกิดความผูกพันและรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของสังคม สามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมอย่างกลมกลืน จึงนำไปสู่การมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างสรรค์สังคมที่งดงามต่อไป

จุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์สังคมของคุณนายมะลิวัลย์

คุณนายมะลิวัลย์มีจิตใจที่ดี เอื้อเฟื้อแบ่งปัน และมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น ดังตอนที่คุณนายทราบว่ามีนัดลูกเพื่อนบ้านลวนลามเนื่องจากมีนัดอาศัยอยู่ที่บ้านเพียงลำพัง คุณนายจึงอุปการะมินต์ให้มาอยู่ที่บ้านของคุณนายด้วย ทั้ง ๆ ที่มินต์และคุณนายวัลย์ไม่ได้มีความสนิทสนมกันมาก่อน ดังข้อความตอนที่มินต์เล่าให้เอสและออตโต้ฟังว่า “เราวิ่งหนีออกมาจากบ้านมาเจอตาเป็นแกช่วยเราเอาไว้ ตาเป็นพาเรามาหาคุณนายวัลย์ คุณนายวัลย์ก็เลยโทรไปคุยกับพ่อ ขอให้เรามานอนที่นี่ วันไหนที่พ่อกลับบ้านก็ค่อยไปนอนกับพ่อ” (ศิตาณูชลี แสงสังข์, 2561, น. 57) จะเห็นได้ว่าคุณนายวัลย์มีจิตใจที่งดงาม นอกจากนี้แม้ว่าคุณนายวัลย์ชอบดอกกุหลาบมาก แต่เมื่อตระหนักรู้ว่าดอกกุหลาบมีมากเกินไปเกินความต้องการของเธอ เธอจึงนำดอกกุหลาบไปแจกจ่ายให้กับคนในชุมชนเพื่อทุกคนจะได้ชื่นชมความงามของดอกไม้เช่นเดียวกันกับเธอ ดังข้อความ “บางวันเธอยังตัดดอกกุหลาบใส่ตะกร้าหิ้วมาแจกคนแก่ที่ออกกำลังกายด้วย อันที่จริงคุณนายวัลย์แจกทุกคน ไม่จำกัดว่าหนุ่มว่าแก่ แต่คนที่มาออกกำลังกายส่วนใหญ่เป็นคนแก่” (ศิตาณูชลี แสงสังข์, 2561, น. 26) และวิธีคิดเกี่ยวกับการสร้างประโยชน์ “ดอกไม้มันจะมีค่าก็ต่อเมื่อได้สร้างประโยชน์ ถ้ามันสวยแล้วเหี่ยวเฉาไปเฉย ๆ คุณค่าของมันจะอยู่ที่ไหนล่ะเอส” (ศิตาณูชลี แสงสังข์, 2561, น. 123) จะเห็นได้ว่าคุณนายวัลย์ให้ความสำคัญกับคุณค่าของการมีชีวิตเพื่อสร้างสรรค์หรืออำนวยประโยชน์ให้แก่ผู้คน และในตอนสุดท้ายคุณนายวัลย์อธิบายเหตุผลของการตัดสินใจไม่เข้ารับการรักษามะเร็งระยะสุดท้ายว่าเธอต้องการใช้ชีวิตที่เหลือด้วยการมอบสิ่งดี ๆ ให้กับผู้คน การได้รับรอยยิ้มจากคนรอบตัวและรอยยิ้มที่มีจากตนเองคือความปราชญ์สูงสุด ดังข้อความ “ฟังนะมารีญา เวลาที่เหลืออยู่ของป้า ป้าอยากจะให้มันเหลืออย่างมีคุณภาพ ป้าไม่อยากผ่าตัด

รับก็ไม่ว่าจะมีเรี่ยวแรงจะทำอะไรอีก ป้าอยากใช้เวลาที่เหลือกับหนู กับเพื่อน ๆ ที่แหวะเวียนมาหา อยากออกไปเดินตัดดอกกุหลาบมาแจก อยากเห็นใบหน้ายิ้มแย้มของผู้คน และรวมถึงใบหน้าของ ป้าในกระจกด้วย” (คีตาณูชลี แสงสังข์, 2561, น. 108) จากทัศนคติ วิธีคิด และพฤติกรรมของ คุณนายวัลย์ที่ให้คุณค่าแก่การทํากิจกรรมต่าง ๆ ที่มาจากความต้องการหรือความปรารถนา ภายในของเธอ กระทั่งเกิดเป็นผลที่เป็นรูปธรรม คือ ความรัก รอยยิ้ม และการยอมรับจาก คนในสังคมก่อให้เกิดคุณค่าเชิงสร้างสรรค์ซึ่งเป็นความหมายที่บุคคลได้กระทำสิ่งต่าง ๆ ให้แก่ชีวิต ของตน

การเล่าเรื่องเชิงประสบการณ์เพื่อสร้างความหมายให้ตนเองและผู้อื่น

คุณนายวัลย์อธิบายว่าเธอไม่ได้ต้องการที่จะมีชีวิตอย่างยืนยาว สิ่งที่ต้องการคือ การมีชีวิตอยู่อย่างมีความหมาย ซึ่งความหมายของชีวิตเธอคือการได้อยู่กับคนที่รัก ทำกิจกรรม ร่วมกัน ทำสิ่งที่เธอชอบ เช่น การปลูกกุหลาบ การแจกจ่ายดอกกุหลาบให้ผู้คนที่ชื่นชมความงดงาม และมีความสุข เธอมักเล่าประสบการณ์และเรื่องราวในชีวิตของเธอเพื่อเป็นบทเรียนให้แก่ผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นมองโลกด้วยความเข้าใจ ไม่ยึดติด ยอมรับและเคารพในการตัดสินใจของผู้อื่น เช่น การเล่าเรื่องเกี่ยวกับเวลาในชีวิต ดังข้อความ “รู้อะไรไหม... เวลาของคนเรามันมีสองอย่าง หนึ่งคือ จำนวน สองคือคุณภาพ ไม่มีใครรู้จริงๆหรอกว่าเวลาของใครจะเหลืออีกนานเท่าไร ... รู้อะไรไหม เวลาที่เรียกว่าจำนวน เรากำหนดมันไม่ได้ แต่สิ่งที่เรากำหนดได้คือคุณภาพ เรากำหนดคุณภาพ เวลาได้ เพราะนั่นคือเวลาของเราเข้าใจไหม” (คีตาณูชลี แสงสังข์, 2561, น. 108) เวลาที่มีคุณภาพ ของคุณนายวัลย์ คือเวลาที่ได้ใช้ชีวิตกับผู้คนที่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เข้าใจความ เจ็บป่วย และไม่ยึดติดกับการมีอยู่ของร่างกาย การเล่าเรื่องเกี่ยวกับมุมมองทัศนคติในการให้เพื่อ ให้คนอื่นได้รับความสุข เช่น คุณนายวัลย์เล่าว่าเธอเป็นคนที่ชอบดอกไม้มากโดยเฉพาะดอกกุหลาบ ชอบเสียเงินปลูกเอาไว้เต็มบ้าน วันหนึ่งเมื่อรายการพยากรณ์อากาศแจ้งว่าฝนจะตก คุณนายวัลย์ เสียขายดอกกุหลาบจึงนำไปแจกจ่ายให้กับผู้อื่น ดังข้อความ “ถ้าฝนตกหนักมากกุหลาบก็คงจะ สดโดยเฉพาะพันธุ์กลีบบางก็อาจจะกลีบร่วงจนหมดสวย มาริญาในตอนนั้นมันบ่นเสียขาย คุณนายวัลย์จึงได้คิด ก่อนที่ฝนจะตกลงมา ถ้าตัดดอกไม้ในสวนไปแบ่งปันให้คนอื่น ๆ เอาไปไหว้ พระน่าจะดีกว่า ดังนั้นถ้าวันไหนกรรมคุณนิมิตวิทยาประกาศว่าจะมีพายุเข้า คุณนายวัลย์ จะตัดดอกไม้ไปแจก” (คีตาณูชลี แสงสังข์, 2561, น. 114) นอกจากนี้คุณนายวัลย์เล่าเรื่องราว ประสบการณ์การมองโลกและชีวิตของเธอว่าเป็นเหมือนดวงอาทิตย์ที่มีเกิดก็ต้องมีดับแสดงให้เห็น ถึงความเข้าใจในสัจธรรมของชีวิตอย่างถ่องแท้ ดังข้อความ “คุณนายวัลย์สุดและผ่อนคลายใจ ซ้ำลง ซ้ำลง แล้วพูดสิ่งที่ผมคาดเดาเอาไว้แล้ว ชีวิตคนเราก็เหมือนดวงอาทิตย์นี้แหละเอส

มีขึ้นแล้วก็มีวันที่จะต้องลับลากันไป” (คีตาณูชลี แสงสังข์, 2561, น. 112) จะเห็นได้ว่า คุณนายวัลย์ใช้เรื่องราวประสบการณ์ของตนเองในการสร้างความหมายให้กับชีวิตของผู้อื่นผ่านการเล่าเรื่อง ซึ่งเป็นความหมายในชีวิตแง่ของคุณค่าเชิงประสบการณ์ โดยให้คุณค่าแก่การดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นและโลกรอบตัวในรูปแบบของมนุษยสัมพันธ์ คุณงามความดี ความรู้สึกยินดีที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น คุณค่าเชิงประสบการณ์เป็นความหมายหนึ่งในชีวิตของคุณนายวัลย์ที่ได้สร้างจากการได้มีส่วนร่วมกับผู้คนและสิ่งรอบตัว

ทัศนคติต่อการมีชีวิตสู่การข้ามผ่านตนเองของคุณนายมะลิวัลย์

คุณนายมะลิวัลย์มองโลกและชีวิตด้วยความเข้าใจอย่างถ่องแท้และยอมรับในโชคชะตาอันหลีกเลี่ยงไม่ได้ นั่นคือความเจ็บป่วย คุณนายมะลิวัลย์กำลังเผชิญกับโรคมะเร็งในระยะสุดท้ายซึ่งจะทำให้เธอมีชีวิตอยู่ได้เพียงสามถึงหกเดือนเท่านั้น แต่เธอก็เลือกเผชิญหน้ากับความตายอย่างมั่นคงและยืนหยัด เนื่องจากความเจ็บป่วยทำให้เธอค้นพบความหมายของชีวิตในแง่ของการข้ามพ้นสถานการณ์ที่หมดหวังและเรียนรู้ว่าเวลานั้น กระทั่งกลายเป็นคุณค่าในเชิงทัศนคติที่คุณนายเลือกยืนหยัดต่อโชคชะตาและเชื่อว่าชีวิตเป็นสิ่งที่มีความหมาย เธอจึงหันมาให้ความสนใจในเรื่องของการใช้เวลาที่เหลือในการมีชีวิตอย่างมีคุณภาพมากกว่าการที่จะดิ้นรนต่อสู้ จนทำให้เวลาที่ควรจะได้ใช้ชีวิตอย่างมีความหมายกับผู้คนรอบตัวหมดสิ้นไป ดังข้อความ “เราทุกคนล้วนต้องตายจากความตายไม่ใช่จุดสิ้นสุดของมนุษย์คนหนึ่งนะ... ความตายไม่ใช่เรื่องน่ากลัวเลย ขึ้นอยู่กับว่าเราจะมองมันยังไงมองเห็นเป็นสุขหรือมองเห็นเป็นทุกข์ ... ถ้ามั่นใจในความดีที่เราทำมาและพร้อมเดินทางไกล ทุกคนก็จะไปสู่บ้านหลังใหม่ที่ดีกว่า” (คีตาณูชลี แสงสังข์, 2561, น. 109) เมื่อตระหนักรู้และยอมรับในโชคชะตาทำให้ชีวิตของคุณนายวัลย์ดำเนินไปอย่างมีความสุข “คุณนายวัลย์กลับมีแต่รอยยิ้ม บางวันเธอชวนเราตัดดอกไม้ออกไปแจกผู้สูงอายุ บางวันเธอชวนพวกเราทำขนม จะว่าไปแล้วคุณนายวัลย์มีท่าทีแจ่มใสเสียจนพวกเราไม่อยากจะเชื่อว่าเธอป่วย” (คีตาณูชลี แสงสังข์, 2561, น. 98) แม้ในวาระสุดท้ายคุณนายวัลย์ยังได้แสดงทัศนคติต่อความตายอันนำไปสู่การทำให้ผู้อื่นได้ถูกคิดและไม่หวาดกลัวความตาย ดังข้อความ “ความตายก็เหมือนการเปิดประตูออกจากบ้านหนึ่งไปสู่อีกหลังหนึ่ง ตอนที่น่ากลัวที่สุดคือตอนที่เราระงับกว่าจะไม่ได้เห็นหน้าคนที่เรารักในบ้านหลังเดิม ไม่ใช่ตอนเปิดประตู ฉะนั้นความตายจึงไม่ใช่สิ่งน่ากลัวแต่ความรักต่างหากที่ทำให้เรารู้สึกกลัว” (คีตาณูชลี แสงสังข์, 2561, น. 121) จากทัศนคติและวิธีคิดเกี่ยวกับชีวิตและความตาย จะเห็นได้ว่าคุณนายวัลย์เข้าใจและยอมรับความตายอย่างไม่หวั่นเกรง คุณนายวัลย์ได้เชื่อมโยงชีวิตกับวัฏสงสารอันเป็นสัจธรรมของมนุษย์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณนายวัลย์เข้าใจตัวตนของตนเองอย่างแท้จริง ทำให้เกิดการตระหนักรู้และเกิดปัญญาพร้อม

เผชิญหน้ากับสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นอย่างกล้าหาญ เธอจึงไม่รู้สึกลัววอดกลัว และวิตกกังวลต่อความตายเบื้องหน้า หากแต่รู้สึกขอบคุณชีวิต ที่ทำให้เธอได้เรียนรู้และใช้ชีวิตกับบุคคลที่เธอรัก

สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นว่าคุณนายวัลย์เห็นความหมายในชีวิตด้านคุณค่าเชิงทัศนคติ ซึ่งเป็นการให้คุณค่าทัศนคติต่อโชคชะตาที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ในการดำรงชีวิต คือความเจ็บป่วยในระยะสุดท้าย โดยแสดงท่าทีหรือความรู้สึกนึกคิด ปฏิกริยาต่อสภาวะเหล่านั้นอย่างมั่นคง อดทน และยืนหยัด กล้าที่ยอมรับและไม่เกรงกลัวความตาย

วรรณกรรมเยาวชนเรื่องน้ำตาแม่มดจึงแสดงให้เห็นถึงการสร้างความหมายในชีวิตของผู้คนผ่านประสบการณ์ วิธีคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมของตัวละครในฐานะภาพแทน (representation) ชี้ชวนให้เห็นความสำคัญของการใช้ชีวิตอย่างมีความหมายของผู้คน ท่ามกลางโลกที่เต็มไปด้วยวัตถุนิยม รวมถึงกระแสทุนนิยมที่หลั่งไหลเข้ามามีบทบาทในชีวิต การเผชิญหน้ากับความทุกข์ ความทุกข์ ความผิดหวัง ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ หากแต่วรรณกรรมเรื่องนี้ได้ชี้ว่ามนุษย์สามารถเลือกที่จะใช้ชีวิตอย่างมีความหมายในแบบของตนได้

บทสรุป

ความหมายในชีวิตเป็นสิ่งสำคัญที่ควรส่งเสริมและผลักดันให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว อีกทั้งการมีความหมายในชีวิตช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับบุคคล เมื่อเขาต้องเผชิญกับภาวะอันยากลำบาก การได้รับรู้ว่าตนเองมีความหมายจะทำให้มนุษย์ใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า เห็นความสำคัญของตนเอง กล้ายอมรับและเผชิญหน้ากับความจริงอย่างกล้าหาญ ความหมายในชีวิตจึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อบุคคลเติบโตขึ้น ผ่านเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงของช่วงเวลาและประสบการณ์ รวมถึงอิทธิพลทางสังคมที่สำคัญคือกระแสโลกาภิวัตน์และกระแสทุนนิยมทำให้คนส่วนมากให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจ เมื่อปรับตัวไม่ทันหรือก้าวไม่ทันกระแส หลายคนจึงรู้สึกวอดวอดอ้างว้าง ไร้ค่า จนเข้าสู่ภาวะว่างเปล่าในชีวิต นำไปสู่ปัญหาทางสุขภาพหรือปัญหาในด้านอื่น ๆ ตามมา การค้นหาความหมายในชีวิตจึงเป็นการชี้ชวนให้บุคคลตระหนักถึงคุณค่าของตนเองอย่างถ่องแท้ และยอมรับกับสถานการณ์ที่ตนเองเผชิญอย่างกล้าหาญ ดังนั้นผู้ที่ใช้ชีวิตอย่างมีความหมายหรือผู้ที่สามารถค้นหาความหมายในชีวิตของตนเองพบ จะมองโลกด้วยความเข้าใจและเผชิญหน้ากับปัญหาและอุปสรรคทั้งเชิงบวกและเชิงลบที่เกิดขึ้นกับตนเองได้อย่างไม่หวั่นเกรง เพราะตระหนักว่าตนเองมีคุณค่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของณาตกรการณชยุตสาหกิจ (2557) ที่ศึกษาการสนับสนุนจากครอบครัว ความหมายในชีวิต และสภาวะใน

เยาวชนผู้กระทำผิดที่ใช้สารเสพติดโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ผลการวิจัยประการหนึ่งกล่าวถึงประเด็นความหมายในชีวิตว่า เยาวชนที่เข้ามาในศูนย์ฝึกฯ เกิดการเติบโต งามงาม กล่าวคือ การรู้จักตนเอง มีจิตใจที่เป็นสุข เกิดการเรียนรู้ รู้คิดและเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้น เริ่มรู้จักว่าชีวิตต้องการอะไร นำไปสู่การรู้จักคุณค่าและความหมายในชีวิต โดยอธิบายว่า เยาวชนรู้ว่าตนเองมีชีวิตอยู่เพื่อตัวเองและครอบครัว รู้จักคุณค่าและความหมายในชีวิตจากการที่มีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ คือ คนในครอบครัวที่ให้ความสำคัญ รวมถึงการปฏิบัติตามหลักศาสนาที่สอนให้อยู่บนโลกอย่างมีคุณค่า และการเรียนรู้จากประสบการณ์อันเป็นความหมายต่อชีวิตทั้งประสบการณ์ที่ดีและประสบการณ์เลวร้าย เช่น การถูกจับกุม การเรียนรู้ประสบการณ์ที่ไร้อิสรภาพ เป็นต้น กลับกลายเป็นสิ่งที่น่าจดจำมากที่สุด เพราะทำให้ได้เรียนรู้ความหลากหลายของชีวิตมนุษย์ อันจะนำไปสู่การเติบโตต่อไปในอนาคต และปิตินซ์ สมบัติหอม และ ภิญญาพันธ์ เพี้ยซ้าย (2560) ที่ศึกษามิติความหมายในชีวิตของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ความหมายในชีวิตของผู้ใหญ่ตอนต้นมีมิติที่เป็นเหตุให้สร้างความหมายในชีวิต 2 รูปแบบ คือ 1) สร้างความหมายในชีวิตจากปัญหาความคับข้องใจในชีวิตตนเอง และ 2) สร้างความหมายในชีวิตโดยมองจากความสุขที่มีอยู่หรือความพอใจในชีวิตตนเอง ส่วนมิติที่เป็นผลของการสร้างความหมายในชีวิต คือ การแสวงหาความเรียบง่ายในชีวิต การให้ความสำคัญกับครอบครัว การให้ความสำคัญกับเงินทอง ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่น และการเติมเต็มทักษะและประสบการณ์ในชีวิต ซึ่งคนหนึ่งสามารถมีได้มากกว่าหนึ่งมิติในช่วงเวลาเดียว ทั้งนี้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความหมายในชีวิต จะเห็นว่าได้ความหมายในชีวิตเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่ควรส่งเสริมและปลูกฝังให้กับคนในสังคมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิต และสร้างสรรค์สังคมให้สงบสุขต่อไป หากแต่ว่างานวิจัยส่วนมากศึกษาความหมายในชีวิตกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นมนุษย์ เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ใหญ่ตอนต้น กลุ่มเปราะบาง เป็นต้น ซึ่งยังไม่พบว่ามีผู้ศึกษาความหมายในชีวิตกับชุดตัวบทวรรณกรรม อาจเนื่องจากแนวคิดความหมายในชีวิตมีพื้นฐานมาจากปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ซึ่งมีความเป็นนามธรรมสูง จึงต้องอาศัยการพรรณาวเคราะห์อย่างลึกซึ้ง

ดังนั้น การใช้แนวคิดความหมายในชีวิตสู่ปฏิบัติการทางวรรณกรรมวิจารณ์จึงนับเป็นองค์ความรู้ใหม่ในลักษณะของวิธีวิทยาในการศึกษาวรรณกรรม ซึ่งได้มาจากการสังเคราะห์แนวคิดความหมายในชีวิต (Meaning in Life) มาประยุกต์ใช้กับการวิจารณ์วรรณกรรม โดยผู้เขียนได้ทดลองนำวิธีวิทยาดังกล่าวมาสังเคราะห์เชื่อมโยงกับวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง น้ำตาแม่มดกับการสร้างความหมายในชีวิต เพื่อให้เห็นความชัดเจนและเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าศาสตร์

ทางจิตวิทยาจะถูกนำมาใช้ในการตีความวรรณกรรมอย่างหลากหลายเพื่อทำความเข้าใจมนุษย์ ตั้งแต่โครงสร้างทางจิต ความต้องการพื้นฐาน พฤติกรรมที่แสดงออกของมนุษย์ เช่น จิตวิทยาแนว จิตวิเคราะห์ จิตวิทยาแนวมนุษยนิยม หากแต่ยังมีบทวิจารณ์ และงานวิจัยทางวรรณกรรมจำนวน ไม่มากนักที่นำศาสตร์ทางจิตวิทยามาใช้ปลูกฝัง หาแนวทาง และสร้างแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิต อย่างมีความหมายให้กับผู้คน ดังนั้นแนวคิดความหมายในชีวิตจึงเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจในการ นำมาศึกษาวรรณกรรมโดยผ่านกระบวนการวิจารณ์เพื่อตรวจสอบเนื้อหาของตัวบทเชื่อมโยง กับการสร้างความหมายในชีวิตให้กับผู้อ่าน ซึ่งวิธีวิทยาดังกล่าวเป็นการบูรณาการการศึกษา วรรณกรรมกับศาสตร์ทางจิตวิทยาผ่านองค์ประกอบของวรรณกรรม เช่น ตัวละคร แก่นเรื่อง เป็นต้น ทั้งนี้ผู้วิจารณ์ต้องวิเคราะห์ ตีความหมายในตัวบท และสังเคราะห์ให้เห็นความหมาย ในชีวิตที่ปรากฏ อันจะนำไปสู่การสร้างโจทย์หรือบทเรียนให้ผู้อ่านตระหนักถึงความหมายในชีวิต ของตนเอง เห็นคุณค่าของการมีชีวิต และการใช้ชีวิตเพื่อการสร้างสรรค์สังคม จากประเด็นทั้งหมด ที่กล่าวมาผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าการค้นหาความหมายในชีวิตผ่านวรรณกรรมน่าจะเป็นอีกหนึ่ง แรงกระเพื่อมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้คนไปจนถึงการสร้างสรรค์สังคมแห่งความหมาย ต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

- กันยารัตน์ เมืองแก้ว. (2561). ความหมายในชีวิต: ตัวแปรด้านความเข้มแข็งเชิงจิตวิทยา. *ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 16(1), 6-23.
- ขวัญชนก นัยเจริญ. (2564). จากวรรณกรรมสู่การสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศสำหรับเยาวชน: กรณีศึกษานวนิยายเยาวชนรางวัลแวนแก้ว. *วิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์*, 16(1), 71-84.
- ศิตาญชลี แสงสังข์. (2561). *น้ำตาแม่เมด*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- ณาตการณ ชยุตสาหกิจ. (2557). *การสนับสนุนจากครอบครัว ความหมายในชีวิต และ สุขภาวะในเยาวชนผู้กระทำผิดที่ใช้สารเสพติด : การวิจัยแบบผสมผสาน*. (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ดวงมนต์ จิตรจำนง. (2556). *วรรณคดีวิจารณ์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.
- ปิตินซ์ สมบัติหอม และ ภิญญาพันธ์ เพี้ยชัย. (2560). มิตินัยความหมายในชีวิตของวัยผู้ใหญ่ ตอนต้นในกรุงเทพมหานคร. ใน *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ระดับชาติและนานาชาติ 2560* (น. 1210-1221). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สืบค้นจาก <https://gsbooks.gs.kku.ac.th/60/nigr2017/pdf/HMO8.pdf>
- ฟรังเคิล, วี. อี. (2558). *ชีวิตไม่ไร้ความหมาย* [Man's Search for Meaning] (นพมาส แวหงส์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: แพรว.
- โมกิ, เค. (2565). *อิคิไก* [The Little Book of Ikigai] (ชัย กฤษณะประกกรกิจ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2531). *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สมิธ, อี. อี. (2560). *อะไรทำให้ชีวิตคนเรามีความหมาย* [The Power of Meaning] (อรวรรณ คุณเจริญ นาวายุทธ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โอ้มายก๊อด.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2560). *ทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 20*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2564). *วรรณคดีที่ค้นหา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรัญญา ด้อยคำภีร์. (2559). *จิตบำบัดแนวความหมายในชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิสรา รุ่งทวิชัย, ดลดาว ปุณณานนท์ และชมพูนุท ศรีจันทร์นิล. (2562). การศึกษาความหมายในชีวิตเชิงประสบการณ์ของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์. *มหาจุฬาริชาการ*, 6(ฉบับพิเศษ), 85-99.
- Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ. (2566). *ภาวะสังคมไทย 2565 ป่วยซึมเศร้าพุ่งสูง แนวนโน้มวัยรุ่น-วัยทำงานฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้น*. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2023/03/27358>

บทความวิชาการ (Academic article)

ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ : วิธีการใหม่แห่งความหมาย

Ecolinguistics : New Ways of Meaning

ธัญญา สังขพันธานนท์^{1*}Thanya Sangkhaphanthanon^{1*}

บทคัดย่อ

ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ เป็นสาขาใหม่ของการศึกษาภาษาศาสตร์ที่เกิดขึ้นในตะวันตกตั้งแต่ปี 1970 และได้พัฒนาในด้านระเบียบวิธีที่ชัดเจนมากขึ้นในเวลาต่อมา อย่างไรก็ตาม ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศอาจจะค่อนข้างใหม่สำหรับวงวิชาการด้านภาษาและวรรณกรรมไทย บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและนำเสนอสาระสำคัญของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ ใน 4 ประเด็นคือ ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาศาสตร์กับนิเวศวิทยา ความหมายและความเป็นมาของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ ระเบียบวิธีในการศึกษาที่สำคัญของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ และประเด็นสุดท้าย คือข้อถกเถียงทางวิชาการในหมู่นักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศที่มีต่อการศึกษาภาษาในแนวทางนี้ โดยหวังว่าจะได้เป็นแนวทางให้กับผู้ที่สนใจได้นำมาพัฒนาและประยุกต์ใช้ในการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงนิเวศในวงวิชาการด้านภาษาและวรรณกรรมไทยต่อไป

คำสำคัญ: ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ นิเวศวิทยาของภาษา วาทกรรมวิเคราะห์เชิงนิเวศ

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Thai Language Department, Faculty of Humanities, Naresuan University

*Corresponding author; email: mess_47@hotmail.com

(Received: 24 April 2023; Revised: 28 August 2023; 4 December 2023)

Abstract

Eco-linguistics is a relatively new branch of linguistics study that has emerged in the West since the 1970s and has subsequently developed more explicit methodology. However, eco-linguistics was probably new to an academic field of Thai language and literature. This article aims to explore and present the essence of eco-linguistics in four aspects: the relationship between linguistics and ecology, the meaning and background of eco-linguistics, the methodology for critical study of eco-linguistics, and finally, the academic discussion among linguists on this area study. It has expected that this presentation will serve as a guide for those interested in developing and applying eco-linguistics in the fields of the Thai language and literature.

Keywords: Eco-Linguistics, The Ecology of a Language, Ecocritical Discourse Analysis

บทนำ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวิบรรณกรรมและวัฒนธรรม เป็นจุดเน้นสำคัญของการวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่กำลังได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน และได้พัฒนาแนวทางในการวิเคราะห์ที่ชัดเจนมากขึ้นโดยลำดับ โดยเฉพาะวิธีการอ่านของนักวิจารณ์เชิงนิเวศในระยะคลื่นลูกที่สองที่ยอมรับมโนทัศน์สำคัญของสำนักโครงสร้างนิยมและหลังโครงสร้างนิยมมากขึ้น เช่นเดียวกับนักทฤษฎีหลังโครงสร้างนิยม นักวิจารณ์เชิงนิเวศได้รื้อสร้างวิธีการอ่านทวิบรรณตามแบบมโนทัศน์ที่อิงอยู่กับกรอบโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และประสบการณ์ส่วนตัว สู่การอ่านที่เปิดกว้าง ยอมรับว่าทุกสิ่งทุกอย่างคือทวิบรรณในฐานะเครือข่ายของระบบความหมายทุกชนิด และได้ขยายขอบเขตและเป้าหมายของการอ่านสู่การพินิจโลกธรรมชาติ ด้วยการยืนยันแนวคิดที่ว่าเราไม่ได้สร้างภูมิประเทศด้วยตัวเราเองหรือด้วยสิ่งมีชีวิตอื่น ผืนแผ่นดินนั้นรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของตัวเอง มีความลึกซึ้งและแยบยลเกินกว่าที่เราจะหยั่งรู้ (Lopez, อ้างถึงใน ัญญา สังขพันธานนท์, 2559, น. 352)

วิธีการหนึ่งที่น่าสนใจเชิงนิเวศให้มีความสำคัญเป็นอย่างมาก คือภาษาและบทบาทของภาษา เพราะเห็นว่าไม่สามารถแยกภาษาจากโลกธรรมชาติได้ พวกเขาให้ความสำคัญกับภาษาในฐานะที่เป็นส่วนสำคัญในการประกอบสร้าง “วาทกรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” และยอมรับในความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับธรรมชาติ ดังคำกล่าวที่ว่า กวีนิพนธ์ไม่เพียงแต่ถูกสร้างขึ้นในภาษาเท่านั้น แต่ยังถูกสร้างขึ้นในธรรมชาติอีกด้วย ดังนั้น กวีนิพนธ์จึงไม่ได้เพียงแค่การแสดงออกของถ้อยคำ แต่ยังได้แสดงให้เห็นถึงการสื่อสารทางอารมณ์ระหว่างมนุษย์กับโลกธรรมชาติ (Bate, 1991, p. 169)

การอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับธรรมชาติในทัศนะของนักวิจารณ์เชิงนิเวศอยู่บนพื้นฐานของความคิดที่ว่า ถ้อยคำเป็นการประกอบสร้างของมนุษย์ ส่วนธรรมชาตินั้นเป็นการประกอบสร้างทางสังคมที่มีผลต่อการกำหนดการรับรู้และการสื่อสารของเราเกี่ยวกับธรรมชาติ (Grifford, 2000, p. 174) ทัศนะดังกล่าวนี้สะท้อนว่า นักวิจารณ์เชิงนิเวศมองภาษาในฐานะกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกของมนุษย์กับธรรมชาติ การวิเคราะห์ภาษาจึงเป็นวิธีการสำคัญในการศึกษาเชิงนิเวศ และคำถามสำคัญของการวิเคราะห์ก็คือ ถ้อยคำได้นำเสนอภาพแทนของมนุษย์และธรรมชาติอย่างไร

ประเด็นความสนใจนี้สอดคล้องและดำเนินไปในแนวทางเดียวกันกับภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ (ecolinguistics) ซึ่งเป็นสาขาใหม่ทางภาษาศาสตร์ประยุกต์ ที่มีแนวคิดและวิธีการศึกษาภาษาที่แตกต่างไปจากภาษาศาสตร์กระแสหลักค่อนข้างมาก และถือได้ว่าเป็นวิธีการใหม่แห่งความหมาย (Chen, 2016, p. 109) เพราะได้สร้างระเบียบวิธีตลอดจนแง่มุมในการศึกษาที่หลากหลายซับซ้อนและเจาะจง แต่ยืนอยู่บนหลักการเกี่ยวกับการวิจารณ์เชิงนิเวศและวิธีการที่เป็นสหวิทยาการอย่างชัดเจน

การเกิดขึ้นของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ ดูเหมือนได้สร้างความเชื่อมั่นและคาดหวังอย่างมากว่า ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศคือศาสตร์แห่งศตวรรษที่ 21 ในขณะที่โลกกำลังเผชิญกับวิกฤตที่น่าตกใจซึ่งคุกคามการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์มนุษย์บนโลก ไม่ว่าจะเป็นภัยพิบัติทางธรรมชาติอันเนื่องจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบทั่วทุกภูมิภาคของโลก การระบาดของโรคอุบัติใหม่ เช่น การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 เมื่อเร็ว ๆ นี้ (Zhou, 2022) ดังนั้นวิธีแก้ไขทางเดียวสำหรับวิกฤตการณ์ระดับโลกเหล่านี้คือการเชื่อมโยงธรรมชาติกับผู้คน (Dash, 2019, pp. 1-2) สอดคล้องกับ โจว (Zhou, 2022, p. 462) มีความเห็นว่า การรักษาโอกาสทางภาษาศาสตร์เชิงนิเวศด้วยการยืนกรานที่จะสร้างอารยธรรมทางนิเวศวิทยาในขณะที่เรากำลังเผชิญหน้ากับภัยคุกคามทางนิเวศวิทยาขนาดใหญ่ในปัจจุบันนั้น สามารถทำได้โดยตั้งคำถามว่า

ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศควรมีบทบาทอย่างไร เมื่อเผชิญกับปัญหาทางนิเวศวิทยาที่กว้างกว่าและรุนแรงกว่า ซึ่งกำลังรุมเร้าดาวเคราะห์สีน้ำเงินดวงนี้ ดังนั้น การศึกษาภาษาศาสตร์เชิงนิเวศจึงได้รับการคาดหวังว่าจะเป็นรูปแบบใหม่ของการศึกษาภาษาในอนาคต (Yuniawan, Rokhman, Rustono & Mardikantoro, 2017, p. 291)

ภาษาศาสตร์และนิเวศวิทยา

ภาษาเป็นเรื่องของวัฒนธรรม ในขณะที่นิเวศวิทยาเป็นเรื่องทางวิทยาศาสตร์ ประเด็นที่ควรอภิปรายในเบื้องต้นก็คือ ภาษาถูกนำมาเชื่อมโยงกับนิเวศวิทยาได้อย่างไร อะไรคือแรงกระตุ้นที่ทำให้นักภาษาศาสตร์หันมาสนใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับนิเวศวิทยาเหล่านี้ คือสาระสำคัญในปฐมบทของการอภิปรายในบทความนี้

คำถามสำคัญเมื่อนักภาษาศาสตร์ถกเถียงกันในประเด็นนี้คือ ทำไมต้องเป็นภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ (Kravchenko, 2020, p. 18) และภาษาศาสตร์เชิงนิเวศจำเป็นหรือไม่ (Nash, 2016, p. 38) งานของคราฟเชนโก (Kravchenko, 2020) สติบเบ (Stibbe, 2014a) สติบเบ (Stibbe, 2015) แนช (Nash, 2016) และโจว (Zhou, 2021) ได้สร้างข้อถกเถียงที่เห็นคล้อยตามกันในเรื่องเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องมีภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ สำหรับคราฟเชนโกให้เหตุผลว่า ประมาณหนึ่งร้อยปีที่ผ่านมา มนุษย์เริ่มมีความกังวลต่อสิ่งแวดล้อมที่เราอาศัยอยู่และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม แต่ปัญหาใหญ่ก็คือมนุษย์ไม่เคยคิดว่าตนเองเป็นสัตว์ประเภทหนึ่งที่ยังดูแลสิ่งที่ตนเองเรียกว่าสัตว์ ด้วยเห็นว่าไม่ฉลาดเท่า ในขณะที่มนุษย์มีความสามารถในการคิด มีจิตใจและความรู้ ประกอบกับความจริงที่ว่า วิทยาศาสตร์กระแสหลักไม่สามารถอธิบายได้ว่าความคิด จิตใจ คืออะไร และอะไรที่เรารู้ แต่การทำความเข้าใจสิ่งมีชีวิตนั้นต้องมีหลักการ การจัดระบบระเบียบ และต้องมีคำอธิบายที่ชัดเจน (Kravchenko, 2020)

ในทัศนะของคราฟเชนโก การทำความเข้าใจมนุษย์ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่แตกต่างจากสัตว์ในรูปแบบอื่นทั้งหมด ก็ต้องเข้าใจว่ามนุษย์ทำอะไร และทำไมถึงทำในฐานะระบบของสิ่งมีชีวิต สิ่งเหล่านี้ทำให้มนุษย์มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวอย่างไร นอกจากนี้ต้องทำความเข้าใจว่า การใช้ภาษาเป็นรูปแบบเฉพาะของพฤติกรรมเชิงปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ใช่หรือไม่ เขาค่อนข้างเห็นด้วยกับข้อวิพากษ์ที่ว่า แนวทางการศึกษาภาษาของนักรูปแบบนิยมไม่ได้ช่วยให้เข้าใจธรรมชาติของกิจกรรมทางภาษาศาสตร์ เนื่องจากไม่คำนึงถึงมิติทางนิเวศวิทยา ประสบการณ์ พฤติกรรม การรับรู้ และการรับรู้ของพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ (Raimondi, 2019) คราฟเชนโกวิพากษ์การศึกษาภาษาศาสตร์ว่า มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาไม่ชัดเจน ในความเห็นของเขาภาษา

เป็นคุณลักษณะเฉพาะของมนุษย์ ผังรากลึกในวาทกรรมประจำวันและมีหน้าที่ของมันเอง แต่การศึกษาภาษาศาสตร์กระแสหลักปิดบังธรรมชาติของการแบ่งกลุ่มทางภาษาที่แสดงถึงการปรับตัวทางชีวภาพ อันเป็นวิวัฒนาการที่สำคัญในการพัฒนาสายพันธุ์และการพัฒนาการเติบโตของสิ่งมีชีวิต ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบอย่างมากต่อมนุษย์ ปัจเจกบุคคล และชุมชน

ปัญหาหนึ่งที่คราฟเซนโกเห็นว่าเป็นต้นเหตุที่ทำให้มีการแยกภาษาของมนุษย์ออกจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ คือความหลงตัวเองว่าอยู่ในฐานะราชาแห่งธรรมชาติ ซึ่งเป็นรากเหง้าความเชื่ออันเยือกเย็นอยู่ในจารีตของปรัชญาที่แยกมนุษย์และโลกออกจากกัน ทั้งยังมองว่าทั้งสองอาณาจักรนี้ต่างเป็นเอกเทศจากกัน โดยเฉพาะแนวคิดที่เชื่อว่า “ความรู้คืออำนาจ” กลับถูกนำไปสู่การทำให้มนุษย์กลายเป็นผู้บริโภครวมชาติ โดยได้รับการสนับสนุนจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้มนุษย์สามารถเปลี่ยนโลกรอบตัวด้วยวิธีการที่แยบยลมากมาย เพื่อสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นของสังคมมนุษย์ อย่างไรก็ตาม คราฟเซนโกเห็นว่า ในเวลาต่อมาเมื่อมนุษย์ได้เผชิญกับภัยพิบัติร้ายแรงในหลาย ๆ ครั้ง ทำให้เกิดตระหนักได้ว่า ในโลกนี้สรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยงกันและกัน (Kravchenko, 2020, pp. 19-20)

เช่นเดียวกับ อาร์รัน สติบเบ (Arran Stibbe) นักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศคนสำคัญเห็นว่าภาษามีอิทธิพลต่อวิธีที่เราคิดเกี่ยวกับโลก เช่น ภาษาโฆษณาสามารถกระตุ้นให้เราปรารถนาผลิตภัณฑ์ที่ไม่จำเป็นและทำลายสิ่งแวดล้อม ในขณะที่งานเขียนเกี่ยวกับธรรมชาติสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเคารพต่อโลกธรรมชาติ ดังนั้นภาษาจึงสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้เราทำลายหรือปกป้องระบบนิเวศที่ชีวิตพึ่งพาได้เท่า ๆ กัน ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศเป็นเรื่องเกี่ยวกับรูปแบบการวิพากษ์ตรวจสอบภาษาที่นำไปสู่การทำลายล้างทางนิเวศวิทยา และช่วยในการค้นหาภาษารูปแบบใหม่ที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้คนหันมาปกป้องโลกธรรมชาติ (Stibbe, 2015, p. 1) แม้ว่านี่เป็นคำอธิบายเพียงผิวเผิน แต่อย่างน้อยก็เริ่มสร้างความเชื่อมโยงในจิตใจของผู้คนระหว่างสองด้านของชีวิต คือภาษาและนิเวศวิทยาซึ่งไม่ได้แยกจากกันโดยสิ้นเชิง ดังนั้น วิธีเดียวที่จะแก้ไขวิกฤตโลกเหล่านี้คือการเชื่อมต่อธรรมชาติและผู้คนเข้าด้วยกัน (Dash, 2019, p. 2)

ความเห็นข้างต้นนี้ ดูเหมือนจะเป็นการยืนยันอย่างชัดเจนต่อความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับนิเวศวิทยา อีกทั้งยังชี้ให้เห็นความสำคัญและบทบาทของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศอยู่ในที่ นั่นคือในมุมมองของนักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ ภาษาจะได้รับการพิจารณามากกว่าเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ นักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างภาษากับนิเวศวิทยาว่า คือวิถีที่มนุษย์กับมนุษย์ปฏิบัติต่อกัน และวิถีที่มนุษย์ปฏิบัติต่อโลกธรรมชาติ ซึ่งจะได้รับอิทธิพลจากความคิด อุดมการณ์ และโลกทัศน์ของเรา และสิ่งเหล่านี้ก็ถูกหล่อหลอมโดยภาษา

ระบบเศรษฐกิจถูกสร้างขึ้นผ่านภาษา ถ้าหากระบบดังกล่าวถูกมองว่าได้ก่อให้เกิดการทำลายล้าง ธรรมชาติ ก็จะถูกต่อต้านและทำให้เกิดรูปแบบใหม่ขึ้น ผ่านการใช้ภาษาที่จะสร้างอัตลักษณ์และแนวทางในการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคที่ไม่มุ่งการสะสม หรือผ่านภาษาที่ไม่ได้มองว่าธรรมชาติ เป็นเพียงทรัพยากรหรือวัตถุที่มนุษย์จะครอบครองเอาชนะ และผ่านภาษาที่ส่งเสริมให้ผู้คนเกิดความสำนึกเคารพธรรมชาติ และวิพากษ์วิจารณ์โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อสังคม และนิเวศวิทยา (Stibbe, 2015, p. 2)

อาจกล่าวได้ว่า นักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศต่างมีมุมมองเชิงวิพากษ์ต่อการศึกษาภาษาของ นักภาษาศาสตร์กระแสหลัก อาทิ ภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้าง ที่ไม่ยอมนำเอาภาษาไปเกี่ยวข้องกับ บริบทภายนอก ทำให้การศึกษาภาษาเป็นระบบปิด เน้นสนใจแต่ธรรมชาติและระบบโครงสร้าง ของภาษา พวกเขาเลยสร้างข้อถกเถียงในหลากหลายแง่มุมเพื่อรื้อสร้างความคิดดังกล่าวเสียใหม่ งานของสเตฟเฟนเซนและฟิลล์ (Steffensen & Fill, 2014) เห็นว่า นักภาษาศาสตร์ผู้ทรงอิทธิพล แห่งศตวรรษที่ 20 ทั้งโซซูร์ (Saussure) และชอมสกี (Chomsky) พร้อมกับสาธุศิษย์ ผู้สืบทอด พยายามที่จะกำหนดขอบเขตระบบภาษาจนมองไม่เห็นสิ่งที่คนทำกับภาษาจริง ๆ ดังนั้น แม้พวกเขาจะเป็นนักคิดที่ยิ่งใหญ่ในยุคนั้น แต่แนวคิดทางภาษาศาสตร์ของพวกเขากลับเป็น การโยนภาษาศาสตร์ไปสู่การกีดกันทางประสาทสัมผัสต่อ "สถานที่สำคัญภายนอก"

งานเขียนอีกหลายชิ้นของนักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศต่างก็พยายามเสนอผ่านมุมมองของ ระบบนิเวศทางภาษา (language ecology) หรือการศึกษาภาษาโดยเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อม ทางกายภาพและนิเวศวิทยานั้นมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งยังเสนอว่าวิธีการศึกษาที่ เกี่ยวข้องมากที่สุดคือการศึกษาวาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Studies หรือ CDS) เพราะสามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหาสำคัญและเร่งด่วนในศตวรรษที่ 21 ได้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหา ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม การขาดแคลนน้ำ ความมั่นคงด้านพลังงาน และการทำลายระบบ นิเวศที่ค่อยเป็นค่อยไป สติบเบ (Stibbe, 2014a, p. 2) เห็นว่า การศึกษาในวิธีการนี้เป็นสิ่งที่ เป็นไปได้ เพราะ CDS ให้ความสนใจกลุ่มคนที่ถูกกดขี่อยู่แล้ว ดังนั้นหากระบบนิเวศล้มเหลวกลุ่มที่ จะได้รับผลกระทบเป็นกลุ่มแรกคือกลุ่มคนที่ถูกกดขี่ การทำลายระบบนิเวศจึงเป็นส่วนหนึ่งของ ความสัมพันธ์ที่กดขี่ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้อื่นในระดับพื้นฐานที่สุดคือ ความสามารถในการดำรงชีวิตต่อไป

จากความเห็นเหล่านี้ได้นำไปสู่การกำหนดวิธีการในการศึกษาภาษา นักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศไม่ได้พิจารณาภาษาอย่างเป็นเอกเทศจากความสัมพันธ์กับระบบต่าง ๆ แต่พวกเขามองในเชิงปฏิสัมพันธ์และวิภาษวิธี (Dialectic) ระหว่างภาษา นิเวศวิทยา และสังคม สเตฟเฟนเซ่น (Steffensen, 2007, p. 3) นำเสนอแนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาคส่วนว่ามีความซับซ้อนหลายมิติ อันประกอบด้วย (1) วิธีการที่เราใช้ในการสื่อสาร (2) ความเป็นจริงเกี่ยวกับทุนนิยมโลกาภิวัตน์ในสังคมของเรา และ (3) วิถีทางนิเวศวิทยาในปัจจุบันที่คุกคามความยั่งยืนของรูปแบบชีวิตมนุษย์และที่มีโซ่มนุษย์ สเตฟเฟนเซ่นย้ำว่า ทุกแง่มุมของการดำรงอยู่มีความสัมพันธ์เชิงวิภาษวิธีกับแง่มุมอื่น ๆ โดยเฉพาะวิธีการใช้ภาษาในการสื่อสาร อันเป็นที่มาของทฤษฎีภาษาศาสตร์วิภาษวิธี (Dialectical Linguistics) ซึ่งเป็นแบบแผนของการศึกษาสำรวจทุกแง่มุมของภาษาและการสื่อสารโดยใช้วิธีการแบบองค์รวมที่พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาษา นิเวศวิทยา และสังคม ว่าไม่สามารถแยกส่วนใดส่วนหนึ่งออกจากกันได้ ทั้งในชีวิตประจำวันและในกิจกรรมเชิงทฤษฎี

การนำเสนอในประเด็นภาษาศาสตร์กับนิเวศวิทยาที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่ากระบวนทัศน์ในการศึกษาภาษาตามจารีตของนักภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้าง ได้รับการท้าทายและโต้แย้งจากนักภาษาศาสตร์ประยุกต์ที่พยายามเชื่อมโยงภาษากับนิเวศวิทยาและสังคมเข้าด้วยกัน เพราะเห็นว่าทั้งหมดนี้ไม่สามารถแยกจากกันได้ พวกเขาพยายามชี้ให้เห็นว่า ภาษากับปัญหาทางนิเวศวิทยาและวิกฤตสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่นักภาษาศาสตร์ไม่ควรเพิกเฉย จึงเป็นที่มาของการศึกษาภาษาศาสตร์แขนงใหม่ ที่เรียกกันว่า ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศนั่นเอง

ความหมายและความเป็นมาของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ

ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ (ecolinguistics) มาจากคำศัพท์สองคำ คือ คำว่า “นิเวศ” (eco) ย่อมาจากคำว่า ecology หรือ ecological และ “ภาษาศาสตร์” (linguistics) หมายถึง การศึกษาทางวิทยาศาสตร์ของภาษา เป็นคำศัพท์ที่มีการให้นิยามที่แตกต่างกันหลายแนวทาง ฟิลล์ (Fill, 1997, p. 3) ให้ความหมายภาษาศาสตร์เชิงนิเวศว่า เป็นสาขาวิชาที่มีความเป็นสหวิทยาการระหว่างวิทยาศาสตร์ธรรมชาติกับวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ เว็บไซต์ของ International Ecolinguistics Association ให้ความหมายภาษาศาสตร์เชิงนิเวศว่า คือ การสำรวจบทบาทของภาษาในปฏิสัมพันธ์ที่ค้ำจุนชีวิตมนุษย์กับสายพันธุ์อื่นและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อพัฒนาทฤษฎีภาษาศาสตร์ที่เห็นว่ามนุษย์ไม่เพียงแต่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศขนาดใหญ่ที่ชีวิตต้องพึ่งพา ตามแนวคิดของ

นักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศยุคก่อตั้ง นิเวศวิทยาถูกมองว่าเป็นสาขาวิชาที่มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาความสัมพันธ์ของภาษากับสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ที่ไม่ใช่มนุษย์พืช แร่ธาตุ เป็นต้น (Fill & Muhlhauser, 2001)

อเล็กซานเดอร์ (Alexander) นักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศชาวอังกฤษ ให้คำจำกัดความโดยละเอียดของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศวิทยาว่า “คือการศึกษาอิทธิพลของภาษาต่อความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลระหว่างมนุษย์ สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศมุ่งเน้นที่วิธีการที่ภาษาก่อตัว รักษา มีอิทธิพลหรือทำลายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์รูปแบบอื่น ๆ ของชีวิตและสิ่งแวดล้อม” (Alexander as cited in Zuo, 2019, p. 850)

ในบทความเรื่อง “Defining “Ecolinguistics?”: Challenging emic issues in an evolving environmental discipline” วาสเซอร์ (Vasseur) ได้รวบรวมนิยามความหมายของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศจากที่ประชุม *Language and Ecology Forum* จัดทำแบบสำรวจย้อนหลัง 10 ปี อย่างไม่เป็นทางการในเดือนธันวาคม 2555 และมกราคม 2556 โดยมีเป้าหมายในการสำรวจเพื่อช่วยสร้างแนวคิดเชิงประจักษ์ว่านักวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ ให้ความหมายของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศอย่างไร วาสเซอร์ พบว่า คำตอบที่ได้รับความนิยมมากที่สุดจากสมาชิกรายประชุม คือ “การศึกษาการพึ่งพาอาศัยกันของภาษาและการรับรู้/การตีความโลกธรรมชาติที่เราอยู่ด้วย” ในขณะที่สมาชิกบางส่วนให้ความหมายว่า “การศึกษาทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสิ่งแวดล้อม [หรือนิเวศวิทยา]” (Vasseur, 2014, pp. 21-22)

อเล็กซานเดอร์และสติบเบ (Alexander & Stibbe, 2014) ให้ความหมายภาษาศาสตร์เชิงนิเวศว่าเป็น การศึกษาผลกระทบของภาษาต่อความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างมนุษย์ สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เป็นบรรทัดฐานที่มุ่งเน้นไปที่การรักษาความสัมพันธ์ที่ค้ำจุนชีวิตและในหนังสือเล่มสำคัญของ สติบเบ คือ “*Language, Ecology and the Stories We Live By*” ได้กล่าวถึงภาษาศาสตร์เชิงนิเวศว่าเป็นคำศัพท์ที่ใช้เพื่ออธิบายการศึกษาปฏิสัมพันธ์ทางภาษาและความหลากหลาย เช่น การศึกษาข้อความป้ายบอกทางที่อยู่กลางแจ้ง การวิเคราะห์ข้อความที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การศึกษาว่าคำในภาษาเกี่ยวข้องกับวัตถุในสภาพแวดล้อมท้องถิ่นอย่างไร การศึกษาการใช้ภาษาแบบผสมผสานของนักเรียนในโรงเรียนพหุวัฒนธรรม การศึกษาภาษาถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และด้านอื่น ๆ (Stibbe, 2015, p. 8) ในทัศนะของสติบเบ เห็นว่าภาษาศาสตร์เชิงนิเวศก็เช่นเดียวกับภาษาศาสตร์สังคม โดยตระหนักดีว่าภาษามีอยู่ในตัวของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด และทั้งหมดถูกฝังอยู่ในระบบธรรมชาติที่ใหญ่ขึ้น นั่นคือปฏิสัมพันธ์อัน

ซับซ้อนของพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เขาอ้างว่า วิธีการศึกษาภาษาแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ มุ่งเน้นไปที่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้คน การกีดกันทางเพศ การเหยียดเชื้อชาติ และวิธีการอื่น ๆ อีกมากมายที่มนุษย์บางกลุ่มกดขี่มนุษย์คนอื่น ๆ จนมองข้ามหรือลบหล้างสิ่งที่สำคัญไป นั่นคือความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสายพันธุ์อื่นและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เนื่องจากความต่อเนื่องของทุกชีวิตขึ้นอยู่กับการสัมพันธ์ทางนิเวศเหล่านี้ (Stibbe, 2014a, p. 1)

ในบรรดาคำนิยามเหล่านี้ จะเห็นได้ว่าสาระสำคัญของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ คือความเป็นสหวิทยาการระหว่างความรู้ทางด้านนิเวศวิทยาซึ่งเป็นวิทยาศาสตร์ กับความรู้ด้านภาษาศาสตร์ในพื้นที่ของมนุษยศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์เกื้อกูลกันในการรับรู้ตีความโลกธรรมชาติที่เราอาศัยอยู่ โดยมีกระบวนการศึกษาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศจึงให้ความสำคัญต่อการศึกษาบทบาทของภาษาในการปกป้องธรรมชาติและระบบนิเวศเป็นเป้าหมายหลัก โดยพวกเขาสร้างสมมติฐานว่า ภาษา การเลือกคำศัพท์ และวิธีการนำเสนอความคิดที่ดีทำให้เกิดหรือสามารถส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ ภาษาอาจนำไปสู่การทำให้ป่าไม้กลายเป็นทะเลทราย หรืออาจทำให้เกิดการปลูกป่าในทะเลทราย สามารถหาหรือช่วยชีวิตสัตว์ นก และสายพันธุ์อื่น นักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศเชื่อมั่นว่า แนวทางของผู้คนที่มีความต่อภาษา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมนั้นเกิดจากเรื่องราวที่พวกเขาอยู่ด้วย และภาษาช่วยในการบอกเล่าและเล่าซ้ำ (Retell) เรื่องราวเหล่านี้ (Dash, 2019) นักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศวิเคราะห์วาทกรรมเชิงบวกและวิพากษ์วิจารณ์ภาษาที่เป็นอันตรายต่อระบบนิเวศ ซึ่งส่งเสริมให้มนุษย์มีความชอบธรรมในการทำลายหรือครอบงำเผ่าพันธุ์อื่น ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศสนับสนุนความพยายามในการพัฒนาอย่างยั่งยืน และประณามการเคลื่อนไหวที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อันตรายของภาษาการสูญเสียของสายพันธุ์และวัฒนธรรม และการตายของระบบนิเวศ

บทความของ เหวินหยวน โจว (Wenjuan Zhou) เรื่อง *Ecolinguistics: A half-century overview* ปี 2022 ได้สังเคราะห์คำนิยามของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศจากนักวิชาการด้านนี้ โดยชี้ให้เห็นว่าคำนิยามดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความหลากหลาย ความซับซ้อน และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย คำนิยามเชิงภูมิศาสตร์ มโนทัศน์ สาขาวิชาระเบียบวิธี และคำนิยามเชิงภาคปฏิบัติ ดังนี้ (Zhou, 2022)

1. คำนิยามเชิงภูมิศาสตร์ (The geographical side) คำนิยามในด้านนี้ ชี้ประเด็นว่าภาษาศาสตร์เชิงนิเวศนั้นถือกำเนิดจากความคิดของชาวยุโรป โดยเริ่มจากแนวคิดนิเวศวิทยาทางภาษาของเฮาเกน และได้รับการขยายกระบวนการทัศน์ใหม่โดยฮัลลิดีเย ด้วยการเชื่อมโยง

ภาษาศาสตร์กับความตระหนักทางด้านนิเวศวิทยา ครั้นเวลาผ่านไปโน้ตนี้ได้แพร่ขยายกลายเป็นอุดมการณ์สากล และกระจายไปสู่พื้นที่นอกยุโรป เช่น ประเทศจีน แอฟริกา และบราซิล แสดงให้เห็นความเคลื่อนไหวทางวิชาการด้านภาษาศาสตร์ข้ามประเทศในแทบทุกภูมิภาคของโลก เหตุผลประการสำคัญที่ทำให้มีการขยายตัวในด้านนี้ ได้รับแรงกระตุ้นมาจากวิกฤตทางนิเวศวิทยาที่มีความรุนแรงมากขึ้น จึงมีความหวังว่าภาษาศาสตร์เชิงนิเวศจะเป็นทางเลือกหนึ่งในการแก้ปัญหาดังกล่าว

2. คำนิยามเชิงมโนทัศน์ (The conceptual side) ในด้านมโนทัศน์นั้นจะเห็นได้ว่าภาษาศาสตร์เชิงนิเวศเริ่มมาจากแนวคิด “นิเวศวิทยาของภาษา” ซึ่งมีความหมายครอบคลุมการวิจัยทางภาษาที่ใช้มุมมองทางนิเวศวิทยา หรือ การวิจัยทางนิเวศวิทยาที่ร่วมกับภาษา ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่านักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศของยุโรปมีความชัดเจนในการสำรวจบทบาทของภาษาในวิกฤตการณ์ทางนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน (Fill, 1997, p. 445)

3. คำนิยามในเชิงสาขาวิชา (The disciplinary side) คำนิยามในเชิงสาขาวิชาให้ความหมายของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศที่มีลักษณะของการข้ามสาขาวิชา (Transdiscipline) หรือสหวิชา (interdiscipline) ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศจึงมีทางเลือกค่อนข้างหลากหลายและมีสถานะเป็นสาขาย่อยของภาษาศาสตร์กระแสหลัก มีเป้าหมายเพื่อตรวจสอบภาษาในบริบททางสังคมและระบบนิเวศของสิ่งแวดล้อม

4. คำนิยามในเชิงระเบียบวิธี (The methodological side) การนิยามในด้านนี้จะมองว่าภาษาศาสตร์เชิงนิเวศเป็นกระบวนการทัศน์หรือวิธีการอย่างหนึ่งที่สามารถนำไปศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับระบบนิเวศ อเล็กซานเดอร์และสติเบเห็นว่าการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงนิเวศเป็นศูนย์กลางของการศึกษาภาคสนาม (Alexander & Stibbe, 2014) และภาษาศาสตร์เชิงนิเวศสามารถนำไปใช้กับการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาษากับเรื่องราวที่เราอยู่ด้วย (Stories we live by) ซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญของสติเบ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่หรือภาษาศาสตร์แนวใหม่ที่เน้นการศึกษาแบบองค์รวม

5. คำนิยามเชิงปฏิบัติการ (The practical side) ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศถูกวางตำแหน่งที่เน้นการศึกษาเชิงปฏิบัติ การศึกษาในลักษณะนี้เป็นการศึกษาเชิงสหวิทยาการที่ทำให้เกิดแพลตฟอร์มใหม่ในการศึกษาภาษา ช่วยเพิ่มมุมมองในการพิจารณาภาษาจากมุมมองเดียวให้หลากหลายยิ่งขึ้น เราอาจมองเห็นการเชื่อมโยงแนวคิดของปรัชญาภาษาวิธีของตะวันตกกับปรัชญาขงจื้อและลัทธิเต๋าของจีน โดยมีเป้าหมายว่า แนวปฏิบัติด้านภาษาเชิงนิเวศมุ่งหวังที่จะยกระดับการพลิกผันของระบบนิเวศทั้งในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยนำคุณค่าด้าน

ภาษาเชิงนิเวศมาสู่ภูมิทัศน์ที่กว้างขึ้นของมนุษยศาสตร์เชิงนิเวศ และเหนือสิ่งอื่นใด พยายามที่จะสร้างอารยธรรมทางนิเวศวิทยาขึ้นใหม่ในยุคหลังการระบาดใหญ่ของไวรัสโควิด 19 (Stibbe, 2021; Zhou, 2021)

เมื่อกลับมาพิจารณาในแง่พัฒนาการ ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศได้ผ่านขั้นตอนในการพัฒนาแนวคิดและระเบียบวิธีการศึกษามาหลายระยะ ย้อนหลังไปได้ถึงปี 1970 นักภาษาศาสตร์และนักปรัชญาทางภาษาที่วางรากฐานและจุดประกายความสนใจในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสิ่งแวดล้อมได้แก่ เอ็ดเวิร์ด ซาเปออร์ (Edward Sapir) และวิลเฮล์ม ฟอน ฮุมโบลต์ (Wilhelm von Humboldt) ซึ่งถือว่าเป็นบรรพบุรุษในยุคแรก ๆ ของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ (Vasseur, 2014, p. 22)

ย้อนหลังไปไกลกว่านั้น เมื่อซาเปออร์นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ “ภาษาและสิ่งแวดล้อม” ในปี 1912 คำว่า “สิ่งแวดล้อม” ยังไม่ได้มีความหมายทางนิเวศวิทยาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน แต่หมายถึง “สภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคม” อย่างไรก็ตามข้อเสนอของซาเปออร์ถือว่าเป็นความพยายามในช่วงแรก ๆ ของนักภาษาศาสตร์ ที่จะก้าวไปไกลกว่าคำอธิบายของภาษาในแง่ของโครงสร้าง ระบบเสียง ความหมายของคำ และสิ่งที่คล้ายกัน แต่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง “ธรรมชาติ” และภาษาขึ้น ซาเปออร์เห็นว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพของภาษาประกอบด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์หรือลักษณะของภูมิประเทศ (Fill & Muhlhausler, 2001, p. 2) หรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ ที่ราบ ภูเขา มหาสมุทร พืช ลม ฝน เกษตรกรรม และปัจจัยทางธรรมชาติทั้งหมดที่กำหนดรูปแบบชีวิตบางอย่างของชุมชนโดยเฉพาะ เกณฑ์ทางภูมิศาสตร์เหล่านี้เป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การพิจารณา สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติจึงเป็นมากกว่าที่อยู่อาศัย เนื่องจากพฤติกรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่เป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเรา เกณฑ์ทางภูมิศาสตร์จึงมีค่ามากในการตรวจสอบทางภาษาศาสตร์ กระนั้นก็ตามพลังทางสังคมก็มีความสำคัญมากกว่า เนื่องจากภาษาเองก็เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าได้ทำให้แนวคิดเรื่องภาษากับนิเวศวิทยามีความชัดเจนมากขึ้นในเวลาต่อมา คือ เฮนาร์ เฮาเกน (Eniar Haugen) นักภาษาศาสตร์ชาวนอร์เวย์ - อเมริกัน ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าประสบความสำเร็จในการถ่ายทอดแนวคิดนิเวศวิทยาไปสู่ขอบเขตของภาษาศาสตร์ (Steffensen, 2007, p. 5) เฮาเกนเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการศึกษาทางนิเวศวิทยาของภาษาและการศึกษาภาษาศาสตร์ของนิเวศวิทยาตั้งแต่ปี 1972 เขาให้ความเห็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของภาษาว่า (Haugen, 1972, as cited in Dash, 2019)

“สภาพแวดล้อมที่แท้จริงของภาษา คือสังคมที่ใช้ภาษานั้น ภาษามีอยู่ในใจของผู้ใช้เท่านั้น และมันทำหน้าที่เฉพาะในการเชื่อมโยงผู้ใช้ภาษากับผู้อื่นและกับธรรมชาติ กล่าวคือ สภาพแวดล้อมทางสังคมและธรรมชาติของพวกเขา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้ภาษากับระบบนิเวศเป็นเรื่องทางจิตวิทยา ปฏิสัมพันธ์กับภาษาอื่นในใจของผู้พูดแบบ สองภาษาและหลายภาษา อีกส่วนหนึ่งของนิเวศวิทยาคือสังคมวิทยา ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมด้วยการทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการสื่อสาร นิเวศวิทยาของภาษาถูกกำหนดโดยผู้ที่เรียนรู้ใช้งาน และถ่ายทอดไปยังผู้อื่นเป็นหลัก”

ในความเป็นจริงแล้ว การปรากฏตัวของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ มีมาพร้อม ๆ ขบวนการและความเคลื่อนไหวที่เรียกว่า “การหันกลับไปสู่นิเวศวิทยา” (Ecological turn) ในด้านสังคมศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย จิตวิเคราะห์เชิงนิเวศ (Ecopsychology) สตรีนิยมเชิงนิเวศ (Ecofeminism) การวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) กวีนิพนธ์เชิงนิเวศ (Ecopoetry) และสังคมศาสตร์เชิงนิเวศ (Ecosociology) สาขาวิชาเหล่านี้มีสาระที่สาคัญร่วมกันคือ การเชื่อมโยงกับนิเวศวิทยาหรือภูมิทัศน์ทางนิเวศวิทยาเพื่อให้เกิดมุมมองใหม่ ๆ ในการอธิบายและตอบคำถาม ปรากฏการณ์ทางสังคม เพราะมุมมองทางนิเวศวิทยาสามารถช่วยให้วิชาภาษาศาสตร์ทำความเข้าใจการทำงานของภาษาได้ดีขึ้น ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศสามารถจัดการข้อสังเกตทั้งมวลเกี่ยวกับภาษาและการสื่อสารให้รวมอยู่ในทฤษฎีภาษาเพียงทฤษฎีเดียว (Boguslawska-Tafelska, 2013) ลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ ก็คือการนำเสนอมุมมองเชิงวิพากษ์ (Critical perspective) ต่อการศึกษาภาษาศาสตร์กระแสหลักว่า ภาษาศาสตร์มักจะให้ความสนใจแต่ระบบของภาษา โดยไม่ต้องสนใจสิ่งแวดล้อมของภาษา รวมถึงสถานการณ์ทางด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมกันเสนอแนวทางใหม่ในการศึกษาภาษาศาสตร์ว่าจะต้องเกี่ยวข้องกับปัญหาาร่วมสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำลายระบบนิเวศ (Halliday, 1990)

ช่วงทศวรรษ 1990 น่าจะกล่าวได้ว่าเป็นระยะที่ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศได้พัฒนาระเบียบวิธีในฐานะสาขาวิชาใหม่ที่ชัดเจนมากขึ้น ในคำปราศรัยเรื่อง “วิธีการใหม่แห่งความหมาย” (New ways of meaning) ในที่ประชุมภาษาศาสตร์ประยุกต์ระดับโลกในปี 1990 (*World Conference of Applied Linguistics*) ฮัลลiday (Halliday) ได้เชื่อมโยงภาษากับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม หัวใจสำคัญของการถกเถียงคือการวิพากษ์แนวการศึกษา “มานุษยวิทยาทางภาษาศาสตร์” เขาเห็นว่า ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ธรรมชาติและสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์จะถูกกล่าวถึงในแง่ของประโยชน์ใช้สอยเท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นวิธีคิดแบบมนุษย์เป็นศูนย์กลางที่ฝังแน่นอยู่ในการใช้ภาษาประจำวัน ในขณะที่ปัญหาทางนิเวศวิทยากลับทวีความรุนแรงมากขึ้น ข้อสังเกต

ของ ฮัลลiday เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและปัญหาทางนิเวศวิทยาได้เสริมขยายให้แนวคิด “นิเวศวิทยาของภาษา” ของเขาเกินที่เคยเสนอมาก่อนหน้านี้มีความชัดเจนมากขึ้น (Halliday, as cited in Chen, 2016)

ครั้นถึงต้นศตวรรษที่ 21 ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศดูเหมือนจะยกระดับตนเองให้มีบทบาทและความสำคัญที่ชัดเจนกว่าเดิม โดยเฉพาะการเชื่อมโยงภาษาศาสตร์กับวิกฤตการณ์สำคัญ ๆ ดังเช่น การแพร่ระบาดของเชื้อโรคที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยาในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา ในงานเขียนเรื่อง “เรื่องราวที่เราอยู่ด้วย (The stories we live by) โดยสติบเบ (Stibbe, 2021) เขาได้เสนอให้มีการระบุเรื่องราวใหม่ ๆ ของสังคมหลังโรคระบาด (Post-pandemic society) เพราะเห็นว่าเรื่องราวเก่า ๆ ได้พังทลายลงอันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ที่ส่งผลกระทบที่เป็นอันตรายมากขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนสภาพภูมิอากาศ และการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ นักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศเห็นว่า นี่คือช่วงเวลาที่ดีในการสร้างอารยธรรมทางนิเวศวิทยาขึ้นใหม่ โดยการต่อยอดแนวคิดทางภาษาเข้ากับประเด็นทางสิ่งแวดล้อม ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศจะเป็นตัวกำหนดจังหวะในการเข้าสู่ศตวรรษใหม่ สามารถใช้ความรู้เชิงสัมพันธ์ที่รวมอยู่ในภาษาศาสตร์เชิงนิเวศเพื่อรับมือกับประเด็นด้านจริยธรรมและความจริงในรูปแบบของภาษาและวาทกรรม

ประเด็นที่ได้อภิปรายมาข้างต้น ยังช่วยให้มองเห็นทั้งข้อบช่ายและเป้าหมายของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศได้ว่า เป็นความพยายามที่จะเชื่อมโยงการศึกษาภาษาศาสตร์เข้ากับปัญหาทางนิเวศวิทยาโดยมุ่งที่จะให้การศึกษาภาษามีส่วนในการตอบโจทย์ประเด็นร้อนเกี่ยวกับวิกฤตทางนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นแนวรบทางวิชาการอีกแนวรบหนึ่งที่จะช่วยฟื้นฟู เยียวยาและสร้างสำนึกเชิงนิเวศแก่สาธารณะ

ระเบียบวิธีที่สำคัญ

คุณลักษณะอย่างหนึ่งของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ คือมีความหลากหลายในแนวทางและวิธีการศึกษา เนื่องจากเป็นสาขาวิชาที่มีความเป็นสหวิทยาการค่อนข้างมาก ดังที่สติบเบ (Stibbe, 2015, p. 1) ให้ข้อสังเกตว่ามีลักษณะพิเศษอยู่สองประการ คือ ประการแรก ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศมีแนวทางในการศึกษาที่หลากหลาย โดยมีจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย และวิธีการที่แตกต่างกัน ประการที่สอง การวิเคราะห์ของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศนั้นลึกซึ้งกว่าการแสดงความคิดเห็นในแต่ละตัวบท เช่น โฆษณาหรือหนังสือเกี่ยวกับธรรมชาติ นักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศสามารถสำรวจรูปแบบทั่วไปของภาษาที่มีอิทธิพลต่อวิธีที่ผู้คนคิดและปฏิบัติต่อโลก

สเตฟเฟนเซนและฟิลล์ (Steffensen & Fill, 2014, p. 7) ได้กล่าวถึงแนวทางในการศึกษาของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศว่ามี 4 แนวทางใหญ่ ๆ คือ

1. แนวทางที่มองว่า ภาษามีอยู่ในระบบนิเวศเชิงสัญลักษณ์ (Language exists in a symbolic ecology) การศึกษาแนวทางนี้จะตรวจสอบการอยู่ร่วมกันของภาษาหรือ “ระบบสัญลักษณ์” ภายในพื้นที่ที่กำหนด เป็นแนวคิดที่มองการอยู่ร่วมกันของภาษาว่ามีปฏิสัมพันธ์ในนิเวศวิทยาระหว่างภาษาในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่กำหนด ซึ่งนำไปสู่การมองว่า ภาษานั้นมีนิเวศวิทยาเชิงสัญลักษณ์ แนวทางนี้แพร่หลายในงานร่วมสมัยว่าหลายภาษามีอยู่ร่วมกันในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หรือสถาบันทางสังคมอย่างไร

2. แนวทางที่มองว่าภาษาดำรงอยู่ในระบบนิเวศธรรมชาติ (Language exists in a natural ecology) แนวทางนี้จะศึกษาว่าภาษาเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางชีวภาพและระบบนิเวศอย่างไร (ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สัตว์ พืช ฯลฯ)

3. แนวทางที่มองว่า ภาษามีอยู่ในนิเวศวิทยาวัฒนธรรมทางสังคม (Language exists in a sociocultural ecology) โดยมุ่งพิจารณาว่าภาษาเกี่ยวข้องกับพลังทางสังคมและวัฒนธรรมที่กำหนดเงื่อนไขของผู้พูดและชุมชนการพูดอย่างไรบ้าง

4. แนวทางที่มองว่า ภาษามีอยู่ในระบบนิเวศทางปัญญา (Language exists in a cognitive ecology) แนวทางนี้จะตรวจสอบว่าภาษาเปิดใช้งานโดยพลวัตระหว่างสิ่งมีชีวิตทางชีววิทยาและสภาพแวดล้อมของพวกมันอย่างไร โดยเน้นที่ความสามารถทางปัญญาที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ยืดหยุ่นและปรับตัวของสิ่งมีชีวิต

อย่างไรก็ตาม แนวทางการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงนิเวศทั้ง 4 แนวทางนี้ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า ประกอบด้วยระเบียบวิธีหลัก ๆ อยู่ 2 วิธี ดังที่ เดอร์นี เสนอไว้คือ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสิ่งแวดล้อมกับการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงนิเวศ (Derni, 2008)

1. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสิ่งแวดล้อม

ดังที่กล่าวแล้วว่า ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศได้ผ่านขั้นตอนในการพัฒนาแนวคิดและระเบียบวิธีในการศึกษามาหลายระยะ นับแต่ยุคของนักภาษาศาสตร์และนักปรัชญาทางภาษาที่วางรากฐานและจุดประกายความสนใจในการศึกษาได้แก่ เอ็ดเวิร์ด ซาเปอ (Edward Sapir) และวิลเฮล์ม ฟอน ฮุมโบลต์ (Wilhelm von Humboldt) แต่ผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าได้ทำให้แนวคิดเรื่องภาษากับนิเวศวิทยามีความชัดเจนมากขึ้นคือ เฮนาร์ เฮาเกน นักภาษาศาสตร์ชาวนอร์เวย์-อเมริกัน ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างมาก ในการถ่ายทอดแนวคิดนิเวศวิทยาไปสู่ขอบเขตของภาษาศาสตร์ (Steffensen, 2007, p. 5) โดยเฉพาะการนำเสนอแนวคิด “นิเวศวิทยาของภาษา” (The ecology of a language) ของเขา

ในข้อเสนอของเฮาเกน เขาไม่เห็นด้วยอย่างมากต่อวิธีการศึกษาภาษาศาสตร์ในเวลานั้น เพราะเห็นว่านักภาษาศาสตร์มักจะไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อภูมิหลังทางภาษาในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารของชุมชนหนึ่ง ๆ แต่กลับกระตือรือร้นเกินไปที่จะศึกษาทางด้านสัทวิทยา ไวยากรณ์ และคำศัพท์ แทนที่จะยอมรับว่า ภาษามีอยู่ก็เพราะคนในชุมชนมีการใช้ภาษาในการสื่อสาร แต่ดูเหมือนว่านักภาษาศาสตร์จะมีความสุขที่จะยกยอระดังกล่าวให้กับนักมานุษยวิทยา นักสังคมวิทยาหรือสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเสียมากกว่า (Haugen, as cited in Garner, 2015, p. 92)

เฮาเกนโจมตีว่า นักภาษาศาสตร์เชิงทฤษฎีให้ความสำคัญต่อตัวภาษาในเชิงโครงสร้างมากกว่าการศึกษาสภาพแวดล้อมของการใช้ภาษา สำหรับเฮาเกน คำว่า “สภาพแวดล้อม” ไม่ได้หมายถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ แต่เป็นสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ใช้ภาษานั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งสิ่งแวดล้อมคือผู้พูดภาษานั้นเอง

เขาได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า สภาพแวดล้อมที่แท้จริงของการใช้ภาษาคือสังคมที่ใช้ภาษานั้น ๆ ภาษามีอยู่ในใจของผู้ใช้เท่านั้น และมันทำหน้าที่เฉพาะในการเชื่อมโยงผู้ใช้เหล่านี้กับคนอื่นและกับธรรมชาติ กล่าวอีกนัยหนึ่งมันคือสภาพแวดล้อมทางสังคมและธรรมชาติของพวกเขา (Haugen, as cited in Garner, 2015, p. 92) เฮาเกนเรียกสิ่งแวดล้อมนี้ว่านิเวศวิทยาของภาษา (The ecology of a language) ซึ่งต่อมาได้เป็นชื่อหนังสือเล่มสำคัญของเขา เฮาเกนใช้คำว่า “นิเวศวิทยาของภาษา” ในความหมายเชิงอุปลักษณ์ โดยเปรียบว่าสิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตก็

เหมือนเป็นภาษาหนึ่ง และสภาพแวดล้อมของภาษาคือการปฏิบัติทางสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม การศึกษา การเมือง หรือความเชื่อ การเปรียบเทียบทางชีววิทยานี้พัฒนาไปสู่การรับรู้ว่าภาษามีตระกูลของมันซึ่งมีการผสมข้ามตระกูลทางภาษาที่แตกต่างกันไป จึงทำให้ภาษานั้น ๆ คงอยู่ได้ โดยไม่สูญหายหรือตายไป เฮาเกนถือว่า นิเวศวิทยาของภาษาเป็นแนวทางของภาษาศาสตร์ เขาจึงให้คำนิยาม ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ ว่าเป็น “การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาษาใด ๆ กับสภาพแวดล้อมของมัน” ซึ่งรวมถึงขอบเขตทางจิตวิทยาและสังคม ในขอบเขตทางจิตวิทยาจะเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาษาหนึ่งกับภาษาหนึ่ง ในขณะที่ขอบเขตทางสังคมหมายถึงพื้นที่ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาษาบางภาษากับสภาพแวดล้อมทางสังคม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองขอบเขตนี้ถือเป็นสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยาของภาษา (Haugen, 1972, p. 323) จะเห็นได้ว่า แนวคิดของเฮาเกนเน้นไปที่การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสภาพแวดล้อมหรือนิเวศวิทยาของภาษา ซึ่งประกอบด้วยเรื่องทางจิตวิทยา และสังคมวิทยา ข้อเสนอของเฮาเกนทำให้เกิด “ชนบของเฮาเกน” (Haugenian tradition) ของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ ซึ่งได้สร้างมโนทัศน์ที่ได้รับการยอมรับว่าภาษาเป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมที่ใหญ่กว่า สภาพแวดล้อมนี้ไม่ได้หมายถึงเพียงระบบนิเวศเท่านั้น แต่ยังรวมถึงภาษาอื่น ๆ ที่พูดกันในสังคมด้วย เช่นเดียวกับภาษาที่มีปฏิสัมพันธ์ภายในจิตใจของผู้พูด ดังนั้นภาษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศที่ใหญ่ขึ้นของพลังส่วนบุคคล-สังคม-สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งทั้งหมดมีปฏิสัมพันธ์และกำหนดรูปแบบซึ่งกันและกันในหลายระดับ (Vasseur, 2014, p. 22) ดังนั้น แนวทางของนิเวศวิทยาของภาษาจึงศึกษาภาษาโดยคำนึงถึงเครือข่ายความสัมพันธ์อันซับซ้อนที่เกิดขึ้นระหว่างสิ่งแวดล้อม ภาษา และผู้ที่พูดภาษาเหล่านี้ (Wendel, 2005, p. 51)

แนวคิดนิเวศวิทยาของภาษาโดยเฮาเกน แม้จะถูกวิจารณ์ว่ายังมีความคลุมเครืออยู่บ้าง (Garner, 2015, p. 93) แต่ก็มีที่น่าสนใจในแง่ที่เขากล่าวถึงว่า นิเวศวิทยาของภาษาประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ หนึ่ง สิ่งมีชีวิต หรืออินทรีย์ (An organism) สอง สิ่งแวดล้อมของสิ่งมีชีวิต (Its environment) และ สาม กระบวนการที่เชื่อมโยงหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม (The process that connects them) ดังนั้นในทัศนะของเฮาเกนจุดประสงค์ในการศึกษานิเวศวิทยาของภาษา ได้แก่ (Yang, 2014)

- 1) วิเคราะห์และบันทึกนิเวศวิทยาของภาษาและความสัมพันธ์ระหว่างนิเวศวิทยาของภาษากับสิ่งแวดล้อม
- 2) อนุรักษ์และพัฒนากระบวนนิเวศทางภาษา ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างภาษานิเวศวิทยากับสิ่งแวดล้อม

3) ค้นหาความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างภาษา นิเวศวิทยา และนิเวศวิทยาของมนุษย์ นิเวศวิทยาของภาษาแสวงหาวิธีการรักษาและพัฒนา โดยการอธิบายและวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างภาษากับสิ่งแวดล้อม

2. วาทกรรมวิเคราะห์เชิงนิเวศ (Ecocritical Discourse Analysis)

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงนิเวศ (Ecocritical Discourse Analysis) ถือเป็นระเบียบวิธีที่สำคัญของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ ไมเคิล ฮัลลiday ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้บุกเบิกการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงนิเวศคนสำคัญ เขาได้เสนอแนวคิดนี้ในบทความทางวิชาการที่ทรงอิทธิพลเรื่อง “วิธีการใหม่แห่งความหมาย” (New ways of meaning: a challenge to applied linguistics) (Halliday, 1990) ข้อเสนอสำคัญของฮัลลiday ในบทความนี้คือ “ภาษาไม่ได้สะท้อนความเป็นจริงอย่างเฉยเมย แต่ภาษาสร้างความเป็นจริงอย่างแข็งขัน” (Language does not passively reflect reality; language actively creates reality) (Halliday & Matthiessen, 1999) นอกจากฮัลลiday แล้ว การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงนิเวศยังพบได้ในงานของ สตีบบและอเล็กซานเดอร์อีกด้วย

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงนิเวศ อาศัยพื้นฐานทางความคิดและวิธีการของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis หรือ CDA) ซึ่งเป็นแนวทางการวิจัยแบบสหวิทยาการที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวทางของแฟร์คลอฟ (Fairclough) เป็นการนำชนบในการวิพากษ์สังคมมาสู่การศึกษาภาษา โดยเน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมกับองค์ประกอบทางสังคม เช่น ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ อุดมการณ์สถาบัน อัตลักษณ์ทางสังคม (Fairclough, 2012) องค์ประกอบเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนที่ด้อยอำนาจและถูกกดขี่ เอารัดเอาเปรียบในสังคม ดังนั้นเป้าหมายของการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ก็เพื่อเปิดเผยให้เห็นการครอบงำกดขี่ดังกล่าวผ่านกลไกอันแยบยลของภาษา นักวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์จึงมีแนวโน้มที่จะใช้มุมมองของกลุ่มผู้ถูกกดขี่ในสังคม เพื่อต่อต้านการเอารัดเอาเปรียบ และมุ่งสู่สังคมที่เท่าเทียมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่กลุ่มผู้ถูกกดขี่ต้องเผชิญมากขึ้น ไม่ใช่แค่ทางสังคมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงระบบนิเวศด้วย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ การหมดสิ้นทรัพยากร และการปนเปื้อนของสารเคมี ส่งผลให้กลุ่มคนผู้เสียเปรียบมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างยากลำบากมากขึ้น การทำงานเพื่อมุ่งสู่สังคมที่เท่าเทียมจึงไม่เพียงพออีกต่อไป แต่ต้องหันมาใส่ใจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

แม้ว่าวาทกรรมวิเคราะห์เชิงนิเวศจะมีลักษณะใกล้เคียงกับการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (CDA) แบบดั้งเดิมก็ตาม แต่วิธีการวิเคราะห์นั้น ไม่ได้พิจารณาเพียงความสัมพันธ์ของ

มนุษย์กับมนุษย์เท่านั้น หากยังขยายขอบข่ายถึงระบบนิเวศที่มีขนาดใหญ่ซึ่งทุกชีวิตต้องพึ่งพาหรืออาจกล่าวได้ว่า ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศเป็นขบวนการทางสังคมที่เคลื่อนไหวเพื่อสร้างเสริมสภาพความเสมอภาค และความยุติธรรม โดยคำนึงถึงสิทธิและผลกระทบที่มีต่อผู้อื่นมากกว่าตนเอง เนื่องจากเหยื่อจำนวนมากของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการทำลายล้างระบบนิเวศคือผู้ที่ไม่สามารถรู้เท่าทันอำนาจที่อยู่เบื้องหลังการกดขี่ที่กระทำต่อพวกเขา เป็นผู้ไร้สิทธิ์ไร้เสียงที่จะต้องต้านวาทกรรมการกดขี่ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ พืช ป่าไม้ แม่น้ำรวมถึงคนรุ่นหลัง ซึ่งมีแนวโน้มจะได้รับผลกระทบจากการทำลายระบบนิเวศมากกว่ากลุ่มอื่น เช่นเดียวกับนักวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ที่ใช้วิธีการวิเคราะห์ทางภาษาเชิงวิพากษ์เพื่อเปิดโปงให้เห็นอำนาจที่ครอบงำ เอาเปรียบ และสร้างความไม่เท่าเทียมแก่ผู้ด้อยโอกาสในสังคม นักวิเคราะห์วาทกรรมเชิงนิเวศก็ทำในสิ่งเดียวกัน แต่เป้าหมายของพวกเขาคือ การปกป้องการทำลายระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อผู้เสียเปรียบและด้อยโอกาส ไม่ว่าจะเป็นพืชพรรณ สัตว์ป่า หรือคนระดับล่างของสังคม (Stibbe, 2014b)

วิธีการสำคัญของการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงนิเวศ คือมุ่งพิจารณาวาทกรรมเชิงนิเวศอย่างหลากหลาย นับแต่วาทกรรมบริโภคนิยมไปจนถึงวาทกรรมเกี่ยวกับธรรมชาติ เพื่อค้นหาถ้อยคำที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมทำลายล้างทางนิเวศวิทยาในทุกรูปแบบ ขณะเดียวกันก็ค้นหาการใช้ภาษาที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เช่นการเคารพนบนอบและการดูแลรักษาธรรมชาติ การใช้แนวทางการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ ทำให้สามารถมองเห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจอันซับซ้อนระหว่างผู้ครอบครอง กดขี่ และผู้ถูกกดขี่ ด้วยการพิจารณาว่าการกดขี่ครอบงำนั้นก่อให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติที่ไม่ใช่มนุษย์รวมถึงคนรุ่นใหม่ในอนาคตอย่างไรบ้าง ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศมักมุ่งเน้นไปที่การวิพากษ์เชิงลบ เผยให้เห็นวาทกรรมที่ครอบงำที่มีพื้นฐานมาจากอารยธรรมอุตสาหกรรม โดยแสดงให้เห็นว่ามันได้ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมในการทำลายล้างอย่างไร (Stibbe, 2017b) ดังแนวทางของสติเบที่ให้ความสำคัญกับภาษาว่า มีส่วนอย่างยิ่งในการเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ภาษามีอิทธิพลต่อวิถีคิดของมนุษย์เกี่ยวกับโลก หรือเป็นแรงบันดาลใจให้มนุษย์ปกป้องหรือทำลายระบบนิเวศที่ชีวิตของพวกเขาต้องพึ่งพาอาศัย (Stibbe, 2012, p. 418)

อัลลิสเย์น่าจะเป็นหัวหอกคนสำคัญในการวิเคราะห์วาทกรรมที่ส่งผลต่อการทำลายล้าง (Destructive discourses) หรือการวิเคราะห์วาทกรรมในเชิงลบ เขายังเห็นว่า วาทกรรมทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากร เต็มไปด้วยอคติและการกีดกันทางเพศ การเหยียดเชื้อชาติและชนชั้น ตลอดจนเป็นเครื่องมือสำคัญให้กลุ่มที่มีอำนาจใช้ภาษาเพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์

ที่ทำให้เกิดความทุกข์และการกดขี่ต่อกลุ่มคนอื่น ๆ การวิเคราะห์ภาษาเชิงนิเวศจะพิจารณาว่า กลุ่มผู้ถูกกดขี่ในวงกว้าง อันได้แก่มนุษย์รุ่นปัจจุบันที่ต้องทนทุกข์ทรมานจากมลพิษและทรัพยากร ที่ร่อยหรอลงทุกขณะ มนุษย์รุ่นถัดไป รวมถึงสัตว์ที่ได้รับผลกระทบจากวาทกรรมทำลายล้าง (Halliday, 1990) ด้วยเหตุนี้ นักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศจึงให้ความสนใจเป็นพิเศษกับวาทกรรม ธุรกิจการเกษตรข้ามชาติ วาทกรรมบริโภคนิยม วาทกรรมโฆษณา ตลอดจนวาทกรรมทาง เศรษฐกิจ และวาทกรรมกระแสหลักของอารยธรรมอุตสาหกรรม เพราะเห็นว่าสามารถกระตุ้นให้ ผู้คนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทำลายระบบนิเวศอย่างกว้างขวาง การวิเคราะห์วาทกรรมทำลายล้าง จึงเป็นการเปิดเผยตีแผ่ให้เห็นความจริงที่ว่า เรื่องราวที่วาทกรรมบอกเล่าไม่ใช่เรื่องราวเดียว ที่เป็นไปได้ แต่อาจมีผลกระทบในทางลบต่อระบบที่ค้ำจุนชีวิต และเรื่องราวอื่น ๆ ที่มีอยู่ (Stibbe, 2017a)

แม้ว่าการเปิดโปงวาทกรรมเชิงลบจะเป็นประโยชน์ แต่สติบเบก็เสนอว่าต้องแสวงหาวาท กรรมทางเลือกในการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงบวก (Positive discourse analysis) ควบคู่กันไป ด้วย วาทกรรมเชิงบวกในความหมายของสติบเบ คือวาทกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้คนมีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเคารพต่อธรรมชาติมากกว่าการมุ่งพิชิตธรรมชาติ (Stibbe, 2021) หรือ วาทกรรมที่สร้างแรงบันดาลใจให้กำลังใจแก่เรา (Martin, 1999, p. 51–52) สติบเบอ้างถึง โลกทัศน์ของคนพื้นเมืองซึ่งมีวิธีคิดให้ธรรมชาติมีความสำคัญในการแสดงออกทางภาษา ทำให้ พวกเขาแสดงความเคารพต่อธรรมชาติอย่างเหมาะสม มีวิถีในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน และได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการยังชีพโดยไม่ทำลายมัน คำถามสำคัญของ สติบเบคือ ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศมีบทบาทอย่างไรในการค้นหาวาทกรรมใหม่เชิงบวกเพื่อการ ดำเนินชีวิตที่ดีกว่าจากอารยธรรมที่โดดเด่นแต่ไม่ยั่งยืน (Stibbe, 2021)

เราอาจเห็นตัวอย่างการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงบวก ในงานของสติบเบ (Stibbe, 2012) ที่ สรรวจวาทกรรมดั้งเดิมของญี่ปุ่น เพื่อค้นหาวิธีพุดคุยและคิดเกี่ยวกับโลกที่เป็นประโยชน์ต่อ สถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะโดยการปรับวาทกรรมจากวัฒนธรรมทั่วโลกหรือ สร้างสิ่งใหม่ นี่เป็นรูปแบบหนึ่งของการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงบวก การวิเคราะห์ของโกทลี (Goatly, 2014) ในการศึกษาวินิพนธ์โรแมนติกโดยชี้ให้เห็นว่า วาทกรรมกวีโรแมนติกนำเสนอ มุมมองเกี่ยวกับธรรมชาติที่แตกต่างไปจากวาทกรรมที่ครอบงำในสังคมปัจจุบัน นักวิเคราะห์เชื่อว่า วาทกรรมเช่นนี้จะเป็ประโยชน์ในการส่งเสริมความคิดเชิงนิเวศวิทยา ถือเป็นวาทกรรมที่เป็น ประโยชน์ได้ การวิเคราะห์วาทกรรมที่เป็นประโยชน์เป็นรูปแบบหนึ่งของการวิเคราะห์วาทกรรม เชิงบวกเช่นเดียวกัน

จะเห็นได้ว่าวาทกรรมเชิงทำลายล้างกับวาทกรรมเชิงบวกนั้นมีลักษณะคู่ตรงข้ามกันอย่างชัดเจน แต่ยังมีวาทกรรมอีกประเภทหนึ่งที่มีความคลุมเครือไม่ชี้ชัดว่าเป็นวาทกรรมเชิงบวกหรือเชิงลบ แต่อยู่ระหว่างวาทกรรมทั้งสองนี้ ซึ่งสติบเบเรียกว่า “วาทกรรมกำกวม” (Ambivalent discourses) (Stibbe, 2017b) เขายกตัวอย่างวาทกรรมโฆษณาของ Corporate Greenwash โดยชี้ให้เห็นว่าวาทกรรมโฆษณาชุดนี้เป็นทั้งวาทกรรมเชิงลบและเชิงบวก ในแง่ของวาทกรรมเชิงลบ โฆษณานี้หลอกหลวงให้ลูกค้าหลงคิดว่า ผลิตภัณฑ์มีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าที่เป็นจริง แต่ก็มีความเป็นบวกในแง่ที่ว่าได้สื่อถึงเรื่องราวที่ประสิทธิภาพด้านสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ว่ามีความสำคัญ ส่วนวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืนอาจจัดว่าเป็นวาทกรรมเชิงบวก เพราะเน้นว่าสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องได้รับการปกป้องเมื่อเศรษฐกิจเติบโต แต่ในเชิงลบคือการไม่ตั้งคำถามว่าเศรษฐกิจของประเทศที่มีการบริโภคมากเกินไปจำเป็นต้องเติบโตจริงหรือไม่ นอกจากนี้แล้ว ยังมีวาทกรรมอีกจำนวนมากที่เข้าข่ายวาทกรรมคลุมเครือ อาทิ วาทกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วาทกรรมความยั่งยืน วาทกรรมทรัพยากรธรรมชาติ วาทกรรมสวนสัตว์ และสารคดีที่เกี่ยวกับสัตว์ป่า

เป็นที่น่าสังเกตว่า การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงนิเวศ มักจะเหมาะกับการศึกษาปฏิบัติการทางภาษาในสังคมร่วมสมัย เช่น ภาษาในสื่อโฆษณา ภาษาในการนำเสนอวาทกรรมของรัฐและเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มากกว่าการย้อนไปศึกษาการใช้ภาษาในอดีต เพราะมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับวิกฤตทางนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม แต่แนวทางและข้อเสนอใหม่อีกทางหนึ่งของนักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ คือข้อเสนอเกี่ยวกับ “เรื่องราวที่เราอยู่ด้วย” โดยสติบเบ ซึ่งมีขอบเขตในการศึกษาที่กว้างขวางและซับซ้อนมากขึ้นไปอีก

“เรื่องราวที่เราอยู่ด้วย” (Stories we live by) กับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงนิเวศ

หนังสือเล่มสำคัญของอาร์รัน สติบเบ ที่เขียนขึ้นในปี 2015 ชื่อ “ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ: ภาษา, นิเวศวิทยา และเรื่องราวที่เราอยู่ด้วย” (*Ecolinguistics : Language, Ecology and the Stories We Live By*) ได้นำเสนอแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับเรื่องราวที่เราอยู่ด้วย เพื่อเชื่อมโยงไปสู่การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงนิเวศ สติบเบอธิบาย “เรื่องราวที่เราอยู่ด้วย” (The Stories we live by) ว่าหมายถึง เรื่องราวในใจของผู้คนจำนวนมากในวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อวิถีคิด การพูด และการกระทำของพวกเขา (“*Stories in the minds of numerous people in a culture which influence how they think, talk and act.*”) (Stibbe, 2015) ในความหมายดั้งเดิมคำว่า “เรื่องราว” หมายถึงการเล่าเรื่องที่มีจุดเริ่มต้นที่ชัดเจน ไปถึงตอนกลางเรื่องและปลายเรื่องที่เกิดขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป เรื่องราวในความรู้สึกดั้งเดิมนี้ ผู้อ่านสามารถรับรู้ได้ว่าเป็นเรื่องราวโดย

โครงสร้างและบริบทของมัน ด้วยเหตุนี้จึงถือว่าเป็นมุมมองหรือการตีความโลกรอบตัวเรา แต่ “เรื่องราวที่เราอยู่ด้วย” นั้นกลับต่างออกไป ด้วยว่ามันเป็นเรื่องที่เราสัมผัสได้ โดยไม่ต้องรับรู้หรือตระหนักว่ามันคือเรื่องราว แต่มันอาจปรากฏขึ้นระหว่างบรรทัดของข้อความที่ล้อมรอบตัวเราในชีวิตประจำวัน ในรายงานข่าวโฆษณา ในการพูดคุยสนทนากับเพื่อน ในการพยากรณ์อากาศ ในคู่มือการใช้งานและตำราเรียน ในบริบททางการศึกษา การเมือง กฎหมาย ฯลฯ โดยไม่ต้องประกาศตัวเองว่าเป็นเรื่องราว (Stibbe, 2015, p. 5)

จาก “เรื่องราวที่เราอยู่ด้วย” นี้เอง สติเบได้เชื่อมโยงไปสู่การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงนิเวศ เขาอธิบายแนวคิดเรื่องราวที่เราอยู่ด้วยโดยชี้ให้เห็นว่า สังคมปัจจุบันมีปัญหาร้ายแรงมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเหลื่อมล้ำ การบริโภคนิยมเกินพิกัด ซึ่งเป็นรากเหง้าสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการทำลายระบบนิเวศอย่างรุนแรง และไปไกลเกินกว่าการแก้ไขทางเทคนิคเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้อีกต่อไป แต่ต้องอาศัยการเกิดขึ้นของสังคมประเภทต่าง ๆ กัน โดยใช้เรื่องราวต่าง ๆ และถ้าเรื่องราวเดิมที่เราอยู่ด้วยฝังรากลึกเกินกว่าจะแก้ไขได้ ก็ต้องสร้างเรื่องราวใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อความอยู่รอด สติเบให้ความสำคัญกับภาษาว่า มีส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อม ภาษาสามารถมีอิทธิพลต่อวิถีคิดของมนุษย์เกี่ยวกับโลก หรือเป็นแรงบันดาลใจให้มนุษย์ปกป้องหรือทำลายระบบนิเวศที่ชีวิตของพวกเขาต้องพึ่งพาอาศัย (Stibbe, 2012, p. 418)

ดังนั้น ตามทัศนะของสติเบ ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศมีบทบาทในการสร้างสรรค์สังคมใหม่ตามแนวโน้มวิวัฒนาการได้ โดยเปิดเผยและท้าทายเรื่องราวที่เราอยู่ด้วย เพราะภาษาศาสตร์เชิงนิเวศมีความแตกต่างจากภาษาศาสตร์ทั่วไปหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นวิธีการ จุดมุ่งหมายในการศึกษาที่แตกต่างกัน รวมถึงแนวทางการวิเคราะห์ที่มีความลุ่มลึกมากกว่าการแสดงความคิดเห็นต่อข้อความในแต่ละรายการ สติเบย้ำว่า ภาษาศาสตร์เชิงนิเวศสามารถสำรวจรูปแบบทั่วไปของภาษาที่มีอิทธิพลต่อวิถีที่ผู้คนคิดและปฏิบัติต่อโลก สามารถตรวจสอบเรื่องราวที่เราอาศัยอยู่ด้วยซึ่งเป็นเสมือนแบบจำลองทางจิตที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ซึ่งเป็นหัวใจของความท้าทายทางนิเวศวิทยาที่เราากำลังเผชิญหน้า ไม่ว่าจะเป็นการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การมองธรรมชาติในฐานะวัตถุที่จะใช้หรือยึดครอง เพื่อสร้างผลกำไรและความสำเร็จ ซึ่งมีนัยยะลึกซึ้งต่อวิถีการที่เราปฏิบัติต่อระบบซึ่งชีวิตของเราต้องพึ่งพาอาศัย (Stibbe, 2015, pp. 1-2)

สติบเบยืนยันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง “เรื่องราวที่เราอยู่ด้วย” กับภาษา โดยอธิบายว่า ภาษาศาสตร์มีเครื่องมือสำหรับวิเคราะห์ข้อความที่อยู่รอบตัวเราในชีวิตประจำวันและกำหนดประเภทของสังคมที่เราอยู่ เครื่องมือเหล่านี้ช่วยเปิดเผยเรื่องราวที่ซ่อนอยู่ระหว่างบรรทัดของข้อความ พร้อมกันนั้นอาจถูกตั้งคำถามจากมุมมองทางนิเวศวิทยาว่า เรื่องราวเหล่านี้กระตุ้นให้ผู้คนทำลายหรือปกป้องระบบนิเวศที่สิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่หรือไม่ ถ้ามันเป็นการทำลายล้างก็ต้องต่อต้าน แต่ถ้าเป็นประโยชน์ก็ควรได้รับการส่งเสริม (Stibbe, 2015, p. 2) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของเบอร์รีที่ว่า ตอนนี้เรามีปัญหาเพราะเราไม่มีเรื่องราวที่ดี เราอยู่ระหว่างเรื่องราวเก่าที่เล่าขานว่าโลกเกิดขึ้นมาได้อย่างไรและเราจะปรับตัวเข้ากับมันได้อย่างไร แต่เรายังไม่ได้เรียนรู้เรื่องราวใหม่ ๆ (Berry, as cited in Stibbe, 2015) นักวิจารณ์หลายคนสนับสนุนแนวคิดดังกล่าว เช่น ไคลน์ (Klein) เสนอว่า การจัดการกับปัญหาทางนิเวศวิทยานั้นจำเป็นต้องมีการพิจารณาถึงพื้นฐานของ “เรื่องราวที่ก่อสร้างวัฒนธรรมตะวันตก” โดยชี้ให้เห็นว่าต้นตอของวิกฤตระบบนิเวศอยู่ที่ “เรื่องราวที่เราเล่าสู่กันฟัง” ซึ่งรวมถึง “เรื่องราวการเป็นศูนย์กลางของมนุษย์ การควบคุมที่แผ่ขยายออกไปเหนือ ‘ธรรมชาติ’ สิทธิของเราในการเติบโตทางเศรษฐกิจตลอดกาล ความสามารถของเราในการก้าวข้ามขีดจำกัดทั้งหมด”

เช่นเดียวกับงานเขียนชิ้นสำคัญของคอร์เต็น (Korten, 2015) เรื่อง *Change the story, change the future: a living economy for a living earth* เขาเสนอแนวคิดที่ว่า มนุษย์ใช้ชีวิตตามเรื่องราว และเรื่องราวที่ครอบงำสังคมของเราในขณะนี้ทำให้เราอยู่บนเส้นทางของการทำลายตนเอง เมื่อเราเข้าใจเรื่องราวของเราผิด เราก็เข้าใจอนาคตของเราผิด เรากำลังอยู่ในวิกฤตขั้นสุดท้ายเพราะเรากำหนดเรื่องราวของเราผิดไปมาก คอร์เต็นเรียกเรื่องราวปัจจุบันของเราว่า “การบูชาเงินตราและการตลาด” (Sacred Money and Markets) โดยมีเงินตราเป็นตัวกำหนดและวัดคุณค่าความสุขของมนุษย์ โลกเป็นเพียงแหล่งวัตถุดิบ ความเหลื่อมล้ำและการทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย แต่ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แม้หลายคนยอมรับว่าเรื่องนี้ส่งเสริมจริยธรรมที่ไม่ดี วิทยาศาสตร์ที่ไม่ดี และเศรษฐศาสตร์ที่ไม่ดี แต่เรื่องราวแบบนี้จะยังคงเป็นแนวทางของเราจนกว่าจะถูกแทนที่ด้วยเรื่องราวที่สอดคล้องกับความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับจักรวาล

ในทัศนะของคอร์เต็น อารยธรรมตะวันตกถูกครอบงำด้วย “เรื่องราวเก่า” (Old stories) ที่เราอยู่ด้วย 4 เรื่องใหญ่ ๆ คือ (Corten, as cited in Stibbe, 2015, p. 3)

(1) เรื่องราวของความเจริญรุ่งเรือง (Prosperity story) ซึ่งส่งเสริมและยกย่องวัตถุนิยม

(2) เรื่องราวในพระคัมภีร์ไบเบิล (Biblical story) ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ชีวิตหลังความตายมากกว่าโลกรอบตัวเรา

(3) เรื่องราวเกี่ยวกับความปลอดภัย (Security story) ทำให้มีการสร้างทหารและตำรวจเพื่อปกป้องความสัมพันธ์ของการครอบงำ

(4) เรื่องราวความหมายทางโลก (Secular meaning story) ซึ่งลดทอนชีวิตลงเป็นเพียงสสารและกลไก เรื่องราวเหล่านี้ถูกรักษาไว้ ทำให้เกิดความอยุติธรรมและการทำลายสิ่งแวดล้อม ดังเช่นเรื่องราวที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ถือเป็นเรื่องราวที่อันตรายที่สุด เพราะทำให้มนุษย์ไร้ขีดจำกัดในการครอบงำสิ่งมีชีวิตสายพันธุ์อื่น ๆ

ดังนั้นเพื่อสร้างหนทางไปสู่อนาคตที่ดีกว่า คอร์เตนได้นำเสนอว่าเราต้องมีเรื่องราวใหม่ ซึ่งต้องเป็น “เรื่องราวที่เคารพชีวิตและโลกซึ่งเราอาศัยอยู่” (Sacred Life and Living Earth) อันมีพื้นฐานมาจากแนวคิดที่ว่า เราเป็นสิ่งมีชีวิตจากโลกที่มีชีวิต ซึ่งเกิดจากจักรวาลที่มีชีวิต สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของเราขึ้นอยู่กับระบบเศรษฐกิจ ซึ่งมีความสอดคล้องกับกระบวนการที่ชุมชนโลกที่มีชีวิต (A Living Earth Community) รักษาสภาพการดำรงของมันเอาไว้ เรื่องราวใหม่นี้นำเสนอวิสัยทัศน์ที่มีความหวังและจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทุกแง่มุมของชีวิตและสังคม (Korten, 2014)

จากแนวคิด “เรื่องราวที่เราอยู่ด้วย” สติบเบได้เชื่อมโยงและบูรณาการระหว่าง “เรื่องราวที่เราอยู่ด้วย” กับการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงนิเวศ เพื่อชี้ให้เห็นว่า เรื่องราวที่เราพบเห็นในวัฒนธรรมหรือเรื่องราวที่เราอยู่ด้วยนั้นมีอิทธิพลต่อวิถีคิด วิถีพูด และการกระทำของผู้คนที่ส่งผลมาสู่วิธีที่เราปฏิบัติต่อระบบนิเวศที่สิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ เรื่องราวที่เราเล่าสู่กันฟังจึงเป็นต้นตอของวิกฤตระบบนิเวศ (Kingsnorth & Hine, 2009) สติบเบแบ่งเรื่องราวออกเป็น 8 ประเภท คือ อุดมการณ์ (Ideologies) กรอบ (Framings) อุปลักษณ์ (Metaphors) การประเมิน (Evaluations) อัตลักษณ์ (Identities) ความเชื่อมั่น (Convictions) การลบเลือน (Erasure) และความมีจุดยืน (Salience) (Stibbe, 2015, pp. 16-17) เขาใช้เรื่องราวทั้งหมดนี้เป็นฐานในการวิเคราะห์วาทกรรมโดยตัดสินจากหลักการของนิเวศวิทยา

การวิเคราะห์วาทกรรมโดยทั่วไปแล้วมีความซับซ้อนนักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศได้นำเสนอวิธีการวิเคราะห์วาทกรรมบนแนวทางของนิเวศวิทยา ตามแนวทางดังนี้ (Stibbe, 2014a)

1) เน้นไปที่วาทกรรมที่เห็นว่ามี หรืออาจมีผลกระทบที่สำคัญอันเกิดจากวิธีที่ผู้คนปฏิบัติต่อผู้อื่นและระบบนิเวศวิทยาที่สิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่

2) การวิเคราะห์วาทกรรม จะมุ่งแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะทางภาษามารวมกันเพื่อสร้างโลกทัศน์หรือรหัสวัฒนธรรม (Cultural codes) ได้อย่างไร รหัสวัฒนธรรมในที่นี้ หมายถึง ชุดของค่านิยม บรรทัดฐานและความเชื่อทางสังคมที่ผู้คนมีร่วมกัน ซึ่งสามารถสร้างหรือสะท้อนถึงสามัญสำนึกของชุมชนแต่ละวัฒนธรรม มีความแพร่หลายและมองว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างไร้ขีดจำกัดเป็นทั้งเป้าหมายที่เป็นไปได้และพึงปรารถนาสำหรับสังคมมนุษย์

3) เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินโลกทัศน์นี้นั้นมาจากปรัชญานิเวศวิทยา (Ecological philosophy หรือ Ecosophy) โดยพิจารณาว่า สิ่งมีชีวิต (รวมถึงมนุษย์) ต่างพึ่งพาปฏิสัมพันธ์กับสิ่งมีชีวิตอื่นและสภาพแวดล้อมทางกายภาพอย่างไร เพื่อความอยู่รอดและเติบโต และยังเป็นกรอบทางจริยธรรมในการตัดสินใจว่าเหตุใดการอยู่รอดและการเจริญจึงมีความสำคัญ

4) การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงนิเวศในแนววิพากษ์ ให้ความสนใจอย่างมากไปที่วาทกรรมที่เห็นว่าจะทำลายระบบนิเวศหรือขัดต่อหลักการของนิเวศวิทยา ในขณะเดียวกันก็เพื่อค้นหาวาทกรรมที่เห็นว่าอาจช่วยปกป้องและรักษาเงื่อนไขที่จะสนับสนุนคำจูนชีวิต หรือวาทกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมของนิเวศวิทยา

การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงนิเวศ นับว่าเป็นวิธีการศึกษาที่ทรงประสิทธิภาพของนักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ ตัวอย่างการศึกษาเมื่อไม่นานมานี้ในงานของ สติบเบ (Stibbe, 2003) แสดงให้เห็นว่าเทคนิคการเว้นระยะห่างทางภาษาที่ใช้ในอุตสาหกรรมหมู่นั้นเป็นตัวแทนของหมูในฐานะเครื่องจักรและวัตถุได้อย่างไร งานวิจัยเรื่องนี้ถือว่าเป็นตัวแทนที่แสดงให้เห็นรูปแบบการทำฟาร์มที่ไร้มนุษยธรรมและทำลายสิ่งแวดล้อม สติบเบชี้ให้เห็นว่าข้อความต่าง ๆ เช่น คู่มืออุตสาหกรรมสัตว์ นิตยสารไลฟ์สไตล์ และตำราเศรษฐศาสตร์ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรม “สิ่งแวดล้อม” หรือ “นิเวศวิทยา” อย่างชัดเจน แต่ในความเป็นจริงแล้ว ทั้งหมดมีผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น การเติบโตทางเศรษฐกิจหรืออุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากสัตว์ ไม่ได้กล่าวถึงข้อพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจสร้างความเสียหายต่อระบบดังกล่าวได้

งานของ สตามู และปาราสเกวอปูลอส (Stamou & Paraskevopoulos, 2008, as cited in Alexander & Stibbe, 2014) ใช้กรอบทฤษฎีของ CDA วิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบคุณสมบัติทางภาษาของหนังสือของผู้เยี่ยมชมที่เขตอนุรักษ์ธรรมชาติของกรีก พบว่าในเอกสารเหล่านี้ยังขาดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และผู้เยี่ยมชมแทบจะไม่มีรู้สึกถึงความรับผิดชอบใด ๆ ต่อสถานที่ดังกล่าว งานวิจัยจึงเสนอแนะให้เพิ่มความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น และให้ลด

ข้อความที่เน้นแต่ความสะดวกสบายของผู้บริโภค เพื่อให้เหมาะสมกับวาทกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตัวอย่างที่น่าเสนอให้เห็นนี้ เป็นเพียงบางส่วนของกรณีวิเคราะห์วาทกรรมเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลายในวงวิชาการตะวันตก ในขณะที่การศึกษาวาทกรรมเชิงนิเวศโดยประยุกต์ใช้แนวทางการ CDA นั้นยังมีน้อยซึ่งน่าจะมีการขยายขอบข่ายของการศึกษาให้กว้างขวางต่อไป

จะเห็นได้ว่าภาษาศาสตร์เชิงนิเวศนั้นมีระเบียบวิธีในการศึกษาหลายวิธีด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นแนวทางการศึกษานิเวศวิทยาของภาษาที่เสนอโดยเฮาเกน ซึ่งเน้นการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสภาพแวดล้อม หรือนิเวศวิทยาของภาษา ซึ่งประกอบด้วยเรื่องทางจิตวิทยา และสังคมวิทยา การศึกษาในแนวทางนี้จะมองว่าภาษาเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ส่วนวิธีการศึกษาที่ซับซ้อนมากขึ้นและถือเป็นระเบียบวิธีหลักของภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ คือการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงนิเวศ ที่ขยายขอบเขตของการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (CDA) ไปเชื่อมโยงกับวาทกรรมเชิงนิเวศ โดยใช้การวิเคราะห์ทางภาษาเชิงวิพากษ์เพื่อเปิดโปงให้เห็นอำนาจที่ครอบงำ เอาเปรียบและสร้างความไม่เท่าเทียมแก่ผู้ด้อยโอกาสในสังคม ที่กลายเป็นเหยื่อและได้รับผลกระทบจากการทำลายล้างระบบนิเวศ ในขณะที่แนวคิด “เรื่องราวที่เราอยู่ด้วย” ซึ่งเสนอโดยสตีบเบ ก็เป็นการนำเรื่องราวที่เราพบเห็นในวัฒนธรรมมาเชื่อมโยงกับการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงนิเวศ เพื่อชี้ให้เห็นว่าเรื่องราวเหล่านี้มีส่วนกำหนดวิธีคิด พูดและปฏิบัติของเราให้เกิดผลกระทบต่อวิถีทุระบบนิเวศอย่างไรบ้าง

บทสรุป

บทความนี้เริ่มต้นโดยการกล่าวถึงปัญหาทางนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในศตวรรษที่ 21 รวมถึงผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อระบบนิเวศของโลกที่สรรพชีวิตอาศัยอยู่ ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะสภาวะการเปลี่ยนแปลงของอากาศ หรือการแพร่ระบาดของโลกอุบัติใหม่ จากปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดความตื่นกลัวและตระหนักถึงผลกระทบที่มีต่อชีวิตของมนุษย์และระบบนิเวศต่อไปในอนาคต การหวนกลับสู่นิเวศวิทยาเป็นความเคลื่อนไหวที่สำคัญในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ได้เร่งเร้าให้นักวิชาการในสาขาต่าง ๆ หันมาใส่ใจและให้ความสำคัญต่อการสร้างสำนึกเชิงนิเวศมากขึ้น นักภาษาศาสตร์เองก็ขานรับต่อขบวนการดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า การเกิดขึ้นของภาษาศาสตร์ประยุกต์สาขาภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ คือ

การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการศึกษาภาษาที่รื้อสร้างวิธีการของภาษาศาสตร์แนวตั้งเดิมมาสู่ความเป็นสหวิทยาการมากขึ้น

นักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศหันเหความสนใจจากการศึกษาภาษาในเชิงโครงสร้างด้วยการเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและนิเวศวิทยา ด้วยการประกาศว่า ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมที่เราอาศัยอยู่ ฝังแฝงอยู่ในชีวิตมนุษย์เกือบทุกด้าน ศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความงามของชีวิตมนุษย์จึงสามารถนำมาใช้ร่วมกับการศึกษาภาษาศาสตร์ได้ ทศนะแบบองค์รวมเกี่ยวกับภาษามนุษย์สามารถบรรลุผลโดยผ่านการไตร่ตรองถึงความสัมพันธ์ภายใน ความสัมพันธ์ระหว่างกัน และความสัมพันธ์นอกระบบในลักษณะบูรณาการ วิธีคิดเช่นนี้ก็เพื่อกระตุ้นให้มนุษย์ได้ตระหนักว่าการมองโลกด้วยยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ก่อให้เกิดการกดขี่ครอบงำต่อบุคคลอื่น และต่อสายพันธุ์อื่นที่ต่างก็เป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างทางนิเวศวิทยาเช่นเดียวกัน

วิธีการศึกษาของนักภาษาศาสตร์เชิงนิเวศ จึงไม่ได้มองภาษาว่าดำรงอยู่อย่างเอกเทศ แต่ภาษาคือส่วนหนึ่งของโลกและธรรมชาติรวมทั้งเรื่องราวที่เราอยู่ด้วย การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงนิเวศดูเหมือนจะเป็นระเบียบวิธีที่มีประสิทธิภาพในการเปิดเผยให้เห็นกลไกและเล่ห์เหลี่ยมของภาษาที่ถูกนำมาใช้ในวาทกรรมชุดต่าง ๆ ที่ห้อมล้อมชีวิตของเรา ซึ่งมันเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ คุณค่า อัตลักษณ์ ฯลฯ ที่ส่งผลต่อวิธีที่เราปฏิบัติต่อโลกทั้งในด้านบวกและด้านลบ

เอกสารอ้างอิง

ธัญญา สังขพันธานนท์. (2559). *แว่นวรรณคดี ทฤษฎีร่วมสมัย*. ปทุมธานี: นาคระ.

Alexander, R., & Stibbe, A. (2014). From the analysis of ecological discourse to the ecological analysis of discourse. *Language Sciences*, 41, 104-110.

Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.langsci.2013.08.011>.

Bate, J. (1991). *Romantic ecology: Wordsworth and the environmental tradition*. London: Routledge.

Boguslawska-Tafelska, M. (2013). *Towards an ecology of language, communication and the mind*. Frankfurt: Peter Lang.

Chen, S. (2016). Language and ecology: A content analysis of ecolinguistics as an emerging research field. *Ampersand*, 3, 108-116. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.amper.2016.06.002>.

- Dash, K. (2019). *What is colinguistics? language in India*. Retrieved from <https://www.language in india.com>.
- Derni, A. (2008). The ecolinguistic paradigm: An integrationist trend in language study. *The International Journal of Language Society and Culture*, 24, 21-30. Retrieved from <https://dspace.univ-temouchent.edu.dz/bitstream/123456789/931/1/The%20Ecolinguistic%20Paradigm%20An%20Integrationist%20Trend%20in%20Language%20Study.pdf>
- Fairclough, N. (2012). *Critical discourse analysis*. Retrieved from https://www.academia.edu/3791325/Critical_discourse_analysis_2012_
- Fill, A. (1997). Ecolinguistics as a European idea. *The European Legacy*, 2(3), 450-455. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/10848779708579756>.
- Fill, A., & Muhlhausler, P. (2001). *The ecolinguistics reader: Language, ecology and environment*. London: Continuum.
- Garner, M. (2015). Language ecology as linguistic theory. *Kajian Linguistik dan Sastra*, 33(17), 91-101.
- Goatly, A. (2014). Nature and grammar In *applying English grammar: Corpus and functional approaches*. London: Routledge.
- Grifford, T. (2000). The social construction of nature. In L. Coupe (Ed.), *The green studies reader* (pp. 173-176). London: Routledge.
- Halliday, M. A. K. (1990). New ways of meaning: The challenge to applied linguistics. *Journal of Applied Linguistics*, 6, 7-36.
- Halliday, M. A. K., & Matthiessen, C. M. I. M. (1999). *Construing experience through meaning: A language-based approach to cognition*. London: Cassell.
- Haugen, E. (1972). *The ecology of language*. Standfort: University Press.
- Kingsnorth, P. & Hine, D. (2009). *The dark mountain project manifesto*. Retrieved from <http://dark-mountain.net/about/manifesto/>

- Korten, D. (2014). *A new story for a new economy*. Retrieved from <https://www.yesmagazine.org/health-happiness/2014/03/20/a-new-story-for-a-new-economy>
- _____. (2015). *Change the story, change the future: A living economy for a living*. Oakland: Berrett-Koehler.
- Kravchenko, A. V. (2020). Why ecolinguistics?. *Ecolinguística: Revista Brasileira de Ecologia e Linguagem*, 2(6), 18-31.
- Martin, J. R. (1999). Grace: The logogenesis of freedom. *Discourse Studies*, 1(1), 29–56.
- Nash, J. (2016). Is ecolinguistics necessary?. *Ecolinguística: Revista brasileira de ecologia elinguagem*, 2(2), 36–43.
- Raimondi, V. (2019). The biologic of languaging and its epistemological background. *Language Sciences*, 71, 19–26.
- Steffensen, S. V. (2007). Language, ecology and society: An introduction to dialectical linguistics. In J. C. Bang, J. Døør, S. V. Steffensen, & J. Nash (Eds.), *Language, ecology and society: A dialectical approach* (pp. 3-31). London: Continuum.
- Steffensen, S. V., & Fill, A. (2014). Ecolinguistics: The state of the art and future horizons. *Language Sciences*, 41, 6-25. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.langsci.2013.08.003>
- Stibbe, A. (2003). As charming as a pig: The discursive construction of the relationship between pigs and humans. *Society & Animals*, 11(4), 375-392.
- _____. (2012). Ecolinguistics and globalization. In N. Coupland (Ed.), *The handbook of language and globalization* (pp. 406-425). Oxford: Wiley-Blackwell.
- _____. (2014a). Ecolinguistics and erasure : restoring the natural world to consciousness. In C. Hart, & P. Cap (Eds.), *Contemporary critical discourse studies* (pp. 583-602). London: Bloomsbury Academic.

- _____. (2014b). An ecolinguistic approach to critical discourse studies. *Critical Discourse Studies*, 11(1), 117-128. Retrieved from 10.1080/17405904.2013.845789.
- _____. (2015). *Ecolinguistics : Language, ecology and the stories we live by*. London: Routledge.
- _____. (2017a). Positive Discourse Analysis : re-thinking human ecological relationships. In A. F. Fill, & H. Penz (Eds.), *The routledge handbook of ecolinguistics*. London: Routledge. Retrieved from [https://eprints.glos.ac.uk/4494/1/4494%20Stibbe%20\(2017\)%20Positive%20Discourse%20Analysis%20rethinking%20human%20ecological%20relationships.pdf](https://eprints.glos.ac.uk/4494/1/4494%20Stibbe%20(2017)%20Positive%20Discourse%20Analysis%20rethinking%20human%20ecological%20relationships.pdf)
- _____. (2017b). Critical discourse analysis and ecology. In J. Flowerdew, & J. Richardson (Eds.), *The routledge handbook of critical discourse studies*. London: Routledge. Retrieved from [https://eprints.glos.ac.uk/2549/1/2549%20Stibbe%20\(2017\)%20Critical%20discourse%20analysis%20and%20ecology.pdf](https://eprints.glos.ac.uk/2549/1/2549%20Stibbe%20(2017)%20Critical%20discourse%20analysis%20and%20ecology.pdf)
- _____. (2021). Ecolinguistics as a transdisciplinary movement and a way of life. In *Crossing borders, making connections: Interdisciplinarity in linguistics*. Boston: De Gruyter Mouton.
- Vasseur, T. L. (2014). Defining “ecolinguistics?”: Challenging emic issues in an evolving environmental discipline. *Journal of Environmental Studies and Sciences*, 5(1), 21–28. Retrieved from 10.1007/s13412-014-0198-4
- Wendel, J. N. (2005). Notes on the ecology of language. *Bunkyo Gakuin University Academic Journal*, 5, 511–516. Retrieved from https://www.bgu.ac.jp/assets/old/center/library/image/fsell2005_51-76.pdf
- Yang, J. (2014). Brief introduction to language ecology and language instruction. *Open Journal of Social Sciences*, 2, 106-110. Retrieved from <http://www.scirp.org/journal/jss>

- Yuniawan, T., Rokhman, F., Rustono, R., & Mardikantoro, H. (2017). The study of critical eco-linguistic in green discourse: Prospective eco-linguistic analysis. *Humaniora*, 2(29), 291-300.
- Zhou, W. (2021). Book review : Ecolinguistics: Language, ecology and the stories we live by (2nd ed.). *Discourse Studies*, 23(3), 420-422. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1461445621998094c>.
- _____. (2022). "Ecolinguistics : A half-century overview". *Journal of World Languages*, 7(3), 461–486. Retrieved from <https://doi.org/10.1515/jwl-2021-0022>
- Zuo, X. (2019). An ecological analysis of Emily Dickinson's 'the grass'. *Theory and Practice Language Studies*, 9(7), 849-853. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.17507/tpls.0907.15>.

บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

ไม่มีเธออยู่ข้าง โลกนี้ก็กว้างเกิน : การต่อสู้เพื่อความสมานฉันท์เป็นหนึ่งเดียว

อมรรัตน์ ราชสุธรรม^{1*}

Amonrat Ratsutham^{1*}

ผู้เขียน	ปะการัง
พิมพ์ครั้งที่	1
ปีที่พิมพ์	2562
สำนักพิมพ์	สำนักพิมพ์เช้าวันอาทิตย์
ราคา	220 บาท
จำนวน	175 หน้า

¹ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Student, Thai Language Department, Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phibunsongkhram Rajabhat University

*Corresponding author; email: amonratratsutham@gmail.com

ภายใต้เมืองอันแสนสงบที่ดูเหมือนจะอบอุ่นไปด้วยความรัก แต่แท้จริงแล้วกลับเต็มไปด้วยความขัดแย้ง ชิงชัง นั่นเป็นเพราะกระบวนการคิดและอุดมการณ์ของคนในสังคมที่ไม่ตรงกัน ต่างฝ่ายต่างยึดผลประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้งโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เป็นเหตุที่อาจนำไปสู่การโต้ตอบหรือการเลือกที่ต่างออกไป นวนิยายเรื่อง ไม่มีเธออยู่ข้าง โลกนี้ก็กว้างเกินบทประพันธ์ของ ปะการัง เป็นนวนิยายที่ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 รางวัลเชว่นบุ๊คอวอร์ด ประเภทนวนิยาย ประจำปีพุทธศักราช 2562 ได้นำเสนอถึงเรื่องราวความรักของหนุ่มสาว คือ อาติโก และโยชิตา ซึ่งทั้งคู่อาศัยอยู่ในเมืองแห่งหนึ่งเป็นเมืองที่สงบและน่าอยู่โอบล้อมไปด้วยธรรมชาติ ทุกอย่างดูเหมือนจะดำเนินไปด้วยดีแต่แล้วก็มีเหตุการณ์ที่ทำให้ทั้งสองต้องแยกจากกัน โดยที่มีเรื่องราวของความขัดแย้ง อุดมการณ์ และสงครามเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยความขัดแย้งนั้นมีจุดเริ่มต้นมาจากผู้มีอำนาจในสังคมต่างมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ใช้อำนาจในทางที่ผิดและเห็นผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม จึงกลายเป็นสงครามที่แบ่งแยกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายเหนือ กับฝ่ายใต้ ความขัดแย้งนั้นส่งผลให้คนในสังคมได้รับผลกระทบ เช่น โรงเรียนถูกปิดด้วย “วาระพิเศษ” การคมนาคมถูกตัดขาดทำให้คนในครอบครัวต้องแยกจากกัน เป็นต้น เนื้อหานำเสนอแก่นเรื่องที่สำคัญ คือ การที่สังคมที่สงบสุขอย่างแท้จริง คนในสังคมต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เมื่อเผชิญกับความขัดแย้งต้องแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยปัญญา สิ่งที่น่าสนใจและถูกนำเสนอตลอดเรื่อง คือ การนำเสนอแนวทางในการสร้างสังคมแห่งสมานฉันท์ด้วยสันติวิธี ดังนี้

ความโลกคือด้านมืดของความเป็นมนุษย์

อิทธิพลและอำนาจก่อให้เกิดความเห็นแก่ตัวเห็นประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้งโดยไม่สนว่าคนอื่นจะเป็นอย่างไร เหมือนกับไลลิน ซึ่งไลลิน “ผู้ที่มีอิทธิพลมากที่สุดของเมือง เป็นพ่อค้าที่ร่ำรวยมีครอบครองเกือบทุกธุรกิจในเมืองนี้ ว่ากันว่าเขาคนเดียวมีเงินมากกว่าพวกเราชาวเมืองทุกคนมีรวมกันเสียอีก” (ปะการัง, 2562 : 60) แต่เขาก็ยังโลภมากขัดขวางการค้าขายของผู้คนในเมืองและเลือกที่จะอยู่ข้างฝ่ายที่จะทำให้ตนนั้นได้รับผลประโยชน์มากที่สุด โดยที่ไม่คำนึงถึงเรื่องถูกผิด ดังข้อความ “สัปดาห์หน้า ฝ่ายเหนือจะชนขบวนเข้ามาหาเสียงในเมืองเรา ไลลินไม่ได้สนับสนุนฝ่ายนี้ เขาอยู่กับฝ่ายใต้ เลยคิดทำลายสะพาน ไม่ให้ผ่านเข้าเมืองมาได้ ลองคิดดูสิระหว่างที่สะพานซ่อม รถส่งสินค้าไม่สามารถเข้ามาส่งสินค้าได้ตามปกติ คนที่ได้ประโยชน์ที่สุดคือใคร? นั่นก็คือร้านของไลลิน เพราะเขามีคลังสินค้าใหญ่กว่าชาวบ้านทั่วไป” (ปะการัง, 2562 : 61) จะเห็นได้ว่า เพราะความโลภของมนุษย์ที่ต้องการอยากจะมีอำนาจ อิทธิพลและความร่ำรวยที่

ไม่มีวันพอ ทำให้เขาพร้อมที่จะทำทุกอย่างเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ต้องการ โดยที่ไม่สนใจว่าการกระทำของตนนั้นจะส่งผลกระทบต่อคนในสังคมมากน้อยเพียงใด

ความโลภคือจุดอ่อนที่น่ากลัวที่สุดของมนุษย์ เพราะสามารถกลายเป็นจุดเปลี่ยนของชีวิตได้อย่างง่ายดาย แต่ทุกคนล้วนมีเหตุผลของตนเองหรืออาจมีช่วงชีวิตที่ต้องเผชิญกับเหตุการณ์บางอย่างที่ทำให้จุดอ่อนนั้นต้องแสดงออกมาเพื่อความอยู่รอดหรือเพื่อเสริมสร้างฐานะทางสังคมให้กับตนเอง ตัวละครอาติโกลูกชายของไลลิน เขาเคยเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในเมืองหลวง และได้พบกับโคร ซึ่งเป็นนักกิจกรรมด้วยของมหาวิทยาลัย ครั้งหนึ่งโครเคยเป็นผู้นำนักศึกษาประท้วงขับไล่อธิการบดีที่คอร์รัปชัน จนทำให้เขาได้รับความชื่นชมจากเหล่านักศึกษา อาติโกอยากจะมีชื่อเสียง มีคนให้ความเคารพนับถือเหมือนกับโคร อาติโกจึงเข้าไปทำความรู้จักจนกลายมาเป็นคนสนิทของโคร โครชอบการเรียกร้องผ่านการประท้วง โดยโครใช้ปัญญา ส่วนอาติโกกลายเป็นฟันเฟืองหลักในฐานะแรงผลักดันให้กับเขา อาติโกร่วมเดินขบวนเรียกร้องสิทธิเสรีภาพกับโคร จนกระทั่งผู้คนชื่นชมอาติโก และโครเองก็ยกย่องให้อาติโกเป็น “แขนขา” ให้เขา (ปะการัง, 2562 : 68) กระทั่งอาติโกเห็นว่าสิ่งที่เขากำลังทำนั้นน่าเบื่อหน่าย จึงตัดสินใจลาออกจากมหาวิทยาลัยและกลับมาอยู่บ้าน (ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของฝ่ายใต้) เขากลายเป็นนักวาดภาพพิมพ์เลสาบ แต่เมื่อเวลาผ่านไปเขากลับรู้สึกสับสนกับชีวิตที่ไร้จุดหมาย กระทั่งทราบข่าวว่าโครตามหาเขา และต้องการให้เขาทำภารกิจที่ยิ่งใหญ่ ดังข้อความ “โครซึ่งอยู่กับฝ่ายเหนือ ก็อยากให้เราทำหน้าที่เป็นคนเปลี่ยนเมืองนี้ เขาเรียกผมเดินทางไปประชุมกับเขาในที่ลับแห่งหนึ่ง...และผมเองก็ไม่อยากมีชีวิตแค่นี้นะ เจ้าโดรียาข้างทะเลสาบอีกต่อไป” (ปะการัง, 2562 : 72) จะเห็นได้ว่า อำนาจการเป็นผู้ยิ่งใหญ่ มีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับในสังคมมีผลต่อจิตใจของมนุษย์ การที่อาติโกเป็นฟันเฟืองหรือแกนนำในการต่อสู้ด้วยกำลังตามคำสั่งของโคร เพียงเพราะต้องการเป็นที่ยอมรับเหมือนโคร เขาพร้อมที่จะทำตามคำสั่งโดยที่ไม่สนใจว่าสิ่งที่ทำนั้นจะถูกหรือไม่ แสดงให้เห็นถึงความโลภภายในจิตใจของมนุษย์ที่ต้องการอำนาจ ชื่อเสียง การยอมรับในสังคม

ความคิดที่ต่างกันก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคม

กระบวนการคิดและอุดมการณ์ที่ไม่ตรงกันของผู้มีอำนาจ ก่อให้เกิดความขัดแย้งและความไม่สงบสุขในสังคม ทำให้ประชาชนแตกแยกแบ่งเป็นสองฝ่าย นั่นก็คือ ฝ่ายเหนือกับฝ่ายใต้ ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างก็เห็นแต่ประโยชน์ของตนเองเป็นหลักโดยที่ไม่นึกถึงส่วนรวม ทำให้

ประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องต้องเดือดร้อนไปด้วย ดังข้อความ “ตอนนี้ ทางเมืองหลวงกำลังวุ่นวาย มีการแบ่งเป็นฝ่ายเหนือการชิดกับฝ่ายใต้จนะ สถานการณ์รุนแรงขึ้นทุกที และเตรียมเผด็จศึกกัน ขึ้นเด็ดขาด” (ปะการัง, 2562 : 71) และ “เพิ่งมีประกาศเมื่อวานว่าเรากับทางเมืองหลวง ถูกตัดขาดจากกันไม่ให้ข้ามผ่านไปตามปกติ เรากำลังถูกแบ่งเป็นสองข้าง เมืองหลวงถูกยึด โดยฝ่ายเหนือ ส่วนเราชาวใต้เป็นของฝ่ายใต้” (ปะการัง, 2562 : 81) จะเห็นได้ว่า เมื่อความคิดของคนในสังคมไม่ตรงกัน มีความต้องการต่างกัน โดยยึดความคิดของตนเองเป็นหลัก จึงทำให้เกิดการแตกแยกและเกิดความวุ่นวาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้บ้านเมืองเกิดความไม่สงบสุข

นอกจากนี้ยังมีความขัดแย้งกันระหว่างรัฐบาลกับคนในชุมชน เกี่ยวกับการก่อสร้างสะพานเข้าออกชุมชน ซึ่งมีความคิดที่ต่างกันโดยทางรัฐบาลต้องการสร้างสะพานใหม่เพื่อความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ ส่วนคนในชุมชนต้องการอนุรักษ์ศิลปะที่เป็นประวัติศาสตร์ของชุมชนไว้ ดังข้อความ “เดิมทีทางภาครัฐคิดจะรื้อสะพานไม้ทิ้งแล้วสร้างใหม่เป็นสะพานคอนกรีตที่แข็งแรงถาวรและกว้างขึ้น เพื่อความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยว เศรษฐกิจจะดีขึ้น ชาวเมืองจะร่ำรวยเสียที แต่ก็มีกรรมการดูแลชุมชนคัดค้าน ซึ่งก็มีพ่อรวมอยู่ในนั้นด้วย พอให้เหตุผลว่าสะพานไม้โบราณ เป็นศิลปะแห่งความงามคู่เมืองนี้มาหลายสิบปี ถ้ารื้อทิ้งก็น่าเสียดาย เราจะไม่ให้ประวัติศาสตร์ใดหลงเหลืออยู่เลย เสน่ห์ของเมืองก็จะพลอยหมดไปด้วย” (ปะการัง, 2562 : 58) จะเห็นได้ว่า ทั้งสองฝ่ายมีความคิดที่ต่างกัน ทางรัฐบาลต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยการสร้างสะพานใหม่เพื่อที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้เยอะกว่าเดิม แต่คนในชุมชนไม่ต้องการให้บ้านเกิดเป็นเมืองท่องเที่ยวแบบเต็มตัว เพราะสะพานไม้แคบ ๆ จะสามารถช่วยจำกัดการเข้าออกของนักท่องเที่ยวในแต่ละวันไม่ให้มากเกินไปได้ เป็นเพราะว่าคนในชุมชนต้องการอยู่กันแบบเรียบง่าย แม้จะมีความเจริญแต่ความเจริญนั้นควรจะดำเนินไปบนรากฐานวัฒนธรรมดั้งเดิมและความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศริมทะเล คือ หาดทรายเงิน ด้วย

สู่...ความสมานฉันท์โดยสันติวิธี

การแก้ปัญหาความขัดแย้งมักจบลงด้วยความรุนแรงเสมอ กล่าวคือ เมื่อต้องการเรียกร้องความเป็นธรรม การต่อสู้กับความอยุติธรรม มักจะเกิดการรวมตัวกันเพื่อชุมนุมประท้วง จนกลายเป็นแนวปฏิบัติ การใช้กำลังหรือความรุนแรงกลายเป็นความธรรมดาในสังคม ดังข้อความ “การเดินขบวนครั้งใหญ่ที่ต้องเผชิญหน้ากับปากกระบอกปืนของทหารที่มายืนรักษาความสงบ หรือฝ่าม่านควันแก๊สน้ำตาของตำรวจก่อนจะถึงทำเนียบรัฐบาล” (ปะการัง, 2562 : 68) จะเห็น

ได้ว่า ความขัดแย้งในสังคมทำให้เกิดการเรียกร้องความสมานฉันท์ ทำให้ประชาชนบางกลุ่มยอมเสี่ยงอันตรายเพื่อเรียกร้องความยุติธรรม ต้องการให้ประเทศกลับมาสงบสุข แต่กว่าที่ทุกอย่างจะกลับมาสงบสุขได้ก็ต้องใช้ความร่วมมือร่วมใจ ความสามัคคี ซึ่งตัวบทนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งผ่านตัวละคร 2 ตัว คือ เนธานซึ่งเป็นลุงของอาติโก เนธานแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่โดยใช้ปัญญา คือ การสร้างเรื่องเล่าของโดรียาที่อยู่ในทะเลสาบเพื่อสร้างให้พื้นที่ทะเลสาบกลายเป็นพื้นที่จิตวิญญาณ มนุษย์จึงไม่ไปรบกวนระบบนิเวศในบริเวณนั้น เนธานออกกุศโลบายโดยการวาดภาพโดรียาไว้ที่ทะเลสาบหน้าเมืองเพื่อให้นักท่องเที่ยวถ่ายรูป และซื้อของที่ระลึกในบริเวณนั้น นักท่องเที่ยวจึงไม่เข้ามาในพื้นที่หาดทรายเงิน ดังนั้นหาดทรายเงินจึงยังคงเป็นพื้นที่อันแสนสงบสุขของบรรดาเต่าที่ขึ้นมาวางไข่ได้เช่นเดิม ส่วนเฮอเสฟของโยซิดา เป็นคนมุทะลุชอบใช้กำลัง เมื่อเขาต้องการปกป้องบรรดาเต่าที่มาวางไข่บริเวณหาดทรายเงิน เขาใช้วิธีออกเดินลาดตระเวนที่หาดทรายเงินตอนกลางคืนในช่วงฤดูวางไข่ กระทั่งถูกยิงบาดเจ็บและกลายเป็นคนพิการ จากเรื่องแสดงให้เห็นวิธีการต่อสู้ เพื่อเรียกร้องหรือปกป้องบางสิ่งของแต่ละคนนั้น แม้จะมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน แต่มีแนวปฏิบัติที่ต่างกัน ผลลัพธ์ก็แตกต่างกันด้วย หากเลือกใช้ความรุนแรงก็มักจะจบลงด้วยการสูญเสียไม่มากนักน้อย แต่หากเลือกแก้ปัญหาโดยใช้สติปัญญาก็จะลดการสูญเสียลงได้ นวนิยายเรื่องนี้จึงปลุกจิตสำนึกให้ทุกคนตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมว่าต้องรู้จักเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน รวมถึงการสร้างความสมดุลในสังคม ดังข้อความ“พระเจ้าไม่ได้สร้างโลกไว้ให้เราอยู่คนเดียว ครอบครัวเดียว หรือเผ่าพันธุ์เดียว มิเช่นนั้น โลกก็กว้างเกินความจำเป็น” (ปะการัง, 2562 : 47) จะเห็นได้ว่าเราไม่ใช่คนเดียวที่อยู่บนโลกใบนี้ ในสังคมยังมีผู้คนอีกมากมายต่างคนก็ต่างความคิด เพราะฉะนั้นไม่ควรยึดความคิดของตนเองเป็นหลัก ควรที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นจะทำให้เราอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติและช่วยทำให้สังคมน่าอยู่มากยิ่งขึ้น

นวนิยายเรื่อง ไม่มีเธออยู่ข้าง โลกนี้ก็กว้างเกิน เป็นนวนิยายที่มีความโดดเด่นในการนำเสนอความขัดแย้งในสังคม ซึ่งความขัดแย้งนั้นก็เกิดจากความโลภของคนในสังคมที่ไม่รู้จักพอคนที่ยึดความคิดของตนเป็นใหญ่ ความสุขสบายและผลประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง ความรุนแรงสงครามเป็นทางหนึ่งที่เกิดขึ้นเมื่อมีการเรียกร้องหาความยุติธรรมในสังคม เรื่องราวในชีวิตของมนุษย์ที่เป็นส่วนผสมของความขัดแย้ง ความรัก ความชิงชัง ความเชื่อ และอุดมการณ์ อาจกล่าวได้ว่าความขัดแย้งนั้นเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่สงครามหรือการต่อสู้กันนั้นเป็นสิ่งที่เราเลือกได้

นั่นก็หมายความว่า ความขัดแย้งเป็นเรื่องแน่นอนที่เกิดขึ้นได้เสมอในทุกเหตุการณ์ ทุกสถานที่ ทุกสมัย หรือแม้แต่ในความคิดของเราเอง เพราะความขัดแย้งจึงนำมาสู่การเคลื่อนไหว อาจเป็นทั้งการเคลื่อนไหวไปก้าวไปข้างหน้า ถอยหลัง หรือทางใดทางหนึ่ง ขึ้นอยู่กับความคิดของเราว่าเราอยากจะเป็นอย่างไร แต่เราก็ต้องรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย เพราะโลกนี้ไม่ได้มีแค่เราคนเดียวเท่านั้น แต่ยังมีผู้คนอีกมากมาย อาจจะต่างครอบครัว สังคม ศาสนาหรือชนชาติ แต่ทุกคนล้วนอยู่ในโลกใบนี้ร่วมกันต้องรู้จักเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ถึงแม้ว่าโลกนี้จะกว้างแต่เราต้องรู้ว่าโลกกว้างมีไว้ทำไม และจะทำไมไม่ให้มันกว้างเกินใจเรา

บทวิจารณ์ข้อ “ไม่มีเธออยู่ข้าง โลกนี้ก็กว้างเกิน : การต่อสู้เพื่อความสมานฉันท์เป็นหนึ่งเดียว”

ขวัญชนก นัยเจริญ

บทวิจารณ์ เรื่อง “ไม่มีเธออยู่ข้าง โลกนี้ก็กว้างเกิน : การต่อสู้เพื่อความสมานฉันท์เป็นหนึ่งเดียว” ของ อมรรัตน์ ราชสุธรรม เป็นการนำเสนอมุมมองในมิติของนักเรียนวรรณกรรมที่มองวรรณกรรมในเชิงสันติภาพและความสามัคคี บทวิจารณ์ของอมรรัตน์พยายามขบขันเนื้อหาในด้านความสามัคคีสมานฉันท์ โดยชี้ให้เห็นว่าความขัดแย้งในสังคมมักมีจุดเริ่มต้นจากความโลภในจิตใจมนุษย์ โดยจำแนกความโลภออกเป็น 2 ลักษณะ คือ โลกในด้านเงินทอง ผ่านตัวละคร คือ ไหลิน และความโลภในด้านความต้องการมีชื่อเสียงหรือการยอมรับในสังคม ผ่านตัวละคร คือ อาติโก ความโลภของมนุษย์เป็นจุดเล็ก ๆ อันจะนำไปสู่ความขัดแย้งที่ยิ่งใหญ่ในสังคม ความขัดแย้งแสดงออกเพื่อตอบสนองความต้องการหรืออุดมการณ์บางประการ ในรูปของความรุนแรง เช่น การชุมนุมประท้วงที่มักจบด้วยความรุนแรงและการสูญเสีย ไปจนกระทั่งถึงสงครามที่จบด้วยการแบ่งแยกดินแดน บทวิจารณ์ของอมรรัตน์ปิดประเด็นที่การนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี โดยหยิบยกจุดจบของตัวละครที่มีเป้าหมายและอุดมการณ์เดียวกัน หากแต่มีแนวปฏิบัติที่ต่างกันว่าจะไปสู่ผลลัพธ์ที่ต่างกัน กล่าวคือตัวละครที่ใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาสามารถใช้ชีวิตอย่างสงบสุขจนบั้นปลายชีวิต ตรงข้ามกับตัวละครที่มีลักษณะนิสัยมุทะลุ ชอบใช้กำลัง แม้ว่าสิ่งที่เขาจะมีอุดมการณ์ที่ดี แต่การใช้กำลังมักจะนำไปสู่ความขัดแย้งและการสูญเสีย ดังนั้นผลลัพธ์ของตัวละครนี้ คือ เขาต้องกลายเป็นคนพิการไปตลอดชีวิต

ในมิติของอมรรัตน์ได้พยายามมองวรรณกรรมในฐานะที่วรรณกรรมเป็นผลผลิตของคนในสังคม ดังนั้นตัวบทวรรณกรรมจึงมีความสัมพันธ์กับสังคม ในฐานะเครื่องชี้นำสังคมด้วย ซึ่งเธอแสดงให้เห็นแล้วว่านวนิยายเรื่อง “ไม่มีเธออยู่ข้าง โลกนี้ก็กว้างเกิน” ของ ปะการัง ได้ชี้นำแนวทางแห่งความสมานฉันท์ในสังคมด้วยสันติวิธี จึงเห็นได้ว่าอมรรัตน์พยายามมองวรรณกรรมเรื่องนี้ในฐานะสิ่งปลูกสร้างสันติภาพให้ดังงามในจิตใจของผู้คน

ทั้งนี้เมื่ออ่านบทวิจารณ์ควบคู่กับตัวบท พบว่านวนิยายเรื่องนี้ยังมีความน่าสนใจอีกหลายประการที่ยังไม่ได้ถูกกล่าวถึงในบทวิจารณ์ของอมรรัตน์ เช่น การประกอบสร้างสัญลักษณ์และสัญลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็น “สะพานไม้โบราณ” สะพานซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างความเจริญในเมืองกับหมู่บ้าน สะพานไม้ที่จำกัดผู้คนในการสัญจร และสะพานไม้ที่เป็นร่องรอยของวัฒนธรรมดั้งเดิม การที่มีคนบางกลุ่มต้องการจะรื้อสะพานไม้เพื่อสร้างสะพานคอนกรีตแทน เพราะจะทำให้เกิดการหลั่งไหลของความเจริญจากเมืองเข้ามาสู่หมู่บ้าน ขณะที่บางคนต้องการที่จะรักษาสะพานไว้ เพราะกลัวว่าเมื่อความเจริญหลั่งไหลเข้ามาจะทำให้เสียผลประโยชน์ รวมถึงคนอีกกลุ่มที่ต้องการเก็บสะพานไว้เช่นกัน แต่เพราะอยากให้พื้นที่เป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้คนและสัตว์ทะเล สะพานจึงเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงความลักลั่นระหว่างทุนนิยมและอนุรักษนิยม “เสื้อคลุม” เป็นสัญลักษณ์ของตัวตนและอุดมการณ์ การที่ตัวละครเอก คือ อาติโก “ออกเดินทางเพื่อไปตามหาเสื้อคลุมของตัวเอง” (ปะการัง, 2562 : 74) จึงสื่อความหมายสัญลักษณ์ถึงการออกตามหาตัวตนและอุดมการณ์ที่แท้จริง ซึ่งในตอนสุดท้ายอาติโกได้ใส่เสื้อคลุมตัวโปรดของตนเองให้กับน้องชายต่างแม่ ซึ่งเป็นคู่อริและไม่เคยลงรอยกันได้สักครั้ง สามารถตีความต่อไปได้ว่า อำนาจ การแพ้ย ชน หรือการเป็นที่ยอมรับที่อาติโกพยายามไขว่คว้ามาตลอด ไม่ใช่สิ่งที่เขาตามหา หากแต่เป็นความรักและความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ต่างหากคือสิ่งที่มนุษย์ทุกคนควรมี “โดริย่า” เป็นสัญลักษณ์แห่งความศรัทธา ความเชื่อ และอุดมการณ์ ไม่มีใครมองเห็นรูปร่างหรือตัวตนของโดริย่า เพราะทุกคนล้วนมีภาพของโดริย่าในหัวใจของตนเอง ดังตอนท้ายเรื่องที่กล่าวว่า “โดริย่า – มีจริงหรือไม่ ก็ไม่ใช่เรื่องสำคัญแค่ว่าอยู่ที่ความเชื่อเท่านั้นเอง ถ้าไม่เชื่อ ถึงเห็นกับตาก็ไม่เชื่ออยู่ดี - - ในโลกนี้มีสิ่งมากมายที่เรามองไม่เห็น จับต้องไม่ได้ แต่ก็มีตัวตนอยู่จริงในความเชื่อของเรา และด้วยความเชื่อนั่นเอง ที่เป็นพลังสร้างความหวังให้เราใช้ชีวิตต่อไป” (ปะการัง, 2562 : 167) สัญลักษณ์เหล่านี้จึงมีความสัมพันธ์กับแก่นเรื่องที่ต้องการนำเสนอว่า โลกแห่งความเจริญหมุนเร็วจนทำให้ผู้คนห่างไกลกัน ขัดแย้ง ข่าพิน จนเกิดความสูญเสียยาวนานนักการ แต่ไม่ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลง

ไปเพียงใด สิ่งที่ยังคงเป็นเช่นเดิมเสมอ คือ ผู้คนยังคงต้องการความรัก และความเมตตาต่อกัน เพราะเมื่อ “ไม่มีเธออยู่ข้าง โลกนี้ก็กว้างเกิน”.

เอกสารอ้างอิง

ปะการัง. 2562. *ไม่มีเธออยู่ข้าง โลกนี้ก็กว้างเกิน*. กรุงเทพฯ: เข้าวันอาทิตย์.

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
เลขที่ 156 หมู่ 5 ตำบลพลายชุมพล
อำเภอเมืองพิษณุโลก จ.พิษณุโลก 65000
โทร. 0-5526-7087

